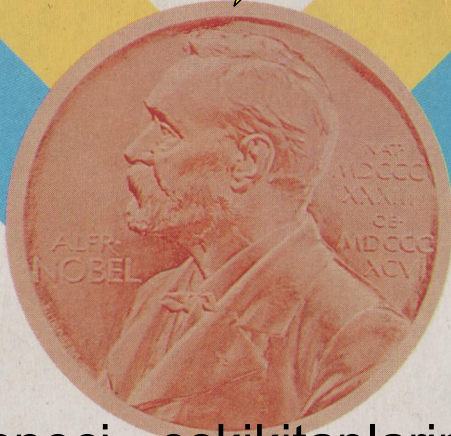


# HERMANN HESSE

## GENÇLİK GÜZEL ŞEY



kutuphaneci - eskikitaplarim.com

NOBEL

SABAH

**NOBEL YAYINLARI DİZİSİ**

**HERMANN HESSE**

# **GENÇLİK GÜZEL ŞEY**

**Türkçesi :**

**Behçet Necatigil**

**Kâmuran Şipal**



**kurucusu:**  
**OĞUZ AKKAN**  
**cem yayınevi**





## KASIRGA

1895 yılıydı; ben o zamanlar, doğduğum kasabanın küçük bir fabrikasında ücretsiz, gönüllü çalışıyordum; sonra yine o yıl, kasabadan bir daha dönmek üzere ayrıldım. Hayatımın bir yaz sonuyla güz başlarına rastlayan o dönemi, nedense belleğimde hâlâ taze; dîri, açık seçik durmakta. Bunun içindir ki, o günlerin birkaç olayını yazayım istedim. Çünkü geçmiş'i sevmeyi öğrendiğimiz, şimdi'nin daha yorgun, daha kayıtsız adımlarla geçtiği çağa giriyorum artık.

On sekiz yaşlarımda idim. Her gün tadını çıkarıyor, kuşun havayı hissetmesi gibi, dört bir yanımda duyuyordum da gençliğimin ne güzel bir şey olduğunun farkına bile varmıyordum. Her yılda ne gibi olaylar olduğunu bir bir hatırlamasını hiç sevmeyen yaşlıca kimselere şunu belirtmek isterim ki, anlatacağım yılda bizim oraları, yurdumuzda benzeri ne daha önce, ne daha sonra görülmemiş, bir siklon, bir kasırga âfetine uğradı. O şiddetli fırtına 4 yılda olmuştu.

İki üç gün önce, sol elime bir çelik kalem batmıştı. Ellim yarılmış, şişmişti; askıda tutmam gerekiyordu, fabrikaya gide-miyordum. Hiç akılda yokken bu tatil, pek hoşuma gitti: Ruhum o sıralar henüz, geçip gitmek üzere bulunmasına, çok sür-neden de birdenbire elden gidecek olmasına rağmen, o âdeta hiç bozulmamış yeniyetmelik yaşlarını yaşıyordu.

Bütün o yaz sonları boyunca dar vadimizi hiç duyulmadık bir boğucu sıcakın kapladığını, bazen günlerce art arda fırtınalar koptuğunu hatırlıyorum. Doğada kızgın bir sıkıntı hüküm sürüyordu; o zamanlar bu bende bulanık ve bilinçsiz bir etki

bıraktığı halde, ayrıntıları hâlâ aklımdadır. Akşamları örneğin; balık avlamaya gidince, havadaki sıkıntı yüzünden balıkları garip bir şekilde telaşlı, tedirgin bulurdum; karmakarışık, içiçe girerler, ikide bir ılık sudan dışarı fırlarlar, körükörüne oltaya yakalanırlardı. Derken hava biraz serinlemiş, sakinleşmişti. Fırtınalar seyrekleşmiş, sabahın erken saatleri artık bir parça sonbahar kokmaya başlamıştı.

Bir sabah evimizden çıktım; cebimde bir kitap, bir parça ekmek, eğlencelerime gidiyordum. Haylazlık zamanlarındaki alışkanlıkla, önce evin arkasına, henüz gölgelik bahçeye koştum. Babamın diktiği, benim daha incecik bir çocukken bildiğim yüksek, iri köknarların altında, açık kestane rengi iğneyapraklar küme küme birikmişti; orada yıllardır Cezayir menekşelerinden başka bir şey bitmiyordu. Yan tarafta ise uzun, dar bir tarhın içinde annemin çiçekleri zengin, iç açan renklerle ışıldar, her pazar onlardan büyük demetler derlenirdi. Orada zincifre kırmızısı küçük çiçekleri top top bir bitki vardı ki, adı «yakan sevda» idi; bir köksapın ince sürgünlerinden sarkan yürek biçimi kırmızı beyaz çiçeklere «hanım kalbi» denirdi, dalları hemen hemen kökten başlayan bir başkasına «kokan kibiri». Bunların hemen yanında uzun saplı yıldız çiçekleri vardı, ama daha çiçek açmamışlardı. Aralarında yumuşak sapları yerde sürünen, yaprakları etli saksı güzelleriyle pek maskara ipek çiçekleri görünüyordu. Biz bu uzun, ensiz çiçek tarhını çok severdik, düşlerimizin bahçesiydi o. Çünkü bu tarhtaki o yanyana, çeşit çeşit ve tuhaf çiçekler bize öbür iki yuvarlak tarhtaki güllerden daha başka, daha sevirilirdiler. Güneş var da sarmaşıklı duvarda parlıyorsa her çiçek kendi özelliğine, kendi güzelliğine bürünür, glayoller keskin renklerle cilalanmış gibi ışıldar, helyotroplar büyülenmiş gibi asılı, üzgün kokularına gömülür, horozibikleri sessiz solgun sarkar, haseki küpeleri ise sanki ayak parmaklarına basıp doğrularak kıvrım kıvrım güneş çingiraklarını çingirdatırlardı. Solidagolarda, mavî phlokslarda anılar vızıldaşır, kalın sarmaşıklar üzerinde küçük, esmer örümcekler hızla inip çıkarlardı; şebboğların üzerinde havada, güvercin ya da âşik denen aceleci, havaî kelebekler tombul gövdeleri, cama benzer kanatlarıyla titreşirlerdi.

Tatil günlerimin rahatlığı içinde bir çiçekten ötekine gidiyor, mis gibi sayvanların birini, ötekini kokluyor, ya da kollayışlı parmaklarla bir çiçeğin çanağını aralıyor, içine bakıyor, sırlı soluk renkli derinliklerini, damarlarıyla dışiorganlarındaki o sessiz düzeni, yumuşak liflerini, sanki kristalden oyuklarını seyrediyordum. Bir yandan da sabahın çizgi çizgi, iplik iplik buğular ve yün topakları gibi küçük bulut öbekleriyle dolu kapank göğüne bakıyordum. Bugün yine besbelli bir fırtına var gibime geliyordu, bense öğleden sonra birkaç balık avlamayı düşünüyordum. Solucan bulurum ümidiyle harıl harıl yol kenarlarındaki birkaç taşı yerlerinden oynattım, ama altlarından gri, kuru bir sürü tespihböceği çıkıp ürkmüş, sağa sola kaçıştılar.

Şimdi ne yapmalı, diye düşündüm; hemen yapılacak bir şey aklıma gelmiyordu ki! Bir yıl önce, o son tatilim sıralarında hemen hemen bir çocuktum daha. O zaman en hoşlandığım eğlenceler: hedefe sapanla fındık atmalar, uçurtma uçurmalar, tarlalardaki sıçan yuvalarını barutla uçurmalar sanki ruhumun bir kısmı yorulmuş da bir zamanlar sevdiği, zevk duyduğu seslere cevap vermiyormuş gibi, o eski çekicilik ve parlaklıklarını artık kaybetmişlerdi.

Çocukluk zevklerimin o tanıdık bölgelerinde, yadırgamış, sessiz bir sıkıntı içinde sağa sola bakınıyordum. Küçük bahçe, çiçeklerle süslü balkon, döşeli taşları yosun yeşili, nemli, güneşsiz avlu bana bakıyorlar, eskisinden bambaşka bir yüzle bakıyorlardı. Çiçekler bile o hiç bitmez büyülerinden bir azını yitirmişlerdi. Bahçe köşesinde sulama borusuyla eski fıçı, şimdi pek basit, pek uydurma duruyordu; ben ki eskiden bir yarım gün suyu salıverir, tahta çarkları çevirir, yola setler, kanallar yapar, her tarafı su baskını altında bırakırdım da babam ne kadar üzülürdü. Yazlar, kışlar görmüş, emektar su fıçısı bana sadık bir dost, bir eğlence olmuştu; ona baktıkça hâlâ, o çocukluk zevklerimden kalma bir haz duyuyordum içimde; ama hüzünlü bir tadı vardı bu hazzın; hem sonra fıçı bir kaynak, bir ırmak, bir Niyagara değildi artık.

Düşünceler içinde çitleri aştım, mavi bir kahkahacıçeği yüzümü okşadı, koparıp ağızıma aldım. Bir gezinti yapmaya, dağa

kadar çıkıp kasabaya oradan kuş bakışı bakmaya karar vermiştim. Gezmelere çıkmak öyle pek eğlenceli bir iş olmadığı için, eskiden aklıma bile gelmezdi. O yaşlarda bir oğlan çocuğu ne diye çıksındı gezmelere. O, haydut olur, şövalye olur, kızılidenil olur, ormana gider; salcı, balıkçı, değirmenci olur, ırmağa gider; kelebek veya kertenkele avlamaya çayırlara koşardı. Böyle olunca benim bu gezintim bana, ne yapacağını pek bilmeyen yetişkin bir kimsenin yapabileceği ağırbaşlıca, ama biraz sıkıcı bir iş gibi görünüyordu.

Mavi kahkahacığım hemen solmuştu, onu atmıştım, şimdi kopardığım bir şimşir dalını dişliyordum; buruk, baharlıydı tadı. Yüksek katırtırmaklarının orada, demiryolunda bir yeşil kertenkele önümsıra kaçmaya başladı. Çocuk oluverdim tekrar, duramadım, koştum, kollayarak sokuldum; sonunda, ürkmüş, güneş sıcağı hayvanı yakalayıp aldım avuçlarıma. Minik, mücevher gibi cil cil gözlerine baktım; eski avcılık günlerimin mutluluğu içinde, esnek, güçlü gövde ile katı bacakların, parmakların arasında dayattığını, karşı koyduğunu hissettim. Derken, hevesim geçti, tutsak hayvanı ne yapacağımı bilemez oldum. Bir işe yaramazdı, bir zevki yoktu bu işin. Eğildim, avucumu açtım, hızlı hızlı soluyan böğürleriyle bir an sessiz, şaşırmış durakladı kertenkele; sonra çabucak otların içinde gözden kayboldu. Işıldayan demir raylar üzerinde yanımsıra bir tren geçti; arkasından baktım, bir an iyiden iyi hissettim ki, burda benim için gerçek bir sevinç yeşeremez artık. Bunu hissettim ve o trenle birlikte buralardan çekip gitmeyi candan özledim.

Hat bekçisi yakınlarda mı diye, sağa sola bakınıyordum; hiçbir şey görülmediği, duyulmadığı için, hemen raylardan atlayıp öte yandaki yüksek, kırmızı kumtaşı kayalarına tırmanmaya başladım; üzerlerinde hâlâ yer yer demiryolu yapımından kalma, kara kara dinamit oyukları görülüyordu. Kendimi yukarıya nasıl çekeceğimi biliyor; artık çiçeklerini dökmüş, sınımlaşmış katırtırmağı saplarına tutunuyordum. Kızıl kayalar üstünde kuru bir güneş sıcaklığı oluyor, ben tırmanırken ceketimin yenlerinden içeri kızgın kumlar kayıyordu. Yukarıya baktıkça dikey, sarp kayanın üzerinde şaşılacak kadar yakın ve yoğun, ışıltılı sıcak gökyüzünü görüyordum. Derken, birdenbire ken-

dimi yukarda buldum; kayanın kenarına tutunmuş, dizlerimi yukanya çekmiş, ince, dikenli bir akasya gövdeciliğine yapışmış, gözlerden uzak, dikine uzayan bir otlığa çıkıvermişim.

Altındaki sarp yarmadan trenler geçen, bu küçük, sakin ıssız toprak parçası, eskiden pek sevdiğim bir yerdi benim... Biçilemeyen, yabancılaşmış, sınılanmış otlardan başka; burada, dikenleri ince ince, küçük gül fidanları büyümüş, rüzgârın getirdiği tohumlardan bir iki, kavruk güdük akasya ağacığı yetişmişti; akasyaların ince, saydam yapraklarından güneş görünürdü. Yukardan doğru da, kızıl bir kaya ile kesilen bu otlar adasında, ben bir zamanlar Robinson gibi yerleşmişim; bu ıssız toprak kesimi, onu dikine tırmanarak ele geçirmek cesaretini gösterecek, serüven delisi bir kimsenin olabilirdi ancak. Ben on iki yaşındaki çocuk, burada taşçı kalemyle adıma kayaya kazımış, burada bir zamanlar Rosa von Tannenburg'u okumuş, soyu tükenen bir Kızılderili kabilesinin yiğit reisini konu edinen bir çocukluk dramını, burada yazmışım.

Güneş çalıştı otlar, dik yamakta solgun, ağarmış demetler halinde sarkmışlardı; katırtırmalarının kızank yaprakları hiç esmeyen sıcakta buruk, keskin bir koku yayıyorlardı. Kurumuş, kavrulmuş otlara uzandım; ince akasya yapraklarının, sevimliliğine üzüntü de karışan bir düzen içinde, çiğ bir gün ışığına bulanmış, doygun mavi gök boşluğunda dinlendiklerini gördüm, düşünceye daldım. Galiba hayatımı, geleceğimi önüme sermenin tam vaktiydi şimdi.

Ama yeni bir şey bulamıyordum. Yalnız, beni dört bir yandan tehdit eden o tuhaf yoksullaşmayı, denenmiş hazların, sevilmiş düşüncelerin esrarlı bir şekilde sararıp solduklarını görüyordum. İstemeye istemeye bıraktığım, bırakmak zorunda kaldığım şeyin, bütün o kayıp çocukluk mutluluklarının yerini tutamıyordu mesleğim; çalıştığım işi az sevdim, uzun zaman da hağlı kalmadım ona. O benim için dünyaya açılan bir yoldan başka bir şey değildi; hiç şüphesiz, bu yolun bir yerinde gönlümü doyuracak yeni şeyler bulunuyordu. Bunlar nelerdi acaba?

İnsan dünyayı görebilir, para kazanabilirdi; bir şey yapmadan, bir işe girişmeden önce, annesine babasına sorması hiç de gerekmezdi; pazarları gülle yuvarlar, bira içebilirdi. Ama bü-

tün bunlar, pekâlâ görüyordum, ikinci planda şeylerdi; beni bekleyen yeni hayatın özü, esası olamazdı hiç bile. Asıl öz başka taraftaydı; daha derin, daha güzel, daha gizemli. Sonra, sezgime göre, kızlara, aşklara ilişik bir şeydi bu. Orada derin bir haz ve tatmin gizliydi herhalde; yoksa bu uğurda o güzelim çocukluk sevinçlerinden yoksun kalmak pek saçma olurdu.

Aşkın ne olduğunu az çok biliyordum; bazı çiftler görmüş, sarhoşluğu çok hoş, aşk şiir ve romanları okumuştum. Kendim de birçok defalar âşık olmuş; bir erkeğin hayatını koyduğu, işlerinin, çabalarının amacı edindiği o bal-bademi rüyalarım da ben de biraz tatmışım. Daha o zamandan kızlarla konuşan okul arkadaşlarım olmuştu; fabrikadaki iş arkadaşlarım, pazarları gittikleri dans yerlerini, geceleri tırmandıkları pencereleri hiç sıkılganlık göstermeden anlatıyorlardı. Ama benim için aşk, kapısı önünde çekingen bir özlemle beklediğim kilitli bir bahçe idi henüz.

Ancak şu son hafta içinde, çelik kalem kazasından az önce, aşkın bana açıkça ilk seslenişini duymuş; o gün bugün vedalaşan bir kimsenin tedirgin, düşünceli durumunu yaşamış; o âna kadarki hayatım ondan sonra benim için artık bir «geçmiş zaman» olmuş, gelecek zaman da artık açık seçik bir anlam kazanmıştı. Bizim ikinci kalfa, bir akşamüstü beni yanına almış, dönüş yolunda bana güzel bir kız bulunduğunu söylemişti; kızın henüz hiç sevgilisi olmamış, benden başkasını da istemiyormuş, bana ipek bir para kesesi örmüş, keseyi bana hediye edecekmiş. Arkadaşım, kızın adını söylemek istemedi: «Kim olduğunu sen kendin bileceksin canım!» dedi. Ben üzerine düşüş sorunca, sonra da aldırılmaz görününce durdu —tam da değirmen köprüsünde, suyun üzerinde idik—, yavaşça dedi ki: «Şu anda arkamızdan geliyor.» Yarı ümitli, yarı da bütün bunların sadece aptalca bir şaka olmasından korkarak, arkama döndüm. Kılışedeki din derslerinden tanıdığım, iplikhanedeki işinden dönen genç bir kız, Bertha Vögtlin, peşimiz sıra köprü basamaklarını çıkıyordu. Durdu, bana baktı, gülümsedi, yavaş yavaş pembeleşen yüzü, derken alev alev kızardı. Ben hemen eve doğru koşmaya başladım.

O günden sonra kız, beni iki kere aradı; birisinde çalıştığı-

mız iplik fabrikasına geldi, bir kere de akşamüstü eve dönüyordum, yolda karşıma çıktı, ama yalnızca bir: «Merhaba!» dedi, sonra da, «yarın yine tatil misiniz?» dedi. Bu, benimle bir konuşma kapısı açmak istediğini gösteriyordu; bense sadece başımı eğdim; «evet!» dedim, şaşkın utangaç çekip gittim.

Şimdi aklım hep bu olaya takılıyor, ne yapacağımı bilemiyordum. Derin bir özlem duyarak, zaman zaman, güzel bir kız sevmek hayalleri kurmuştum kurmasına. İşte şimdi hoş, sarışın, boyu benden biraz uzunca bir kız karşıma çıkıyor, benim tarafımdan öpülüp okşanmak, kollarımda dinlenmek istiyordu. Boylu boslu, güçlü kuvvetli idi; beyaz, pembe ve hoştu yüzü; ak-pak ensesinde gölgeli saç bükümleri oynayıyordu; bekleyiş ve aşkla doluydu bakışları. Ama ben onu hiç düşünmemiş, ona hiç âşık olmamış, inçe hülyalar kurarak onun peşini kollamamış, ürpertiler içinde adını yastıklara hiç fısıldamamıştım ki! İstersem onu okşayabilir, kendimin edebilirdim; ama ona hayranlık duyamaz, önünde diz çökerek ona tapınamazdım. Ne olacaktı bunun sonu? Ne yapmalıyım?

Ot döşeğimden canım sikkın ayağa kalktım. Ah, ah, biçimsiz bir zamandı bu. Ne olurdu fabrikadaki işçiliğim yarı sona erseydi de, buralardan uzaklara çekip gitseydim; hayata yeneden başlayıp bütün bunları unutsaydım!

Sırf bir şeyler yapmak, yaşamakta olduğumu hissetmek için, bulunduğum yerden bakınca bu işi başarmak pek yorucu olduğu halde, dağın tâ doruğuna çıkmaya karar verdim. Dört rüka insan, kasabanın adamakıllı üstünde olur, uzakları görebilirdi. Hemen bayır yukarı koşup üstteki kayaya vardım, taşların arasından yukarı çıktım, çalılıklar ve kaşmış kaya kıvrımları halinde, ıssız dağın uzayıp gittiği yüksek araziye ulaştım. Kan-ter içinde, soluk soluğa vardım oraya; güneşli tepenin hafif esintili havasında, ferahlamış, nefes aldım. Sürgünler üzerinden solmuş güller gevşekçe sarkıyor, ben deşdikçe solgun yapraklarını yorgun, yere bırakıyorlardı. Her tarafta yeşil, küçük böğürtlenler bitmiş; ancak güneşten yana olanlar, madeni bir esmerliğin ilk zayıf parıltılarına bürünmüşlerdi. Sakin sıcakta devediken kelekleri yavaş rahat uçuyorlardı, havada renkli kanatları şimşekler gibi yanıp sönlüyordu. Mavimsi

bir buğuyla kaplı bir civanperçeminin sayvanı üzerinde kırmızı, siyah benekli bir sürü kınkatatlı böcek duruyor; bu sessizliği pek garip topluluğun uzun, kara kuru ayakları, otomatik kımıldanışlarla kıpırdıyordu. Bütün bulutlar çoktandır gökyüzünden silinip gitmişlerdi; yakın dağlık ormanlardaki köknarların siyah uçlarıyla sertçe kesilen, tertemiz bir mavide yüzüyordu gökyüzü.

Okul çocukları iken her zaman sonbahar ateşlerimizi yaktuğumuz en yukardaki kayada durdum, arkama baktım. Tâ aşâğılarda yan gölgeli vadide ırmağın parıldadığını, değirmen arkalarının beyaz köpüklerle ışıldadığını gördüm. Dipte dar bir yere sıkışmış kasabamızın esmer çatıları görünüyor, çatılardan ocakların mavî öğlen dumanları sakın ve dik, göğe yükseliyordu. İşte evimiz, emektar köprü, işte bizim fabrika; fabrikada demirhane ateşinin küçük, kırmızı parıldadığını görüyordum. İlerde ırmağın aşağısında iplikhane; düz damında otlar bitmişti, çil çil pencere camları gerisinde, başkaları yanısıra Bertha Bögtlin de kendi işinde çalışıyordu. Ah, Bertha! Bana neydi ondan!

Doğduğum kasaba; tanıdık, âşına, o her zamanki içtenliğiyle; bahçeleri, oyun yerleri, köşe bucağıyla aşâğılardan bana bakıyordu. Kilise saatinin altın yıldız sayıları, güneşte kurnazca parlıyor; gölgeli değirmen kanalına evlerin, ağaçların serin bir siyahlık içinde anı duru görüntüleri düşüyordu. Bir ben değişmiştim; benimle bu görüntüler arasına hortlak gibi bir yabancılık perdesinin gerilmesinde kendim suçluydum. Bu küçük duvarlar, ırmak ve orman bucağında benim hayatım, artık güven ve memnurlukla çevrili değildi; henüz kuvvetli bağlarla buralara bağlıydı bağlı olmasına, ama artık ne buraların malıydı, ne de huzur, sükûn içinde! O şimdi özlem dalgaları içinde dar sınırların ötesine, uzaklara taşmak istiyordu. Ben acayip bir üzüntüyle aşâğılara bakadurayım, hayatımın bütün gizli ümitleri gönlümde, babamın sözleri, sevdiğim saydığım şairlerin sözleri, kendi gizli adaklarımla birlikte, yücelmiş beliriyor; bir adam olmak, kendi kaderimi kendi ellerimde tutmak, bana ağır, ama harika bir şey gibi görünüyordu. Derken, bu düşünce, Bertha Bögtlin meselesinde beni bunaltan tereddütlere bir ışık gibi düştü. Bertha varsın güzel olsun, sevsindi beni; mutluluğu bir



genç kızın ellerinden böyle hazır, böyle emeksiz bir hediye gibi almak yakışmazdı bana.

Öğleye bir şey kalmamıştı. Tırmanırkenki neşemin yerinde yeller esiyordu; dalgın düşünceli, kasabaya inen patikadan yürümeye başladım, küçük demiryolu köprüsünün altından geçtim: Geçmiş yıllarda ben her pazar sık ısrırgan otları içinde tavus benekli kelebeklerin siyah siyah tüylü tırtıllarını burada toplardım. Sonra mezarlık duvarının yanından yürüdüm; mezarlık kapısında yosun bağlamış bir ceviz ağacı, etrafa koyu gölgeler yaymıştı. Açıldı kapı; içerden çeşmenin şıprıtılarını duydum. Mezarlığın hemen bitişiğinde kasabanın oyun, şenlik yeri bulunuyordu; 1 Mayıs şenliklerinde, Sedan günlerinde burada yenir, içilir, nutuk söylenir, oyunlar oynanırdı. Şimdi yüzyıllık, heybetli kestanelerin gölgelerinde, kırmızımsı kumlar üstünde parça parça çiğ güneş ışınları; sessiz, unutulmuştu meydan.

Vadinin derinlerinde, burada, ırmak boyu güneşli caddede amansız bir öğlen sıcaklığı, ortalığı yakıp kavuruyordu. Irmağın keskin bir ışıkla aydınlanmış evlere bakan kıyısında tek tek dişbudaklar, akçaağaçlar, ince yapraklarıyla artık yaz sonu sararmışlığı içindeydiler. Eski alışkanlık, kıyıda gidiliyor, balıklara bakıyordum. Cam rengi ırmakta uzun, çalkantılı hareketlerle gür sakallı deniz sazları kıpırdıyor, çok iyi bildiğim karanlık oyuklarda orda burda tek tük tombulca bir balık, ağzını akıntıya doğru çevirmiş, uyusuk hareketsiz duruyor, su yüzüne yakın kısımlarda küçük siyah sürüler halinde arasına sazan yavruları akıp gidiyorlardı. Bu sabah balığa çıkmamakla iyi ettiğimi görüyordum. Ama hava, su ve iki iri yuvarlak taş arasında, koyu renkte yaşlı bir barbunya balığının duru suda dinlenir gibi duruşu, bana bugün öğleden sonra bir şeyler avlanabileceğini müjdeliyordu. Bunu aklıma koydum, yola devam ettim. Göz kamaştırıcı sokaktan ayrılıp da giriş kapısından evimizin bodrum serinliğinde avlusuna ayak basınca derin bir nefes aldım.

Havaya karşı çok duyarlı olan babam: «Anlaşılan bugün yine fırtına var» dedi yemekte. Gökte en küçük bir bulut, batı rüzgânının da zerrisi yok, diye itiraz ettim, ama babam gülüm-

sedi: «Havanın ne gergin olduğunu hissetmiyor musun? Görürüz!» dedi.

Evet, pek sıkıntılıydı hava; değirmen suları da fön rüzgârları başlarkenki gibi pis pis kokuyordu. Dağa tırmanmaktan, teneffüs ettiğim sıcaktan gelme, bir halsizlik hissediyordum; verandada bahçeye karşı oturmuştum. Zayıf bir dikkatle, zaman zaman yarıda bırakıp hafiften kestirerek, Hartum kahramanı General Gordon'un başına gelenleri okuyordum; az sonra bir fırtına kopacağına artık gitgide benim de aklım yatıyordu. Gök yüzü önceden nasılsa öyle, tertemiz bir, mavilik içinde yüzüyor; ama güneş her zamanki yerinde, meydanda olduğu halde önünü kızgın bulut kümeleri örtmüşçesine, hava gittikçe daha sıkıntılı oluyordu. Saat ikiye gelince yine eve girdim, olta takımlarımı hazırlamaya başladım. Bâğün Piskopos Yolu'nda kamış oltamla barbunya avlasaydım iyi olurdu ya; bu iş için kızgın güneşin altında, göz kamaştırıcı ışığa karşı dikilmek gerekiyordu, hem sonra canlı yemim de yoktu. Bu yüzden daha aşağıya, değirmen köprüsüne gitmeye karar verdim; orada gölgede et ya da peynirle sazan soyundan daha küçük balıklar tutabilirdim. Olta ipleriyle iğnelerimi gözden geçirirken avlanmanın ince, içten heyecanını şimdiden hissediyor; bana hiç değilse bu derin, tutkulu zevkin kalmış olmasından ötürü, bir minnettarlık duyuyordum. Bugün yıllar var ki, parmaklarıma hiçbir olta ipi değmedi; ama hâlâ zaman zaman hülyasını kurar, kendimi o eski, derin, gergin zevkin içinde, yurdumdaki ırmak kenarında, elimde oltayla görürüm. Tılsım bilseydim, derinlere gömülü gençlik yıllarının tutku ve mutlulukları içinde, bütün öbür zevkler bir yana; bir bu, bana geri verilsin isterdim.

O ikinci üstünün garip şekilde boğucu, sıkıştırmış durgunluğu, belleğimde silinmez bir yer etti. Balık kovamı ırmak boyunca, en aşağıdaki, yan yarıya yüksek evlerin gölgelerine gömülmüş köprüye kadar taşıdım. Yakındaki İplikhaneden makinelere, uçuşan anlarınkine benzer, biteviye ve uyku getirici uğultusu iştiliyor, yukarki hızardan her dakika yeni değirmen testerenin kulakları tırmalayan, berbat, çentikli cızırtısı geliyor. Başkaca bir ses yoktu, işçiler atölyelerin gölgelerine çekilmişlerdi; sokakta tek kişi görülmüyordu. Hızır adacığında kü-

cük bir oğlan çocuğu ıslak taşların arasında çıplak, bata-çıkta geziniyordu. Wagner Usta'nın atölyesi önünde işlenmemiş ke-resteler duvara dayalı duruyor, güneşte keskin bir koku yayıyorlardı; kuru koku tâ bana kadar geliyor, biraz balığımsı, doygun su kokusu içinde açıkça fark edliyordu.

Havadaki olağanüstülüğü balıklar da sezmişler, bir acayip olmuşlardı. İlk çeyrek saatte birkaç balık yokladı oltamı; güzel, kırmızı yüzgeçli, ağır, yayvan bir balık, tam elime alıyordum, oltamın ipini koparıverdi. Hemen peşinden, hayvanları bir telâştır aldı; balıklar dipteki çamurlara gidiyor, artık yemlere al-dırmıyorlardı. Yukarlarda görünen bir yıllık yavru balıklar ise hep yeni yeni sürüler halinde bir şeyden kaçır gibi ırmağın öte-lerine doğru gidiyorlardı. Her şey havanın değişmekte olduğunu belli ediyor, ama hava cam durgunluğunu sürdürüyor, gökyü-zünün bulanıp karardığı görülmüyordu.

Balıklar yerlerinden sürüp götüren, pis bir akıntı olabilir-di; avlanmaktan vazgeçmeyi düşünmediğim için de, yeni bir yer bulmak geldi aklıma; iplikhane kanalını uygun gördüm. Sundurmanın yanında bir yer bulmuş, oltamı falan yaymışım ki, fabrikanın merdiven pencerelerinden birinde Bertha göründü, benden yana baktı, elini salladı bana, görmezden geldim, ol-tama eğildim.

Duvarla örülü kanalda su, berraklığı gitmiş akıyordu; suda kenar hatlarını titrek dalgalı, oturmuş, başım ayakların arasında kendimi görüyordum. Hâlâ orda, pencerenin yanında du-ran kız, ismimle bana seslendi; bense kimildamadan suya ba-kıyordum, başımı çevirmedim.

Balık avlanamazdı; burada da balıklar, acele bir işleri var-mış gibi sağa sola dağılıyorlardı. Boğucu sıcaktan bitkin, kana-lın kenarında, bu günden artık hiçbir şey beklemeyerek, otu-rmuş duruyor, akşam olsun istiyordum. Arkamda, iplikhanenin salonkannda o bitip tükenmez makine sesleri uğulduyor, kanat suları hafif şırıltılarla, yeşil yolsun tutmuş, ıslak duvarlara sür-tünüyorlardı. Uykulu bir kayıtsızlık içindeydim; öylece oturuyor-sam oltamı toplayıp saramayacak kadar uyuşmuş, kalmışım da ondandı bu.

Bu sersemlikten, belki bir yarım saat sonra bir kaygı, de-

rin bir sıkıntı içinde, birdenbire uyandım. Telâşlı bir rüzgâr, sıkıştırılmış, sanki zorla, kendi eksenini etrafında dönüyordu. Ağırlaşmıştı hava; yavan bir tadı vardı; birkaç kırlangıç, suya değercesine alçaktan ve ürkmüş, uçup gitti. Başım dönüyordu; güneş mi çarpı diye düşündüm; su daha keskin kokuyordu âdetâ; kendimi iyi hissetmemeye başladım. Midemden geliyordu sanki; başıma vuruyor, tere gömüyordu beni. Ellerimi damlalarda serinletmek için oltayı sudan çıkardım; toplamaya başladım.

Ayağa kalkınca, iplikhane önündeki meydanda, tozların, oynayan küçük bulutlar halinde yuvarlandıklarını gördüm. Tozlar birden havaya kalktılar, birleşip bir bulut oldular. Havanın uyanmış üst kısımlarında kuşlar, kamçılanmış gibi kaçıyorlardı. Az sonra vadinin aşağılarında, yoğun bir kar fırtınasında gibi, göğün beyazlaştığını gördüm. Garip şekilde serinlemiş rüzgâr, tepeden inme, bir düşman gibi, atıldı üstüme; sudan oltamı, başımdan kasketimi çekti aldı; yüzüme yüzüme, sanki yumruklar savurdu.

Daha demin uzaktaki çatıların üstünde kardan bir duvar gibi yükselen beyaz hava; birdenbire, soğuk ve acıtıcı, benim etrafımı sarmıştı; kanalın sulan, hızar dolabı hızlı hızlı çarpıyormuş gibi, yükseğe yükseğe sıcıyordu; oltam sularda sürüklenip gitmişti. Çevremde soluyarak, kırıp geçirek beyaz, homurdanan bir ifrit hora tepiyor, yumrukları başıma ellerime iniyor, yanıma yöreme toz toprak serpiliyor, havada kumlar, odun, tahta parçaları fir fir dönüyordu.

Aklım ermemişti bütün bunlara; ben yalnız korkunç bir şeyler döndüğünü, bir tehlikenin başladığını hissetmiştim. Bir hamlede kendimi sundurmadan içeri atmışım; şaşkınlık ve korkudan gözüm bir şeyler görmüyordu. Demir desteklerden birine yapıştım; bir baş dönmesi, hayvanî bir korku içinde, soluğum kesilmiş, kötürümleşmiş, saniyelerce o durumda kaldım; derken kavramaya başladım. Hiç görmediğim, olabileceğini aklımdan bile geçirmedığım aznavur gibi bir fırtınaydı, bu kopan. Göklerde ürkek veya çılgın bir uğultudur gidiyordu. Başımın üstündeki düz çatıya, kapının önündeki topraklara öbek öbek beyaz, iri bir dolu boşanıyor, koca koca buz taneleri içeriye yuvarlanıyordu. Dolunun ve rüzgârın gürültüsü korkunçtu; kanal

suları kamçılanmış gibi köpürüyor, telâşlı dalgalarla yan duvarlarda yükselip alçalıyordu.

Tahtaların, çatı padavralarının, ağaç dallarının havada uçtuklarını; düşen taşları, harç parçalarını gördüm; hepsini aynı dakikada gördüm. Hepsi, çok geçmeden, üzerlerine fırlatılan, silme dolu taneleriyle örtüldüler. Sanki çabuk çabuk inen çekiçlerle kiremitlerin kırılıp düştüğünü, camların tuz buz olduğunu; saçaklardan, yağmur oluklarının yamrı yumru, eciş bücüş yere yuvarlandığını duyuyordum.

Doluyla kaplanmış avluyu yararak, fabrikadan doğru koşu koşu, şimdi, elbiseleri fırtınaya karşı eğrilemesine uçuşan birisi geliyordu. Bu her şeyi allak bullak eden berbat tufanda, sendeleye sallana, rüzgârla didişerek, bir karaltı, benden yana yaklaşıyordu. Sundurmaya girdi, kollarıma atıldı; iri iri, sevgi dolu gözlerle yabancı ve tanıdık, sakın bir yüz, acılı bir gülümsemeyle, o kadar yakınımında bir hayal gibi durdu; sakın sıcağın bir ağız ağzımı aradı; soluksuz bir doymazlıkla uzun uzun öptü beni. Kollarını boynuma dolamıştı, sarışın ıslak saçlarını yanaklarıma yaslamıştı; yer gök çepeçevre bir dolu kasırgasında sarsılırken, ben de dilsiz ürkek bir aşk fırtınasına tutuldum; derinlerde ve korkunçtu bu fırtına.

Bir tahta yığını üzerinde, birbirimize sokulmuş, konuşmadan oturuyorduk. Çekingen ve şaşkın, Bertha'nın saçlarını okşuyor; dudaklarını onun güçlü, dolgun dudaklarına bastırıyordum; sıcaklığı tatlı ve acılı, sarıyordu beni. Gözlerimi kapadım; başımı çarpan göğsüne, kucağına dayamıştı; hafif, kararsız elleriyle yüzümü, saçlarımı okşuyordu.

Aldatıcı karanlıkta bir şeyin devrilmesiyle uyanıp gözlerimi açtığım vakit onun sağlıklı, ciddi yüzünü, hüzünlü bir güzellikle üzerime eğilmiş gördüm; gözleri bana, uzaklarda kaybolmuş gibi bakıyordu. Karmakarışık saçlarının altından ak pak alınına açık kırmızı, ince bir şerit halinde kan sızıyor, yüzünden boynuna doğru iniyordu.

«Ne var? Ne oldu?» dedim korku içinde.

Derinden, gözlerime baktı, zayıf gülümsedi.

«Galiba dünya batıyor,» dedi hafifçe; gökgürültüleri söylediği sözü yuttu âdeta.

«Senden kan akıyor,» dedim.

«Doludan oldu. Aksın! Sen korkuyor musun?»

«Hayır. Ya sen?»

«Korkmuyorum. Bak, şimdi bütün kasaba yıkılıyor sanki. Beni hiç mi sevmiyorsun?»

Sustum; iri iri, parlak gözlerine, büyülenmiş gibi baktım: Bu sözler üzgün bir aşkla doluydular. Gözleri benimkilere doğru yaklaşıp da ağzı, öylesine dolgun ve eritici, ağızıyla bitişince gözlerimi kaçırmadım; onun, bakışları ciddi gözlerinin içine baktım; sol gözünün kenarından doğru, beyaz taze derisine ince, açık kırmızı, bir kan sızıyordu. Duyularımı, sarhoş, sendelerken, kalbim kurtulmak istiyor, fırtınalarda, istemediği halde koparılıp götürülmeye karşı, ümitsiz direniyordu. Doğrudum; bakışlarında kendisine acıdığımı okudu.

Eğilip geri çekti kendini; kızmış gibi baktı bana. Bir pişmanlık ve üzüntü hareketiyle elimi uzatınca da, iki eliyle tuttu elimi; yüzünü avucuma gömdü, yıkılırcasına diz çöktü, ağlamaya başladı. Şaşırmış, eğilip ona baktım; başı hıçkırıklar içinde elimi kapanmıştı; ensesinde yumuşak ayvatüyeri, gölgeli titreyiyordu. Bir başka kız olsaydı, diye düşündüm acı acı; benim gerçekten sevdiğim, canımı verebileceğim bir kız olsaydı, bu pek sevimli tüyleri seven parmaklarımla karıştırır, bu beyaz enseyi öperdim! Ama kanım yatışmıştı; gençliğimi, gururumu feda etmek niyetinde olmadığım şu kızı önümde diz çökmüş görmek utancının azabını yaşıyordum.

Büyülü bir yıl gibi yaşadığım, sayısız küçük kıpırtı ve davranışlarıyla bugün hâlâ belleğimde geniş bir zaman süresi gibi duran bütün bu ayrıntılar; gerçekte ancak birkaç dakika sürdü. Ansızın bir aydınlıkla doldu sundurma; gökyüzünde barışa hazır bir masumluk içinde ıslak, parça parça mavilikler belirdi; kasırga gürültüleri kesildi; şaşılacak, inanılmaz bir sessizlik sarıdı etrafımızı.

Asılsız bir rüya ininden çıkar gibi, sağ kalışıma hayretler içinde, sundurmadan, dönüp gelen güne baktım. İssiz avlunun görünüşü bir facia idi; atlar tepişmiş gibi oyuk oyuktu toprak; her taraf iri iri buz topaklarıyla örtülüydü; oltam uçup gitmiş,

balık kovam yok olmuştu. Fabrika, insan gürültü ve patırtılarıyla doluydu; tuz buz olmuş camlardan doğru, salonlardaki kaynaşmaları, bütün kapılardan insanların itiş kakış çıktıklarını görüyordum. Yer, cam kırıkları ve çatlamış kiremitlerle kaplıydı; uzun bir saç oluk, saçaktan kopmuş, yanlamasına ve kıvrık aşağı sarkıyor, yarı binayı kaplıyordu.

Az önceki şeylerin hepsini unutmuşum şimdi. Hissettiğim vahşi, ürkek bir merakı sadece: neler olduğu, rüzgârın ne kadar şeyi kırıp döktüğü merakı! Fabrikanın bütün o kırılmış pencere ve kiremitleri, ilk bakışta pek bitik, pek feci bir görünüşteydiler ya, yine de öyle çok korkunç denemezdi bütün bunlara; kasırganın bende bıraktığı müthiş etkiye vurunca, fazla sayılmazdılar. Kurtulmuş, yarı yarıya da acayip bir hayal kırıklığı, bir kendime gelme içinde, rahat bir nefes aldım: Evler yerli yerindeydiler; ırmağın iki yakasında dağlar, tepeler de yerli yerindeydiler. Hayır, dünya batıp yok olmamıştı.

Şu var ki fabrika avlusundan ayrılıp da köprüden geçerek ilk sokağa geldiğim vakit, felâket yeniden berbat bir görünüme büründü. Küçük sokak, cam kırıkları, pancur parçalarıyla örtülmüştü; iki baca çökmüş, çökerken damlann parçalarını da birlikte indirmişti. Halk, kapıların önlerinde afallamış, sızlanıyorlardı; her şey kuşatılmış, ele geçirilmiş şehir resimlerinde gördüklerime benziyordu. Yuvarlanıp gelmiş taşlar, çakıllar, dallar yolu kapamışlardı; cam kırık ve çatlakları gerisinde, pencere oyukları sınıtıyordu; bahçe çitleri yere serilmişti yahut takırdayarak duvarlardan sarkıyorlardı. Çocuklar bulunamıyor, aranıyor, tarlalardaki insanların, düşen dolulardan öldükleri söyleniyordu. Orda burda gümüş lira büyüklüğünde, daha da iri dolular gösteriliyordu.

Eve gidemeyecek, kendi evimizle bahçemizdeki zararlara bakamayacak kadar heyecanlıydım henüz; beni arayabilecekleri de aklıma gelmiyordu; bir şey olmamıştı ki bana. Bu cam kırıkları arasında tökezleyip duracağıma, şöyle biraz daha uzaklara gitmeye karar verdim; aklıma sevgili yerim geldi; mezarlığın yanındaki bayram yeri çekiyordu beni; çocukluk yıllarımın bütün bayramlarını ben o meydanın gölgeliklerinde kutlamıştım. Daha dört beş saat önce, kayalardan eve dönerken, onun

önünden geçtiğimi hatırladım da hayret ettim. Sanki çok uzun bir zaman önceydi benim bu geçişim.

Nitekim geri döndüm, aşağıki köprüye yöneldim, yolda bir bahçe aralığından kırmızı kumtaşı kilise kulemizin, bir şey olmamış, yerinde durduğunu gördüm; jimnastik salonunu da, tehlikeyi hafif atlatmış buldum. Daha ilerde tek başına, bildiğim bir otel vardı, damını uzaktan tanıdım. Eskisi gibiydi, ama garip bir değişiklik geçirmişti sanki, sebebini zorlayınca hatırladım: Önünde her zaman iki yüksek kavak vardı. Kavaklar yoktu şimdi. O çok eski dost görünümünden eser kalmamış, güzelim yer harap olmuştu.

Kötü bir önsezi, bana daha birçok değerli, soylu şeylerin mahvolmuş olabileceğini hatırlattı. Birdenbire kalbimde yeni bir burkulma hissettim: Meğer ben yurdumu ne kadar çok seviyormuşum, ruhumla huzurumla bu çatılara, kulelere, köprülere, sokaklara, ağaçlara, bahçelere, ormanlara ne kadar bağlıymışım! Heyecan ve telâşım üstelemiş, daha hızlı, bayram yerine koştum.

Sessiz sakin durdum, en sevgili anıların bannağını, anlatılamayacak kadar harap, bir enkaz yığını halinde gördüm. Gölgelerinde bayram günlerimizi yaşadığımız, gövdelerini biz okul öğrencileri, üçer dörder çocuk, el ele tutuşarak ancak kucaklayabildiğimiz o yaşlı kestane ağaçları, kırılmış yarılmış yere seriliydiler; kanırılmış, koparılmış köklerinden, toprakta koca koca oyuklar, yanklar ortaya çıkmıştı. Hiçbiri eski yerinde değildi artık; tüyler ürpertici bir savaş meydanıydı burası; ihlamurlar, akçaağaçlar da bir bir devrilmişlerdi. O geniş alan çatlamış, yarılmış gövdeler, kökler, dallar ve toprak bloklarıyla koskocaman bir enkaz yığınına dönmüştü; koca koca gövdeler de vardı ayakta, ama bunlar artık ağaç değildiler, eğilip bükülmüş, kırılmış saçılmış binlerce çıplak beyaz yonga haline gelmişlerdi.

Daha ötelere gitmek imkânsızdı; meydan ve yol, üst üste karmakarışık atılmış, tepelime ağaç gövde ve döküntüleriyle kapanmıştı. Çocukluğumun ilk yıllarından bu yana, yalnız derin, kutsal gölgelerini ve yüksek ağaçlar tapınağını bildiğim bu



meydanın yıkıntıları üzerinde, şimdi bomboş gökyüzü, donuk donuk bakıyordu.

Beri yanda ben de bütun gizli köklerle koparılmış, ışıklarının çiğliği sert, amansız gün güneş ortasına fırlatılmışım sanki. Günlerce orda burda dolaşım. Hiçbir orman yolunu, hiçbir tanıdık ceviz ağacı gölgesini, çocukluğumun ağaçlara tırmanma dönemindeki meşelerin hiçbirini, bulamadım bir daha. Kasabanın tâ ötelere çepeçevre yalnız yıkıntılar, oyuklar, otlan biçilmiş gibi kırk dökük sırtlar uzanıyor; soyunuk kökleriyle ağaç cesetleri, güneşe dönük, yanıp yakılır gibi, yerlerde yatıyorlardı. Benimle çocukluğum arasında bir uçurum açılmış, yurdum o eski yurt olmaktan çıkmıştı. Geçmiş yılların tatlılık ve çılgınlıkları artık bırakmıştı beni. Çok geçmeden de adam olmak, ilk karartıları üzerime o günlerde düşen hayata karşı hazırlanmak için, kasabadan ayrıldım.



## GENÇLİK GÜZEL ŞEY

### I

Amcam Matthaëus bile o kendine özgü sevinmesiyle, beni tekrar gördüğüne az çok memnun olmuştu. Bir delikanlı birkaç yıllığına gurbetlerde kalır da günlerden bir gün dürüst, kibar bir insan olarak çıkagelirse. en ağırbaşlı akrabaları bile gülümser; memnun mutlu, elini sıkırlar.

Hayatımda bu zevki bir daha tadar da gönlümde o yazdaki ferahlığı yeniden duyarsam ne mutlu bana! Ama bu bana bir daha nasip olmaz herhalde; kötü zamanlarla karşılaşsam geçmişteki o güzel yılları hatırlamak, ilerde yeni mutlu dönemler ummak gibi şüpheli bir ümitten daha çok teselli verici olur belki de. Hem bu yüzden, hem de gençlik yıllarına artık veda etmek üzere olduğum için, o yazın yaşantılarından henüz hatırlayabildiklerimi şuracığa yazıyorum. Kayırsız geçen son yaz tatilimdi o benim; henüz öyle çok uzaklarda olmadığı halde, belleğimde pırl pırl şimdiden; kayıplarda bir cennet bahçesinden bakar gibi ışıl ışıl seyrediyor beni.

Varımı yoğumu koyduğum kahverengi küçük valiz; sağlam kilidi, parlak kayışlarıyla yepyenydi daha. İçinde iki takım temiz elbise, yeteri kadar çamaşır, bir çift yeni çizme, birkaç kitap, fotoğraflar, iki güzel pipo ve bir küçük cep tabancası vardı. Ayrıca keman kutumu; içi öteberiyle, iki şapka, bir baston, bir şemsiye, bir padesü, bir çift zarif lâstik ayakkabı ile dolu sırt çantamı da getiriyordum. Oldukça yeni, dayanıklı şeylerdi hepsi de. Göğüs cebimde ikiyüz marktan fazla biriktirilmiş, di-

kilmiş param vardı ayrıca; sonra bir de mektup; sonbahara o gurbette iyi bir işe alınacağım yazılıydı mektupta. Bütün bunları kurula kurula taşımıştım. Bunca takım taklavatla, uzunca sürmüş bir göçebelik döneminden sonra; çekingen, ana kuzusu bir çocukken ayrıldığıım evime ocağıma, şimdi bir bey gibi dönüyordum.

Tren büyük kıvımlar çizerek, kollayışlı ve yavaş, yamaçtan aşağı iniyor, her dönemde aşağıda serili kasaba evleri, sokakları, ırmağı, bahçeleri daha da yaklaşıyor, belirliyordu. Az sonra çatıları seçebiliyordum; içlerinde tanıdıklarımı ayırt etmeye başladım; derken pencereleri saydım, leylek yuvalarını gördüm. Çocukluğum, yeniyetmeliğim, güzelim sürü sürü yurt anıları vadiden bana doğru esedursun, içimdek! o taşkın, sılaya dönüş duygusu yavaş yavaş eriyiverdi; şu az ötedeki kasabalılara kendimi saydırmak isteğı, gönlümden gitgide silindi de yerini minnet dolu bir şaşkınlık kapladı. Yıllar geçip giderken benden uzaklaşmış olan yurt özlemi son çeyrek saatte kuvvetle belirdi içimde. Tren yolundaki her katırtırmağı öbeğı, tanıdığım her bahçe çiti, gönlümdede öyle inanılmaz sevgilere büründüler ki, böyle uzunca bir süre onları unuttuğum, onlarsız olduğunu bildiğim için, af diledim her birinden.

Tren bizim bahçenin hizasından geçerken eski evin üst penceresinde biri duruyor, bir havlu sallıyordu; babamdı herhalde. Verandada, ellerinde mendiller, annemle hizmetçi kız duruyor; tepedeki bacadan kahve ateşinin hafif mavi dumanı, sıcak havaya, ordan kasabanın üzerine yayılıyordu. Şimdi yine benimdi bunlar; beni beklemişlerdi, bana hoşgeldin diyorlardı; bense güçlü sevincime rağmen utanıyor, bir şey diyemiyordum; çünkü yurdumun bu derece güzel ve sevimli olduğunu unutmuşum ben artık.

İstasyonda ihtiyar, sakallı kapıcı o eski telâşıyla sağa sola koşuyor, herkesleri rayların üzerinden çekilmeye iteliyordu; kalabalığın arasında kız kardeşimle küçük erkek kardeşimin araştıran gözlerle beni beklemekte olduklarını gördüm. Erkek kardeşim, eşyaları için küçük el arabasını, çocukluğumuz boyunca böbürlendiğimiz o arabayı da yanısıra getirmişti. Valizimle arka çantamı arabaya koyduk, Fritz arabayı çekmeye

başladı, kız kardeşimle ben arabanın peşisıra yürüdük. Saçlarını şimdi pek kısa kestirmiş olmamı ayıpladı kız kardeşim; ama bıyığım için güzel dedi, yeni valizimi ise çok şık buldu. Gülüşüyor, birbirimizin gözlerinin içine bakıyor, arada yeniden el ele tutuşuyor, küçük araba ile önümüzü sıra ilerleyen, sık sık arkasına dönüp bize bakan Fritz'e başımızı sallıyorduk. O da benim gibi büyümüş, serpilmişti. Önümüzde gidedursun, birden çocukluğumdaki çekişmelerimiz sırasında onu defalarca dövmüş olduğumu hatırladım; çocuk yüzü gözümün önüne geldi; kırılmış ya da üzgün bakan gözlerini hatırladım; o zamanlarda öfkem geçince duyduğum o sıkıntılı pişmanlığı şimdi de duyur gibi oldum. İşte Fritz boy atmış, büyümüş yürüyordu önümde; çenesinin çevresinde sanı ayvatüleri vardı artık.

İki yanı kiraz, üvez ağaçları dizili yoldan yürüdük; ilerdeki küçük köprüyü, yeni bir dükkânı geçtik; değişmemiş, eskisi gibi kalmış birçok evleri geride bıraktık. Derken köprübaşına geldik. Baba evim, eskisi gibi, oracıkta duruyor, açık pencerelerden papağanımızın ışığı duyuluyordu; anılardan, sevinçten kalbim çarpmaya başladı. Serin, loş giriş kapısından geçerek büyük, taş avludan içeri daldım, bir koşu merdivenleri çıktım; babam karşıladı, öptü beni, gülümsedi, omuzumu sıvazladı, sonra elimden tutarak sessizce üst kata giden merdiven kapısına götürdü; annem oradaydı, kucakladı beni.

Sonra hizmetçimiz Christine koşarak geldi, elini uzattı; kahvenin hazır olduğu oturma odasında papağanımız Polly'yi selâmladım. Beni hemen tanıdı, kafesinin tavanı kenarından aşağı indi, parmağıma kondu, okşayayım diye güzel, kırçıl başını eğdi. Odanın duvar kâğıtları yeniydi yalnız; atalarımızın resimlerinden, camlı dolaptan, eski moda leylâk resimleriyle süslü oturma saate kadar her şey, eskiden nasılsa öyleydiler. Masaya örtü serilmiş, üzerine fincanlar konmuştu; benim fincanımın içinde bir küçük demet muhabbet çiçeği duruyordu; demeti aldım, yakama taktım.

Karşımda annem oturuyordu; bana bakıyor, bisküvi uzatıyordu; konuşmaya dalıp da kahvaltı etmeyi unutmamamı hatırlatıyor, ama kendisi sorunun birinden ötekine geçerek beni cevap vermek zorunda bırakıyordu. Sessizce dinliyordum babam;

kır dūşmūş sakalını sıvazlıyor, keskin gözlük camları gerisinden, araştıran bakışlarında dostluk, beni süzüyordu. Saygımda yapmacığa kaçmadan, başımdan geçenleri, yaptıklarımı, başarılarımı anlatırken bütün bunlar için, bu ikisine ne kadar teşekkür borçlu olduğumu açıkça hissediyordum.

Bu ilk günde baba evimden başka hiçbir şey görmeyi canım istemiyordu; başka şeyler için yarın vardı, ilerde bol vakit olacaktı. Bu yüzden kahveler içildikten sonra odaları, mutfağı, koridorları, kıyı bucağı dolaştık; eskiden nasılsalar öylediler şimdi de; gözüme ilişen birkaç yenilik ötekilere o kadar eski ve tabii geliyordu ki, sen varken de böyle değil miydi, diye benimle tartışmaya girişiyorlardı.

Bahçe değişmişti; eskisine göre daha hoş, daha gösterişli olmuştu. Annem ne de olsa yaşlandığı, artık uğraşamaz olduğu için, dikdörtgen biçiminde sıra sıra sebze tarhları kaldırmış; yerlerine, ortaya kocaman ve yuvarlak bir tane, yanlara da yumurta biçimi dört öbek yapılmıştı; bu öbeklerin arasından kıvrıntılı kum yollar geçiyordu. Babam hamarat bir bahçıvan olmuş; bahçeye bir sürü gül, şebboy, yıldız ve kına çiçekleriyle renk renk, daha başka yaz çiçekleri dikmişti. Üzümsü meyvalar eski yerlerindeydiler yine. Babamın diktiğı camlar uzamış, gölge verir olmuşlardı; verandayı hanımelleri ve yabancı yaseminler sarmıştı. Tavşanların kümesi kaldırılmış, su boru ve muslukları onarılmıştı. Uzunca sürecek bir kuraklıktan korkuluyordu; öbek ve saksılardaki bitki ve çiçeklerin her gün sulanması işini bana verdiler; nasıl sulayacağımı söylediler. İyi bakım isteyen bitkileri sulamadan önce suyu güneşte ılıtmak gerekiyordu.

Dağ eteğine yaslanmış, sarmaşıklı duvarlar arasındaki küçük bahçede hoş ikinci güneşi; temiz yollara, sarkıt kalker süslerine, yarı dolu su fıçısına, güzelim renklerle ışıldayan çiçek öbeklerine vurup parlıyor, her şey sanki gülüyordu. Rahat koltuklara kurulmuş, verandada oturuyorduk. Yabancı yaseminlerin büyük, saydam yaprakları arasından süzülen güneş ışınları, verandaya buğulu, ılık, açık yeşil vuruyor, birkaç an uyuşuk ve sarhoş vızıldayarak uçuşuyor, yollarını bulmaya çalışıyorlardı. Babam, evime ocağıma dönmüş olmama hamdetmek için, başı

açık, «ey rabbimiz...» duasını okumaya başladı; ellerimizi katlamış, sessizce duruyorduk. Alışık olmadığım bu törenden biraz sıkıldımsa da bu eski kutsal sözleri sevinçle dinledim; sonunda bir şükran duygusu içinde ben de: «Âmin!» dedim.

Sonra babam çalışma odasına gitti, kardeşlerim ayrıldılar, ortalık birden sessizleşti; masa başında annemle ben kaldım. Uzun zamandır hem özlediğim, hem de çekindiğim bir andı bu. Çünkü dönüşüm istenilen, sevinilen bir şeydi ama, benim son yıllardaki yaşayışım hiç de arı-duru ve aydınlık değildi. Hayır, mektuplarımda sık sık çağımızın tehlikeli düşüncelerinden yana olduğumu yazmış; tartışmalara, öğütlere kapı açmışım; sonra gençliğim, yabancılar arasında geçirdiğim hayatın başıboşluğu beni bazı yanlış yollara sürüklemişti de ben biraz olsun pişman bile olmamışım.

Şimdi annem o güzel, sıcak gözleriyle bana bakıyor, yüzümden bazı şeyler okuyor, belki de ne söylesin, ne sorsun onu düşünüyordu. Sıkıcı bir sessizlik içinde oturuyor, parmaklarımla oynuyor, kendimi bütünüyle öyle pek yüz kızartıcı olmasa bile, parça parça yine de az çok utandırıcı bir imtihana hazırlıyordum.

Bir süre sessizce gözlerimin içine baktı; sonra elimi narin, ufak ellerine aldı. «Arasına yine dua ettiğin oluyor mu?» diye sordu hafifçe.

«Son zamanlarda hayır!» dedim ister istemez; birazcık kaygılı yüzüme baktı.

«Alış yine!» dedi sonra. «Belki!» dedim.

Sustu bir süre, sonunda sordu: «Ama dürüst bir adam olmak istiyorsun, değil mi?»

«Evet!» diyebilirdim nihayet. Sıkıcı sorularını sürdürüleceğine elimi okşadı, içimi dökmemem de bana güvendiğini anlatan bir şekilde başını salladı. Sonra elbiselerimi, çamaşırlarımı sordu; çünkü son iki yılda işlerimi kendim görmüş, yıkanmak yamak üzere eve artık hiçbir şey göndermemiştim.

Durumu anlatmam üzerine: «Yarın hepsine beraberce bakarız!» dedi; bütün imtihan da böylece sona ermiş oldu.

Çok geçmeden kız kardeşim geldi, beni içeri götürdü. «Güzel oda»da piyano başına geçti, eski notaları çıkardı; bunları

uzun zaman var, ne dinlemiş, ne söylemişim ama, yine de unutmamıştım. Schubert'ten, Abt'tan, Schumann'dan şarkılar okuduk; sonra Silcher'in derlediği Alman ve yabancı o güzel halk türkülerini aldık önümüze; akşam yemeğine kadar onlarla vakit geçirdik. Kız kardeşim sofrayı hazırlarken ben Polly ile yarenlik ettim. Kız ismi taktığımız, Polly dediğimiz halde, erkek-ti bu papağan. Tek tük konuşur, seslerimizi gülüşlerimizi taklit eder, her birimize hiç şaşmayan özel derecelerde ayrı ayrı dostluk gösterirdi. En sıkıfıkı ahbabı babamdı, babam ne yapsa hoş görürdü. Sonra erkek kardeşim, sonra annem, sonra da ben gelirdim; en sonda da kız kardeşim; ondan hoşlanmazdı pek.

Evimizin tek hayvanıydı Polly; yirmi yıldan beri evin bir çocuğu olmuştu âdeta. Çok yakınında olmamak şartıyla konuşmalardan, gülüşmelerden, müzikten hoşlanırdı. Yalnızken, bitişik odada canlı bir konuşma olduğunu işitse dikkatle kulak kabartır, konuşmaya katılır, o saf ve alaycı gülüşüyle gülerdi. Arada, gözlerden uzak, tek başına otururken etraf sessiz, güneş de sıcacık, odada ise, içli, keyifli bir sesle yaşamayı, Tannıyı övmeye koyulurdu. Yan ısılık çalıyor, yan şarkı söylüyorsa benzerdi sesi; flüt sesine benzerdi; yüce, ılık, içten olur, yapayalnız oynayan bir çocuğun dalıp gitmiş söylediği şarkıları andırırdı.

Akşam yemeğinden sonraki yarım saatimi bahçenin bir kısmını sulamakla geçirdim; üstüm başım su ve çamur içinde eve girince sofadan doğru içerde tanır gibi olduğum bir kız sesinin konuştuğunu duydum. Ellerimi hemen bir beze silip odaya girdim; leylâk mavisi bir elbise giymiş, başında geniş bir hasır şapka, uzun boylu, güzel bir kıızı odada oturuyor buldum. Ayağa kalkıp bana baktığı, elini bana uzattığı vakit tanıdım kıızı: Helene Kurz idi bu; kız kardeşimin arkadaşlarından biri; bir vakitler âşık olduğum Helene.

«Beni tanıyabildiniz mi?» diye sordum, memnun.

«Lotte döndüğünüzü söyledi çoktan,» dedi dostça. Ama sadece evet deseydi ben daha fazla sevinecektim. Serpilmiş, uzamış, ne kadar da güzelleşmişti; söylecek başka bir söz bulamadım; o annemle ve Lotte ile konuşadursun, ben pencereye, çiçeklerin yanına gittim.



Gözlerim sokağa kaydı; parmaklarım ıtır yapıklarıyla oynuyor, düşüncelerimse başka taraflarda geziniyordu. Soğuk mavi bir kuş akşamını seyrediyor, ırmakta yüksek akçaağaçlar arasında patinaj yapıyor, gözlerimle de uzoğumda ürkük yarım daireler çizen ince bir genç kız silüetini izliyordum. Henüz doğru dürüst kayamıyor, bir arkadaşının elini tutuyordu bu kız.

Derken sesini duydum; o zamankinden çok daha dolgun, çok daha derindi bu ses; bana hem yakın, hem de yabancıydı; o şimdi genç bir hanım olmuştu; kendimi artık onunla denk ve yaşıt bulmuyor, sanki hâlâ onbeşimde imişim gibi bir duyguya kapılıyordum. Gidiyordu, ona elimi uzattım tekrar, ama hiç lüzumu yokken, alaylı bir şekilde yerlere kadar eğildim: «İyi geceler, Fraulein Kurz!» dedim.

«Bu, hâlâ buralarda mıydı?» diye sordum o gidince.

«Nerede olsun?» dedi Lotte; bu bahsi daha fazla uzatmak istemedim.

Saat tam onda sokak kapısı kilitlendi, büyükler yataklarına çekildiler. Birbirimize iyi geceler diler, öpüşürken babam kolunu omuzuma koydu, hafifçe: «Seni tekrar aramızda görmek ne iyil! Sen de seviniyor musun?» dedi.

Hepsi gidip yattılar; hizmetçi de iyi geceler dileyeli epey olmuştu; daha bir iki kapı birkaç kere açılıp kapandıktan sonra bütün ev gecenin derin sessizliğine büründü.

Bense daha önceden bir ufak testi bira aldırtmış, soğutmuşum. Odamda masama koydum; bizde oturma odalarında sigara içmeye izin olmadığı için şimdi bir pipo doldurdum kendime, yaktım. Odamın iki penceresi de karanlık, sessiz avluya bakıyor, avludan doğru taş bir merdiven yukarı bahçeye çıkıyordu. Orada, yukarıda çamların gökyüzüne karşı kara kara durduklarını, üzerlerinde yıldızların ışıkdadığını gördüm.

Bir saatten daha uzun bir zaman uyanık kaldım; lâmbanın etrafında hayaller gibi titreşen ufak, tüylü pervanelere baktım. Tütünümün dumanlarını açık pencerelere doğru yavaş yavaş üfledim. Uzun, sessiz diziler halinde, yurumda yaşadığım çocukluk zamanlarımdan gelme sayısız hayaller geçiyordu aklımdan; bir deniz yüzeyindeki dalgalar gibi yükselen, panfdayan, sonra yine kaybolan bir büyük sessiz sürü... Bana öyle

geliyordu ki o ilkbahara benzeyen çağların yarı bilinçsiz akıp gidişinden ben henüz kurtulamamıştım. Benim hayatım hâlâ tesadüften, şanstın, anlaşılmaz şeylerden ibaretti de ben yine güvenimi kaybetmiyor, bunda gizli bir hikmet, bir kanun bulunduğu inanıyordum; adam olabilmem için bunu anlamam gerekiyordu.

## II

Sabahleyin en güzel elbisemi giydim: Doğduğum kasabaya, pek çok eski tanıdıklara kendimi beğendirmek, durumumun iyi olduğunu, yurduma yoksul biçare dönmediğimi açıkça ispat etmek istiyordum. Dar vadinin üzerinde yaz göğü mavi mavi ışılıyor, beyaz sokaklar hafif tozuyorlardı; bitişikteki postane önünde orman köylerinin posta arabaları duruyor, sokakta küçük çocuklar zıp zıp ve yün top oynuyorlardı.

İlk gittiğim yer, kasabamızın en kıdemli yapısı eski taş köprü oldu. Köprünün eskiden önünden o kadar çok geçtiğim küçük, gotik kilisesini seyrettim; bu tatil nihayet bir de içeri girebilmek için onu bir kere açtırmaya karar verdim. Sonra korkuluğa dayandım, hızlı hızlı yeşil yeşil akıp giden ırmağa baktım. Üçgen ön duvarında beyaz bir tekerlek resmi olan o eski, sevimli değirmen yoktu şimdi; yerini tuğladan, büyük, yeni bir yapı almıştı. Başkaca bir değişiklik görülüyor, eskiden olduğu gibi suda, kıyılarda, sayısız kaz ve ördekler dolaşıyordu.

Köprünün öte yakasında ilk tanıdığa rastladım, şimdi sepicisi olmuş bir okul arkadaşıydı bu; belinde turuncu renkte bir önlük parlıyordu; kararsız, araştıran gözlerle, tanımaksızın baktı bana. Memnun, keyifli selâm verdim; o peşimden bakarsun; hatırlamaya çalışsın, ben yoluma devam ettim. Dükkânının penceresi önünde gür, beyaz sakallı bakırcıyı selâmladım; peşinden tornacının dükkânına bir göz attım; çarkını vınlattıp duruyordu tornacı; bana enfiye ikram etti. Sonra büyük çeşmesi, rahat ferah belediye hali ile sıra çarşıya geldi. Kitapçının dükkânı da oradaydı; yaşlı adam yıllarca önce Heine'nin eserlerini ismarladım diye benim dedikodumu etmişti, ama ben

yine onun dükkânına girdim, bir kurşun kalemiyle resimli bir posta kartı aldım.

Okul uzak değildi buraya; bunun için giderayak o hurda yapıllara da uğradım, kapılarda o bildiğim korkulu okul kokusunu kokladım, oradan kiliseye, rahip evine geçerek rahat bir nefes aldım; kilisenin büyük ıhlamurundan ince, iç açıcı bir rüzgâr esiyordu.

Daha birkaç sokağa uğrayıp berberde tıraş olduktan sonra, saat onda amcam Matthaeus'u ziyaret vakti gelmiş bulunuyordu. Gösterişli avludan geçerek onun o güzel evine girdim, serin sofada pantolonumun tozlarını süpürdüm, oturma odasının kapısını vurdum. İçerde halamla iki kızını dikiş diker buldum, amcam ise bürosuna gitmişti. Bu evde her şeyden etrafa temiz, tatlı bir eski zaman havası yayılıyordu; biraz sert, faydalıya yöneldiği biraz fazlaca belli, ama neşe ve güven dolu bir hava. Bu evde durmadan toz alınır, ortalık süpürülür, çamaşır yıkanır, dikiş dikilir, örgü örülür, yün eğrilir; kızlar yine de müziğe ayıracak zaman bulurlardı. İkisi de piyano çalarlar, şarkı söylerlerdi; en yeni bestecileri bilmiyorlarmış; Haendel'de, Bach'da, Haydn'da, Mozart'da usta idiler ya!

Halam yerinden fırladı, beni karşıladı; kızlar dikişlerine bir iğne daha vurdular, sonra bana ellerini uzattılar. Önemli bir misafir gibi tutulmam, şık misafir odasına alınmam beni şaşırttı; bu odadan sadece, uzaklarda bir yerde kutsal bir şey gibi bahsedildiğini duyardım eskiden. Bertha Hala, daha sonra, önlemeye çalıştımsa da, önüme bir bardak şarapla bisküvit, kurabiye koydu. Kendisi de zarif koltuklardan birine, karşıma oturdu. Kızlar işleri başında kaldılar.

Anneciğimin dün beni azat ettiği imtihandan şimdi kuruluş yoktu pek. Ama burada da beni kurtaramayacak gerçekleri kötü bir niyet gütmekten süsleyip püsleyerek anlatmakta bir sakınca görmedim. Halam ünlü din adamlarına, vâizlere karşı büyük bir ilgi duyardı; bulunduğum şehirlerdeki kiliseleri, vâizleri uzun uzun sordu bana. Ufak tefek, bir iki sıkıntılı durumunu iyi niyetimizle geçiştirdikten sonra yüksek rütbeli bir din adamının on yıl önce ölmüş olmasına o da, ben de üzüldük.

«Sağ olsaydı vaızlarını Stuttgart'ta dinleyebilirdin!» dedi halam.

Sonra söz başımdan geçen olaylara, ilerde neler yapacağımı geldi; şanslı olduğum, iyi bir yol tuttuğum sonucuna vardık.

«Altı yıl önce kim umardı bunu?» dedi halam.

«O vakit benden hiç ümit yok muydu?» diye sordum ister istemez.

«Onu demek istemedim, hayır. Ama o zamanki durumun anneni, babanı üzüyordu doğrusu!»

«Ya beni!» diyecektim, ama halam haklıydı aslında; sonra ben de o zamanki çekişmeleri tazelemek istemiyordum. «Doğru» dedim bu yüzden; düşünceli, ciddi, başımı salladım.

«Denemediğin meslek kalmamıştı ki!»

«Öyle, halacığım! Ama hiçbirine pişman değilim. Şimdiki işimde de temelli kalacak değilim!»

«Daha neler! Sahi mi söylüyorsun? İyi bir işe de girdin halbuki. Ayda aşoğu yukarı iki yüz mark, bir delikanlı için parlak bir şey bu!»

«Ne kadar süreceğini Allah bilir, Hala!»

«Bak şu dediğine! Sen ayrılmazsan sürüp gider elbet!»

«Eh, umalım da öyle olsun. Ben şimdi Lydia Hala'ya, sonra da yazıhanesine, amcama gitmeliyim. Şimdilik hoşça kal, Bertha Hala!»

«Hadî güle güle. Pek sevindim. Yine gel ama!»

«Olur, gelirim.»

Oturma odasındaki iki kıza, oda kapısında halama Allah-ısmarladık dedim. Geniş, aydınlık merdivenleri çıktım sonra. O ana kadar bir eski zaman havası teneffüs ettiğim duygusu içindeydim ya, şimdi çok daha eski bir hava karşılamıştı beni.

Üst katta iki odacıkta, hemen hemen seksenlik Büyük Hala oturuyordu. Beni geçmiş zamanların o kibar, sevimli cana-yakanlık ve inceliğiyle karşıladı. Odayı Büyük Amca'ların sulu-boya portreleri, üzerlerinde çiçek demetleri ve manzaralar, boncuklarla işlenmiş örtüler, keseler, oval ve küçük resim çerçeveler! ile sandal ağaçlarının, eski hafif lavantaların kokusu dolurmuştu.

Lydia Hala'nın üstünde mor renkte, biçimi pek sade bir elbise vardı. Miyopluğu ve başının hafifçe titremesi bir yana bırakılırsa, şaşılacak kadar dinç ve genç görünüyordu. Beni dar bir kanapeye çekti; büyükbabamın günlerinden konuşmaya başlamadı da tuttu, bana, nasılım, ne yapıyorum, tasarımlarım nedir, onları sordu; hepsini dikkat ve ilgiyle dinliyordu. O kadar yaşlı olduğu, her şeyi gerilerde kalmış bir çağın görünüm ve kokusunu taşıdığı halde, iki yıl öncesine kadar hâlâ sık sık yolculuklara çıkmış, bugünkü dünya üzerine doğru, güzel bulmasa bile belirli ve iyicil bilgiler, tasarımlar edinmişti. Bunları taze, sıcak tutuyor, tamamlıyordu. Bir de tâ uzaklardaki gençliğinden kalma alışkanlığı: pek hoş, cıvıltı bir kolaylıkla konuşuyordu. İnsan onunla oldu mu konuşma kesintisiz akıp gidiyor, hep nasıl oluyorsa oluyor, ilginçliğini, hoşluğunu yitirmiyordu.

Ayrılıyordum, öptü beni; sonra da başka kimselerde görmediğim bir «Allaha emanet ol!» tavrıyla da salıverdi.

Matthaeus Amca'yı yazıhanesinde buldum; gazetelere, kataloglara gömülmüş oturuyordu. Fazla kalmamak, bir uğrayıp çıkmaktan yana verdiğim karar uygulamakta güçlük çıkarmadı bana.

«Demek yine geldin ha?» dedi.

«Evet, bir gideyim dedim, çok oldu buraları görmeyeli.»

«İyisin ya, şimdi?»

«Eh, iyice, teşekkür ederim.»

«Bizim hanıma da bir merhaba dedin mi?»

«Demin uğradım.»

«Güzel! Eh, her şey yolunda şu halde!»

Böyle dedi ve başını yine büyük hesap defterine eğdi, bana da elini uzattı. Şöyle böyle benim olduğum yere doğru uzandığı için hemen kavradım bu eli, sıktım, sevinçle dışarı çıktım.

Resmî ziyaretler bitmişti şimdi. Yemeğe eve gittim, şerefime pilâv ve dana kızartması vardı. Yemekten sonra kardeşim Fritz beni alıp odacığına soktu. Eski kelebek koleksiyonum bir cam muhafaza içinde duvarda asılıydı. Yarenliğe kız kardeşim de katılmak istedi, kapıdan başını uzattı, ama Fritz gayet ciddi geri çevirdi onu. «Olmaz!» dedi. «Gizli bir şey konuşacağız biz.»

Sonra dikkatle süzdü beni; yüzümde yeteri kadar bir merak görünce de karyolasının altından bir çekmece çıkardı: Kapağı bir teneke ile örtülmüş, üzerine de ağır taşlar konmuştu.

«Bil bakalım, ne var içinde?» dedi yavaş bir sesle ve kur-nazca.

Eski meraklarımızı, marifetlerimizi düşündüm, bildim: «Ker-tenkele!»

«Hayır.»

«Yılan.»

«Değil.»

«Tırtıl?»

«Hayır, canlı değil.»

«Değil mi? Öyleyse niçin böyle sımsıkı kapalı?»

«Tırtıldan daha tehlikeli şeyler var içinde.»

«Tehlikeli mi? Haha... Barut?»

Cevap yerine kapağı kaldırdı. Çekmeceye çeşitli büyüklük-te barut paketlerinin, odun kömürü, kav ve fitillerin, kükürt parçalarının, güherçile ve demir tozlarıyla dolu kutuların depo edilmiş olduğunu gördüm.

«Ee, ne dersin?»

Oğlunun odasında içi böyle şeylerle dolu bir çekmece bu-lunduğunu öğrenseydi babamı geceleri uyku tutmazdı, biliyor-dum. Ama Fritz öylesine keyifli, beni şaşırttığından ötürü öyle-sine sevinçliydi ki, bu düşüncemi ona kollararak cıltlatmakla yetindim; onun beni dil döküp kandırması karşısında hemen ya-tıştım. Çünkü ben de onun kadar suçlu idim, bu işlere onu ben alıştırmıştım; fişekti, maytaptı, çatapattı, bu gibi eğlenceler ta-til akşamına sevinen bir cıracak gibi sevindirirdi beni.

«Var mısın?» diye sordu Fritz.

«Elbette. Gece olsun, gidip bahçelerde patlatınız, olur mu?»

«Patlatınız tabii. Geçende çayırın orda iki yüz elli gram kadar barut ateşledim, bomba patladı sanki. Deprem oluyor gibi gümbürdedi her taraf. Ama şimdi param yok, bitti; oysa daha birçok şeyler almak lâzım.»

«Ben bir taler veririm.»

«Yaşa! Havai fişeklerimiz, top çatapatlarımız da olur.»

«Ama kolla kendini, ha!»

«Kollamak mı! Bana şimdiye kadar hiçbir şey olmadı.»

Bu sözüyle bana atlattığım bir kazayı hatırlatıyordu: On dört yaşında bu maytaplar, fişekler yüzünden az kaldı gözlerimi ve hayatımı kaybediyordum.

Fritz bana deposundaki malzemeyi, hazırlıklarını gösterdi, yeni deneme ve icatlarından birkaçını açıkladı, seyrettireceklerinden birkaçını da şimdilik gizli tutarak beni merakta bıraktı. Öğlen saatini böylece geçirdi, şimdi iş başı etmesi gerekiyordu. O gittikten sonra ben belâli çekmeceyi yine kapamış, üzerini örtmüş, karyolanın altına sokmuştum ki, Lotte geldi, beni çağırdı: Babamla gezmeye gidiyormuşuz.

«Fritz'den memnun musun?» diye sordu babam. «Büyümüş artık, değil mi?»

«Aa, tabii.»

«Hem uslanmış, akıllanmış, değil mi? Çocuklukları da bırakmaya başladı. Yaa, büyüdü artık evlâtlarım.»

Eh, şöyle böyle! diye düşündüm, utandım biraz. Ama güzelim bir ikinci üstüydü; ekin tarlalarında gelincikler ışıldıyor, karamuklar gülümsüyordu. Bütün bu güzelliklerin önünden yavaş yavaş ilerliyor, hep hoş şeylerden konuşuyorduk. Eski dost yollar, orman kenarları, meyva bahçeleri beni selâmlıyor, bana göz kırpmıyor, gözlerimin önünde yeniden eski günler canlanıyordu. O günlerde her şey cennette gibi öyle iyi ve kusursuzmuş ki, şimdi bu kadar tatlı, pırlı pırlı hepsi.

«Sana bir şey soracağım,» diye söze başladı Lotte. «Arkadaşlarımdan birini birkaç hafta için yanımıza çağırmayı düşündüm.»

«Ya, nerde şimdi?»

«Ülm'de. Benden iki yaş büyük. Ne dersin? Ama asıl senin bizim için önemli olan. Onun gelmesi seni sıkacaksa çekinme, söyle!»

«Nasıl bir kız bu?»

«Öğretmen okulunu bitirdi...»

«Eyyvah!»

«Neden eyyvah? Çok kibardır, bilgiclik taslamaz, hiç taslamaz. Hem öğretmenlik de yapmıyor.»

«Neden yapmıyor?»

«Bunu ona sen kendin sorarsın.»

«Demek gelecek ha?»

«Delil Karar senin. Biz bize kalalım dersin o sonra da gelebilir. Ben de zaten bunu soruyorum.»

«Sormaya ne hacet!»

«Öyleyse hemen kabul et!»

«Peki, gelsin.»

«Güzel. Şu halde hemen bugün yazarım.»

«Benden de selâm yaz.»

«Senin selâmın onu pek sevindirmez sanırım.»

«Şey, adı ne?»

«Anna Amberg.»

«Amberg güzel idim. Anna bir ermiş adı, ama tatsız, çünkü kısaltamazsın.»

«Anastasia daha mı iyi sence?»

«Evet, kısaltabilirsin, Stasi yaparsın, yahut Stase!»

Babam söze karıştı: «Anna çok hoş bir isim. Halalarımın dininin adı Anna idi.»

«Aaa, Anna adında büyük halamız var mı bizim? Hiç bilmiyoruz.»

«Pek tabii! Ben bile yalnız adını biliyorum. Ben küçükken ölmüş.»

Bu arada sonuncu tepeye varmıştık. Oradan daha iyi seyredilir demiştik; bize yakın görünmüş, ama yolu uzadıkça uzamıştı. Şimdi bir kayanın üstünden geçip geldiğimiz, garip şekilde küçülmüş, eğik tarlaların taa aşağısında, dar vadide serili kasabayı görüyorduk. Arkamızda ise, dalgalı bir arazi üstünde, saatlerce süren bir karaçam ormanı uzanıyor, dar çayırar veya mavimsi karaltılar ortasında belli, ekili bir toprak parçası, olanca ışıltısıyla bir ormanı yer yer kesiyordu.

Düşüncelere dalmış: «Burdan daha güzel bir yer bulunmaz.» dedim.

Babam gülümsedi, yüzüme baktı.

«Burası senin yurdun, yavrum! Doğru, güzel yerdir burası.»

«Senin yurdun daha mı güzeldi, Baba?»

«Hayır, ama çocukluğumuzun geçtiği yerlerde her şey güzeldir, kıtsaldır. Sen hiç yurdunu özlemedin mi?»



«Özledim, çok!»

Orman kenarında yakında bir yerde çocukluk yıllarımda arasıra saka kuşu avladım. Yine az ötede, çocukken yaptığımız bir taş kulenin yıkıntıları olacaktı. Ama, yorgundu babam, kısa bir dinlenmeden sonra geri döndük, yokuş aşağı başka bir yola saptık.

Helene Kurz hakkında bazı şeyler öğrenmeyi çok isterdim, nedir ki gönlümden geçenleri anlarlar korkusuyla sormayı göze alamadım. Yurdunda oluşun işsiz güçsüz rahatlığı; tembel harcı, başıboş birçok tatil haftalarım olacağı ümidi içinde genç gönlüm, başlamış aşk özlemleri, cesurca planlarla çalkalanıyordu; bunların gerçekleştirilmesi uygun bir çıkış noktasına bakardı sadece. Ama işte bir bu eksikti bende; için için o güzel kızın hayaliyle uğraştıkça, nasıldır, ne yapıyor diye serbestçe soruvermekten de o kadar uzaklaşıyordum.

Gezinti dönüşü yavaş yavaş yürürken, tarla kenarlarından demet demet çiçekler topladık; uzun zaman var ki yapmadığım bir işti bu. Bizim evde odalarda yalnız saksı çiçekleri buldurmak değil, ayrıca bütün masaların, komodinlerin üstüne her zaman taze demetler koymak, annemden kalma bir alışkanlık olmuştu. Yıllar geçtikçe sayısız basit vazolar, bardaklar, testiler birikmiş; biz çocukların ellerimizde çiçekler, eğreltiotları veya ağaç dalları bulunmaksızın bir gezintiden döndüğümüz pek olmamıştı. Çeşitli çiçeklerle güzel bir kır demeti düzenlemek sanatında kız kardeşimle, hele annemle hiçbir zaman yarışmadığım için, ben eskiden bir cins çiçek toplar, eve yığın yığın hep aynı çiçekten getirirdim. Bunu hatırladım, aynı şeyi kırmızı gelinciklerle yapmak istedim; ama elime alır almaz yaprakçıklarını döküyorlardı. Lotte, özene bezene güzel, zarif otlarla demetler yapadursun, ben de gelincik yerine uzun saplı, güzel papatyalar topladım.

Yıllardır hiç kır çiçeği görmemişim sanki. Çünkü buradakilere bambaşkıydılar; insanın onları, yürürken, yeşil topraklar üstünde renk renk adalarmış gibi bir tablo zevkiyle seyretmesi başka oluyordu; eğilerek, diz çökerek tek tek görmesi, koparmak için en güzellerini seçmesi yine başka. Çiçekleri bana okul çağının gezintilerini hatırlatan, küçük, gizli bitkiler; sonra an-

nemin özellikle sevdiği yahut kendisince uydurulmuş özel isimler taktığı daha başka bitkiler buldum. Hepsi yine buradaydı onların; her biri bende bir başka anıyı canlandırıyor, mutlu çocukluğum, her mavi ya da sarı çiçek çanağında çok, çok sevimli, o kadar yakın, gözlerimin içine bakıyordu.

### III

Evimizin salon denen odasında işlenmemiş çamdan, dört yüksek sandık vardı; bu sandıklarda dedemin zamanından kalma, kanşık bir kitaplar hazinesi, darmadağın, bir hayli de bakımsız duruyordu. Bacaksız bir oğlanken içlerinde, hoş resimleri tahta oyma işi ve sararmış, Robinson ve Gulliver baskılarını bulmuş, okumuştum; sonra denizci ve kâşif hikâyelerini, derken gitgide birçok edebî eserler okumuştum. «Siegwart, Bir Manastır Hikâyesi»ni, «Yeni Amadis»i, «Werther'in Çektikleri»ni, «Ossian»ı okumuştum. Daha sonra Jean Paul'un, Stilling'in, Walter Scott'un, Platen'in, Balzac ve Victor Hugo'nun eserlerini, Lavater'in «Fizyonomi» adlı kitabını, o şirin almanakların birçok ciltlerini, cep kitaplarını, halk takvimlerini elden geçirmiştim: Eski takvimler Chodowiecki'nin gravürleri ile, sonrakiler Disteli'nin tahta oymalarıyla süslüydüler.

Geceleri müzik çalışmaları yoksa, ya da Fritz'le birlikte barut külâhları üzerine çökmemişsek, bu hazineden rastgele bir cildi alıp odama götürüyor, üzerlerinde ataların hayal kurdukları, iç çekip düşündükleri, sararmış sayfalara pipomun dumanını üflüyordum. Jean Paul'un «Titan»ının bir cildini kardeşim didik didik etmiş, fişek maytap yapmada kullanmıştı. İlk iki cildi okuyup da üçüncüsünü aradığımda itiraf etti bunu. «Zaten,» diye de bir yalan uydurdu, «bozuktu, eksikti o cilt.»

Bu geceler güzel ve eğlenceliydiler. Biz şarkı söylüyorduk; Lotte piyano, Fritz keman çalıyordu; annem çocukluk yıllarımızdan hikâyeler anlatıyordu; Polly kafesinde bıdı bıdı konuşuyor, uyumaya yanaşmıyordu. Babam pencere kenarında dinleniyor, ya da küçük yeğenlerinin albümüne resimler yapıştırıyordu.

Ama bir gece Helene Kurz yarım saatliğine oturmaya gelince bu beni hiç de tedirgin etmedi. Çok serbest, tabii bir hali vardı. Şaşkın şaşkın hep ona baktım; çok güzelleşmiş, bir içim su olmuştu. Geldiğinde piyanonun mumları yakılmış bulunuyordu, iki sesli bir şarkıya o da katıldı. Ama onun içli sesinin her tonunu işitebilmek için, ben çok yavaş okudum şarkıyı. Arkasında duruyor, kestane rengi saçlarından doğru, mum alevinin altın renginde ışıldadığını görüyordum; sonra şarkıyı söylerken omuzlarının hafif kııldadığını görüyordum. Elimi birazcık saçlarında gezdirmenin tadına doyumaz bir şey olacağını düşünüyorum, ama böyle bir teşebbüsün mümkün olabileceği düşüncesi bana âdeta bir suç gibi görünüyordu; çünkü genç kız neşeli bir sükûnet ve güven dolu bir hava ile sarılı gibiydi; saltanatının bilinçsiz mutluluğunda sallanan çok güzel bir kuşu andırıyordu.

Doğru değildi ama, onunla bazı anılar yüzünden bir çeşit bağıntımız olduğu hissi içindeydim; daha on dört on beş yaşlarında iken ben ona âşıktım çünkü; bu yüzden de onun, şimdiki bu üstünkörü ilgisi, bende ufak bir hayal kırıklığı yaratmıştı. Bu ilişkinin yalnız bende var olduğunu, onun bundan habersiz bulunduğunu düşünmüyordum ki!

Daha sonra, gidiyordu, şapkamı aldım, camlı kapıya kadar ben de gittim.

«İyi geceler!» dedi. Ama ben elini sıkmadım, «sizi evinize götürüyüm!» dedim.

Güldü.

«Ne lüzumu var, teşekkür ederim. Burada moda değildir bu.»

«Öyle mi?» dedim, yol verdim, yanımdan geçti. Ama bu sefer de kız kardeşim mavi kurdeleli hasır şapkasını aldı, seslendi: «İyi olur. Ben de geliyorum.»

Üçümüz merdivenleri indik, hemen davranıp ağır sokak kapısını açtım, ılık alacakaranlığa çıktık. Köprüyü, pazar meydanını geçerek kasabanın öte ucuna, Helene'lerin oturdukları dik, kenar mahalleye doğru yavaş yavaş ilerliyorduk. İki kız, karşılıklı, sığircık kuşları gibi bicir bicir konuşuyorlardı; ben onları dinliyor, yanlarında bulunduğuma, yoncanın bir yaprağı da

ben olduğuma seviniyordum. Arasına yavaşlıyor, göğe bakıyor-muşum gibi yapıyor, bir adım geride kalıyordum; o zaman He-lene'nin dik, aydınlık boynu üzerinde karanlık başını, sağlam, zarif yürüdükçe attığı düzgün, narin adımlarını görebiliyordum.

Evlerinin önünde ellerimizi sıktı, içeri girdi; kapı kapanma-dan önce açık renk şapkasının karanlık koridorda ışıldadığını gördüm.

«Tamam!»

«Evet!» dedi Lotte. «Güzel kız, değil mi? Öyle şeker taraf-ları var ki!»

«Çok!.. Ee, senin arkadaşın ne oldu; yakında geliyor mu?»

«Daha dün yazdım.»

«Öyle ya! Aynı yoldan mı dönüyoruz?»

«Şey, bahçe yolundan gitsek olur mu?»

Bahçe çitleri arasındaki dar yola saptık. Kararmıştı orta-lık. Birçok kağşamış cökmüş basamak kütükleri, cürümüş sark-mış çit tahtaları olduğu için dikkat etmemiz gerekiyordu.

Artık bahçemize yaklaşmıştık, ilerde evde oturma odası-n-daki lâmbanın epeydir yandığını görebiliyorduk.

Birden hafif bir ses duyduk: «Hişt! hişt!» Kız kardeşim kork-tu, ama bizim Fritz'di bu; oracığa gizlenmiş, bizi bekliyordu.

«İyi bakın, durun orda!» diye seslendi bize. Sonra da kib-rit çıkıp bir fitili tutuşturdu, yanımıza geldi.

«Yine mi havai fişek?» diye çıkıştı Lotte.

«Hemen hiç gürültüsü yok ki bunun!» diye inanç verdi Fritz.  
«Bakın şimdi, bu benim buluşum!»

Fitilin yanmasını bekledik. Derken çıtırdamaya, küçük, zo-raki kıvılcımlar saçmaya başladı, ıslak atış barutu gibi. Fritz se-vincinden uçuyordu.

«Şimdi başlıyor, hemen şimdi, önce beyaz ateş, sonra ufak bir patlama ve kırmızı alev, sonra da güzel bir mavil!»

Ama iş, dediği gibi olmadı da şöyle oldu: Bir iki kıvılcım sa-çıp çırpındıktan sonra bütün o güzelim şey, zorlu bir puflama ve hava basıncı ile, güçlü, beyaz bir islim bulutu halinde gök-lere uçtu.

Lotte gülüyordu, Fritz mutsuzdu; ben onu avutmaya çalışı-

durayım, kalın barut bulutu, kurula kurula ve yavaş, karanlık bahçeler üzerinden süzülüp gitti.

«Mavisî biraz göründü ama!» dedi Fritz, ben de doğruldum onu. Fritz sonra bana, harika fişek nasıl yapılmış, patlayınca neler olacaktı, âdeta ağlamaklı bir sesle hepsini bir bir anlattı.

«Bir daha yapanz.» dedim.

«Yarın mı?»

«Hayır, Fritz. Gelecek hafta.»

Pekâlâ yarın diyebilirdim, ama zihnim Helene Kurz düşüncesiyle doluydu; delice bir fikir takılmıştı kafama: Yarın mutlu bir hâdise olabilirdi; belki akşama yine gelir, ya da birdenbire benden hoşlanabilirdi. Kısacası, dünyanın bütün maytapları, fişekleri bir yana, ben şimdi kendimce daha önemli, daha heyecan verici şeylerle uğraşıyordum.

Bahçeyi geçip eve girdik, annemizi babamızı oturma odasında dama oynar bulduk. Bütün bunlar ne kadar basit ve tabii idiler, başka türlü olamazlardı zaten. Ama işte her şey öylesine değişti ki, bugün bana sonsuz uzaklarda gibi geliyor hepsi. Çünkü bugün benim o eski yurdum yok artık. O eski eve, bahçeye, verandaya, o dost odalara, mobilyalara, resimlere, koca kafesinde papağana, o sevgili, eski kasabaya, bütün o vadiye yabancıyım şimdi; onlar benim değil artık. Annem öldü, babam taşındı oradan; biz çocukların yurdu bir anı ve bir sula acısı oldu. Beni artık oraya hiçbir yol götürmüyor.

Gece onbire doğru önümde kalın bir Jean Paul çıktı, okuyordum ki, küçük gaz lâmbası kararmaya başladı. Pır pır etti, ufak ürkek tıslıklar çıkardı; alev kızardı, is bağladı. Bakıp da fitilin vidasını çevirince gördüm ki, yağı bitmiş. Okumakta olduğum romandan ötürü, üzüldüm bu işe; ama şimdi kalkıp da karanlığa gömülmüş evde sağı solu yordamlayıp gaz aramak olmazdı.

Ben de is çıkararak lâmbayı söndürdüm, canım sıkın yatağa girdim. Dışarda ılık bir rüzgâr çıkmıştı, çamlar ve leylâk fidanları arasında hafiften esiyordu. Aşağıda çimenli avluda bir cırcır böceği ötüyordu. Uyuyamıyor, yine Helene'yi düşünüyordum. Böyle güzel, zarif bir kuzdan ben daha başka ne bekleye-

bilirdim; ona hem sevinç, hem üzüntü içinde özlemle bakmak vardı ya; işte buydu benim görüp göreceğim! Yüzünü, içli sesinin âhengini, yürüyüşünü, gece sokaklardan, pazar yerinden geçerkenki adımlarının sağlam ve enerjik temposunu hayalimde canlandırdıkça sıcaklıyor, bunalıyordum.

Sonunda fırladım yataktan; uyuyamayacak kadar sıcakla-  
mış, rahatsız olmuşum. Salkım saçak tül bulutlar arasında, kü-  
çülmeğe bir dilim ay, donuk solgun yüzüyor, avludaki cırcır bö-  
ceği türküsüne devam ediyordu. Bir saat daha dışarlarda do-  
laşsaydım ne iyi olurdu! Ama bizim evde dış kapı saat onda  
kapanır, bu saatten sonra bir şey oldu da kapının açılması ge-  
rekti mi bu olay, evdekilerce hep olağanüstü, tedirgin edici bir  
serüven gibi karşılanırdı. Hem ben anahtarın yerini de bilmi-  
yordum.

Aklıma geçmiş seneler geldi: Çiçeği burnunda bir delikan-  
lıyken baba evimdeki hayatı esirlikten farksız bulur, haince ve  
bir serüven düşkünü gibi kendi kafamın dikine, geceleri evden  
sıvışır, gidip geç saatlere kadar açık bir meyhanede bir şişe bi-  
ra içerdim. Bu iş için, yalnız sürgülemekle yetinilen, arkadaki  
bahçe kapısından faydalanır, çitleri de tırmanıp aştım mı kom-  
şu bahçeler arasındaki dar yoldan caddeye çıkıverirdim.

Pantolonumu, ceketimi giydim, ılık havada yeterdi bu ka-  
dan; ayakkabılarımı elime aldım, yalın ayak sıvıştım dışarı; bah-  
çe çitlerinden atlayıp uyuyan kasabayı yavaş yavaş geçmeye  
başladım. Dere boyunca vadiye yukan gidiyordum; uslu uslu ça-  
ğıldıyor, küçük titrek ay ışıklarıyla oynayıyordu dere.

Gece vakti açık havada yollarda, susmuş, gök altında, ses-  
siz sakin akıp giden bir su başında olmak; her zaman surlarla  
örtülüdür ve ruhun, çokluk uzun zaman uykuda, derinliklerini  
harekete getirir. Hayatın başlangıçlarına yaklaşmışızdır, kendi-  
mizi bitkilerle hayvanlarla hisim akraba hissederiz. Evlerin de,  
şehirlerin de henüz kurulmadığı, yersiz yurtsuz insanın ormanı,  
akarsular, dağlar, kurtlar, atmacaları, kendi benzerleri, eşit  
haklara sahip dostları ya da can düşmanları gibi sevdiği, nef-  
ret ettiği, zamanlar öncesi bir hayata ilişik belli belirsiz onlar  
sezinleriz. Sonra gece, hayatın toplu halde yaşanan bir şey ol-  
duğu duygusunu, bu alışılmış, aldatıcı duyguyu da uzaklaş-

tınır; artık hiçbir ışık yanmıyorsa, hiçbir insan sesi işitilmiyorsa henüz uyumamış kimse yalnızlığını duyar, kendini her şeyden koparılmış, bir başına bırakılmış görür. İnsanın bu en korkunç duygusu; kurtulması imkânsız şekilde yapayalnız kalmak, yapayalnız yaşamak; acıyı, korkuyu, ölümü bir başına tatmak, hepsine bir başına katlanmak duygusu; düşündükçe hafif tertip, sağlamda ve gençte bir gölge, bir ihtar; güçsüzde de bir dehşet ile beraber duyulur.

Bunun birazını ben de duyuyordum; hiç değilse neşesizliğim dağılıyor, yerini sessiz düşüncelere bırakıyordu. Güzel, özlenmeye değer Helene'nin, beni, besbelli hiçbir zaman, bende-kilere benzer hislerle düşünmeyeceğini düşünmek, beni üzüyordu; ama karşılıksız kalan bir sevdanın acısıyla mahvolmayacağımı da biliyordum. Sırlarla örülü bir hayatın, genç bir adamın tatil acılarından daha karanlık geçitler, daha ağır kaderler gizlediğinden yana da, belli belirsiz bir sezgi vardı bende.

Yine de benim kızışmış kanım yatışmıyor, ben istemeden, ılık rüzgârdan okşanacak eller, kestane rengi genç kız saçları çıkıyor, böylece bu geç saatlerde yürüyüş, bana yorgunluk vermediği gibi uykumu da getirmiyordu. Biçilmiş solgun çayır-ları geçerek dereye aşağı yürüdüm, üstümdeki hafif şeyleri çıkardım, serin suya atladım; hızlı akıntı beni hemen boğuşmaya, güçlü bir dayatmaya zorladı. Bir çeyrek saat akıntıya yukarı yürüdüm, ırmağın serin sularıyla birlikte, bendeki sıcaklık ve hü-zün de aktı gitti. Serinlemiş, hafif yorgun, giysilerimi bulup da ıslak ıslak eşnime geçince, ferahlamıştım, eve, yatağıma dönüş kolay oldu.

İlk günlerin sevinçli telâşlarından sonra, gitgide yurdumdaki hayatın, sessizliğine, şifalı tabiiğine uydum. Uzaklarda bir şehirden ötekine, çeşit çeşit insanlar arasında, işler ve hülyalar, öğrenim ve geceleri içki âlemleri arasında, bir süre süt ve ekmele, yine bir süre okumalar ve tütünlerle yaşayarak, her ay bir başka dünyada sürtmüştüm. On yıl, yirmi yıl önceki gibiydi burası. Burada günler, haftalar neşeli bir sessizlik içinde, aynı tempoda geçip gidiyordu. Buraya yabancılaşmış, daldan dala, çok cepheli bir yaşamaya alışmış olan bense, sanki buradan hiç ayrılmamışım gibi, işte yine bu düzene uyuvermişim; yıllar var

ki bütün bütün unuttuğum insanlarla, eşya ve olaylarla ilgileniyor, gurbette bulduklarından hiçbirinin yokluğunu duymuyordum.

Saatler, günler, yaz bulutları gibi iz bırakmadan, hafif, geçip gidiyorlar, her biri bir renkli tablo, her biri bir gayesiz duygu halinde, çağiltılı, ısıltılı, ancak düşlerde duyulan yankılarla geçip gidiyorlardı. Bahçeyi suluyor, Lotte ile şarkı söylüyor, Fritz'le barut dövüyor, annemle yabancı şehirler, babamla dünyadaki yeni olaylar üzerine yarenlik ediyordum; Goethe'yi, Jacobsen'i okuyor, bir uğraştan ötesine geçiyor, hiçbirinden sıkılmıyordum; hiçbiri benim esas meselem olmuyordu.

O zamanlar asıl derdim Helene Kurz idi benim, ona karşı duyduğum hayranlıktı. Ama bütün öteki işler gibiydi bu da. Beni saatlerce heyecanlandırıyor, sonra silinip saatlerce görünmüyordu. Her zaman var olan şey, benim neşeyle soluyan yaşama duygumdu yalnız. Karşıksız sular üstünde, acele etmeden, gayesizce, kendini yormadan ve tasasız yol alan bir yüzücünün duygusuydu bu bendeki. Ormanda kestane kargası bağıyor, yaban mersinleri olgunlaşıyordu; bahçelerde güller, ateş kızılı lâtin çiçekleri açıyordu. Hepsinden nasibimi alıyor, dünyayı şahane buluyor, ben de günün birinde adam olursam, yaşlanır, akıllanırsam nasıl olur ki? diye şaşıyordum kendi kendime.

Bir ikindi üstü kasabayı yararak, ırmaktan büyük bir sal geçiyordu; atladım üzerine, bir kereste yığınına yan geldim. Birkaç saat ırmağın aşağılarına ben de gittim salla birlikte. Çiftliklerin, köylerin yanından, köprülerin altından geçtik. Üzerimde hava ürperiyor, sıkıntılı bulutlar hafif bir gök gürültüsüyle kaynaşiyor, altımda ise ırmağın serin suları terütaze ve köpüklü, gülüşüyorlardı. Kurz da yanımda olsaydı, diye düşündüm, onu ayartıp götürseydim, el ele otursaydık; o bana, ben ona, buradan aşağılara, Hollanda'ya kadar dünyanın güzelliklerini gösterseydik!

Çok aşağılarda salı terk ederken az sıcramışım, göğsüme kadar suya girdim; ama dönüşte, sıcak yolda buram buram tüterek, üstüm başım soyunmadan kurudu. Tozlara belenmiş ve yorgun, uzun bir yürüyüşten sonra yine kasabaya ulaştınca ilk



evlerin orada, üstünde kırmızı bir bulûz, Helene Kurz ile karşılaştım. Hemen şapkamı çıkardım; sakın, başını eğdi, bense kurduğum hayali düşündüm: El ele tutuşmuş, ırmak aşağı gidiyoruz, o bana sen diyordu. O akşam her şey benim gözüme yine ümitsiz, imkânsız göründü; kendimi abuk sabuk plânlar yapan, gözleri yıldızlarda biri gibi gördüm. Yine de uykuya varmadan önce, başında otlamakta olan iki karaca resmi bulunan o güzelim pipomu yaktım ve saat onbiri geçene kadar Wilhelm Meister'i okudum.

Ertesi akşam sekiz buçuğa doğru kardeşim Fritz ile yukarlara, Yücekaya'nın oraya çıktık. Yanımıza ağır bir paket almıştık; bir o taşıyordu, bir ben. Bir düzine koca çatapap, altı raket, iri iri üç kestane fişeği ve çeşit çeşit öteberi vardı içinde.

Hava ılıktı, mavimsi gökyüzünde hafifçe süzülen, ince ince tül bulutlar, kilise kuleleri, dağ dorukları üstünden geçip gidiyor, ilk solgun yıldız kümelerini örtüyorlardı. Önce kısa bir mola verdiğimiz Yücekaya'dan aşağı bizim dar ırmak boyunu, akşamın solgun renkleri içinde serili gördüm. Ben kasabayı, en yakın köyü, köprüleri, değirmen bendini, çalılar, fidanlarla çevrili dar ırmağı seyrederken o akşam keyfi içinde zihnimi gizli gizli yine o güzel kızın düşüncesi sardı. Bir başıma hüyalara dalsaydım da ayın doğmasını bekleseydim ne iyi olurdu! Ama imkânsızdı bu; çünkü kardeşim paketi çoktan açmış; arkamdan doğru, bir değneğe bağlayıp hemen hemen kulağımın dibinde patlattığı iki çatapapla bana sürpriz yapmıştı; içerledim biraz. Ama Fritz kendisini öyle kapıp koyvermişti, öylesine memnundu ki, sevinci hemen bana da geçti; oyuna ben de katıldım. O en yaman üç kestane fişegini tez elden, peş peşe ateşledik. Zorlu patlayışların vadinin bir ucundan öbür ucuna, yuvarlanıp giden uzun yankılar halinde çınladığını duyduk. Sonra sıra çatapaplara, büyük bir çarkıfelek fişegine geldi, son olarak da art arda ve yavaş yavaş, en güzel paketlerimizi gecenin kararmış göğüne salıverdik.

O sıralarda mecazlı konuşmaktan pek hoşlanan kardeşim: «Böyle iyi bir fişek, ibadet gibi bir şey âdet!» dedi. «Yahut güzel bir şarkı söylemeye benziyor, değil mi? Mükemmel, doğrusu!»

Son çatapatımızı eve dönerken ahşap çiftlikten içeri, azgın çomarın önüne fırlattık; hayvan bir ulumadır tutturdu, tam bir çeyrek peşimizden kudurmuşçasına havladı. Sonra biz yaptıkları rezaletten pek memnun iki serseri gibi, parmaklarımız kap-kara, güle oynaya eve geldik. Annemize, babamıza bu güzel akşam gezintisini vadide gördüklerimizi, yıldızlı gökyüzünü övünerek anlattık.

#### IV

Bir sabah camlı verandada pipomu temizliyordum ki, Lotte koşarak geldi, seslendi: «Tamam, arkadaşım on birde geliyor.»

«Anna Amberg mi?»

«Evet. Gidip alalım mı onu?»

«Olur.»

Benim hiç düşünmediğim, bu beklenen misafirin gelişine fazla sevinmedim. Ama artık ne yapılabildi ki! Bu yüzden on bire doğru kız kardeşimle birlikte trene gittim. Çok erken davranmışız; istasyon önünde aşağı yukarı dolaşmaya başladık.

«Belki ikinci mevkidedir,» dedi Lotte.

İnanmamış, yüzüne baktım.

«Olabilir. Kibar bir ailenin kızı; evet, alçakgönüllüdür, ama...»

İrkildim. Gözlerimin önünde davranışları pek asil, yol eşyaları pek yüklü kibar bir hanım canlandı; ikinci mevkiden inerek benim o şirin, rahat baba evimi fakirce, beni de kaba saba bulacak bir hanım.

«İkinci mevkide geliyorsa hiç inmesin, çeksin gitsin daha iyi!»

Lotte içerlemişti, bana bir ders vermek istiyordu ki, tren istasyona girdi ve durdu; Lotte hemen vagonlara doğru koştu. Acele etmeden, peşisıra gittim; arkadaşının üçüncü mevki bir vagondan indiğini gördüm: Yanında gri ipekten bir şemsiye, bir battaniye ve gösterişsiz bir el çantası vardı.

«Bu benim ağabeyim, Anna!»

«Merhaba!» dedim; üçüncü mevkie rağmen ne düşünece-

ğini bilmediğim için çantasını, hafif olduğu halde ben taşımadım da çağırdığım bir taşıyıcıya verdim. Sonra iki hanım kızın yanısıra kasabanın yolunu tuttum; birbirlerine anlatacak bu kadar çok şeyleri olmasına şaşıyordum. Ama Matmazel Amberg'ten çok hoşlanmışım. Pek öyle fazla güzel olmayışı beni biraz hayal kırıklığına uğratmıştı, ama buna karşılık, yüzüyle sesindeki tatlılık insana ferahlık ve güven veriyordu.

Camlı kapı önünde annemin onları karşılayışı hâlâ gözümün önünde. Annem insan yüzlerinden iyi anlardı; birisine alıcı gözleriyle şöyle bir bakıp da gülümseyerek: «Hoş geldiniz!» dedi mi, gelen kimse artık mutlu günlere hazırlanabilirdi. Annemin, Amberg'in gözlerine bakışını, sonra onu başarıyla selâmlayıp ellerini uzatışını, hiçbir söz söylemeden ona aileden biri gibi davranışını hâlâ görmekteyim. Benim bu yabancı kıza güvenememekten doğan sıkıntım da böylece geçmiş oldu; çünkü misafir, uzatılan eli, gösterilen yakınlığı; içten, dil dökmeye kalkışmadan karşıladı; ilk saatten başlayarak bizden biri oldu.

Gençliğimin bilgeliği ve hayatı tanıdırlığı ölçüsünde hemen daha ilk günü şunu tesbit ettim ki, bu hoş kız temiz kalpli, ferah ve tabiidir; belki hayat tecrübesi az, ama değerli bir arkadaştır. İnsanın ancak yoksulluk ve acı ile elde edebileceği, kimi kişilerin de hiç elde edemeyecekleri daha üstün, daha değerli bir iç ferahlığı olabileceğini seziyordum sezmesine ya, henüz yaşamışlığım yoktu bunu. Misafirimplzin, neşenin seyrek görülür bir çeşidi olan bu huzur dolu halî o aralık, benim gözümde kaçmıştı.

Ne olursa olsun o, böyle de iyiydi benim için; küçük şakalarıyla, takma adları ve takılmalarıyla evimizin tutumunu da anladığını, bu tutuma kardeşçe uyduğunu görünce, kız kardeşime, arkadaşının kibar bir aile kızı olduğunu, pekâlâ değerini göstermiş bir öğretmen kabul edilebileceğini itiraf ettim.

Arkadaşlık edilebilecek, yaşamaktan, edebiyattan konuşulabilecek kızlar, benim o zamanki çevrelerimde pek seyrek görülürdü. Kız kardeşimin arkadaşları o zamana kadar benim için hep ya birer aşk konusu olmuşlar, ya da beni hiç ilgilendirmemişlerdi. Genç, kibar bir kızla nazlanmasız, yapmacıksız görüşebilmek, onunla dengim olan biriyle konuşur gibi şu-bu konu

üzerinde konuşabilmek, şimdi yeni ve hoş bir şeydi benim için. Çünkü bu uygunluğa, benzerliğe rağmen sesinde, sözlerinde, düşüncesinde beni ılık ılık ve ince etkileyen kadınca bir taraf da seziyordum.

Bir de hafif bir utançla şunu fark etmiştim: Anna, daha ilk günden sessiz sakin, becerikli ve göze çarpmaksızın hayatımıza katılmış, yaşayışımızı benimseyivermişti. Çünkü benim eski dostlarım tatillerde misafir geldikleri vakit teklif tekellüften sıyrılamamışlar, bir yabancı gibi davranmaktan kurtulamamışlardı; ben bile gelişimin ilk günlerinde lüzumundan fazla gültücü ve iddiacı idim.

Anna'nın benden ne kadar az saygı beklediğine bazen şaşıyordum; konuşmalarda, hatta kabalastiğim oluyordu da onun gücendiğini gördüğüm olmuyordu. Bir de Helene Kurz'u düşünsem! Onunla en çekişmeli konuşmalarda bile ancak saygılı, kolayışlı sözcükler kullanmam gerekirdi.

Hem o günlerde Helene de birkaç kere geldi bize; kardeşimin arkadaşından hoşlanmışsa benziyordu. Bir seferinde biz üçümüz Matthaeus Amca'yı bahçeye davet etmiştik. Kahve, pasta, sonra da beктаşıüzümü şarabı vardı. Arada bizler tehlikesiz çocuk oyun ve gösterileri yaptık; ya da bahçenin, tertemizliği zaten edepi, terbiyeli olmamızı gerektiren yollarında güzel güzel gezindik.

Orada, Helene ile Anna'yı bir arada görmek, aynı zamanda ikisiyle de konuşmak, tuhafıma gitmişti. Yine güzelliği üstünde Helen Kurz ile ben yalnız yüzeyde şeyleri görüşebiliyor, ama bunu pek efendice yapıyor; sonra Anna ile de hiç heyecanlanmadan, kendimi zorlamadan en ilginç konuları konuşabiliyordum. Ona karşı minnettarlık duyuyor, onunla konuştuğca dinlenip kendimi emin hissediyor, ama gözlerimi hep ondan doğru, daha güzel olanına çeviriyor, güzeline baktıkça bir mutluluk duyuyor, bakmaya doyamıyordum.

Kardeşim Fritz fena sıkılıyordu. Bir hayli pasta yedikten sonra, birkaç kaba-saba oyun teklif etti; bir kısmına izin verilmeydi, bir kısmından ise hemen yine vazgeçildi. Bir ara beni bir kenara çekti, bu yavan kindiden acı acı dert yandı. Ben omuz silkince, cebinde kocaman bir kestane fişeyi olduğunu,

birazdan kızların o bitip tükenmez, beylik, vedalaşmaları sırasında patlatmayı düşündüğünü açıklayarak korkuttu beni. Ancak süreklî ricalarımla onu bu niyetinden caydırdım. Bunun üzerine, kocaman bahçenin en uzak köşesine gidip beктаşıüzümü çalıları altına yattı. Bense, acıdığıм, pek iyi anladığıм halde, çocukça küskünlüğünü anlatıp ötekilerle gülüşerek ona hainlik ettim.

Çifte kuzinlerle başa çıkmak kolaydı: İnce eleyip sık dokumuyorlar, çoktan bayatlamış, silik sönük nüktelere bile memnun oluyorlardı. Amcarnız kahvenin içilmesinden hemen sonra çekilip gitmişti. Bertha Hala şimdi en çok Lotte ile anlaşıyordu; daha önce çilek ve benzeri reçellerin yapılması üzerine konuşmuştuk da benden pek memnun kalmıştı. Böylece ben iki misafir kızın yakınında bulunuyor, konuşma aralarında kendi kendime düşünüyordum: İnsan niçin merakını başkalarına kolayca anlatabilir de âşık olduğu kıza anlatmakta zorluk çeker? Helene'ye kulluğumu duyurmayı çok isterdim, ama hiçbir söz gelmiyordu aklıma. Sonunda pek çok güllerden iki tanesini kopardım; birini Helene'ye, ötekini Anna Amberg'e verdim.

Bu, benim tatilimin dertsiz, tasasız geçen son günü oldu. Ertesi gün şöyle böyle tanıdığım birisi, bana Kurz'un yakınlarda falancanın evine pek sık gittiğini, herhalde çok geçmeden nişanlanacağını söyledi. Bunu başka haberler arasında öylece söyleyiverdi. Tuttum kendimi, anlamazdan geldim. Ama bu yalnız bir söylenti bile olsa, ben Helene'den fazla bir şey ummamışım zaten; şimdiyse onu artık elimden kaçırdığıma emindim. Şaşkına dönmüş, eve geldim, odama kapandım.

O günlerin aşk acılarını hatırlayıp gülümsemek bugün benim için kolay; bu konuda takılmalara katlanabiliyorum. Ama o zamanlar dilek ve ümitlerimin Helene'ye veda etmesi, beni fena sarsmıştı. Şimdi yine Helene'yi gözümün önünde canlandırıyorsam, güzel kibar bir hayaldir Helene; anılarımdaki varlığı birkaç uykusuz geceye pekâlâ değen bir hayal.

Durumlar sonucu, o havai gençliğimde yas, pek öyle uzun zaman süremezdi. Ama birçok günler eğlenmeyi, gülmeyi içim çekmedi; ıssız orman yollarında dolaştım; dalgın yastı, uzun

zaman evde ordan oraya gezindim; akşamları kapalı pencereler gerisinde, elimde keman, hayal kurdum.

Elini omuzuma koyar, «neyin var, oğlum?» derdi babam.

Yalan söylemez, «iyi uyuyamadım» cevabını verirdim. Başka bir şey demezdim. Ama onun bir sözü vardı ki, sonraları zaman zaman hatırladım.

«Uykusuz gece,» demişti, «her zaman kötü bir şeydir. Ama iyi şeyler düşünürsek katlanılır. İnsan yatağına yatmış da uyuyamıyorsa, çabuk sıkılır, sıkıntılı şeyler düşünür. Ama iradesini kullanarak iyi şeyler de düşünebilir.»

«Düşünebilir mi?» diye sordum. Çünkü son yıllarda irade denen şeyin varlığından şüphe etmeye başlamıştım.

«Evet, düşünebilir,» dedi babam, sözcüklerin üzerine basarak.

Ancak suskun ve acı nice günlerden sonra, kendimi ve üzüntümü unutarak, başkalarıyla yaşadığım ve neşelendiğim saati hâlâ arı duru hatırlıyorum. Bir Fritz yoktu, hepimiz oturma odasında öğlen kahvesi içiyorduk. Ötekiler neşeli ve konuşkandılar; bense yeniden gizli, konuşmak, kaynaşmak ihtiyacını duyduğum halde ağzımı açmıyor, onlara katılmıyordum. Gençlerde olur ya; acımı, karşı koyan bir inat ve susmakla örülü bir korunma duvarıyla çevirmiştim. Onlar beni evimizin iyi âdetine uyarak kendi halime bırakmışlar, gözle görülür sıkıntıma saygı göstermişlerdi. Duvarımı yıkmak kararını veremiyor; sıkıntıdan patlayarak, bir yandan da dünyadan el etek çekmemin kısa sürmüş olmasından utanarak, o ana kadar riyasız ve gerekli şeyi şimdi bir rol yapar gibi sürdürüyordum.

Derken, bizim o masa başındaki kahve sefasına kût diye bir trompet havası düştü. Meydan okur gibi şirretçe üflenen, şen şakrak perdelerde şimşek gibi çakan bir besteydi bu; hepimiz bir anda sandalyelerimizden fırladık. Korkusundan «yangın var!» diye bağırdı kız kardeşim.

«Yangın hiç böyle mi haber verilir?»

«Öyleyse askerler geliyor.»

O ara hep birden pencerelere koşuşmuştuk. Sokağa baktık: Tam da bizim evin önünde bir sürü çocuk ve ortalarında kocaman, kır bir ata binmiş, ateş kızılı elbiseler giymiş bir trom-

petçi gördük; adamın borazanı ve esvabı güneşte ışıllı ışıllı göz kamaştırıyordu. Harika adam trompetini üflerken pencerelere yukarı bakıyor, Macar tipi pos bıyıklı esmer yüzü görülüyordu. Borusunu habire öttürüyor, sinyaller, kendi bildiğine çeşitli havalar çalıyordu; komşu evlerin bütün pencereleri meraklılarla dolmuştu. Derken, çalgısını bıraktı, bıyığını sıvazladı, sol elini kalçasına dayayarak sağ eliyle huysuzlanan atı dizginledi ve bir nutuk çekti. Yolları buraya da uğramış, dünyaca ünlü kumpanyası yalnız bir günlüğüne kasabada kalacakmış; ısrarlı arzular üzerine bu akşam çayırılıkta «terbiyeli atlar, yüksek ip cambazları, ayrıca muazzam pandomimadan ibaret bir gala gösterisi» yapacakmış. Büyüklere yirmi fenik, çocuklara yarı fiyat. Duymuş, dinlemiş, hepsini aklımıza yerleştirmiştik ki, süvari pırıl pırıl borusunu yeni baştan öttürerek, peşinde çocuk sürüsü, beyaz kalın bir toz bulutu, sürdü gitti.

Tellallığı da pek kendine özgü cambazın bizlerde uyardığı gülüşmeler ve neşeli heyecan, çok işime yaradı. Üzüntülü suskunluğumdan sıyrılmak, neşeli insanlar arasında tekrar neşeli bir kimse olmak için bu andan faydalandım. Hemen kızların ikisini de akşam temsiline davet ettim; babam bir iki itirazdan sonra izin verdi; üçümüz derhal, hengameyi bir de dışından görelim diye, geze geze aşağıya çayırılığa indik; iki adamı değirmi bir meydan hazırlamak, etrafını ip çevirmekle uğraşır bulduk; sonra yüksek bir iskele kurmaya başladılar. Bu iskelenin hemen yanında, ev yerine kullanılan yeşil bir arabanın takma basamağında şişman mı şişman bir kadın, oturmuş, bir şey örüyordu. Hoş, beyaz tüylü bir fino köpeği uzanmıştı kadının ayakları dibine. Biz bunlara bakarken atlı cambaz, kasabadaki gezintisinden döndü; kır atını arabanın arkasına bağladı; şatafatlı, kırmızı esvabını çıkardı; kollarını sıvayarak yapı işinde arkadaşlarına yardıma girişti.

«Zavallılar!» dedi Anna Amberg. Ama ben onun acımasını geri çevirdim, artistlerden yana çıktım; onların o özgür, kaynaşmış göçebe yaşayışını yüksekte övdüm. Güldü: «Görmek isterdim!» diye takıldı Anna. Bunun üzerine tabak yerine şapkamı aldım, para toplayan pozunu takındım, baş eğip soytarı için bir küçük bahşiş rica ettim. Anna çantasına el attı, bir an ka-

rarsızca bir şeyler aradı, sonra şapkama bir fenik bıraktı; te-  
sekkür ederek parayı yelek cebime soktum.

Bir süre sindirilmiş neşe, beni bir sarhoşluk gibi sardı; o gün âdeta delişmen bir oğlan gibi kapıp koyverdim kendimi. Bu, herhalde kendimdeki değişmeyi anlamamdan, suçluluğumun sesini bastırmak ihtiyacından doğuyordu. Ben tersini hayal etsem bile, iç dünyam yarı yarıya hâlâ bir çocuğun dünyası idi; olaylar gözlerimin önünden renkli resimler gibi geçiyorlar, ben de her birinden küçük bir anı zevki alarak birinden öteki-  
ne atlıyordum.

Akşam, Fritz de dahil, gösterilere gittik. Daha yolda içimiz içimize sığmıyor, keyfimizden uçuyorduk. Çayırıktıkta karanlık bir sel halinde bir insan kalabalığı dalgalanıyordu. Çocuklar bir şeyler bekleyerek, gözlerini iri iri açmış, sessiz mutlu dikiliyorlar, külhanbeyler ona buna sataşılıyor, birbirlerini halkın ayakları önüne itiyorlar, bedavacılar kestane ağaçlarına yerleşiyorlardı; bir polis başına miğferini geçirmişti. Meydanın çevresine oturu-  
racak sıralar yapmışlardı. Meydanın ortasında dört kollu bir çeşit darağacı duruyor, kolların her birinde gaz güğümleri asılı bulunuyordu. Yağları tutuşturdular, kalabalık yaklaştı. Oturacak sıralar yavaş yavaş doluyor, meydanın ve birçok başların üzerinde gaz meşalelerinin kırmızı ve isli alevleri yalpalanıyordu.

Biz sıraların birinde yer bulmuştuk. Bir lâterna sesi duyuldu; meydanda küçük, siyah bir atla direktör belirdi. Palyaço da geldi. Direktörle yarenliğe başladılar. Birçok sille şamarla kesintilere uğrayarak sürüp giden bu konuşma çok alkış topladı. Şöyle başladı: Palyaço arsızca bir soru sordu. Bir şamarla cevap vererek öteki dedi ki: «Sen beni deve mi sanıyorsun?»

Palyaçonun karşılığı: «Hayır, Bay Patron! Sizinle deve arasındaki farkı biliyorum pekâlâ!»

«Öyle mi, Soytan? Neymiş bu fark?»

«Bay Patron! Deve hiçbir şey içmeden bir hafta çalışabilir; ama siz hiç çalışmadan bir hafta içebilirsiniz.»

Yeni şamarlar, yeni alkışlar. Böylece sürüp gidiyordu; nüktelerin yavanlığına, pek memnun seyircilerin saflığına keyiflenmiş şaşadurayım, ben de gülüyordum.

Mıdıllı, sıçrama gösterileri yaptı, bir sıranın üstünden at-



ladı, ayağını yere vurarak on ikiye kadar saydı, ölmüş pozunu takındı. Sonra bir pudel köpeği geldi, çemberlerin içinden atladi, iki ayağı üzerinde dans etti, asker talimleri yaptı; arada soyтары da kendi numaralarını yapıyordu. Peşinden bir keçi göründü, pek sevimli bir hayvandı, küçük bir tabure üstünde denge gösterleri yaptı.

Sonunda palyaçoya sordular, sen ortalarda dolaşip şaklanlıktan başka bir şey bilmez misin, diye. Adam, bol soytan esvabını sıyırıp üstünden attı; kırmızı triko fanila donuyla kaldı, ipe tırmanmaya başladı. Hoş bir adamdı, işini iyi yapıyordu. Öyle olmasa bile, üzerine alevlerin titreşen parıltıları vurmuş kırmızı silüeti, yukarda yaz gecesinin koyu mavi göğünde, boşlukta görmek, güzel, âdetta muazzam bir şeydi zaten.

Temsil süresi çoktan dolduğu için pandomima oynamadılar. Biz de dışarda kalmakta her zamanki saati geçirdiğimiz için, fazla oyalanmayip dönüş yolunu tuttuk. Biz, dönerken seyircilerin büyük bir kısmı, meydanın çevresinde öbek öbek toplanmış, konuşup gülüşüyor, çiftler ve küçük topluluklar yaşlı ağaçların altında geziniyorlardı. Âdetta kiskanarak baktım onlara, ben de bir iki saat daha dolaşabilseydim! Fakat ben de yapabiliirdim bunu, yalnız tek başıma; bu ise bugün için imkânsızdı.

Gösteriler boyunca biz de durmadan civil civil konuşmuştuk. Ben, Anna Amberg'in yanında oturuyordum, birbirimize söylediklerimiz gelişigüzel şeyler olmaktan öteye geçmemişti, ama nedense işte ben daha şimdiden, dönüş yolunda, onun sıcak yakınlığını özlemeye başlamıştım âdetta.

Yatağımda uzun zaman uyuyamadığım için, bu durumu düşünmeye bol vaktim oldu. Vefasızlığımın bilinci bu arada beni rahatsız ediyor, utandırıyor. Güzel Helene Kurz'dan bu kadar çabuk nasıl da vazgeçebilmişim? Fakat o gece ve ertesi günler, bütün bunları güzelce bir düzene koydum, görünüşteki bütün çelişmeleri çözüp gidererek huzura kavuştum. Birincisi: Şu son zamanlarda Helene'ye düşkünlüğüm, benim yeniyetmelik aşkımin bir yankısı, bir devamı idi sadece. İkincisi: İnkâr edilemez güzelliği gözlerimi kamaştırmıştı. Üçüncüsü: Ben ne çare daha önce Amberg'le bir çeşit dostluk kurmuşum. Kısacası,

Helene bağışlanabilir bir yanılma olmuştu. Hem aslında Anna ile daha ilk günden kaynaştığımız halde, Helene bana âdeta yabancı, uzak kalmıştı. Daha başka şeyler de vardı, birbirine güzelce bağlı kesin gerçekler, apaçık sonuçlar vardı.

Hemen o gece ışığı yaktım, yelek cebimde Anna'nın o gün şakadan başışladığı parayı buldum, okşar gibi bakışlarla seyrettim. Üzerinde 1877 yılı yazılı idi, demek benimle yaşıt. Bir beyaz kâğıda sardım, o günkü tarihle adının ilk harflerini yazdım kâğıdın üstüne: A. A. Sonra sahici bir uğur parası niyetine cüzdanımın en iç gözüne sakladım.

## V

Tatilimin yarısı —tatillerin ilk yarısı, ikinci yarısından her zaman daha uzundur— çoktan geçmişti; yaz şiddetli bir fırtına haftası peşinden yavaş yavaş azalmaya, düşündürücü olmaya başlamıştı. Bense, dünyada başkaca hiçbir şey düşünmeye değmezmiş gibi, uçşan flâmalarla, kıssalmaya başladığı pek hissedilmeyen günlerin içinde, sevdalı, dümen kırıyor, her güne bir altın umut yüklüyor; taşkın bir sevinçle günün geldiğini, ışıldadığını ve geçip gittiğini görüyor; onu durdurmak istemiyor, geçip gitmesine üzölmüyordum.

Bu taşkınlıkta her şeyden önce gençliğin anlaşılmaz taşsızlığı, ama bir parça da sevgili anneciğim suçluydular. Çünkü annem bu konuda tek söz söylemeksizin, Anna ile olan dostluğuma karşı bir hoşnutsuzluk duymadığını hissettiriyordu. Bu zeki, terbiyeli, kibar kızla arkadaşlığım beni sahiden feraha çıkardığı gibi, bana öyle geliyordu ki, ona daha derin, daha yakından bağlanırsam, annemin buna da bir itirazı olmayacaktır. Kuruntular, gizli kapaklı davranmalar gereksizdi bu yüzden; niçkim ben de Anna ile, iyi ve sevilen bir kız kardeşle yaşar gibi yaşıyordum.

Yalnız, ben bununla isteklerimin amacına daha uzun zaman varmış olmuyordum; dostluğun çitleri belirli bahçesinden aşkın uzak, geniş ve hür topraklarını arzuladığım, ama iyi niyetli arkadaşımı sezdirmeden bu yollara nasıl çekebileceğimi de

hiç mi hiç bilmediğim için, bir zaman sonra, bu değişmeden sürüp giden arkadaşlık bağları, beni âdeta sıkıya da başladı. Fakat yine de bunlardan tatilimin bütün son zamanları için, halimden memnunlukla daha çoğunu istemek arasında çok hoş, serbest, sallantıda bir durum belirdi; bu hali hâlâ büyük bir mutluluk gibi belleğimde saklıyorum. Diyeceğim, epey düştükten sonra her şeyi eski halinde bırakmaya, ancak elimde kalacak son bir iki günde içimi Anna'ya açmaya karar verdim. Daha önceki hafif tertip âşkılgım, bana onunla arzular dan uzak, kardeşçe yaşamayı sağladıktan sonra, bu sağlam ilişkiyi gerektiğinden daha erken bozmamak uygun görünüyordu.

Böylece, mutlu evimizde sevinçli, güzel yaz günleri yaşıyorduk. Anneme karşı o ara ben yine eski çocukluk bağlantılarına dönmüştüm: Ona hiç çekinmeden hayatımdan bahsediyor, geçmişteki suçlarımı açıyor, onunla gelecekteki planlarımı görüşebiliyordum. Bir öğle üstü kameriyede oturmuş, iplik sarışımızı hâlâ hatırlarım. Ben ona Tanrıya inanma konusundaki düşüncelerimi anlatmış, sözümü şu iddia ile bitirmiştim: «Benim iman sahibi olmam gerekirse, bu işi ancak, gelip beni buna inandıracak birisi başarabilir.»

Annem gülümsemiş, yüzüme bakmıştı; bir iki düşündükten sonra dedi ki: «Seni buna inandıracak bir kimse, hiç gelmez sanırım. Hayatta inançsız yaşanamayacağını zamanla sen kendin anlayacaksın; çünkü bilgi hiçbir şeye yaramaz. Her gün görüyoruz; çok iyi tanıdığımızı sandığımız birisi öyle bir şey yapıyor ki, bu yaptığının bilgiyle, iyi bilmekle ilgisi olmadığını gösteriyor bize. Fakat, insanın bir güvene, bir desteğe ihtiyacı vardır. Bir profesöre yahut Bismarck'a veya ne bileyim bir başka kimseye gitmektense, Hazreti İsa'ya yönelmek her zaman için daha iyidir.»

«Neden?» diye sordum. «Hazreti İsa hakkında da öyle fazla kesin bilgimiz yok ki!»

«Yoo, var pekâlâ! Hem sonra... Devirler boyunca orda burda tek-tük insanlar çıkmıştır; kendilerinden emin ve korkusuz ölen insanlar. Sokrates için, daha birkaç kişi için öyle derler:

ama çok değildir sayıları; pek azdır hatta. Böyleleri rahat gönülle  lebilmislerse, bu, onların zeki, kavrayışlı olmalarından değil; kalplerinin, vicdanlarının temizliğindedir. Diyeceğim, tekt k böyleleri; her biri ayrı ayrı haklı olabilirler. Ama hangimiz onlar gibiyiz? Böyle pek az kimselerin karşısında, beri yanda binlerce, binlerce insan görüyorsun; zavallı, basit insanlar; Hazreti İsa'ya inandıkları için yine de uysal ve memnun  lebilmis insanlar. B y kbaban, bilir misin, kurtuluncaya kadar ıstıraplar, sefaletler içinde tam on dört ay yattı da sızlanmadı, yakınmadı; ıstırabına ve  l me  deta sevinçle katlandı, çünkü tesellisini Hazreti İsa'da bulmuştu.  

Sözlerini şoyle bağladı annem: «Bunların seni inandıramayacağını iyi biliyorum. İmanın yolu akıdan geçmez, aç gibidir o da. Ama günün birinde aklın her şeye yetmediğini göreceksin; o raddeye geldin de darda kaldın mı, bir destek, bir teselli gibi görünen her ne varsa, onlara uzanacaksın. Bugün konuştuklarımızdan bazılarını belki hatırlarsın o vakit.  

Bahçede babama yardım ediyor, gezmeye çıktığım vakitler sık sık k c k bir torbada onun saksı çiçeklerine orman toprağı getiriyordum. Fritz ile yeni yeni hava fişeği eşitleri buluyor, fişekleri patlatırken parmaklarımı yakıyordum. Yarın günlerimi Lotte ve Anna Amberg ile ormanlarda geçiriyor;  z ms  meyvalar toplamakta, iek aramakta onlara yardım ediyor; onlara kitap okuyor; gezecek yeni yeni yerler keşfediyordum.

Güzelim yaz günleri ard arda geçip gidiyordu. Hemen her zaman Anna'nın yakınında olmaya alışmıştım; bu yakınlığın çok geçmeden sona ereceğini düşündükçe, o benim mavi tatil g klerini kat kat bulutlar kaplıyordu.

Madem ki bütün güzellikler, sonra bütün nefis, mükemmel şeyler geiciydiler, varsayılan bir amaca y nelmiştiler; belleğimde benim bütün gençliğimi sona erdireceğe benzeyen bu yaz da öyle gün gün akıp gidiyordu. Üzüntüyle, ama sakin; gitmemin yakın olduğu konuşulmaya başlanmıştı. Annem amaşınımdı, efbiselerimdi, giyecek neyim varsa bir daha teker teker gözden geçiriyor; eksik s k k dikiyordu. Eşyalarımlı topladığım gün bana iki çift gri y n çorap hediye etti; kendi eliyle ördüğü bu

iyi çorapların, onun bana son armağanı olduğunu ikimiz de bilmiyorduk.

Uzun zamandır korkulan o son gün, yine de birdenbire nihayet gelip çattı: Yaz sonlarının açık mavi bir günüydü bu; küçük bulutları tentene kenarları gibi incecik uçuşuyordu; keşiflemekten esen tatlı, ılık rüzgârı, bahçede hâlâ sayısız gonca vermiş güllerle oynaşmış, öğleye doğru bunca kokuyu yüklenmekten yorgun düşüp uykuya yatmıştı. Ben vakit varken bütün günden yararlanmaya, ancak akşam geç saatlerde ayrılmaya karar verdiğim için, biz gençler, ikindi üstünü güzel bir gezintiyle geçirmek istiyorduk. Böylece annemle babamın payına sabah saatleri düşmüştü ve ben, babamın çalışma odasında kanepede ikisinin ortasında oturuyordum. Babam bana birkaç ayrılış hediyesi daha ayırmıştı. İşte şimdi dostça ve ardında te-dirginliğini gizlediği takılmalarla o hediyeleri veriyordu: İçinde birkaç taler, eski moda küçük bir para kesesi; cepte taşınabilir bir mürekkep kalemi; pek şirin ciltli ufak bir defter. Babam bu defteri kendi yapmış, içine de o sert yazısı ve Lâtin harfleriyle benim için en iyilerinden bir düzine özdeyiş yazmıştı. «Bu paraları harcarken tutumlu ol, ama cimrilik de etme!» öğüdünü verdi. Bu kalemle eve sık sık mektup yazmamı; gerçekliğini deneyeceğim yeni ve iyi bir özlü söz bulursam onu da deftere, kendi hayatında uyguladığı, doğru bulduğu ötekilerin yanına not etmemi rica etti.

İki saat, hattâ daha da fazla beraber oturduk; annem babam bana kendi çocukluğumdan, kendilerinin anne ve babalarının hayatlarından bazı şeyler anlattılar; yeni ve önemli şeylerdi benim için. Çoğunu unuttum; düşüncelerim arada yine hep Anna'ya kaydığına göre, bazı ciddi, önemli sözleri yarımkulak dinlemiş, dikkat etmemiş olacağım. Ama çalışma odasında geçen o öğle üstü saatlerinden bende güçlü bir anı kaldı; annemle babama karşı duyduğum derin, çok kere beni utandıran bir minnet ve hayranlık duygusu kaldı; bu kâlanları her zamankinden çok bugün, gözlerime başka insanları göstermeyi tertemiz, kutsal bir ışıkta görmedeyim.

O zamansa ikindi saatlerine rastlayacak vedalaşmaydı benim için çok daha önemli olan. Öğlen yemeğinden hemen son-

ra, iki kızı yanıma katıp yola koyuldum: Dağı aşip ırmağımızın dik, yan vâdilerinden birine, ormanın güzel bir yerindeki boğaza gidiyorduk.

Başlangıçta benim sıkıntılı halim ötekileri de düşünceli, suskun yapmıştı. Ancak yüksek, kırmızı çam gövdeleri arasında büküle kıvrıla uzayan dar vâdi ile geniş, yeşil tepeleri gören, uzun saplı mum çiçekleri rüzgârda sallanan doruğa varınca, bir sevinç cıvırtısı kopcrarak dalgınlığımdan sıyrıldım. Kızlar gülüştüler, hemen bir yolcu türküsüne başladılar. «Ey uzak vâdiler, ey tepeler...» türküsüydü bu; annemizin pek sevdiği eski bir türkü. Söylerken çocukluk yıllarının, geçmiş yaz tatillerinin şen şakrak bir sürü gezintilerini de birlikte hatırlıyordum. Son mısraın yankısı havada eriyip gidince, sanki sözleşmiş gibi, bu gezintileri ve annemi konuşmaya başladık. O günleri minnet ve gururla anıyorduk, çünkü doğduğumuz yerlerde çok güzel bir gençlik geçirmiştik. Ben Lotte ile elele tutuşmuş yürüyordum. Derken, Anna da gülererek bize katılınca, dağ yamacında uzayıp giden yolu üçümüz ellerimizi sallaya sallaya dans eder gibi güle oynaya inmeye başladık.

Sonra sarp bir keçi yolundan yokuş aşağı loş bir dere yatağına yöneldik. Çakıl kaya parçaları üzerinde suyun şırıltısı uzaktan duyuluyordu. Dere kenarında ilerde bir yerde yazlık, sevimli bir büfe vardı; kızları kahve içmeye, dondurma pasta yemeye oraya davet etmişim. Yokuş aşağı ve dere boyunca ard arda sıralanıp yürümemiz gerekiyordu. Ben arkaya kalmışım; önümsıra giden Anna'yı seyrediyor, onunla bugün yalnız konuşabilmek için bir çare düşünüyordum.

Derken aklıma bir hile geldi. Varacağımız yere yaklaşmıştı ki, çayırılık çimenlik bir kıyı köşesinde sürü sürü yabancı karanfil gördük. Lotte'ye önden gidip kahve söylemesini, bizlere güzel bir kır sofrası hazırlatmasını rica ettim. «Burada bol ve güzel çiçekler var; biz de Anna ile büyük bir demet yapar, geliriz!» dedim. Lotte teklifi iyi karşıladı, önden gitti. Anna yosunlu bir kayaya oturmuş, eğreltiotu koparmaya başlamıştı. Arkadaşının peşinden sesini alçalta yüksekte bir iki şarkı parçası ünlledi. Sonra Lotte, vadinin yeşillikleri arasında gözden kaybolunca ikimiz yalnız kaldık.

«Evet, bu benim son günüm!» diye söze başladım.

«Evet, ne yazık! Ama şüphesiz yakında yine gelirsiniz, değil mi?»

«Kim bilir? Herhalde gelecek sene gelmem. Tekrar gelsem bile her şey artık şimdiki gibi olmaz ki!»

«Neden olmasın?»

«Eh, siz de gelerseniz olur tabii!»

«Gelinebilir gelinmesine, fakat siz bu sefer benim için gelmemişsiniz ki!»

«Çünkü sizi daha önce tanımamıştım, Matmazel Anna!»

«Tabii! Ama siz bana hiç yardım etmiyorsunuz! Hiç değilse şurdaki karanfillerden verin birkaç tane.»

Kendimi topladım.

«Sonra istediğiniz kadar. Ama şu anda benim için çok önemli bir şey var. Bakın, şimdi birkaç dakika sizinle yalnızım; ben bütün gün hep bu anı bekledim. Çünkü... çünkü biliyorsunuz, bugün ayrılıyorum... yani, kısacası sormak istiyorum, Anna...»

Yüzüme baktı. Zeki yüzü ciddileşmiş, âdeta tasalı bir hal almıştı.

«Durun!» diyerek benim ümitsiz konuşmamı yarıda kesti. «Galiba, bana ne söyleyeceğinizi zaten biliyorum ben. Şimdi sizden bütün kalbimle rica ediyorum: Vazgeçin söylemekten!»

«Vaz mı geçeyim?»

«Evet, Hermann. Söylemenizin niçin doğru olmadığını ben şimdi size anlatamam, ama bilmek istersiniz tabii. İlerde kız kardeşinize sorarsınız, o her şeyi biliyor. Şimdi vaktimiz çok az, bu ise acıklı bir hikâyedir; bugün üzülmeylem daha iyi! Lotte dönüp gelinceye kadar demetimizi yapalım şimdi. Hem biz dost kalalım, neşeyle geçirelim bugünü. Olmaz mı?»

«Elimden gelse olur derdim.»

«O halde dinleyin. Ben de tıpkı sizin gibiyim: Birisini seviyorum; onun benim olması imkânsız. İnsan bu durumda olunca bütün dostluklara, iyiliklere, neşelere, elinden daha başka sunulara benzer ne gelirse hepsine iki misli tutunmalıdır, değil mi? Bunun için diyorum ya, biz dost kalalım, hiç değilse şu son gün birbirimize karşı neşeli davranalım. Olmaz mı?»

Hafif bir «evet!» dedim, birbirimize ellerimizi uzattık. Dere çağıl çağıl akıyor, ince serpintilerini bize yukarı sıçratıyordu. Demetimiz büyüdü, renk renk oldu; çok sürmedi, şarkı söyleyip seslenerek kız kardeşim göründü. O yanımıza gelince su içecekmiş gibi yaptım, dere kenarına diz çöktüm; alnımı, gözlerimi kısa bir süre serin akarsuya soktum. Sonra demeti aldım; hep birlikte büfeye giden kısa yolu yürüdük.

Orda bir akçaağaç altında bizim için bir masa hazırlanmıştı; dondurma, kahve, bisküvit vardı; büfeci kadın: «Hoş geldiniz!» dedi bize. Buna kendim de şaştım: Her şey yolundaymış gibi konuşabiliyor, cevap veriyor, yiyip içiyordum. Neşelenmişim âdeta; küçük bir sofraya başı söylevi çektim; onlar gülüştüğçe ben de kendimi hiç zorlamadan katıldım gülüşmelerine. Bugün bunları düşününce, bir sağlaman bira içtiğini, üstüne meyva yediğini görüp de midenin bunlara nasıl dayandığını kavrayamayan bir hasta gibi görüyorum kendimi. Ama dayanabilir mide; başardığı da hiç öyle aklın almayacağı bir şey değildir; genç oldukça, üzerinde güven dolu tecrübesizliğin tatlı gökleri buldukça katlanabilir herkes.

Anna'nın o ikinci üstü, ne kadar eade, sevimli, teselli edici şekilde, o küçük düşürücü, hüzünlü durumu atlatmamda bana yardımcı olduğunu unutamam. Aramızda bir şeyler geçtiğini sezdirmeden, bana karşı candan ve güzel bir dostluk göstermiş, bu davranışıyla kendi durumumu korumakta bana yardım etmiş, beni ister istemez kendisinin daha eski, belki daha derin acısına ve bu acıya güler yüzle dayanışına karşı saygı ve takdir duygularına götürmüştü.

Ormanın dar vadisi, biz yola çıkarken akşamın ilk gölgeleriyle doluyordu. Hemen çıkıverdiğimiz tepede ise, batmakta olan güneşe yetiştik, bir saat onun sıcak aydınlığında yürüdük, sonra kasabaya inerken güneşi tekrar gözden kaybettik. Ardından baktım: Çamların siyah dorukları arasında kocaman ve kırmızımsı duruyordu; onu yarı buralardan uzaklarda, yad ellerde yine göreceğimi düşündüm.

Akşamleyin evdekilerin hepsiyle vedalaşmamdan sonra, Lotte ile Anna beni istasyona kadar getirdiler; ben trene binip



de bastırın karanlıklara doğru hareket edince, arkamdan el salladılar.

Vagonda pencere kenarında duruyor; artık fenerleri yanmış, pencereleri al al ışıltamış kasabaya bakıyordum. Bahçemize yakın bir yerde kan kırmızı, şiddetli bir parlıltı gördüm. Kardeşim Fritz ellerinde yanan birer maytap oracıkta duruyordu. Ben elimi sallayarak önünden geçip giderken havaya bir donanma fişeği uçurdu. Trenden eğilerek fişeğin dimdik göğe yükseldiğini, durduğunu, tatlı bir kavis çizerek kırmızı bir kıvılcım yağmuru halinde serpilip yok olduğunu gördüm.



## N İ Ş A N L A N M A

Geyik Sokağı'nda kendi halinde bir tuhafiye dükkânı vardır ki, çevresindeki dükkânlar gibi o da hâlâ zamanın gidişatına ayak uydurmadığı halde, büsbütün müşterisiz kalmaz. O dükkânda kapıdan çıkarken, yirmi yılın gediklisi bile olsa, hâlâ: «Şeref verdiniz, yine bekleriz!» derler müşteriye; üç beş yaşlı kadındır gelip giden; kordeleydi, dantelâydı arşın hesabıyla isterler; satıcılar da arşın kullanırlar zaten. Müşterilere evin evlenmemiş kızıyla, dışardan tutulmuş bir satıcı kadın bakarlar. Dükkânın sahibi erkek, sabahın erken saatlerinden geç vakitlere kadar dükkândadır, bir dakika boş durmaz, ama tek kelime konuşmaz hiç. Yetmiş yaşlarında vardır; yanakları pembe pembe, kıs kırçıl sakallı, ufak tefek bir adamdır. Saçları döküleli belki uzun zaman olmuş başından, kanaviçe çiçekler ve âşık yolları işlenmiş, yuvarlak ve sert bir takkeyi hiç çıkarmaz. Adı Andreas Ohngelt'tir; sovu, şehrin eski, sayılır ailelerinden birine bağlıdır.

Bu sessiz sakin satıcıya bakan, onda bir başkalık, bir özellik göremez; yıllar geçer, o değişmez; sanki hiç kocamaz, sanki hiç genç olmamıştır. Ama Andreas Ohngelt de bir zamanlar çocuktu, genç olmuştu. Sorulsa, yaşlılardan, onun da bir zamanlar adının Bücür Ohngelt olduğu; istenmediği halde tanınan, bilinen bir kimse olmak mutluluğuna eriştiği öğrenilebilir. Bu adamın başından otuz beş yıl kadar önce, şimdi anlatmak, dinlemek isteyen bir kimse çıkmasa bile, evvelce her sâpicinin bildiği bir «serüven» geçmişti. Nişanlanmasının hikâyesiydi bu.

Genç Andreas okulda kimseyle konuşmaz, arkadaşlık et-

mez, kendini her yerde lüzumsuz hisseder, bakışları üzerine çeker, herkese hemencecik boyun eğip bir köşeye çekilen ürkek, kendi halinde bir çocuk hayatı yaşardı. Öğretmenlerine karşı sonsuz bir saygı besler, arkadaşlarına karşı ise hayranlıkla karışık bir korku duyardı. Onu sokakta, oyun yerlerinde gören olmazdı hiç; yalnız binde bir ırmakta yıkanırken görürlerdi. Kışın oğlanın birinin yerden bir avuç kar aldığını görür görmez irkilir, sinerdi. Bunlara karşılık, evinde ablasından kalma oyuncaklarla güzel güzel oyalanmaktan, dükkâncılık oynamaktan hoşlanır; dükkânın terazisinde un, tuz, kum tartar, bunları minik minik külâhlara koyar, değiş tokuş eder, boşaltır, başka külâhlara aktarır, yeniden tartardı. Evin hafif işlerinde, çarşıdan öteberi almakta annesine de yardım eder, ya da küçük bahçede salatalara dadanmış salyangozları ayıklardı.

Okul arkadaşları sık sık ona takılır, sataşırlar; ama o, hiç kızmadığı, hemen hiçbir şeyden alınmadığı için, kaygısız, oldukça mutlu yaşayıp giderdi. Yaşitlarında bulamadığı, ama bulamadığı halde yine de vazgeçemediği arkadaşlığı, yakınlığı bebeklerine, oyuncaklarına verirdi. Babasını erken kaybetmişti; dünyaya geç gelmişti çünkü; annesi onun başka türlü olmasını ister, ama kendi haline bırakır, oğlunun uysal bağlılığına karşı acımayla karışık bir sevgi duyardı.

Bu yalnızlık, küçük Andreas'ın okulu ve yukarı çarşıda Dierlamm'ların ticarethanesinde zanaat öğrenimini bitirmesine kadar sürdü. Bu sıralarda, on yedi yaşlarından başlayarak, şefkate, sevgiye susamış kalbi, başka yollarda gitmeye başladı. Ufak tefek, eskisi gibi çekingen delikanlı, gözleri gittikçe daha da açılarak kızlara bakmaya başladı. Gönülünde kızlara, kadınlara karşı bir aşk tapınağı kurdu; tutkunluklarının hüznü artıkça bu tapınağın ateşi şimdi daha gür yanıyordu.

Her yaştan kızları tanımak, görmek için bol bol fırsat çıkıyordu karşısına; çünkü genç Ohngelt, öğreniminin bitiminde halasının, ilerde yönetimini üzerine alacağı tuhafiyeye dükkânına girmişti. Dükkâna çocuklar, okullu kızlar, matmazeller, yaşlı kızlar, hizmetçiler, kadınlar gelip gidiyor; kordeleler, şeritler alıyor; fistolar, tenteneler seçiyor; beğeniyor, özür buluyor, pazarlık ediyor, akıl danışıyor, ama tavsiyeleri dinlemiyor, onu

bunu alıyor, aldıklarını değiştiriyorlardı. Delikanlı bütün bunları kibar, çekingen karşılıyor; gözleri, kutuları çekiyor; basamaklara, merdivenlere çıkıp iniyor, eşyaları ortaya seriyor, toplayıp kaldırıyor, siparişleri not ediyor, fiyatlarını söylüyor, her hafta müşterilerden bir başkasına âşık oluyordu. Kızara bozara şeritleri, kordonları, sutaşlarını, yünleri övüyor; titreyerek hesapların makbuzunu kesiyor, güzel bir kız edalı cilveli dükkândan çıkarken kalbi çarparak kapıyı açıyor, kıza tekrar şeref vermesini söylüyordu.

Bu güzellerin hoşuna gitmek için Andreas kibarlığın, inceliğe alıştı. Açık kumral saçlarını her gün özene bezene tarıyor, üstünü başını çok temiz tutuyor, bıyığının daha çabuk büyümesi için sabırsızlanıyordu. Müşterilerini daha zarif reveranslarla karşılamayı öğrenmişti. Öteberiyi yayarken, sol elini tezgâha dayamasını, iki ayağını da yere basmayıp birini yan yanına yerden yukarda tutmasını öğrendi; gülümseyişlerinde ustalaştı; onlara kaçınılmış, gizli hoşlanmalardan iç mutluluğunu yansıtan parıltılara kadar, bütün nüansları katmayı becerdi. Ayrıca yeni güzel sözler bulmak peşindeydi; bunları çokluk sıfatlarla yaratıyor, deyimlerin sözlerin daha yeni, daha zarif olanlarını öğreniyor, buluyordu. Küçüklüğünde konuşmadan yana beceriksiz, ürkek olduğu; öznesi, yüklemi yerinde düzgün cümleler kurmaya evde alışmamış bulunduğu için, şimdi bu apayrı kelime hazinesini yardımına çağırıyor; anlamını, anlaşılır oluşunu bir yana bırakarak, kendini ve başkalarını özel bir dil yeteneğine sahipmiş gibi göstermeye alıştıyordu.

Birisi: «Bugün hava çok güzel!» dese Bücür Ohngelt: «Şüphesiz... Aa, evet... Çünkü, müsaadenizle... muhakkak ki...» cevabını veriyor; öteki kumaşın da dayanıklı olup olmadığını soran bir kadına: «Aman efendim... hayhay... hiç şüphe yok... femen femen... şüphesiz!» diyor, bir başkası nasılsınız diye sorunca: «Candan teşekkürler... bittabi... ne kadar naziksiniz!» diye karşılık veriyordu. Özellikle önemli ve saygı gerektirici durumlarda sözlerine «buna rağmen, ne de olsa, beri yanda muhakkak ki...» gibi deyimler eklemekten geri kalmıyordu. Bunları söylerken eğik başından, oynayan ayak uçlarına kadar bütün organları dikkat, nezaket ve anlam kesiliyordu. Ama olduk-

ça uzun boynu oluyordu en anlamlı yeri: Gırtlığı şaşılacak derecede iri ve hareketli, ince, sinirli boynu. Ufak tefek, çelimsiz kalfa, cevaplarından birini bir cırpıda verirken, insan, onun dörtte üçünün gırtlaktan ibaret olduğu sanısına kapılıyordu.

Tabiat, nimetlerini dağıtırken bunda bir hikmet gözetir. Ohngelt'in önemli boynu, konuşma yeteneğiyle ilintisi olmasa bile, ateşli bir şarkıcının varlığını belli etmesiyle bir anlam taşıyordu: Andreas, şarkı söylemeyi çok, pek çok severdi. Başaracağı komplimanlardan, alış-verişlerindeki inceliklerinden, o dokunaklı: «Her ne kadar, ne de olsa»larından çok; şarkı söylerken bir eriyiş duyardı ruhunda. Bu istidadı okul çağında saklı kalmış, sesi kalınlaştıktan sonra gizli gizli de olsa gelişmiş, açılmıştı. Çünkü başka türüsü, Ohngelt'in ürkek çekingenliği-ne uygun düşmez; o, gizli haz ve marifetlerinin keyfini, ancak gözlerden uzak, emniyette olunca sürerdi.

Geceleri, yemekle yatmak arası bir saatçik odasında oyalanırken, karanlıkta şarkılarını söylüyor, derin hazlar içinde yüyüyordu. Sesi oldukça üst perdeden bir tenor sesiydi; eğitim noksanlığını yaradılışa karşılamaya çalışıyordu. Gözlerinde ıslak parıltılar yüzüyor, saçları ortadan güzelce ayrılmış, başı arkaya enseye atılıyor, gırtlığı seslerle birlikte inip çıkıyordu. En çok «kırlangıçlar yurda doğru giderken» şarkısını seviyordu. «Aynlık, ah aynlık!» mısraını söylerken sesi perde perde titriyor, uzuyor, zaman zaman gözleri yaşıyordu.

İş hayatında çabuk ilerliyordu. Birkaç yıl sonra büyük şehirlerden birine gönderilmesi düşünülüyordu. Ama dükkânda halasının o kadar sağ kolu haline geldi ki, kadın onu artık hiç yanından ayırmak istemedi; ilerde dükkân kendisine kalacağı için de, istikbali garantiliydi nasıl olsa. Gönlündeki özlemde tek derdi. Yaşıtı kızların, hele güzellerinin gözünde, bütün o bakışlarına, reveranslarına rağmen, komik bir insan olmaktan öteye geçemiyordu. Sırayla hepsine âşık olmuştu; kendisine doğru bir adımca atacak herhangi birine razı olabilirdi. Dilini; okumuşların cümleleriyle, giyim kuşamını en zarif öteberiyle zenginleştirdiği halde, o adımı atan kimse çıkmıyordu.

Bir kişi hariçti belki, ama onun da Andreas farkında değildi pek. Kircherlerin Paula, ona karşı her zaman kibâr davranı-

yor, onu ciddiye alır görünüyordu. Şüphesiz ne gençti, ne de güzel, Paula. Birkaç yaş büyüktü ondan; göz alıcı bir yanı da yoktu öyle; ama bunlar bir yana, varlıklı bir zanaatkâr ailesinin hamarat, sayılır sevilir bir kızıydı. Andreas sokakta ona hal-hatır sorduğu vakit, kibar ve ciddi teşekkür ediyor, dükkâna uğradığı zamanlar dost ve alçakgönüllü davranıyor, Andreas'a zorluk çıkarmıyor, onun alış-verişle ilgili hatırlatmalarına cil paralar gibi değer veriyordu. Bu yüzden, Andreas da ona karşı bir yakınlık, bir güven duyuyor, ama yine de kayıtsız kalıyor, böylece dükkân dışında hiç düşünmediği, sayısı zaten fazla olmayan bekâr kızlardan biri de bu genç kız oluyordu.

Andreas ümitlerini kâh zarif, yeni ayakkabılara, kâh şık bir boyun atkısına bağlıyor; hele gitgide gürleşen, gözbebeği gibi sakındığı bıyıklarından çok şeyler bekliyordu. Derken gezgin bir tacirden büyük opal taşlı bir de altın yüzük aldı. Yirmi altı yaşındaydı o sıralarda.

Fakat otuzuna basıp da evlilik limanının hâlâ ancak özlemlili uzaklıklarında dolanmaya devam edince, annesiyle halası, bu işi desteklemek gereğini duydular. Yaşı hayli ilerlemiş hala, dükkânı sağlığında ona bırakmak teklifiyle giriş yaptı; ama hanım hanımcık bir sepicî kızıyla evlendiği gün yapacaktı bu işi. Bu, anne için de bir harekete geçme sinyali oldu. Kadının, düşündü, taşındı; daha çok insan arasına girmesi, kadınlarla kaynaşmayı öğrenmesi için, oğlunu bir derneğe sokmak kararına vardı. Andreas'ın şarkı söylemeye karşı tutkusunu bildiği için de, onu bu oltaya yakalamayı düşündü; oğlunu müzik derneğine üye olmak düşüncesine ısındırdı.

Topluluklardan ürktüğü halde, Andreas, işin esasında annesinin görüşüne katılıyordu. Ancak müzik derneği değil de, kilise korusu olsun teklifinde bulundu; «çünkü ben ağır müzikten daha çok hoşlanıyorum,» dedi. Ama kilise korosunda Margret Dierlamm'ın oluşuydu asıl sebep. Margret, Ohngelt'in eski ustasının kızıydı. Yirmisini biraz geçmiş, çok hoş, çok neşeli bir kızdı. Uzun zamandır, o yaşlarda olup da evlenmemiş başka kız, hiç değilse güzel kız kalmamış olduğu için, son zamanlarda Andreas yine ona düşik olmuştu.

Annesinin kilise korosuna karşı yerinde bir itirazı olmadı.

Bu topluluğun müzik derneğinin yansı kadar bile, kaynaşmalı geceleri, gösterileri yoktu ama, buna karşılık, koroya üye olmak çok daha ucuza gelirdi. Provalarda, gösterilerde Andreas'ın kaynaşabileceği soylu aile kızları koroda da vardı pekâlâ. Böylece anne, vakit geçirmeden oğluyla birlikte koro başkanına gitti. Yaşlı bir okul öğretmeni olan başkan, onları dostça karşıladı.

«Demek, Bay Ohngelt, siz de koromuza katılmak istiyorsunuz?»

«Evet, şüphesiz, lütfen...»

«Evelce, şarkı söyler miydiniz?»

«Tabii, yani, şöyle böyle...»

Ohngelt bir çocuk gibi kızardı, söylemek istemedi bir tür-lü. Fakat ısrar etti öğretmen, derken kızdı âdeta. Sonunda çekingeliğini yenerek, boyun eğmiş bakışları sessizce oturan annesinde, Andreas en sevdiği şarkısını söylemeye başladı. Al-dı götürdü şarkı onu; ilk parçayı tutulmadan okudu.

Öğretmen, «yeter» diye işaret etti. Çok nazikleşmişti yine; şarkının pek güzel okunduğunu söyledi. «Con amore, çok can-lı okudunuz!» dedi. «Fakat siz daha çok lâik müziğe kabiliyet-lisiniz; bir de müzik derneğinde denesenez!» Ohngelt şaşkın bir cevap kekelemek üzereydi ki, yerine annesi atıldı: «Güzel söylers!» dedi. «Ama şimdi sıkıldı biraz. Siz alırsanız memnun olurum. Müzik derneği apayrı; kibar bir yer de değil; hem ben her yıl kiliseye başışta da bulunuyorum. Lütfen, hiç değilse bir deneme dönemi için; sonrasına Allah kerim!» İhtiyar adam tatlılıkla, bir ikinci defa, kilise şarkıcılığının şakaya gelmedi-ğini, üstelik org tribününde pek sıkışık olduklarını anlatmaya çalıştıysa da, anne, döktüğü dillerle dediğini kabul ettirdi. Yaş-lı şefin hiç karşılaşmadığı bir şeydi bu: Otuzunu geçmiş bir adamın koroya girmek istemesi, sonra da yardıma annesini getirmesi! Koroya bir kişinin daha girmesi garibine gidiyordu, onu tedirgin ediyordu etmesine ya, müzik bakımından değilse bile, yine de içten içe hoşuna gitmişti bu iş. Andreas'ı gelecek pro-vaya çağırıldı, ana-oğulu gülümseyerek uğurladı.

Çarşamba günü akşamı Ohngelt'cik tam vaktinde, prova-ların yapıldığı odaya geldi. Paskalya'ya hazırlanıyordu koro.



Yavaş yavaş gelen kız-erkek şarkıcılar yeni arkadaşlarını dostça selâmladılar, ona öyle yakınlık gösterdiler ki, Ohngelt mutluluk duydu. Margret Dierlamm da gelmişti; o da yeni arkadaşı başıyla selâmlayarak ona dostça gülümsedi. Vakit vakit arkasında hafiften gülüşmeler duymadı değil; fakat az çok alaya alınmaya alıştı zaten; aldırmadı. Yadırgadığı şey, Paula'nın çekingen, ciddî davranışı olmuştu. Paula da korodaydı; Andreas az sonra onun, hatta en beğenilen şarkıcılardan biri olduğunu fark etmişti. Kendisine karşı her zaman ferahlatıcı bir dostluk göstermiş Paula, asıl o, şimdi garip şekilde soğuk davranıyor, Andreas'ın buralara sokulmuş olmasına âdeta içerlemişe benziyordu. Peki ama, Paula'yı ilgilendirir miydi bu?

Şarkılar söylenirken Ohngelt çok, pek çok dikkatli davranırdı. Okuldan kalma şöyle böyle bir nota bilgisi vardı hâlâ. Bazı ölçüleri öbürlerine bakarak kısık bir sesle o da söylüyor, ama kendi gücüne güvenemiyor, ilerde değişip değişmeyeceğinde tereddüt ediyor, korkuyordu. Yönetici, onun şaşkınlığına gülererek, duygulanmış, üstüne varmadı, hattâ ayrılırken de: «Peşini bırakmazsanız zamanla her şey yoluna girer!» dedi. Beri yanda Andreas o akşam saatlerinde, Margret'in yanında olmanın, ona sık sık bakabilmenin mutluluğunu yaşamıştı. İbadetten önce ve sonra, koro şarkıları okurken, tenorların, kızların gerisinde durduklarını düşündü. Paskalya'da, daha sonraki bütün törenlerde Fraeulein Dierlamm'ın hemen yanında olabilmek, onu çekinmeden seyredilemek hülyaları kurdu. Sonra yine ne kadar ufak tefek, kısa boylu olduğunu, öbür delikanlılar arasında ayakta da bir şey göremeyeceğini hatırlayarak, yüreği burkuldu. Binbir güçlülle, kem-küm ederek, erkeklerden birine, tabii telâşının asıl sebebini bildirmeksizin, ilerde org tribününde karşılaşacağı bu müşkül durumu açtı. Arkadaşı yatıştırdı onu; yerini yükseltmekte kendisine yardımcı olacağını söyledi.

Provadan sonra hemen selâmlaşmaksızın herkes çekt gitti. Erkeklerin birkaçı hanımları evlerine götürdüler, geri kalanlarsa beraberce birer bira içmeye gittiler. Ohngelt, yalnız, zavallı, karanlık okulun önündeki meydanda, yüreği burkularak, ötekilerin, hele Margret'in peşinden bakakaldı. Dokunsalar ağlayacaktı. Derken, Kicher'lerin Paula geldi yanına, şapkasını gi-

iyordu: «Eve mi gideceksiniz? Yolumuz uzun, birlikte gidelim!» dedi. Andreas onunla gitmeyi nimet bildi; yanısıra nemli, Mart serini sokaklardan evinin yolunu tuttu; bütün konuştuğu da sonunda iyi geceler demek oldu. Kız da iyi geceler dedi.

Ertesi gün Margret Dierlamm dükkâna geldi, Andreas hizmetine koştu. Kumaşları hep ipekmiş gibi tutuyor, arşını keman yayı gibi oynatıyor, en ufak yardımına duygu, şirinlik katıyor; genç kız dünden, toplantıdan, provadan söz açar diye hafiften ümitleniyordu. Margret de söz açtı nitekim; kapıdan çıkıyordu ki, sordu: «Şarkı da söylediğinizi hiç bilmiyordum, Bay Ohngelt. Çoktan beri mi söylersiniz?» Andreas, yüreği çarpa çarpa: «Evet, daha ziyade sırf.. izin verirsiniz..» diye kekelerken kız, hafifçe başını eğerek sokağa daldı gitti.

«Bak hele, bak hele!» diye düşünüyordu Ohngelt, ve yarınların düşlerini kuruyordu. Öteberiyi kaldırıırken, hayatında ilk defa, yün kaşık kordonları halis yün olanlarla karıştırdı.

Bu ara Paskalya yaklaştıkça yaklaşıyordu. Paskalya arefesi cuma ve pazar günleri kilise korusu şarkılar söyleyeceği için, o hafta sık sık prova yapıyordu. Ohngelt hep tam vaktinde geliyor, bir hata yapmamaya çok dikkat ediyor, hepsi de ona karşı iyi davranıyorlardı. Yalnız Kicher'lerin Paula pek memnun değil benzeyordu ondan; bu da Andreas'ın hoşuna gitmiyordu; çünkü ne de olsa tam güvendiği tek kızdı Paula. Kurulu düzen gibi de eve onunla birlikte dönmeye devam ediyor, çünkü Margret'e beraber dönmek teklifinde bulunmak her zamanki sessiz dileği ve kararı bile olsa, bunu uygulamaya kalkışmayı hiçbir gün göze alamıyordu. Alamayınca da Paula'ya yoldaşlık ediyordu. İlk seferler dönüş yolunda hiç konuşmamışlardı. Sonra Paula ne etti etti, konuşturdu onu; niçin konuşmuyorsun, benden mi korkuyorsun, diye sordu.

«Yoo, hayır!» diye kekeledi Ohngelt, ürkmüş gibi, «Ondan değil.. daha ziyade.. değil şüphesiz.. bilâkisi!»

Hafif güldü Paula ve sordu:

«Şarkılarla araniz nasıl? Hoşlanıyor musunuz şarkı söylemekten?»

«Tabii.. çok.. evet!»

Kız başını salladı, yavaş bir sesle: «Sizinle sahiden konuş-

mak mümkün değil mi, Bay Ohngelt? Cevap vermekten bile kaçınıyorsunuz!» dedi. Ohngelt ne yapacağını şaşırmış, baktı kıza ve kekeleydi.

«Kötü niyetle söylemiyorum,» diye devam etti Paula. «İnanmıyor musunuz?»

Hızlı hızlı başını salladı Ohngelt.

«O halde? Siz bu şekilde, ne de olsa, izin verirseniz.. gibi sözlerden başka bir şey bilmez misiniz?»

«Yoo, bilirim, her ne kadar, şu var ki.»

«Evet, her ne kadar, şu var ki! Kuzum, siz akşamları anneniz veya halanızla Almanca konuşuyorsunuz, değil mi? Peki, benimle, başkalarıyla niye aynı dili konuşmazsınız? İstemez misiniz doğru dürüst konuşmayı?»

«Evet, isterim, şüphesiz.»

«Akıllılık edersiniz. Şimdi konuşabilirim sizinle. Söyleyeceklerim var.»

Paula, Andreas'ın alışık olmadığı şekilde konuştu onunla. Şarkı söylemesini beceremezken kilise korosunda, hemen hepsi ondan küçük yaşta kimselerin içinde ne aradığını sordu. «Ara da, eğleniyorlar sizinle, terbiyesizlik de ediyorlar, farkında değil misiniz?» dedi. Ama Paula'nın açtığı konu kendisini küçültükçe Ohngelt, genç kızın konuşmasındaki iyi niyeti, dostluğu daha derinden duyuyordu. Ağlamaklı olmuş, serinkanlı red ile duygulu minnettartık arasında bocalıyordu. Kircher'lerin evine gelmişlerdi, Paula ona elini uzattı ve ciddi bir sesle: «İyi geceler, Bay Ohngelt!» dedi. «Kusura bakmayın. Gelecek sefer devam ederiz, olmaz mı?»

Ohngelt, aklı fikri darmadağın, evine gitti. Paula'nın sırları ortaya döktüğünü düşündükçe acı duyuyor, ama bir kimsenin böyle ilk defa kendisiyle dostça, ciddi ve iyiliğini isteyerek konuşmuş olması da gönlüne ferahlık veriyordu.

Ertesi provadan dönerlerken, az çok, evde annesiyle konuşur gibi konuşmayı başardı; bu da ona cesaret ve güveninin artmasını sağladı. Daha ertesi akşam işi bir itirafta bulunmaya kadar götürmek istedi; hattâ Margret Dierlamm'ı adıyla sanıyla anmaya bile yan yarıya karar vermişti; çünkü Paula'nın sırdaşlığından ve yardımından olmayacak şeyler umuyordu. Ama Paula

bırakmadı ki söylesin. İtiraflarını birdenbire yanda kesti: «Evlenmek istiyorsunuz, değil mi? Sizin için en akıllıca iş de budur. Yaşınız müsait.»

«Yaşım, evet!» dedi Ohngelt üzgün üzgün. Paula güldü sadece; Ohngelt de dertli dertli evine gitti. Ertesi sefer Ohngelt yine bu meseleyi açtı. Paula sadece: «Almak istediğiniz kızı iyice düşünün!» karşılığını verdi. «Korodaki rolünüzün size bir faydası olmayacağı şüphesiz; çünkü kızlar bir âşıkta herşeye katlanırlar da gülünçlüğe katlanmazlar.» dedi Paula.

Bu sözlerin yarattığı iç acısı, sonunda, Paskalya arefesi cuma gününün telâş ve hazırlıkları arasında gerilere çekildi: O gün Ohngelt org tribünündeki koroda ilk defa yer alacaktı. Sabahleyin binbir özenle giyindi; başında koca bir silindir şapka, erkenden kiliseye geldi. Yeri gösterilince tekrar, yerleşmede kendisine yardım vadedmiş o arkağaşa başvurdu. Verdiği sözü unutmamıştı arkadaşı. İşaret ettiği orgcu keyifli keyifli gülümseyerek ufak bir sandık getirdi; sandığı Ohngelt'in duracağı yere koydular, Ohngelt'ciği sandığın üzerine çıkardılar. O da böylece en uzun boylu arkadaşları kadar görmekten, görülmekten faydalanır oldu. Yalnız, bu şekilde ayakta durmak zahmetli ve tehlikeli bir şeydi. Dengeyi kollaması gerekiyor, düşebileceğini, ayağını sakatlayarak korkuluk kenarına dizilmiş kızların arasına yuvarlanabileceğini düşündükçe ecel terleri döküyordu; çünkü org ile koronun bulunduğu çıkma, dar ve dik teraslar halinde, sağlı sollu kilise sıralarının arasındaki geçide doğru inmekteydi. Fakat buna karşılık, Ohngelt, güzel Margret Dierlamm'ın ensesini ürktücü bir yakınlıktan seyredebilmenin sefasını sürüyordu. İlâhî faslı ve ibadet sona erince kendinde bir bitkinlik hissetti, kapılar açılıp da canlar çalmaya başlayınca derin bir nefes aldı.

Ertesi gün Kicher'lerin Paula, ona, yerinin yapma yüksekliğinin pek de çalımı göründüğünü, onu gülünç düşürdüğünü söyledi, ayıpladı Ohngelt'i. Delikanlı bundan sonra bodurluğundan utanmayacağına söz verdi, ama yarın, Paskalya töreninde, kendisine onu sağlayan beyi gücendirmemek için, sandıktan son defa yararlanmak istediğini söyledi. Paula, o gencin, o sandığı sırf alay için getirdiğini görmüyor musunuz, diyemedi; ba-

şını sallayarak, Ohngelt'in kendi bildiğine bıraktı; sâflığına duygulandığı kadar, ahmaklığına da içermişti.

Paskalya pazarı, kilise korosunun gösterisi, geçenkinden bir kat daha güzel oldu. Zor bir parça okudular. Ohngelt, çıktığı sandığın üstünde yılmadan dengesini sağlıyordu. Fakat koronun biteceğine yakın, dehşet içinde, ayakları altındaki desteğin kaykılmaya, sallanmaya başladığını gördü. Hareketsiz durmaktan, olmazsa teras üzerine düşmeyi önlemekten gayri bir şey yapamazdı. Başardı da bunu; bir skandal ve kaza değil de, ancak şu oldu: Tenor Ohngelt'in boyu hafif çitirtılar arasında yavaşça kısaldı; korku basmış yüzüyle Ohngelt aşağıya doğru kayarak gözlerden kayboldu. Yönetici, kilise sıraları arasındaki geçit, yan balkonlar, sarışın Margret'in güzel ensesi peşpeşe bakışlarından silindiler; ama döşemeye sağ salım erişti. Kilisede, sırtan koro arkadaşlarıyla yakında oturan erkek öğrencilerin ancak bir kısmı hariç kimse olayın farkına varmamıştı. Gömüldüğü yerin yukarısında zengin Paskalya korusu, sözüne, şenliğine devam ediyordu.

Orgçu bitiş havasını çalıp da halk kiliseden çıkınca koro, bir iki şeyin konuşulması için tribünde kaldı; çünkü ertesi gün, pazartesi, her yıl olduğu gibi, bütün koro üyeleriyle bir gezintiye gidilecekti. Andreas Ohngelt, bu gezintiye ilk gününden büyük ümitler bağlamıştı. Şimdi hattâ Fraeulein Dierlamm'a, siz de gelecek misiniz diye sormak cesaretini buldu kendisinde; öyle fazla zorluk çekmeden sordu da.

«Evet, tabii geliyorum.» dedi güzel kız sakın, sonra sözlerine şunları ekledi: «Şey, demin bir yerinizi incitmediniz ya?» Kendini tutamayıp güldüğü için de cevap beklemeden kaçtı gitti. Aynı anda Paula, acıyan ve ciddi bir bakışla baktı ona. Bu bakış Ohngelt'in şaşkınlığını daha da çoğalttı. Biraz biraz alevlenen cesareti birdenbire yine sönmüştü. Bu gezintiye annesine söylememiş, katılmalarını istememiş olsaydı, şimdi gezintiye de, koroyu da bırakır, bütün ümitlerinden vazgeçerdi.

Paskalyanın pazartesi günü masmavi ve güneşliydi. Saat ikide koronun hemen bütün üyeleri bazı misafir ve yakınlarıyla şehrin dışındaki korulukta buluştular. Ohngelt annesini getirmişti. Pazar gecesi, Margret'e âşık olduğunu itiraf etmişti an-

nesine. Pek ümidim yok, senin yardımından ve bu gezintiden bazı şeyler umuyorum yine de, demişti. Ne kadar iyiliğini isterse istesin, anne, Margret'i oğlu için çok genç, fazla güzel buluyordu. Ama bir denesinlerdi bakalım; Andreas'ın kısa zamanda evlenmesi gerekiyordu, dükkân yüzünden.

Şarkısız türküsüz yola düzöldüler; çünkü orman yolu oldukça dik ve zahmetliydi. Bayan Ohngelt yine de kendini toparlayıp önce önelerindeki saatlerde nasıl davranacağı konusunda oğluna son tembihleri yapmaya, sonra da Bayan Dierlamm ile yarenliğe dalmaya vakit buldu. Margret'in annesi, bir yandan dağa tırmanırken, en kaçınılmaz cevaplar için soluk sağlayadursun, bir sürü hoş ve ilginç şeyler dinledi. Bayan Ohngelt havanın çok güzel oluşuyla başlamıştı söze; ordan kilise korosunu, Bayan Dierlamm'ın dinçliğini, çevikliğini övmeye geçti; Margret'in bahar elbisesine pek bayıldığını söyledi; giyim kuşam üzerine konuştu bir süre. Sonunda da görümcесinin tuhafıye dükkânının son yıllarda nasıl şaşılacak bir ilerleme kaydettiğini sayıp dökmeye geçti. Bayan Dierlamm da, ne yapsın, genç Ohngelt'i övmek zorunda kaldı. «Zevk sahibi, ticaretten de anlıyor; kocam onun bu kabiliyetlerini daha yıllarca önce öğretiliğinde görmüş, takdir etmişti.» dedi. Bu pohpohlamaya karşı, sevincinden uçan annenin cevabı, hafifçe içini çekmek oldu. «Tabii,» dedi, «Andreas beceriklidir, daha da ilerletecek işi. Hem sonra, o koca mağaza şimdiden onun malı hemen hemen. Ama genç kızlara, kadınlara karşı çekingenliği yok mu, bu bir felâket işte! Evlenmek istiyor, aranacak her meziyet de var kendisinde; ama nedir, güveni yok, cesareti yok!»

Bayan Dierlamm, tasalı anneyi teselliye başladı. Kendi kızını zerre kadar aklına getirmeden, şehrin bekâr kızlarının hepsinin de Andreas ile evlenmeyi sevinçle karşılayacaklarını temin etti. Ohngelt Ana'ya bu sözler bal badem gibi geldi.

O ara Margret, topluluğun öteki gençleriyle ta ilerilere gitmişti. O kısa bacaklarıyla onlara yetişmekte zorluk çekiyordu ama, en genç, en neşelilerin bu küçük çevresine Ohngelt de katılmıştı.

Ona karşı son derece dost davranıyorlardı yine; çünkü bu

muzip gençler için o âşık gözleriyle bu ürkek küçümen, oltada balık gibiydi. Güzel Margret de onlara uyuyor, hayranını yapmacık bir ciddilikle boyuna konuşturuyor, Andreas ise duyduğu mutlu heyecandan, yarım yamalak cümlelerden kızarıp bozarıyordu. Ama neşesi uzun sürmedi. Zavalılık gitgide gizli gizli alaya alındığını anladı; onlara uymuş göründüyse de, kolu kanadı kırıldı, ümidini yeniden yitirdi. Fakat dışa karşı pek belli etmedi bunu. Gençlerin taşkınlığı zamanla artıyordu. Alayların, takılmaların kendine olduğunu ne kadar açıkça anlarsa, o da o kadar kendini zorluyor, basıyordu kahkahayı. Derken, gençlerin en arsız, sınık gibi uzun boylu bir eczacı kalfası, takılmaları pek kaba bir şakaya götürdü.

Güzel, yaşlı bir meşe ağacının yanından geçiyorlardı ki, eczacı kalfası: «Var mısınız, bu yüksek ağacın en alt dalını tutabilirim ben!» dedi. Ayak uçlarına basarak yükseldi, zıpladı birkaç kere, fakat yetişemedi tam olarak. Yarım daire yapmış seyirciler alaya başladılar onunla. Eczacının aklına, bir şaka ile kendi onurunu kurtarıp bir başkasını alay konusu yapmak geldi. Bücür Ohngelt'i belinden kavradı birdenbire, havaya kaldırdı, yakalayıp dalı tutmasını istedi ondan. Ohngelt gafil avlanmış, fena içerlemişti; boşlukta düşmekten korkmasa tabii yanaşmazdı bu işe. Ne yapsın, yakaladı, tutundu dala. Eczacı tutunduğunu anlar anlamaz onu bırakıverdi ve Ohngelt, gençlerin gülüşmeleri arasında havada, dala asılı kaldı. Ayaklarıyla debeleniyor, öfkeli çılgınlık koparıyordu.

«İndirin!» diye bağınyordu. «Çabuk beni yere indirin!»

Sesi cırıklaşıyor, kendini mahvolmuş, rezil olmuş hissediyordu. Fakat eczacı: «Parasız olmaz bu iş!» dedi; beğenip alkışladılar bu fikri. Margret Dierlamm bile: «Kurtulmalık vermeniz şart!» diye seslenmişti.

Olmaz diyemezdi ki. «Peki, peki!» diye bağırdı. «Fakat çabuk olun!»

Bunun üzerine cellâdı, küçük bir nutuk çekmeye başladı; Bay Ohngelt'in üç haftadır kilise korosunda olduğu halde, şarkısını hiç dinlemediklerini, imdi bu topluluğa bir şarkı okumadıkça yüksekteki bu tehlikeli durumundan kurtulamayacağını söyledi.

Eczacı sözlerini bitirir bitirmez, Andreas şarkıya başladı; çünkü artık takatinin bütün bütüne tükendiğini hissediyordu. Hıçkırır gibi söylüyordu: «Ah o saat hatırında mı hâlâ.» Daha ilk dörtlüğün sonuna gelmemiştir ki, kendini koyvermek zorunda kaldı, bir çığlık koparıp yere düştü. Hepsini korkmuştu. Ayağı kırıldıysa yaptıklarına pişman, acıma ve yakınlık duyacaklardı ona. Fakat beti-benzi atmış, ama bir yerine bir şey olmamış, ayağa kalktı Ohngelt. Yanıbaşında yosunların arasında duran şapkasını aldı, dikkatle başına geçirdi, ses etmeden uzaklaştı ordan. Geldikleri yoldan geri dönüyordu. İlk dönemec gerisinde yol kenarına oturdu, kendine gelmeye çalışıyordu.

Vicdan azabı duyarak, peşinden usulca gelen eczacı, onu orda buldu, af diledi, fakat cevap vermedi Ohngelt.

«Gerçekten üzgünüm,» dedi eczacı tekrar. «Bir kötülük düşünmemiştim şüphesiz. Lütfen bağışlayın da gelin yine bizimle!»

«Zaran yok!» dedi Ohngelt, gelemem anlamına başını salladı. Eczacı içi rahatlamamış, bırakıp gitti onu.

Az sonra topluluğun ikinci kısmı, yaşlılar ve iki anne yaşça yaklaştılar ona doğru. Ohngelt annesine ilerledi: «Ben eve gidiyorum!» dedi.

«Eve mi? Neden? Bir şey mi oldu?»

«Hayır. Fakat boşuna; artık çok iyi anlıyorum.»

«Ya? Olmaz mı dedi?»

«Hayır, fakat biliyorum ki...»

Annesi, oğlunun sözünü kesti, çekip götürmek istedi onu: «Aptallık etme! Gel, düzelir herşey. Kahve içilirken seni Margret'in yanına oturtacağım, dikkat et!»

Dertli dertli başını salladı Ohngelt: Ama boyun eğdi, annesinin yanısına yürüdü. Kicher'lerin Paula onunla bir konuşma kapısı açmak istediysen de, vazgeçmek zorunda kaldı; çünkü Ohngelt sesini çıkarmadan hep önüne bakıyor, yüzünde de şimdiye kadar hiç görülmemiş bir gerginlik ve acılık okunuyordu.

Yarın saat sonra topluluk, gezintinin hedefi olan yere vardı. Oteli iyi kahvesiyle tanınmış, yakınında bir derebeyi çatosunun yıkıntılarını, küçük bir orman köyüydü burası. Otelin bahçesinde, geleli çok olmuş gençler, canlı oyunlara dalmışlardı. İçer-



den masalar çıkarıldı, bitiştrildi; gençler iskemleleri, bankları taşıdılar. Yeni sofraya örtülerinin serildiği masalar tepsi tepsi fincanlar, ibrikler, tabaklar, bisküvi ve kurabiyelerle donatıldı. Bayan Ohngelt de oğlunu Margret'in yanına oturtmayı başarmıştı. Ama oğlu da kazancının farkında olmuyor, mutsuzluğunun bilinci içinde ümitsiz kara kara düşünüyor; dalmış gitmiş, elinde kaşık, soğumuş kahvesini karıştırıyor, gözlerini kendisinden ayırmayan annesinin bakışlarına rağmen ısrarla susuyordu.

İkinci fincandan sonra gençlerin elebaşları, şato kalıntılarına kadar gidip orada oyunlar oynamaya karar verdiler. Kızılı erkekli gençler grubu, gürültü patırtı ayağa kalktı. Margret Dierlamm da kalkmıştı. Gidiyordu ki, kolu kanadı kırık oturduran Ohngelt'e inci işlemeli, zarif el çantasını uzattı; uzatırken de: «Bu size emanet, Bay Ohngelt! Biz oyun oynamaya gidiyoruz.» dedi.

Başını salladı Ohngelt ve aldı çantayı. Onun yaşlılarla kalmasını, eğlencelere katılmamasını pek tabii gören bu zalimce davranışı, artık hiç yadırgamamıştı. Bütün bunları, kendisine provalarda gösterilen tuhaf dostlukları, sandık hikâyesini ve başka şeyleri neden daha başından anlamamış olduğuna şaşıyordu ancak.

Gençler gidip de kalanlar kahve içmeye, konuşmaya tekrar dalmışlardı ki, Ohngelt sezdirmeden yerinden kalktı, bahçenin arkasındaki tarladan ormana doğru yürüdü. Elindeki zarif çanta güneş ışınlarında pek hoş parlıyordu. Yeni kesilmiş bir ağaç kütüğü önünde durdu. Mendilini çıkarıp henüz nemli, beyaz ağacın üzerine serdi, oturdu. Sonra başını avuçlarına alıp üzgün düşüncelere daldı. Bakışları yeniden ışıltılı çantaya gidip de aynı anda rüzgârın getirdiği uzaktaki sevinç çığlıklarını duyunca, ağır başını daha da öne eğdi, sessizce ve çocuksu ağlamaya başladı.

Bir saate yakın oturup kaldı orda. Gözyaşları kurumuş, heyecanı yatışmış, ama durumunun acılığı, bütün çabalannın umutsuzluğu şimdi eskisinden daha açık bilincinde yer etmeye başlamıştı. Derken hafif bir ayak sesinin yaklaşmakta olduğunu duydu. Bir elbise hışırtısı duyuyordu. Daha yerinden davranmamıştı ki, Paula Kircher belirdi yanında.

«Yapayalnız mısınız?» diye sordu Paula, şaka eder gibi. Ama Ohngelt cevap vermeyince daha dikkatli baktı, birden ciddileşti genç kız. Sesinde kadınca bir şefkat: «Neniz var? Bir kaza mı geçirdiniz?» diye sordu bu sefer.

«Hayır!» dedi Ohngelt, özentili konuşmaya baktığı yoktu artık. «Hayır. Aralarına yakışmadığımı anladım sadece. Hepsinin maskarası olduğumu anladım.»

«Yok canım, o kadar değil!»

«Hayır, ta kendisi. Hepsinin maskarası oldum, hele kızların. Çünkü içimde kötülük yoktu, pek sâfmışım ben. Hakkınız varmış, bu toplulukta işim yokmuş benim.»

«Korodan ayrılabilirsiniz, o zaman herşey düzeldi.»

«Korodan ayrılabilirim, hattâ hemen bugün. Fakat daha uzun zaman düzelmez hiçbir şey.»

«Niçin?»

«Çünkü eğlenceleri oldum, çünkü artık bütün kızlar...»

Hiçkılmaktan konuşamıyor gibiydi. Dostça sordu Paula: «Evet, artık bütün kızlar..?»

Titrek bir sesle devam etti Ohngelt:

«Çünkü artık bütün kızlar hor görüyor, ciddiye almıyor beni.»

«Bay Ohngelt!» dedi Paula ağır ağır. «Haksızlık etmiyor musunuz? Yani, ben sizi hor görüyor, size önem vermiyor muyum?»

«Evet, doğru. Sanırım bir siz beni hor görmüyorsunuz. Ama bu iş başka.»

«Nasıl başka?»

«Ah Allahım, bunu mu söylemeliydim? Fakat başkasının benden talihli olduklarını düşündükçe şaşkına dönüyorum. Ben de bir insanım değil mi? Ama kimse, hiç kimse benimle evlenmek istemiyor.»

Uzunca bir sessizlik oldu. Sonra Paula yeniden söze başladı:

«İsteyen var mı yok mu, sordunuz mu ki?»

«Sormak mı? Hayır, sormadım. Hem ne diye sorayım? Kimsenin benimle evlenmeyeceğini önceden biliyorum ben.»

«Yani siz şunu istiyorsunuz: Kızlar gelsinler size, desinler ki: Ah, Bay Ohngelt, afedersiniz, fakat benimle evlenmenizi öy-

le candan istiyorum ki! İstedığınız eğer buysa daha çok beklersiniz!»

«Biliyorum!» diye içini çaktı Andreas. «Ne demek istediğimi anlıyorsunuz Fraeulein Paula. Bilsem ki, biri benim iyiliğimi ister, biraz olsun katlanabilir bana, o zaman...»

«O zaman ona, lütfen göz kırpar, yahut işaret parmağınızla gel derdiniz, öyle mi? Allahım, siz... siz bir...»

Kaçtı gitti Paula. Ama kahkahayla gülerek değil de, gözleri yaşlı, kaçtı gitti. Ohngelt bu gözyaşlarını görememişti, fakat kızın sesinde, kaçıp gidişinde bambaşka bir anlam olduğunu sezmişti; o yüzdendir ki, Paula'nın peşinden koştu, yetişti kıza. İkisi de söyleyecek söz bulamayınca birdenbire kucaklaştılar, öptüler birbirlerini. Ufak tefek Ohngelt'in nişanlanması işte böyle oldu.

Yavuklusuyla birlikte, utangaç ama cesur, kolkola otelin bahçesine döndükleri vakit, herkes yola çıkmaya çoktan hazır, ikisini bekliyorlardı. Gürültüler, şaşımalar, baş sallama ve kutlamalar arasında güzel Margret, Ohngelt'in yanına geldi. «Peki, benim çantam nerde?» diye sordu.

Şaşırılmış damat çantanın yerini söyledi, hızlı hızlı ormana doğru yürüdü; Paula da yanısıra gidiyordu. Ohngelt'in uzun zaman oturup açladığı yerde, kâhverengi yapraklar üzerinde ışıltılı duruyordu çanta. «İyi ki yine gelmişiz,» dedi gelin hanım. «Bak, mendilin de burda kalmış.»

*Türkçesi: B. N.*



## DOKTOR FAUST'UN EVİNDE BİR AKŞAM

Bir gün Doktor Faust, dostu Doktor Eisenbart'la, yani ilerde bu adla kendisine büyük ün yapacak tıp adamının dedesinin dedesiyle evinde oturuyordu. Zengin akşam yemeği yenip sofraya kaldırılmıştı; altın yıldızlı paha biçilmez ayaklı kadehlerden yıllanmış Ren şarabının nefis kokusu yükseliyordu. Yemekte biri flüt, biri lavta çalan iki çalgıcı az önce gitmişti.

«Şimdi sana söz verdiğim denemeye geçebiliriz», diye konuşmaya başladı Doktor Faust ve yıllanmış şaraptan bir yudum alarak, biraz yağ bağlamış gırtlığından aşağı yuvarladı. Genç değildi artık, ilerde kendisini bekleyen o korkunç akibetten iki ya da üç yıl önceydi.

«Söylemiştim hani, yardımcım Mefisto bazan öyle eğlence- li aletler yapıyor ki, bizim çok uzağımızda olup biten ya da hanidir geçmişe karışmış bulunan ya da henüz gelecekte saklı yatan şu ya da bu nesneyi görüp işitebiliyorsun. Bugün seninle gelecekte başlayalım işe. Doğrusu, en son, pek zevk verici ve acayip bir alet keşfetti yardımcım. Bundan önce, eskiden yaşamış yiğitleri ve güzel kadınları sık sık büyümlü aynalarda göstermişti bize; şimdi kulak için bir icadı gerçekleştirdi, anlayacağın bir ses hunisi yaptı. Dilediğin yere yerleştiriyorsun huniyi ve çok ileri bir gelecekte o yerde yükselecek sesleri duyabiliyorsun.»

«Sakin bu yardımcın senin biraz gözünü boyuyor olmasın, sevgili dostum?»

«Sanmam», dedi Faust. «Nihayet sihir ve büyüyle uğraşanlar, geleceği okuyabilir pekâlâ. Biliyorsun, biz şimdiye kadar yeryüzünde istisnasız bütün olayların neden ve sonuç yaratanı

uygunluk içinde gerçekte olduğu varsayımından yola koyulduk, çalışmalarımızı bu yönde sürdürdük hep. Nasıl geçmişteki hiç bir şeyi değiştiremiyorsak, gelecek üzerinde de asla bir değişiklik yapamayacağımızı benimsedik. Geleceğin kendisi neden-sonuç yasasıyla saptanmış bulunmakta, yani şimdiden karşımızda durup durmaktadır. Nedir ki, bizler görüp algılayamıyoruz bu geleceği. Nasıl matematikçi ve astronomlar güneşin tutulacağı anı çok öncesinden hesaplayabiliyorsa, biz de, gerekli yöntemi ele geçirebildik mi, geleceğin istenilen her parçasını görülüp algılanabilir duruma sokabiliriz. İşte yardımcım Mefisto, kulak için «sihirbazın değneği» diyebileceğimiz bir alet icat etti, birkaç yüzyıl sonra örneğin bu odada yükselecek sesleri zaptedebilecek bir kapan yaptı. Sık sık denedik aleti. Bazan hiç bir ses işitilmiyor; o vakit anlıyoruz ki, gelecek'te ölü bir boşluğa, bulunduğumuz yerde herhangi bir konuşmanın geçmediği bir zaman kesitine teslim olmuşuz. Ama çok kez değişik sesler geldi kulağımıza. Bir defasında gelecek'in uzak bir parçasında yaşayacak birkaç kişi, Doktor Faust'un, yani bendenizin başarılarını dile getiren bir şiir üzerinde söyleşiyordu, onları dinledik. Ama yeter bu kadar açıklama; şimdi denemenin kendisine geçelim istersem.»

Dr. Faust seslenir seslenmez, o bilinen keşiş cüppesiyle Mefisto göründü, bir ses hunisini içeren aleti getirip masanın üzerine yerleştirdi. Deney süresince ağızlarını açıp tek kelime konuşmamaları için beyleri sıkı sıkıya uyardı. Sonra bir kolu çevirdi; alet ince ve nazenin bir uğultu çıkararak çalışmaya başladı. Uzun süre, iki doktorun merakla kulak kabarttığı bu ilginç uğultu dışında bir şey işitilmedi. Derken, o zamana kadar hiç duyulmadık tiz bir ses yükseldi huniden; belâlı, azılı, iblisçe bir uluma; bir canavardan mı, yoksa gazaba gelmiş bir cinden mi çıktığı söylenecek gibi değildi. Sabırsız, uyarıcı, kızgın, hain ve emredencesine haykırıyordu ses; kaba ve güçlü darbelerle tekrarlanıyor, sanki peşine düşülüp kovalanan bir canavar gibi, keskin ısıkları odada öttürüp duruyordu. Dr. Eisenbart'ın beti benzi atmıştı; insanın içine dehşet salan haykırısların yavaş yavaş uzaklara kayması, arada birkaç kez daha duyulup sonunda tümüyle silinip gitmesi üzerine rahat bir nefes aldı.

Ansızın bir suskunluk kaplamıştı odayı. Ama sonra yeniden bir ses duyuldu; bir erkek sesi; pek ötelelerden geliyor, ısrarla bir vaazda bulunur gibi bir tonu içeriyordu. Odadakiler, bir vaazı andıran bu konuşmanın ancak kimi bölümlerini anlayabiliyor, anladıklarını ellerinde hazır bekleyen arduvaz yazı tahtacıklarına not ediyorlardı. Şöyle cümlelerdi örneğin:

«— ve böylece ışık saçan Amerika'yı kendine model almış ekonomik ideal, karşı durulmaz bir güçle, zaferlerle örülmüş bir mükemmelliğin yolunda ilerleyip, her geçen gün biraz daha gerçeklik kazanmaktadır. —Bir yandan emekçi kardeşlerin yaşamlarındaki refah ve konfor şimdiye dek yaşanmadık bir düzeye ulaşmışken,— ve böbürlenmeden şunu söyleyebiliriz ki, eski çağların cennete ilişkin çocuksu düşleri günümüzdeki üretim tekniğiyle —den daha çok— - -»

Tekrar bir suskunluk çöktü odaya. Derken yeniden duyulan bir ses, derinlerden gelen ağırbaşlı bir ses şöyle dedi: «Sayingın Baylar ve Bayanları! Şimdi bir şiire kulak vermenizi rica edeceğim sizlerden. Büyük Üstat Nikolaus Unterschwang kimsenin başaramadığı bir şiirin üstesinden gelmiş, çağımızın tüm içsellikliğini dışlaştırarak varlığımızın anlam ve anlamsızlığını herkes-ten daha bilgece görmüş biridir kuşkusuz:

*Bacayı tutuyor elleri  
Yanaklarında yüzgeçler  
Barometrede gözleri  
Basamaksız merdivenler  
Çıkıyor yükseklere  
Paltosunun astarında bulutlar  
Çekiniyor yaşamaktan  
Yenilgin duraksamalar.*

Dr. Faust şiirin yarısından çoğunu yazmayı başarmış, Eisenbart da harıl harıl notlar almıştı.

Anesizin aletten yaşlıca bir kadına ya da bir bakıraye ait olduğu kesin bir ses yükselerek şöyle dedi: «Ay! Ne sıkıcı program! Sanki radyo denen meret, dinleyicilerin canını sıksın diye icat edilmiş. Oh, hele şükür müzik başladı!»

Gerçekten de aletten müzik sesleri dökülmeye başlamıştı: başı boş, şehvet kokan, tok ritimli, kimi güm güm öten, kimi ince özelemlili, tümüyle bilinmedik, yabancı ve yakışksız, içten pazarlıklı bir müzik; uluyan, çığlıklar savuran, gıdıklayan nefesli sazların müziği; gong vuruşlarıyla sarıyan, sık sık yabancı bir şarkıyı yabancı dilde okuyan bir şantözün hançeresinden salgıladığı çığırktan seslerle örülmüş bir müzik. Beri yandan, düzenli aralarla öne çıkan esrarengiz şu beyit:

*Aman ne harikulâde saçlarınız  
Göge kullanıyorum, siz de kullanınız.*

İlk başta işitilmiş o belâli, kızıp köpüren, «sonra karışmam» diyen ses, eza ve öfke taşan o canavar uluması da zaman zaman yine aletten dökülmekteydi.

Mefisto, gülümseyerek makinesini durdurdu: iki bilgin, sanki ahlâkla bağdaşmayan yasak bir sahneye istemeyerek tanık olmuşlar gibi, ne yapacağını bilememenin ve bir utancın tatsız duygusuyla tuhaf tuhaf birbirlerini süzdüler: Aldıkları notları okuyup, birbirlerine gösterdiler.

Sonunda Dr. Faust: «E, ne diyorsun bu işe bakayım?» diye sordu.

Dr. Eisenbart, kadehindeki şaraptan uzun bir yudum aldı; gözlerini yere dikti, düşüncelere dalıp sustu ve hayli zaman öyle kaldı. Derken, dostu Dr. Faust'tan çok kendi kendisiyle konuşur gibi: «Tüyler ürpertici bir durum!» dedi. «Az önce sürdükleri yaşam konusunda kimi sahnelere tanık olduğumuz bu insanların hiç kuşkusuz kaçırmış hepsi. Böyle düşündürücü, içler acısı ve karmakarışık lâflar eden, böyle dehşet uyandırıcı çığlıklar savurup anlaşılmaz budalaca şarkılar söyleyenler, ileride bizim soydan gelecek, bizim evlâtlarımızın evlâtları, torunlarımızın torunları olacak, öyle mi? Yani soyumuz, dostum Faust, bir cinnetle son bulacak!»

«Doğrusu ben senin kadar kesinlikle ileri sürmek istemem böyle bir şeyi», diye cevapladı Faust. «Senin görüşün gerçek dışı değil, ama aşırı karamsar. Bizim şuracıkta, yeryüzünün bu bir tek sınırlı yerinde böylesine azgın, böylesine umutsuzluk ve



hayasızlık taşan, kuşkusuz kaçıkça diyebileceğimiz sesler işitmemiz, insanlığın toptan cinnet getirdiği anlamını taşımaz. Çünkü bakarsın şimdi bulunduğumuz yerde birkaç yüz yıl sonra bir akıl hastanesi yükselecektir de, biz oradaki delilerin kendi aralarındaki konuşmalarından kimi parçalar işitmişizdir. Ya da içkiyi fazla kaçırmış bir grup insan, bizim burada taşkınlık yapmıştır. Örneğin bir karnavalda neşe içinde yüzen kalabalığın çıkardığı sesleri düşünelim; nihayet daha önceden aşınası olduklarımıza pek benzemeyen sesler değil demin işittiklerimiz. Seni bilmem ama, ne insanların, ne de müzik aletlerinin çıkarabileceği türden çılgınlıklar duyduk ya, beni asıl onlar şaşırttı. Sanırım yüzde yüz şeytanî bir yanları vardı. Bu tür çılgınlıklar, gelse gelse cinlerden, şeytanlardan gelebilir.»

Sözün burasında Mefisto'ya dönen Dr. Faust: «Acaba sen bu konuda bir şey biliyor musun?» diye sordu. «Bize işittiğimiz seslerin içyüzüyle ilgili bir açıklamada bulunabilir misin?»

Mefisto: «Biz, az önce gerçekten şeytanî sesler işittik», diye konuşmaya başladı, gülümseyerek. «Daha şimdiden rahat yansının şeytanın elinde bulunduğunu söyleyebileceğimiz yeryüzü, belli bir süre sonra bütünüyle onun egemenliği altına girecek ve cehennemin bir bölümünü, bir eyaletini oluşturacak, beyler! Sizler az önce, bu yeryüzü cehenneminin sesleri ve sözleriyle ilgili biraz katı ve aşağılayıcı görüşler ileri sürdünüz. Ancak, cehennemde de müzik ve şiire yer verilmesi, ne de olsa üzerinde durulmaya değer sevindirici bir noktadır. Söz konusu sekisyonu da iblis Belial yönetmekte. Bana sorarsanız, işinin pek güzel üstesinden gelen biridir, Belial!»



## CHAGRİN D'AMOUR

Valois kentinin surları önünde hanidir görkemli çadırlarını kuran beyler, her geçen gün turnuvayı sürdürüyordu. Birinciliği kazanan, kraliçe Herzeloyde'yi, Kastis'ten dul kalan bu bâkireyi, Gral kralı Frimutel'in bu güzel kızını ödül alacaktı. Turnuvaya katılan yüce beyler arasında, İngiltere kralı Pendragon ile, Norveç kralı Lot bulunuyor, Aragon kralı, Brabant dükü ve ünlü kontlar yer alıyor, ayrıca Marholt ve Riwalin gibi şövalye ve yiğitler görülyordu; Wolfram'ın Parzival'inde bir bir sayılıp dökülen ulu kişilerdi hepsi. Kimi için önemli olan, cengâverlikte kazanacağı ün, kimi için genç Herzeloyde'nin güzel mavi gözleri, kimi için de kraliçenin elindeki zengin ve verimli topraklar, kentler ve şatolardı.

Yüce kişiler ve ünlü yiğitler dışında adı duyulmamış şövalyelerden, serüven meraklılarından, yolvuruculardan ve ayakta-kımından hayli büyük bir kalabalık da turnuvaya katılmak üzere kalkıp gelmişti. Bir çadırı bile yoktu bazıların; sağda solda konaklıyor, başlarını sokacak bir yer bulamayarak paltolarına sarınıp, açıkta geçiriyorlardı geceyi. Atlarını çepçevre çayırırla salıyor, yabancı sofralarda çağrılı çağrısız karınlarını doyuruyorlardı. İçlerinde yarışmaya katılmayı düşünenler, şans ve rastlantıya bel bağlamaktaydı; karşılaşmalarda başarı olasılıkları çok azdı çünkü, doğru dürüst atları yoktu; külüstür hayvanlar üzerinde ise, gözü en pek yiğitler bile bir şey yapamazdı. Zaten birçoğu turnuvaya katılmayı akıllarından geçirmiyor, yalnız karşılaşmalarda hazır bulunmak, elden geldiğince bu genel eğlenceden nasibini almak ya da kendine nasılsa bir çıkar sağlamak

istiyordu. Hepsinin de keyfi yerindeydi. Bazan kraliçenin sarayında, bazan güçlü ve varlıklı beylerin otağlarında şölenler verilip, şenlikler düzenleniyordu. Sıradan kimi şövalyeler, yarışmanın uzayıp gitmesinden doğrusu kıvanç duymaktaydı; atlarına binip gezilere çıkıyor, avlanıyor, söyleşilere katılıyor, içkiler için oyunlar oynuyor, karşılaşmaları izliyor, arada bir bizzat bir yarışmaya katılıyor, sakatlanan atlar oldu mu tımarlarını yapıyor, büyüklerin bolluk içinde görkemli yaşayışlarını izliyor, hiç bir şeyi kaçırmayıp günlerini gün etmeye bakıyorlardı.

Kendilerine ün yapamamış sıradan şövalyeler arasında, küçük bir baronun oğlu olup, güneyden gelen Marcel adında biri de bulunuyordu; açlıktan kemikleri çıkmıştı adeta. Pek ahım şahım denemeyecek bir zırhı, Melissa adında çelimsiz ve kocamış bir atı vardı. O da bütün ötekiler gibi merakını gidermek, şansını denemek, genel eğlenti ve bolluk sofrasında kendisi de biraz konuk olmak için kalkıp gelmişti. Gerçi dengi kişilerin ve kimi saygın yiğitlerin gözünde belli bir üne ulaşmış bir kişiydi Marcel; ama bu ünü şövalyeliğiyle değil, şarkıcı ve çalgıcılığıyla kazanmıştı. Çünkü şiirler düzüp besteleyerek, bunları lavtayla söylemesini güzel beceriyordu. Büyük bir panayı gözleriyle baktığı turnuvanın karmaşasında rahat hissediyordu kendini; tüm şenlendiriciliğiyle turnuvanın uzamasından daha çok istediği bir şey yoktu. Günün birinde kendisini himayesine alan Brabant dükü, kraliçenin seçkin şövalyeler için verdiği bir yemeğe Marcel'i de götürdü. Marcel dükle kente gitti, saraya girdi; şölen salonu göz kamaştırıcı parlıyor, tabaklar ve kupalar nefis yiyecek ve içeceklerle dolup taşıyordu. Ancak zavallı Marcel'in o gece kıvançla ayrıldığı söylenemezdi saraydan. Kraliçe Herzelojde'yi görmüş, onun tiz sesini duymuş, tatlı bakışlarını için gönlüne akıtmıştı. Bundan böyle yüreği, genç bir kız gibi pek yumuşak ve alçakgönüllü, beri yandan pek yüce ve erişilmez Herzelojde için çarpmaya başlamıştı.

Marcel de öbür şövalyeler gibi kraliçe uğrunda yarışabilirdi kuşkusuz. Turnuvaya katılıp şansını denemekte özgürdü. Ama ne atı at, ne silâhı silâh, ne de zırhı zırhtı; üstelik, büyük bir cengâver gözüyle bakılabilecek biri değildi. Hani korku nedir bildiği yoktu Marcel'in; pek sayın kraliçe uğrunda yarışıp, canını

tehlikeye atmaya her an yürekte hazır. Gelgelelim, güç bakımından, Marholt, Kral Lot, Riwalin ya da öbür yiğitlerle boy ölçüşmezdi; çok iyi biliyor bunu, ama yine de bir denemeden geri kalmak istemiyordu. Atı Melissa'yı sağdan soldan dilendiği ekmek kırıntıları ve otlarla besliyor, kendisi de düzenli yemek yeyip, düzenli uyumaya çalışıyor, gösterişsiz zırhını ve silâhlarını alabildiğine titizlikle ovup temizliyordu. Ve birkaç gün sonra bir sabah erkenden turnuva alanına giderek yarışmalara katılacağını açıkladı. Rakip olarak bir İspanyol şövalye çıktı karşısına. Uzun mızraklarla doludizgin birbirleri üzerine atıldılar. İspanyol şövalye, Marcel'i ve külüstür atını tepeleyip geçti. Marcel'in ağzından kanlar sızdı, bütün vücudu ağır sızı içinde kaldı; ama yine de kimsenin yardımını gereksinmeyerek, doğrulup kalktı ayağa. Titreyip duran atını yanış alanından çekip götürdü, bir çay başına varıp elini yüzünü yıkadı ve günün geri kalan bölümünü incinmiş onuruyla tek başına burada geçirdi.

Akşam konaklama yerine döndüğü zaman, sağda solda meseleler yakılmıştı. Brabant dükünün Marcel diye kendisine selendiğini işitti. Babacan bir edayla: «Eh, bugün şansını turnuvada denedin», dedi Dük. «Bir daha aynı şeyi yapmak hevesine kapılırsan, benim atlarımdan birini al, sevgili dostum. Karşılaşmayı kazandın mı, atı sana armağan ederim. Ama bugün olanları unut da gel keyfimize bakalım şimdi; şu akşam vakti güzel bir şarkı söyle bize.»

Gerçekte küçük şövalye'nin canı ne şarkı söylemek, ne eğlenmek istiyordu. Ama bundan sonraki karşılaşmayı kazandı mı, dükün kendisine armağan edeceğini söylediği atı düşünerek hayır diyemedi. Dükün çadırına girip bir kupa kırmızı şarabı dikti kafasına ve lavtayını eline aldı. Bir şarkı söyledi, arkadan bir şarkı daha. Çadırdakiler övdüler Marcel'i, onuruna kadeh kaldırdılar.

Dük neşeyle: «Tanrı ömrünü uzun eylesin, ey şarkıcı!» dedi, kendini tutamayarak. «Bırak turnuvada at oynatmayı da, benim saraya gel! Sana söz veriyorum, yanımda rahat günler geçireceksin!»

Marcel: «Siz iyi yürekli bir insansınız, düküm» diye cevapladı, alçak sesle. «Ama bana güzel bir yavuz at armağan ede-

ceğinizi söylediniz. Başka işlere kalkışmadan, bırakın bir kez daha cenk alanında boy göstereyim. Öbür şövalyeler ün ve minne (1) uğrunda cenk ederken, rahat günler yaşamak, şarkılar söylemek neyime benim.»

Oradakilerden biri güldü: «Kraliçeyi mi ele geçirmeyi düşünüyorsun Marcel?»

Marcel ansızın kızdı: «Zavallı bir şövalye de olsam, ben de siz hepinizin istediği bir şeyi istiyorum. Kraliçeyi elde edemezsem de, uğrunda dövüşebilir, uğrunda kanımı akıtabilir, yenilgi ve acılara katlanabilirim. Korkak davranıp Kraliçe Herzelojde'siz yaşamaktansa, onun için ölmek daha kıvanç vericidir. Aranızda benimle alay etmek isteyenleri, kılıcım bilenmiş hazır beklemektedir. Sayın Şövalyeler!»

Dük ortalığı yatıştırmaya çalıştı ve çok geçmeden konuklar yatmak üzere çadırlarına çekildi. Marcel tam gftmeye davranıyordu ki, biraz daha kalmasını işaret etti dük; gözlerinin içine bakarak, babacan bir edayla Marcel'e şöyle söyledi: «Sen kanı kaynayan bir delikanlısın, evlât. Bir hayal uğrunda kendine eziyet etmen, oranı buranı al kanlara bulayıp acılar içinde kıvrınman ille gerekli mi? Valois Krallığı'nı ele geçiremeyeceğini, turnuvada Kraliçe Herzelojde'yi kazanıp, onu kendine sevgili yapamayacağını çok iyi biliyorsun sanırım. Mızrağınla bir, iki sıradan şövalyeyi külüstür atından yere yuvarlamışsın, ne çıkar? Amacına ulaşabilmen için buradaki tüm kralları, Riwallin'i, beni ve bütün öbür yiğitleri haklamak zorundasın. Dolaşısıyla, sana şu kadar söyleyeceğim: ille yarışmaya katılmak mı istiyorsun, o zaman benimle başla işe. Baktın beni yenemedin, uzaklaştır kafandaki hayali; önerimi kabul et ve sarayıma gel.»

Bu sözler üzerine kızarıp bozardı Marcel, ama uzun boylu düşünmeyerek: «Sağolun, Dük Hazretleri!» diye cevapladı. «Yarın turnuvada sizinle karşılaşmak istiyorum.» Sonra Dük'ün çadırından çıkıp, atının yanına koştu. Atı efendisinin geldiğini

---

(1) Hizmetinde savaştıkları hanım efendilerine karşı şövalyelerin besledikleri sevgi. (Ç.N.)

görünce candan soluyarak karşıladı onu, elinden ekmek yedi, başını Marcel'in omuzlarına yasladı.

«Evet, Melissa'cığım» dedi Marcel alçak sesle; okşayan elini atının başında gezdirdi. «Beni seviyorsun, Melissa'cığım! Canım atcığım benim! Buraya gelmeden yolda, geçtiğimiz ormanların birindè-ölüp gitsem daha iyi olurdu belki. Haydi güzel güzel uyu şimdi, Melissa'cığım. Canım atcığım benim!»

Ertesi sabah çok erkenden kalkıp, atına bindi Marcel; Kanvoleis kentine geldi. Sevgili atı Melissa'yı orada birine verip, karşılığında yeni bir miğfer ve yeni çizmeler aldı kendine. Efendisi giderken, at uzun boyuncağızını ona doğru uzattı. Ama Marcel yürüdü, dönüp bakmadı arkasına. Konaklama yerine varınca, Dük'ün uşaklarından biri doru bir aygırı Marcel'e getirdi. Genç ve acar bir hayvandı aygır. Bir saat sonra da Dük'ün kendisi turnuva alanında görüldü, Marcel'in karşısında yerini aldı. Soylu bir bey olduğu için, yarışmayı izlemek üzere bir yiğit seyirci gelmişti. İlk hamlede bir üstünlük sağlayamadı Brabant Dükü, çünkü Marcel'e kıyamıyordu. Ama derken bu essem oğlana içerledi ve öylesine bir güçle üzerine atıldı ki, sırt üstü devrildi Marcel, ayakları üzengiyeye takıldı ve doru aygırın ardından yerlerde sürüklendi.

Serüven meraklısı Marcel, vücudu baştan aşağı yara bere içinde, Dük'ün uşaklarının kaldığı çadırlardan birinde yatıp, bakım ve tedavi görünürken, kentte ve konaklama yerinde Gaschmuret'in, dünyaca ünlü bu yiğitin turnuvaya katılmak üzere geldiği haberi duyuldu. Saltanat ve görkemle yaklaştı Gaschmuret; adı bir yıldız gibi parlamaya önü sıra ilerliyordu. Büyük şövalyelerin kaşları çatıldı, küçük şövalyeler ise sevinç haykırışlarıyla karşıladı Gaschmuret'i; güzel Herzelojde ise, kızarıp bozarak gözleriyle Gaschmuret'i izledi uzaktan. Ertesi gün Gaschmuret atına bindi, acele etmeden turnuva alanına vardı, ona buna meydan okudu, onun bununla cenge tutuştu ve büyük şövalyeleri bir bir hayvanlarının eğerlerinden alıp yerlere çaktı. Artık dört bir yanda yalnız onun adı ediliyordu, şampiyonu oldu turnuvanın, kraliçeyi ve ülkesini o hakketmişti. Konaklama yerinde dolaşan haberler, hasta yatan Marcel'in kulağına gel-

mişti. Herzelojde'yi yitirdiğini anlamış, Gaschmuret'in övülüp göklere çıkarıldığını işitmişti. Suskun, yüzünü çadırın duvarına döndürerek dışlerini birbirine bastırdı, ölmeyi diledi. Ama Marcel'in kulağına gelenlerin hepsi bu kadarla kalmadı: Bir ara kendisini dolaşan Dük, yanında getirdiği giysileri Marcel'e armağan edip, turnuvanın şampiyonundan söz açtı; Kraliçe Herzelojde'nin Gaschmuret'e duyduğu sevgiyle yanıp tutuştuğunu söyledi. Gaschmuret'in yalnız Fransız Kraliçesi Anflise'nin şövalyelerinden olmayıp mağribiler ülkesinde siyah bir mağribi prensesle de evli bulunduğunu ve prensesi bırakarak buralara geldiğini de yine Dük'ten öğrendi, Marcel. Dük gidince, güc belâ yataktan kalktı. Üzerine bir giysi geçirdi, acı ve sızılarına aldırmayarak, turnuvanın şampiyonu Gaschmuret'i görmek için kente yollandı. Ve gördü Gaschmuret'i, bu yavuz ve esmer şövalyeyi, yaman kol ve bacaklarıyla bu güçlü devi gördü. Bir kasaba benzetti onu. Saraydan içeri sızarak, kimseye sezdirmeden konuklar arasına karıştı ve Kraliçe Herzelojde'yi gördü. Mutluluk ve utançla kızarıp bozaran kraliçe, o zarif genç kızsı dudaklarını yabancı şövalye Gaschmuret'e buyur ediyordu. Şölenin sonuna doğru, Brabant Dükü, himayesine aldığı Marcel'i tanıyarak yanına çağırırdı.

Kraliçeye: «İzin verirseniz, Sayın Kraliçem, bu genç şövalyeyi sizlere tanıtayım» dedi. «Adı Marcel'dir, şarkıcıdır kendisi, sanatıyla bize haz dolu çok anlar yaşatmıştır. İstek buyursanız, bir şarkı söylesin.»

Herzelojde evet der gibi Dük'e ve Şövalye Marcel'e başını salladı, gülümsedi ve bir lavta getirtti. Genç Şövalye Marcel'in uçuktu benzi; kraliçenin önünde yerlere kadar eğildi, getirilen lavtayı duraksayarak eline aldı. Ama sonra parmaklarını hızlı hızlı teller üzerinde gezdirmeye koyuldu. Gözlerini kraliçeden ayırmayarak bir şarkı çaldı ve söyledi. Vaktiyle yurdunda düzüp bestelediği bir şarkıydı, bu. Nakarat olarak her kitudan sonra iki dize ekledi şarkıya; dizelerde Marcel'in yaralı kalbinden fıskıran yaslı bir hava esiyordu. Ve o akşam ilk kez sarayda duyulan bu iki dize çok geçmeden pek uzak yerlere kadar yayıldı ve ağızlarda sık sık söylenmeye başlandı.



*Plaisir d'amour ne dure qu'un moment.  
Chagrin d'amour dure toute la vie. (1)*

Şarkıyı bitirir bitirmez, saraydan ayrıldı, Marcel. Salondaki ışıl ışıl şamdanların parıltısı pencerelerden sızarak akıp geldi ardından. Ama Marcel konaklama yerine dönmedi, bir başka yön tutturdu, kentten çıkıp gecenin karanlığına daldı. Şövalyeliği sona ermişti artık, bundan böyle lavtacı olarak yurtsuz yuvasız bir yaşam sürecekti.

Şölenler gerilerde kaldı, otağlar ve çadırlar eskiyip döküldü, Brabant Dükü, Şövalye Gaschmuret ve güzel Kraliçe Herzeloyde öleli yüzyıllar oldu; kimsenin Kanvoleis kentine ve Kraliçe Herzeloyde uğrunda düzenlenmiş turnuvaya ilişkin bilgisi yok artık. Yüzyıllardan sonra bunların üzerimizde yabancı ve modası geçmiş bir izlenim uyandıran adlarından ve genç Şövalye Marcel'in iki dizelik nakaratından başka bir şey kalmadı. Ama iki dize günümüzde de söyleniyor.

---

(1) Sevinci aşkın bir an  
Sürer acısı ömür boyu



## ÇOCUK RUHU

Bazen Őu ya da bu davranıŐta bulunur, Őuraya buraya girip çıkar, Őu ya da bu iŐi yaparız ve hepsi kolay gelir bize, bir zahmet vermez, adeta bir yūkūmlūlūk gibi duymayız hiçbirini, sanki būtūn bunlar bir baŐka tūrlū de olabilirmiŐ gibi gūrūnūr. Bazen de olup biten hiçbir Őey, olduĐundan bir baŐka tūrlū olamaz gibidir; hiçbirini kolay bulmaz, hepsini bir yūkūmlūlūk gibi hissederiz. Her soluk alıp veriliŐimiz, bizim dıŐımızdaki gūçlerce belirlenmiŐtir ve yazgı denen Őeyin aĐırlıĐını taŐır ūzerinde.

YaŐamımızda iyi diye nitelediĐimiz ve anlatımlarında gūçlūk çekmediĐimiz davranıŐlarımızın hemen hepsi «kolay» eylemler içine girer ve bizim tarafımızdan yine kolay unutulur. Ama kendilerinden sūz açmakta zahmet çektiĐimiz ūbūr eylemlerimizi asla unutamayız, adeta her Őeyden çok bizimdir bunlar ve yaŐamımızı oluŐturan gūnler ūzerine boylu boyunca dūŐer gūlgeleri.

Aydınlık bir sokaktaki kocaman ve aydınlık evimize yūksek bir kapıdan giriyor, kendimizi hemen bir serinlik, loŐluk ve taŐı bir nemlilik ortasında buluyorduk. İnsanın içini karartan yūksek tavanlı bir hol, suskun, karŐılıyordu dıŐardan gelenleri. Kum taŐından cinlilerle dūŐenmiŐ zemin, hafif bir eĐimle yūkselerek merdivene doĐru ilerliyor, merdivenin ūst ucu çok yūksekte loŐ derinliklere gūmūlmūŐ duruyordu. Binlerce kez bu yūksek kapıdan geçip girdim içeri, hiçbirinde de kapıya, hole, cinlere ve merdivene dikkat etmedim; her defasında bir dūnyadan çıkıp bir baŐka dūnyaya, bizim «kendii» dūnyamıza ayak

atıyormuşum gibi bir duyguya kapıldım. Hol taş kokardı; karanlık ve tavanı yüksekti. Biraz ilerdeki merdivenle holün karanlık serinliğinden yukarılara, ışığa ve aydınlık bir rahatlığa çıkıyordu. Ama hep ilkin hol, hep o vakur loşluk karşıyordu insanı; baba denen, ağırbaşlılık ve otorite denen, ceza ve vicdan rahatsızlığı denen şeyden bir parçaydı sanki. Binlerce kez gülererek vurup geçiyordunuz holden. Ama bazen de kapıdan içeri ayak atar atmaz, boğazınıza bir şey sarılıp sizi gırtlaklıyor, küçük parçalara doğruyordu; korkuyor ve tez elden bir kurtarıcı gibi merdivene seğırtiyordunuz.

On yaşındaydım; bir gün eve döndüm okuldan. Yazgı denen şeyin tüm köşe bucaklarda pusuya yattığı, her an bir şey olmasının beklendiği günlerden biriydi. Öyle günler ki, ruhumdaki bir dağınıklık, bir düzensizlik çevremize yansiyarak çarpıklık içinde gösterir onu; bir tedirginlik ve korku sıkır yüreğimizi ve bizler bunun sözde nedenlerini kendi dışımızda arar, dünyayı gereken düzenden yoksun bulur, nereye yönelsek bizi engelleyen güçlerle karşılaşırız.

O gün de benzeri bir ruh durumunu yaşamaktaydım. Sabahattan beri, nerden geldiği bilinmeyen, ama belki düşlerden kaynaklanan vicdan rahatsızlığı gibi bir duygunun altında eziliyor, bunalıyordum. Sabahleyin babamın yüzünde acılı ve suçlayıcı bir ifade sezmiştim; kahvaltıda önüme sürülen süt soğumuş, bir tad almaksızın içip çıkmıştım dışarı. Hani okulda bir terslikle karşılaşmış değildim; ama yine de o gün herşey bana kasvetli, ölü ve cesaret kırıcı görünmüştü; herşey bir araya gelmiş, benim öteden beri aşınası bulunduğum çaresizlik ve umutsuzluk duygusunu yine diriltmişti içimde; öyle bir duygu ki, zamanın sonsuzluğunu, bizim hep böyle ufak ve güçsüz kalacağımızı, bu pis kokan budalaca okul boyunduruğundan yakkamızı bir türlü kurtaramayacağımızı, yıllar ve yıllar geçse de bunun bir türlü üstesinden gelemeyeceğimizi, tüm yaşamın anlamsızlığını ve tiksindiriciliğini söyler durur bize.

Evet, bir arkadaşıma da kızmıştım o gün. Kısa bir süre önce, babası lokomotif makinisti Oskar Weber'le arkadaşlık kurmuştum. Beni Oskar'da kendisine çeken bir şey vardı, ama neydi, pek bilmiyordum. Geçenlerde babasının günde yedi mark

kazanmasıyla böbürlenmiş, ben de kendi babamın on dört mark kazandığını uydurup söylemişim. Ve bütün iş, onun bir itirazda bulunmayarak, palavramı hayranlıkla karşılmasıyla başlamıştı. Birkaç gün sonra ortak bir kumbara yaptık Oskar'la; biriktireceğimiz parayla ileride bir tabanca alacaktık. Bir dükkânın vitrininde görmüştük tabancayı; çelikten iki namlusu vardı, kocaman bir şeydi. Oskar, benim önümde hesap kitap etmiş, bir süre dişimizi sıkıp tutumlu davrandık mı, tabancayı alabileceğimiz sonucuna varmıştı. Hani paradan yana sıkıntımız yoktu Oskar'a göre; bir iş için bir yere yolladılar mı çokluk eline beş, on kuruş tutuşturuyor ya da başkaca bir bahşiş veriyorlardı; hem bazen yolda da para bulabilirdik; sonra nal, kurşun parçaları vb. şeyler gibi para eden öteberiler ele geçirme olanağımız vardı. Ve hemen cebinden bir on kuruş çıkarıp, kumbaraya atmıştı Oskar; bunun üzerine işe aklım yatmış, planımıza gerçekleşebilir ve sağlam bir gözle bakmaya başlamıştım.

Öğle vakti evimizin holüne ayak atıp da, bodrumsu serinlikten tatsız ve iğrenç bin bir nesneye, yeryüzündeki bin bir düzensizliğe ilişkin kasvetli anımsamalar karşıdan bana doğru esip geldiğinde, benim düşüncelerim Oskar'daydı. Çamaşırıcı kadınları anımsatan yumuşak yüzünü sempatik buluyor, ama kendisini sevmediğimi hissediyordum. Beni onda kendisine çeken şahsı değil, bir başka şeydi; diyebilirim ki, onun kendi gibilerinde, kendi yaradılışındaki hemen bütün oğlanlarda rastlanan özelliklerdi bu; belli bir yüzüzlüğü içeren yaşama sanatıydı; pratikte karşılaşılan küçük sorunları bilip tanımaydı; paraya, mağazalara ve atölyelere, mallara ve bunların fiyatlarına, mutfak, giysi vb. nesnelere aşinalıktı. Okulda dayak yeseler canları acımaz görünen, uşaklar, arabacılar, fabrikalardaki işçi kızlarla akrabalık ya da dostluk ilişkisi içinde yaşayan Oskar gibilerin dünyada benimkinden daha değişik ve güvenli bir yerleri vardı. Adeta benden daha yetişkin durumdaydı hepsi; babalarının günde kaç para kazandığını biliyorlardı. Ayrıca, benim acemisi bulunduğum daha bir sürü şeyin farkındaydılar kuşkusuz. Bazen öyle söz ve nüktelere gülüyorlardı ki, ben bunları anlamıyordum. Üstelik benim göze alamayacağım gibiydi gülüşler; çirkin ve kaba, ama yetişkin ve «erkeksi». Ken-

dilerinden daha zeki olmak, okulda daha çok şey bilmek, karşılarında bana bir üstünlük sağlamıyordu. Daha iyi giyinmem, saçlarımı daha iyi taramam, elimi yüzümü temiz tutmamın da, yine bir üstünlük sağladığı yoktu. Onların bu konularda sapsak davranması, böylesi işlerine geldiği içindi. Bir loşluk ve serüvensi bir ışık altında gözlerimde canlanan dünyanın kapısından Oskar gibileri, hiç güçlük çekmeksizin girebilir diye düşünüyordum; benim önümde ise, kapıları yüzüme sımsıkı kapalı duruyordu dünya ve kapılardan her birini bitip tükenmek bilmeyen büyümeler, okulda pineklemeler, sınavlar ve eğitilmelerle birtakım zorlukları yenerək ele geçirmem gerekiyordu. Kuşkusuz, Oskar gibileri yolda nal, para, kurşun parçası vb. şeyler bulabilir, bir iş yaptılar mı ödüllendirilir, dükkân ve mağazalarda çeşit çeşit armağanlar tutuşturulur ellerine, her bakımdan işleri trkırında giderdi.

Oskar ve kumbarasıyla aramdaki dostluğun, Oskar gibilerin dünyasına karşı çılgınca bir özlemden başka bir şey sayılamayacağını üstü kapalı seziyordum. Oskar'da benim için sevilmeye değer tek şey vardı: Onun kendisinde saklayıp açığa vurmadiğı büyük sır. Bu sır dolayısıyla yetişkinlere benden daha yakındı Oskar, düş ve isteklerimle benim içinde yaşadığımdan daha örtüsüz, daha yalın ve kaba bir dünyada yaşıyordu. Düş kırıklığına uğrayacağımı, sırnını keşfedemeyeceğimi, yaşamın kapısını bana açacak sihirli anahtarını elinden çekip alamayacağımı seziyordum.

Az önce ayrılmıştı benden ve biliyordum ki, şimdi eve gidiyordu, geniş ve rahattı, şen bir ıslık oturtmuştu dudaklarına; hiçbir özlem, hiçbir önseziyle ruhu kasvete boğulmamıştı. Yolda hizmetçilere ve fabrika işçilerine rastladı da, onların belki harikulâde, belki yüz kızartıcı bilmecemsi yaşamlarını gördü mü, buna ne bir bilmece, ne muazzam bir sır, ne bir tehlike, ne de vahşi ve sürükleyici bir nesne gözle bakıyor, suyla karşılaşmış ördek gibi bunu enikonu doğal, bildik tanıdık ve aşına buluyordu kendine. Evet, böyleydi durum. Oysa ben hep dışarıdaydım, hep kıyıda kenarda kalacaktım; tek başıma, güvensiz, sezgilerle dolu ve bir kesinlikten yoksun yaşayıp gidecektim hep.

Kısacası, yaşamı o gün yine işte öylesine yavan bulmuş-  
tum. Cumartesiydi, ama pazartesiye kokuyordu ve öbür günlerden üç kat da-  
ha uzun, üç kat daha kuru ve boştu. Baş belâsı ve iğrençti bu  
yaşam, sahteydi, tiksindiriciydi. Büyükler, sanki dünya dört ba-  
şısı mamurmuş da kendileri yarı tanrıymış, biz çocuklarsa pislik  
ve süprüntüden başka bir şey değilmişiz gibi davranıyordu. Ah  
şu öğretmenler! İnsan, şevkle, tutkuyla işe koyuluyor, Yunanca  
kural dışı fiillerin ezberlenmesinde ya da üstbaşın temiz tutul-  
masında olsun, anne ve baba sözünün dinlenmesinde ya da tüm  
acı ve aşağılanmaların gık demeden göğüslenmesinde olsun,  
dürüst ve coşkulu, atılımlarda bulunuyordu. Evet, ikide bir doğ-  
rulup kalkıyor, içi yanıp tutuşarak ve inançla dolup taşarak,  
kendini Tanrı'ya adanmak, yücelere götüren o ideal yolu, o temiz  
ve soylu yolu yürümek, erdemli davranmak, kötülüklerle sus-  
kun katlanmak, başkalarının yardımına koşmak istiyordu. Ama,  
ne yazık, ne yazık ki, bir başlangıçtan, bir denemeden, kısa  
sürelili bir atılımdan öteye geçmiyordu tüm girişimler. Birkaç  
gün sonra, birkaç günü bırak, birkaç saat sonra olmaması ge-  
reken bir şey, çirkin, üzücü, yüz kızartıcı bir şey açığa vuru-  
yordu kendini. İkide bir, en kesin ve soylu kararlar ve yemin-  
lerden amansız bir düşünüşle günahların, rezilliklerin, günlük ya-  
şamın, alışkanlıkların kucağına yuvarlanıyordu. Büyüklerinki  
de içinde olmak üzere sürekli alışkanlık kokuyordu yaşam; her  
şey kepazenin ve bayağının zafer kazanmasını sağlayacak gi-  
bi düzenlenmişti. Peki ama, ne diye o vakit iyi niyetlerdeki gü-  
zelliği ve doğruluğu böylesine şaşmaz biçimde ve derinden ta-  
nıma yeteneğiyle donatılmıştı insan. Nasıl oluyor da sabahleyin  
henüz yataktan kalkmadan ya da geceleyin yanan mumların  
önünde iyi ve güzel'in yolunda yürüyeceğim diye kutsal ye-  
minler ediyor, Allah'ı tanık tutup her türlü kötülüğe savaş aç-  
tığını bildiriyor, sonra arası belki birkaç saat geçmeden ayartı-  
cı bir kahkahaya katılarak ya da saçma bir öğrenci nüktesine  
kulak vererek yaptığı kutsal yemine, aldığı kutsal karara en  
aşağılık bir ihanette bulunabiliyordu? Neden böyle oluyordu  
acaba? Başkalarında da böyle miydi? Kahraman diye tanınan-  
lar, Romalılar, Yunanlılar, şövalyeler, ilk Hıristiyanlar; acaba

bütün bunlar benden başka türlü, benden daha iyi, daha mükemmel kişiler miydi? Kötülük nedir bilmeyen insanlar mıydı hepsi? Bende bulunmayan bir organla donatılmışlardı da, bu organ kendilerini benim gibi ikide bir gökten gündelik yaşama, yücelerden yetersizlik ve düşkünlüklerin kucağına yuvarlanmaktan esiriyor muydu? O büyük günah'la bu kahraman ve ermişler tanışmış değil miydi? Kutsallık ve soyluluk, seçilmiş üç beş kişiye mi vergiydi yalnız? Peki ama, madem ben bir seçilmiş değildim, neden o zaman Güzel ve Soylu ardında koşma içgüdüsü doğuştan yerleştirildi ruhuma? Arınmışlığa, iyiliğe, erdeme karşı bu azgın, bu hıçkırıp duran özlem neden bana bağışlandı? İnsanla eğlenmek değil de neydi bu? Allah'ın yarattığı dünyada, bir insan, bir oğlan, hem yüce, hem aşağılık bütün içgüdüleri içinde barındırsın, dolayısıyla acı çekip umutsuzluklara kapılsın, mutsuz ve gülünç bir kukla gibi yaşamını sürdürsün, duruma seyirci kalan Tanrı'nın bir oyuncacı olsun, akıl alır mıydı böyle bir şeyi? O zaman, evet o zaman dünya baştan aşağı şeytanın bir oyuncacı sayılıp, üzerine tükürülüp geçilmekten öte değer taşımayan bir nesneye dönüşmez miydi? O zaman Tanrı'nın bir gülyabaniden, bir kaçıkta serser ve tğrenç bir palyaçodan ne farkı kalırdı? Ah, bir başkaldırı hazzını da tadarak bu düşünceleri kafamdan geçirirken, ürkek kalbim hemen titremeye başladı, Tanrı'ya atıp tuttuğum için cezalandırdı beni.

Otuz yıl sonra şimdi, evimizin komşu evin duvarına bakan ve içeriye çok az ışık sızdıran yüksek pencerelerini, ovulup kar gibi yapılmış cam ağacından basamakları, sahanlıkları, binlerce kez üzerinden kayarak cıllanmış gibi parlattığım sert ke-resteden kaygan korkuluğuyla merdivenini açık seçik görür gibiyim. Çocukluğum şu anda istediği kadar benden uzak bulunsun, istediği kadar bana akıl ermez ve masalsi görünsün, yine de tam bir mutluluk içinde yaşıyorken, ansızın içimde beliren acı ve çatışmaları tüm ayrıntılarıyla anımsayabiliyorum. Şimdiki duygularımdan bazısı, ben çocukken de hiç değişmeden varlığını sürdürmüştü: Kendi değerimden duyduğum kuşku örneğin, kendimi takdirde cesaretsizlik, dünyayı hiçe sayan ide-



al tutkusuyla bayağı duygusal haz arasında bocalayışm. Ve o zamanki gibi sonradan da yüzlerce kez, kimi aşağılanacak bir hastahğın, kimi bir üstünlüğün varlığında dışavurumunu gördüm. Kimi vakit, Tanrı'nın beni böylesi çileli bir yoldan özel bir yalnızlık ve derinliğe doğru çekip götürmeyi tasarladığına inandım; kimi vakit her şeyde miskin bir karakter güçsüzlüğünden, binlerce kişinin yaşam boyu güç belâ sırtında taşıdığı bir nevrozun belirtilerinden başka bir şey çarpmadı gözüme.

Bütün bu duyguların ve anıların eza verici çatışmasını temel bir duyguya indirgeyip, bir isimle donatmak gerekirse, tek bir sözcükten başkası aklıma gelmiyor: Korku. Çocuksu mutluluğumun bulanıp duruluğunu yitirdiği bütün saatlerde içimde uyanan duygu korkuydu yalnız, korku ve güvensizlik. Cezadan korku, vicdanımdan korku, ruhumdaki yasak ve yüz kızartıcı bir gözle baktığım kıpırdanışlardan korku.

Şimdi anlatı konusu yaptığım o saatte de, basamakları çıktıkça aydınlanan merdiveni tırmanıp, cam kapıya yaklaşırken yine aynı korkunun üzerime çullandığını hissetmişim.

Karımın altında bir sıkıştırmayla başladı; sıkıştırma boğazıma doğru çıktı derken, boğulacağım sandım, sonra da içim bulandı. Beri yandan, böylesi anlarda hep hissettiğim ve şimdi de hissediyor olduğum bir başka duygu uyandı varlığında: tatsız bir utanıp sıkılma, başını çevirip bana bakacak herkese karşı güvensizlik, yalnız kalma ve bir yer bulup saklanma isteği.

Gerçekten bir suç işlemiş kişilerde karşılaşılabacak bu kötü, bu kahrolası duyguyla koridora ayak attım, oradan salona geçtim. İçime öyle doğuyordu ki, bugünkü gün tekin değildi pek; bugün yüzde yüz bir şey olacaktı. Nasıl bir barometre hava basıncındaki değişikliği sezerse, ben de seziyordum bunu, kurtuluş umudundan yoksun bir uyuşukluk içinde seziyordum. Öf, işte yine o dile getirilemeyen şey duyurmuştu sesini; iblis, evin içinde bir gölge gibi sessiz dolaşüyor, büyük günah kalbimi kemiriyor, sanki her duvarın arkasına, devceleyn ve göze görünmez bir hayalet, bir baba, bir yargıç gizlenmiş bekliyordu.

Henüz bir şey bilmiyordum; henüz her şey bir sezgiden, bir önduygudan, insanın içini oyan bir tedirginlikten başka bir şey

değildi. Böylesi durumlarda çokluk en iyisi hastalanmak, kusmak ve yatağa yatmaktı. Böyle yapıldı mı, bazen zararsız atlatılabiliyordu durum. Anne ya da kız kardeş çıkageliyor, çay pişirip veriyor, sevecenlik taşan bir özenle sarılıyor çevre, insan ağlayabiliyor, uyuyabiliyor ya da iyileşmiş ve neşesi yerinde, baştan aşağı değişip esenliğe kavuşmuş, aydınlık bir dünyada yeniden gözünü açıyordu.

Annem salonda değildi ve mutfakta yalnız hizmetçimiz vardı. Kafama koymuştum, babama gidecektim. Babamın odasına dar bir merdivenle çıkılıyordu. Kendisinden ne kadar korkarsam korkayım, bazen babama başvurup, işlediğim kabahatleri yalvarıp yakararak ona bağışlatmak rahatlatıyordu beni. Annemden avutucu sözler işitmek kolaydı. Ama babamın ağzından çıkacak yatıştırıcı sözler daha değerliydi benim için, yarılacak vicdanımla bir barışma demektir, iyi güçlerle bir uzlaşma ve yeniden antlaşma demektir bu. Sıkıcı sahneler, soruşturmalar, itiraflar ve cezalandırılmalarından sonra, babamın odasından çokluk düzelmiş ve annemmiş olarak çıkıyordum. Cezaya çarptırılıyor, korkutma ve uyarmalara konu yapıyordum gerçi, ama ruhum yeni karar ve niyetlerle doluyor, hain kötü'ye karşı güçlü'nün dostluğunu kazanıp güçleniyordum. Babamın yanına varacak, kendimi iyi hissetmediğimi söyleyecektim.

Babamın çalışma odasına çıkan küçük merdiveni tırmandım. Kendine özgü halı kokusu, basılmaktan çukurlaşmış hafif tahta basamaklarının kuru sesiyle bu küçük merdiven, taşlıktan bin kat daha önemli bir yoldu benim için; bir kader, bir yazgı kapısıydı. Şimdiye kadar önemsenmeyecek çok inip çıkmalarım olmuştu basamaklarından; korkuları ve vicdan azaplarını yüzlerce kez yukarılara taşımış, inatları ve hırçın öfkeleri yukarılara götürmüş, çok vakit esenlikler ve yeni güvenlerle inmiştim aşağı. Evimizin alt katı, annemle benim barınağımızdı; masum bir hava esirdi burada. Yukarısını ise güç ve zekâ kendine yurt edinmiş, yukarıya mahkeme, tapınak ve «baba sultanatı» yuvalanmıştı.

Her zamanki gibi biraz soluğum kesilerek, modası geçmiş kolu kaldırıp yan araladım kapıyı. Babamın çalışma odasının kokusu bir aşinalıkla bana doğru esip geldi; aralık pencere-

den giren mavi havayla seyreltilmiş kitap ve mürekkep kokusu, ak pak perdeler, belli belirsiz bir parfüm rayihası ve masanın üzerinde bir elma. Gelgelelim oda boştu; hem düş kırıklığına uğramış, hem rahat bir nefes alarak girdim içeri. Fazla gürültü çıkarmamaya çalışıyor, parmaklarımın ucuna basarak yürüyordum; hani bazen yukarıda yapacak bir işimiz olup, babam uyuduğu ya da başı ağrıdığı zaman hep böyle yürürdük. Şimdi de böyle yavaş yürüdüğümü fark edince, kalbim çarpmaya başladı; karnımın altında ve gırtlığımda demin hissettiğim tehlikeli sıkıştırmayı bu kez daha bir güçlü yeniden duydum. Bir gölge gibi süzülerek korkuyla ilerledim; bir adım, sonra bir adım daha. Artık zararsız bir ziyaretçi olmaktan çıkmış, bir ricacı kimliğinden sıyrılmış, zorla odaya giren biri durumuna düşmüştüm. Şimdiye kadar birçok kez kimseye görünmeden, sessizce babamın her iki odasına da girmiş, onun gizli ülkesindeki seslere kulak kabartmış, iki defasında da odalardan çıkarken bir şey aşırımtım.

Bunların anısı birden belleğimde uyanıp varlığını kaplamış ve hemen anlamıştım: İşte beklediğim kötü şey gelmişti başıma; işte korktuğum şey gerçekleşmişti; yasaklanmış kötü bir işe kalkışıyordum. Kaçıp gitmek gibi bir düşünceden de eser yoktu kafamda! Ama hayır; buralardan kaçıp gitmeyi, merdivenlerden inip küçük odacığımıza ya da bahçeye kendimi atmayı düşünüyor, ruhumun derinliklerinde büyük bir güçle bu dürtüyü duyuyordum; ama biliyordum, bunu yapmayacak, yapamayacaktım. İçten istiyordum ki, babamın bitişik odada bulunduğunu bildiren sesler gelsin kulağıma; babam odaya girsin ve ve beni şeytansal bir güçle kendine çekip kısıvrak bağlayan o dehşet verici sihri bozup atsın! Ah, keşke şimdi hemen çıkıp gelseydi! Keşke çıkıp gelseydi hemen! Azarlasın, paylasındı beni, zarar yoktu; yeter ki, iş işten geçmeden gelsindi!

Odada bulunduğumu bildirmek için öksürdüm, cevap alamayınca yavaşca: «Baba» dedim. Ama hiçbir ses gelmedi kulağıma. Raflardaki sürüyle kitap susuyordu. Bir pencere kanadı rüzgârda oynuyor, üzerine vuran güneş ışığıyla yansıyor yerde ve yansısı kimil kimil ediyordu. Bir gelip kurtaran çıkmıyor benî, içimdeki şeytanın istediğinden başka türlü davran-

mıyordum. Suçluluk duygusu midemi kasıp büzüyor, parmak uçlarımı soğutuyor, yüreğim korkuyla pır pır ediyordu. Henüz ne yapacağımı ne edeceğimi bildiğim yoktu. Bildiğim tek şey, kötü bir durumdaydım.

Derken masanın başında buldum kendimi; elimi uzatıp üzerindeki kitaplardan birini aldım, İngilizce başlığı okudum. İngilizceden nefret ediyordum; bizim anlamamızı istemediği zaman annemle İngilizce konuşur ya da tartışırdı, babam. Bir kâsenin içinde kürdanlar, çelik kalem uçları, toplu iğneler gibi ufak tefek bir sürü öteberi çarptı gözüme. Çelik kalem uçlarından ikisini alıp cebime attım. Şeytan bilir, niçin yaptım bunu? Kalem uçları na gerekti bana? Bir sürü kalem ucum vardı. Nerdeyse beni boğma tehlikesi gösteren içimdeki güce karşı duramayıp böyle davranmıştım; bu güç, beni kötü bir iş yapmaya, kendi kendime zarar vermeye, kendi üzerime bir suç yüklemeye itiyordu. Babamın kâğıtlarını karıştırdım, yazılmaya başlanıp yarıda bırakılmış bir mektup geçti elime; içinde şu cümleleri okudum: «Biz ve çocuklar Allaha şükür çok iyiyiz.» Babamın el yazısındaki Lâtinçe harfler, göz göz bana bakıyordu.

Derken bir gölge gibi süzülerek yatak odasına geçtim. Babamın demir karyolası karşıdaydı, altında kahverengi terlikler duruyordu. Komodinin üzerinde bir mendil ilişti gözüme. Serin ve aydınlık odada esen babamın havasını içime çektim; babamın hayali tüm belirginliğiyle kafamda canlandı. Saygı ve başkaldırı, suçla yüklü yüreğimde birbirleriyle çatışıyordu. Kımlı anlar babama karşı bir hıncı uyandı ruhumda; başı ağndığı günler alçak karyolasında yassılmış bir vücutla sessiz ve upuzun yattığını, alnında ıslak bir bez, arada bir inilediğini, oh olsun! der gibi kötü kalpli anımsadım. Kuşkusuz babamın, bu güçlü adamın da öyle rahat bir hayat sürmediğini, bu saygılı kişinin de korku duygusuna aşına bulunduğunu ve bazan kendi gücüne karşı bir güvensizlik hissettiğini biliyordum. Ansızın babama karşı içimdeki o tuhaf hıncı silinerek, bir acıma duygusu aldı yerini. Ne var ki, o anda komodinin bir gözünü çekmiş bulunuyordum. Gözde istif edilmiş çamaşırlar vardı ve beride bir şişe kolonyaya duruyordu. Babamın sevdiği kolonyaydı. Koklamak istedim; ama şişe açılmamıştı henüz; ağzı sımsıkı kapalıydı. Şişeyi

yine aldığım yere koydum. Baktım, hemen oracıkta tadı meyan köküne çalan bir kutu pestil; hemen içinden birkaçını alıp ağzıma attım. Düş kırıklığına uğramış, ayağım yere basmıştı. Öte yandan, gözde daha çok şey bulup almadığıma da sevinliyordum.

Bu işten vazgeçmeyi kafamdan geçirirken, oynar gibi komodinın bir başka gözünü çektim. Hani gönlüm rahatlamıştı biraz, aşırıldığı iki çelik ucu yine götürüp bitişik odadaki eski yerine bırakacaktım. Belki geç değildi, belki geriye dönüp pişmanlık getirebilirdim henüz; yapılan hatayı henüz düzeltebilir, esenliğe kavuşabilirdim. Belki Tanrı'nın üzerimdeki eli, içimdeki ayartıdan daha güçlüydü.

O anda şöylece çekilmiş gözü aralıktan acele kolağan ettim. Ah, keşke çoraplar, gömlekler ya da eski gazeteler olaydı bu gözde! Birden deminki ayartı yine karşıma dikildi. İçimdeki doğru dürüst çözülmemiş o gerginlik ve büyüleyici korku, gerginin geri egemenliği ele geçirdi ruhumda; ellerim titremeye, yüreğim gemi azıya almış gibi çarpmaya başladı. Hindistan ya da bir başka ülkede yapılmış kamış bir kutunun içinde bir şeyler çarptı gözümde, şaşırtıcı, ayartıcı bir şeyler; üzerine pudra şekeri serpilip, halka halka dizilmiş kuru incirlerdi, bunlar.

Kamış kutuyu elimde aldım; öylesine ağırdı ki, hayretti! Birkaç incir yürüttüm içinden; birini ağzıma attım, ötekileri cebime tıktırdım. Eh, çektiğim korku, girştiğim serüven yine de boşa gitmemişti. Bu odadan asla bir kurtuluş umudu, bir gönül rahatlığıyla çıkamazdım artık; bari elim boş dönmeyeyim dedim, üç dört tanesini daha yürüttüm incirlerin. Baktım, sepet yine eskisi gibi ağır duruyor; tutup birkaç incir daha kaldırdım. Ceplerim dolup incirler sanırım yarıdan aza düşünce, kalanları biraz yapışkan zemin üzerinde daha bir aralıklı dizdim, eksilen incirlerin göze çok görünmemesini sağladım. Ansızın içime büyük bir korku düştü, sert itip kapadım çekmeceyi, koşup dışarı çıktım; iki odayı da geride bırakıp dar merdivenden indim, küçük odama attım kendimi, sehpaye yaslandım; dizlerimin bağı çözülmüştü, güçlkle soluyordum. Az sonra yemeğin hazır olduğunu bildiren çingirak sesini işittim. Kafamın içi boş, ruhum baştan aşağı tiksintiyle doluydu. Ayılmış, kendime gelmiştim;

etajere doğru yürüdüm, cebimdeki incirleri çıkarıp kitapların arkasına sakladım, sonra gidip yıkadım ellerimi. İçeri girdiğimde herkes beni bekliyordu. Günaydın deyip, masaya oturdum. Babam yemek duasını yapar yapmaz, başımı çorbanın üzerine eğdim. Açlık hissetmiyor, çorbayı güçlükle yutuyordum. Yanıbaşımda kız kardeşlerim, karşımda annemle babam oturuyordu, hepsi aydınlıklar içindeydi, şen ve saygın kişilerdi hepsi, yalnız ben vardım aralarında sefil, ben vardım suçlu, tek başına; yalnız ben vardım aşağılık, tüm dost bakışlardan korkan, yediği incirlerin tadı henüz ağızından gitmemiş ben vardım. Aklıma geldi: Yatak odasının kapısını örtmüş müydüm acaba? Çekmeceyi itip kapamış mıydım?

İşte yine bir çaresizliktir çullanmıştı üzerime. Yukandan getirip odamda sakladığım incirleri eskisi gibi komodinin gözünde duruyor bilsem, neler vermezdim bunun için. Kafama koydum: Kaldırıp atacaktım hepsini ya da okula götüreceğim, sağa sola dağıtacakım. Yeter ki benden uzaklaşsınlar, yeter ki bir daha gözüm görmesini hiçbirini.

Birden: «Bugün bir durgunluk var üzerinde» dedi babam, karşıdan. Ben, tabağıma dikmişim gözlerimi; babamın bakışlarını yüzümde hissediyordum. Şimdi anlayacaktı durumu. Çünkü her şey anlamıştı babam, ne olursa hep anlamıştı. Peki o zaman bana ne diye işkence ediyordu? En iyisi şimdiden tezi yok beni alıp götürsün, beni döve döve ökdürecek mi, öldürsündü. O anda yeniden işittim babamın sesini: «Ne var, bir şey mi oldu?» Ben yalan atarak: «Başım ağrıyor da», diye cevapladım.

«Yemekten sonra biraz uzanırsın», dedi babam. Sonra: «Öğleden sonra ne dersleri var bakayım?» diye sordu.

«Yalnız beden eğitimi», dedim.

«Eh, beden eğitimi iyi gelir sana», dedi babam. «Ama yemek ye, kendini zorla biraz! Başındaki ağrı geçer, merak etme!»

Göz ucuyla masanın karşı yokasına bakıyordum. Annem bir şey söylemedi, ama gözlerini üzerimden ayırmadığının farkındaydım. Tabağımdaki çorbayı bitirdim, iki kez bardağıma su doldurup içtim arkadan. İş bu kadarla kaldı. Beni kendi halime

bırağılar. Babam yemekte. Sana şükran duasını yaptı: «Rabbim, sana şükürler olsun; çünkü sen şefkatini esirgemiyorsun bizden, inayetin dünya durdukça dursun. Amin!» O anda yine dağlayıcı bir bıçak, babamın aydınlık, kutsal, güvenli sözlerinden ve sofraya başında oturanlardan koparıp aldı beni; dua okunurken ellerimi kavuşturduğumda ikiyüzlülük vardı. Davranışım-daki yapmacık dindar havanın bir küfürden kalır yeri yoktu.

Ayağa kalktım; annem saçlarını sıvazladı, elini bir an alnıma koydu, ateşim var mı diye baktı. Benim için acı şeylerdi bunlar!

Derken, küçük odamda aldım soluğu; kitaplık önüne gelip durdum. Sabahki hava yalan söylememiş, ön belirtilerin hepsi gerçekleşmişti. Benim için talihsiz bir gündü; böyle bir günü şimdiye kadar yaşamamıştım, bundan kötüsüne katlanılmazdı doğrusu. Bundan kötü bir gün karşısında, canına kıymaktan öte yapacak şey kalmazdı insan için. Zehir içmek, evet, en iyisi buydu ya da kendini asmak. Zaten ölmek yaşamaktan yeğdi. Çünkü her şey öylesine uydurma ve iğrençti ki! Kitaplığın önünde dikiliyor ve düşünüyordum; sakladığım incilere dalgınlıkla elim uzandı bir ara; aralarından birini mi, birkaçını mı, pek farkına varmaksızın alıp yedim.

Derken Oskar'la ortak kumbaramıza ilişti gözüm. Kitapların arasında, kenarda duruyordu. Tahtadan bir sigara kutusuydu sadece; kapağına çakımla madeni paralar için büyük bir delik açmış ve kapağı çivililerle sımsıkı çivilemiştim. Ama biçimsizdi, kabaca oyulmuştu delik, orasında burasında kıvrıklar kalmıştı. Bu kadarlık bir şeyin bile üstesinden gelememişim. Oysa arkadaşlarımdan bazısı, böyle şeyleri çaba ve sabırla öylesine kusursuz beceriyordu ki, bir marangozdan kalır yerleri yoktu. Bense, hangi işi verseler elime yüzüme buluşturuyor, hep acele ediyor, hiçbir şeyi gereği gibi kıvrıramıyordum. Tahta işlerinde böyle, yazdığım yazılarda, yaptığım resimlerde böyle, kelebek koleksiyonumda böyle, başka ne varsa hepsinde böyleydi durum. İşe yarar bir tarafım yoktu. Ve şimdi de kitaplığın önünde dikilmiş duruyordum; yine bir şeyler aşırı, hem bu kez her seferkinden ileriye gitmişim. Üstelik celik kalem uçları daha cebimde duruyordu. Niçin? Ne diye al-

miştım bunları? Ne diye almadan duramamıştım sanki? Neden hiç istemediği bir şeyi yapmaya karşı koyamıyordu insan?

Sigara kutusunda tek bir madeni para, Oskar Weber'in on kuruşu tıngırdayıp duruyordu. Sonradan kumbaraya başka para atmamıştık. Kumbara işi de yine benim başarısız girişimlerimden biriydi! Neye el atsam bir şeye yaramıyor, neye el atsam bir şeye benzemiyordu, başladığı yerde kalıyordu hepsi. Allah kahretsindi bu saçma kumbarayı. Onu artık gözüm görsün, istemiyordum.

Böylesi günler, öğle yemeğiyle öğleden sonra okulun başlama saati arasındaki zaman tatsızdı pek ve kolay geçmeyi bilmiyordu. Oysa iyi günlerde, huzur dolu günlerde tadına doyulmayan bir süreydi, bu; odamda ya bir kızılderili kitabı okur ya da sofradan kalkar kalkmaz, soluğu okulun bahçesinde alırdım. Burada civil civil birkaç arkadaşla rastlardım hep; birlikte oynar, bağırıp çağırır, koşuşur, kan ter içinde kalırdık; derken zil sesi, tümüyle aklımızdan çıkıp gitmiş «gerçeğe» çağırırdı bizi. Ama bugünkü gibi olursa, kiminle gidip okulun bahçesinde oynamak hevesini duyardı insan? İçteki İblis nasıl susturulabilirdi? Başıma geleceği görüyordum, bugün değilse bir başka kez, belki çok geçmeden gelip çullanacaktı üzerime; beni bekleyen o kötü son, tüm çıplaklığıyla karşıma dikilecekti. Ufak bir eksik kalmıştı; birazcık daha korku, birazcık daha acı ve çaresizlik. Derken bardak taşacak, o zaman her şey tüyler ürpertici biçimde sona erecekti. Günlerden bir gün, tıpkı bugünkü gibi bir gün boylu boyunca kötünün batağına gömülecek, yaşamın saçma katlanılmazlığından ötürü inat ve hırsa kapılıp dehşet verici ve kesin bir adım atacaktım; dehşet verici ve kurtarıcı bir adım, korkuları ve işkenceleri sürekli silip atacaktım. Nasıl bir adım olacağı bellisizdi hani; ama buna ilişkin hayaller, buna ilişkin inatçı düşünceler, birçok kez beni sereşme çevirerek zihnimde üşüşmüştü; öyle canice düşünceler ki, dünyadan hıncımı almamı, kendimi feda edip yok edebilmemi sağlayacaktı. Bazen sanki kendi evimizi ateşe verecekmışim gibi bir duygu belirliyordu içimde; kocaman alevler kanatlanıp gecenin içinde yükseləcək, yangın başka evlerle etkaklan saracak, tüm kent kara gökyüzüne doğru devcileyin



cayırdayıp gidecekti. Bir başka kez, babamdan öç almak gibi kötü bir şeyler tasarlıyordum kafamda; babamın canını cehenneme yollayacak, korkunç biçimde öldürecektim onu; öldürecek, sonra şimdiye kadar gördüğüm o tek cani gibi, bir gün jandarmaların arasında kentimizin sokaklarından geçen gerçek cani gibi davranacaktım. Cinayetten sonra yakalanıp karakola götürülen bir caniydi, bu; ellerine kelepçe vurulmuştu, başında yana yatırılmış bir kasket vardı; önünde bir jandarma, arkasında bir jandarma yürüyordu. Sokakta toplanmış büyük bir kalabalığın arasında yürüyen, sağdan soldan kendisine belâ üstüne belâ okunan, kötü sözler söylenen, lânetler yağdırılan bu adamın, bazen bir bekçinin sokakta önüne katmış götürdüğü ve çokluk bütün suçu bir yerden bir şey aşımak olan işçi oğlanlara, bu zavallı ürkek kimselere asla bir benzerliği yoktu. Hayır! Bu cani, bir ustanın yanında çalışan çırak falan değildi; öyle düzmece, ürkek, ağlamaklı bir görünüşü ya da şaşkın ve aptalca bir sırtışın ardına sığınmış bir hali yoktu, gerçek bir caniydi bu; biraz yamulmuş şapkasını inatçı ve bükülmez bir baş üzerinde külfanca taşımaktaydı; benzi soluktu ve kücümseme dolu suskun bir gülümseme seçiliyordu dudaklarında. Kendisine aşağılayıcı sözler söyleyip yüzüne tüküren halkın, onun yanında ayak takımından kalır yeri yoktu. Ben de o zaman kalabalıkla bağırıştım: «Yakalandı! Yakalandı! İpe çekilsin! İpe çekilsin!» Derken, onun nasıl dimdik ve gururla yürüdüğünü, nasıl kelepçeli ellerini önü sıra tuttuğunu, nasıl bükülmez cani başında melon şapkeyi görkemli bir taç gibi atak bir edayla taşıdığını, nasıl gülümsediğini görüp kesmiştim sesimi. Beni de mahkemeye ve oradan darağacına götürseler, ben de tıpkı bu cani gibi gülümseyip başımı dik tutacak, bir yığın insan çevremi sarıp yüzüme karşı aşağılayıcı sözler söyledi mi, ben de onun gibi ağzımı açıp, ne evet, ne hayır diyecek, yalnızca susup çevremi kücümseyecektim.

İpe çekilip öldüm de, öbür dünyayı boylayıp o ezeli yargıcın önüne çıkarıldım mı, asla boyun eğmeyecek, asla onun otoritesini benimsemeyecektim. Hayır, hayır! Tüm melekler gelip dizi dizi çevresini kuşatsa, tüm kutsallık ve görkem bu yarığın ışın ışın etrafa saçılsa, yine yapmayacaktım böyle bir

şey. İsterse beni cehenneme yollasın, isterse katran kazanlarında kaynattırsındı. Asla yargılama dilemeyecek, tenezzül edip bağışlanmamı istemeyecek, yaptıklarından hiçbirini için nedamet getirmeyecektim. Bana: «Şunu, şunu yaptın mı?» diye sordu mu, «evet yaptım!» karşılığını verecek, hattâ daha da ileriye gidip: «Yaptığım için de pişman değilim, elimden gelse yine yaparım», diyecektim. «Adam öldürdüm, evleri ateşe verdim. Neden mi? Hoşuma gidiyordu da, ondan. Seninle dalga geçmek, seni kızdırmak istiyordum da, ondan. Evet, çünkü senden nefret ediyorum ve işte yüzüne tükürüyorum senin. Bana eziyet ettin, yapmadığını koymadın, kimsenin uyamayacağı yasalar çıkardın karşımıza; büyük insanları yarattın ki, biz küçüklere yaşamı zehir etsinler.» Bütün bunları açık seçik kafamda tasarlayıp, tıpkı düşündüğüm gibi davranacağıma ve konuşabileceğime kesinlikle inandım mı, kendimi bir süre tekin sayılamayacak bir rahatlık içinde buluyordum. Ama çok geçmeden eski kuşklar yeniden sesini duyuruyordu içimde: Acaba yumuşamayacak mıydım? Yılmayacak, boyun eğmeyecek miydim gerçekten? Diyelim ki, inatçı irademini buyurduğu gibi yaptım her şeyi; acaba Tanrı bir çıkış yolu bulup, yetişkinlerin ve güçlülerin her vakit becerdiği bir oyuna başvurmuyacak mıydı? Elinde bir kozla çıkıp gelerek, sonunda insanı utandırmayacak mıydı? Dedikleri üzerinde pek durmayarak, o kahrolası iyilikseverlik maskesi altında insanı rezil ve kepaze etmeyecek miydi? Ne yazık ki, bütün işin böyle biteceği kuşkusuzdu.

Kafamdaki düşünceler bir o yana bir bu yana gidip geliyor, bazen benim, bazen Tanrı'nın yenik düşmesine yol açıyor, kimi boyun eğmez bir cani aşamasına yüceltiyor beni, kimi bir çocuk ve güçsüz bir kişi durumuna sokuyordu.

Pencere önünde dikilmiş, komşu evin arkasındaki küçük avluya bakıyordum. İskele direkleri duvara dayalı duruyor, küçük bir bahçede yeşeren sebzeler görükyordu. Birden ikindi sessizliğinde saatin çaldığını işittim; kafamdaki hayallerden içeri katı ve aykır süküdü ses; duru ve sert bir vuruş, sonra bir vuruş daha. Saat ikili bulmuştu demek; düşsü korkulardan sıçrayıp uyandım, gerisin geri gerçeğe döndüm. Şu an okulda beden eğitimi dersi başlıyordu; sihirli kanatlarım olsa da, doğru

jimnastik salonuna uçabilsem, yine derse zamanında yetişmezdim. Al sana bir başka terslik! Yarın sınıfta adım okunacak, paylanıp cezalandırılacaktım. En iyisi derse gitmemekti; nasıl olsa bir işe yaramayacaktı gidişim. Ama iyi düşünülmüş, ustaca düzenlenmiş ve inandırıcı bir özürle gidilirse, belki o zaman... gelgelelim, yalan söyleme bakımından okulda ne kadar iyi yetiştiriliyorsak da, şu an bu türden hiçbir özür gelmiyordu aklıma. Şu an yalan atacak, kafamdan bir şey uydurup çıkaracak durumda değildim. En iyisi hiç okula uğramamaktı. Büyük bir felâkete bir küçüğü daha eklenmiş, ne çıkardı sanki?

Ama saatin çalması beni uyandırmış, düşsü oyunları bozmuştu. Birden, çok güçsüz hissettim kendimi. Gerçeküstü gözlerle beni süzüyordu, odam. Her şey katı bir gerçekle yüklüydü; yine eskisi gibi düşman ve tehlikeli bir kılığa bürünmüş dünyanın bana yönelttiği çağlardı hepsi. Nasıl olurdu? Benden eğitimi dersinden kaytarmamış mıydım? Sonra bir hırsızlık, yürekler acısı bir hırsızlık suçunu işlememiş miydim? O Allah'ın belâsı incirler, şu anda kitaplığında bulunmuyor muydu? Yıyıp bitirmedimse hepsini tabii! Şu anda canilerle, Tanrı'yla, kıyamet günüyle ne alıp vereceğim vardı? İlerde bütün bunlar çıkacaktı karşıma; zamanı gelince hepsiyle karşılaşacaktım; ama şu an, içinde yaşadığım şu an çok uzağımda bulunuyorlardı ve serserice şeylerdi hepsi. Hırsızlıkta bulunmuştum, işlediğim suç her an keşfedilebilirdi. Belki keşfedilmişti bile. Belki yukarıda, babam, komodinin gözünü çekmiş, benim yüz kızartıcı kabohatimle karşılaşmış, bunu kendisini aşağılayan bir davranış görerek içermiş ve şimdi bana nasıl bir ceza vereceğini düşünüyordu. Kimbilir, belki şu anda yola koyulmuş, bana doğru gelmekteydi. Hemen kaçıp gitmedim mi, bir dakika sonra o gözlüklü sert yüzüyle dikilecekti önümdе. Çünkü hırsızın ben olduğumu kuşkusuz hemen anlamıştı, babam. Evde benden başka bu suçu işleyecek bir başkası yoktu; kız kardeşlerim hiçbir vakit yapmazlardı böyle bir şey. Allah bilir, neden yapmazlardı? Ama babamın da komodinin gözünde böyle kuru incirler saklamasının ne gereği vardı, bilmem?

Küçük odamdan o saat çıkarak, evin arka kapısından kendimi dışarı attım, bahçeden geçerek yolu tuttum. Bahçeler ve

çayırar güneş ışığında ışıltılı ışıltılı, limon rengi kelebekler sağda solda uçuşuyordu. Her şeyde kötü ve tehlikeli bir hava esiyordu şimdi, sabahkinden çok daha kötü bir hava. Hani eskiden bilip tanıdığım bir havaydı bu, ama hiç daha şimdiki kadar kahredici biçimde hissetmemiştim. Nasıl da her şey kendi doğallığı ve vicdan rahatlığı içinden bana bakıyordu? Kentin, kilise kulesinin, çayırarın, yürüdüğüm yolun, kır çiçeklerinin ve havada uçan kelebeklerin gözü bendeydi. Başka zaman kıvançla seyrettiğim bütün o şirin ve neşe saçan nesnelere, şimdi yabancı ve büyülenmiş gibi duruyordu karşımda! Bilmediğim bir duygu değildi hani, bir vicdan tedirginliğiyle alışılmış bir yerden koşarak geçmenin tadını daha önce tatmıştım! Şu an en seyrek rastlanır kelebeklerden biri çimenler üzerinden uçarak gelse de, ayaklarımın hemen önünde yere konsa, bir hiçti benim için; beni sevindirmez, beni çekmez kendine, bana bir avuntu sağlamazdı. Şu an, en şahane kiraz ağacı, en çok kiraz yüklü dalını bana buyur etse, benim için değer taşımaz, bana hiçbir mutluluk sağlamazdı. Şimdi kaçmaktı önemli olan; babamdan, cezadan, kendimden, kendi vicdanımdan kaçmaktı; kaçmak, dur durak bilmemek, elinden kurtulamayacağım o amansız sonun er geç gelip beni bulacağını unutmuyarak, bu kaçıışı sürdürmek.

Koşuyor, durup dinlenmeden koşuyordum. Koşa koşa bayır yukarı çıktım, ormanın bulunduğu yere kadar geldim. Eichenberg'ten aşağı vurup Hofmühle'ye indim, küçük ahşap köprüyü geride bıraktım, karşı yakada yine bayır yukarı sürdürdüm koşmamı, ormanlar içinden geçtim. En son kızıl derili karargâhını kurduğumuz yerdin burası. Babam gezideyken, annem bizi yanına almış, hep beraber burada paskalyayı kutlamıştık. Annem biz çocukları düşünerek ormanda yosunlar içine yumurtalar sokmuştu. Tatillerin birinde yeğenlerimle buraya gelerek bir şato yapmıştım; şato yarın sağlam duruyordu henüz. Nereye baksam eskiden kalma artıklar, nereye baksam bugünkünden bir başka görüntüyü yansıtan aynalar. Bütün bunlar ben miydin? Öylesine şen, öylesine memnun, öylesine şükranla dolu, öylesine arkadaş canlısı, anneme karşı öylesine sevecen, öylesine korkulardan uzak, akıl almayacak kadar mutlu? Bu be-

nim eski halim miydi? Şimdiki duruma nasıl düşmüştüm peki? Nasıl böyle bambaşka, böyle kötü, böyle içi korkuyla dolu, böyle yıkık biri olup çıkmıştım? Her şey yine eskisi gibiydi; orman, ırmak, eğretili otlar, çiçekler, şato ve kannca kümeleri eskisi gibi; ama yine de her şeye bir ağı sinmiş, her şey altından girilip üstünden çıkmıştı sanki. Oraya, bir zaman mutluluk ve safiyetin bulunduğu yere bizi götürecektir hiçbir yol yok muydu artık? Bir vakit nasılsa, hiç öyle olamaz mıydı artık? Bir daha hiç öyle gülemeyecek, kız kardeşlerimle oynayamayacak, pas-kalya yumurtaları arayamayacak mıydım? Koşuyor, koşuyordum. Alnımda terler birikmişti; ardım sıra işlediğim kabahat koşuyor, kocaman adımlar atarak ve devcileyin, babamın gölgesi ardımdan seğirtiyor, bir türlü peşimi bırakmıyordu.

Ağaçlıklı yollar önümden hızla geçiyor, ormanlar aşağılara doğru kayıveriyordu. Bir tepeye gelip durdum. Yoldan biraz açığa, otların içine attım kendimi. Kalbim küt küt vuruyordu. Sanırım bayır yukarı koştuğum içindi, belki biraz sonra geçer diye düşündüm. Aşağılarda kalmış kent ve ırmak ilişti gözüme; beden eğitimi salonunu gördüm, ders bitmişti, oğlanlar dağılıyordu. Evimizin dar ve uzun çatısı ilişti gözüme. Babamın yatak odası ve incirleri aşırıldığı çekmece bu evdeydi. Benim küçük odam bu evdeydi. Döndüğüm zaman yargılanacağım yerdin bu ev. Peki ama, dönmezsem?

Döneceğimi biliyordum. Hep dönülmüştü, her seferinde dönülmüştüm çünkü. Sonu hep böyle bitmişti çünkü. Bir yere gidilemezdi, Afrika ya da Berlin'e kaçılmazdı çünkü. Henüz bününmemişti, henüz para sahibi olunmamıştı, insana kimse yardım etmiyordu çünkü. Bütün çocuklar toplanıp birbirine yardım etse, o zaman başka olurdu. Çok çocuk vardı, anne ve babalardan fazla çocuk vardı. Ama çocukların hepsi hırsız ya da cani değildi. Benim gibisi azdı içlerinde... Belki de ben aralarında tek'tim. Ama yo, sık sık benimkine benzer olaylarla karşılaşıldığını biliyordum. Amcalarımdan biri de çocukken hırsızlık yapmış ve daha başka bir sürü kötü işlere kalkışmıştı. Birinde gizlice anne ve babam arasındaki bir konuşmaya kulak kabartmış, ilginç bir konu gibi dikkatle konuşulanları dinlemiştim de oradan biliyordum. Ama bana ne yaran vardı hepsi-

nin, amcam şimdi olsa bulursa bile yardım elini uzatamazdı bana. O şimdi hanidir büyük ve yetişkin bir adamdı, bir rahipti, yetişkinlerin tarafını tutar, beni gözden çıkarırdı. Hepsi böyleydi bunların. Biz çocuklara karşı hepsi ikiyüzlü davranıyor, yalan dolana sapıyordu; bir rol oynuyor hepsi, kendilerini gerçektekenden başka türlü gösteriyordu. Annem başkaydı belki, hiç değilse pek onlar gibi değildi.

Evet, bu kez eve dönmesem? Bir olay dönmemi engelleyebilirdi; bir yerden düşüp ölebilir, diyelim suda boğulabilir, tren altında kalabilirdim. O zaman her şey bir başka havaya bürünürdü. O zaman beni alıp eve getirirlerdi; kimsenin sesi çıkmazdı o zaman, herkes korkuyla bekler ve ağlardı, herkes acırdı halime, incirlerin de sözü edilmezdi.

İnsanın kendi kendini öldürebileceğini çok iyi biliyordum. Ve günü geldi mi, bu yola başvuracağımı da kafamdan geçiriyordum kuşkusuz. Ama ilerde yapacaktım bunu, işler iyice sarpa sarsın, o zaman yapacaktım. Hastalanmak iyi bir yoldu şimdilik, ama öksürmek değil yalnız, gerçekten ölümcül bir hastalığa yakalanmak; hani bir zaman kızıla tutulup, ateşten kavularak yatmakta yatmışım ya, o zamanki gibi tıpkı.

Beden eğitimi dersi hanidir sona ermiş, evde beni ikinci kahvaltısına bekledikleri saat çoktan geçmişti. Belki şu anda sağa sola koşuyor, beni arıyorlar, odama, bahçeye, avluya, tavanarasına bakıyorlardı. Ama babam hırsızlığımı anladığına, o zaman aramazlardı, o zaman babam bilirdi işin içyüzünü.

Burada daha çok yatıp kalamazdım. Felâket unutmuş değildi beni, peşimden beni izliyordu. Yeniden kalkıp koşmaya başladım. Yeşillikler içinden vurup, bir bankın önünden geçtim. Banka ilişkin bir anı canlandı belleğimde; yine bir anı, bir vakit güzellik ve sevimlilik taşan, şimdi içimi ateş gibi yakıp kavuran bir anı: Babam bir çakı armağan etmişti; birlikte gezmeye çıkmıştık, şen ve tatlı bir huzur içindeydik; ben çalılıktan kendime uzun bir değnek keseyim istemiş, babam da bu banka oturmuştu. Değneği keserken bıçağı zorlayıp kırmıştım, sapın hemen yanından kırılmıştı bıçak, korkuyla babamın yanına dönmüştüm, ilkin saklamak istemiştım, ama babam sormuştu. Bıçağın kırılışı bütün neşemi alıp götürmüştü, çünkü babamın

beni paylayacağını düşünmüştüm. Ama babam yalnızca gülümsemiş, elini hafifçe omuzlarıma dokundurup şöyle demişti: «Ne yazık! Ne yazık!» O zaman ne kadar sevmiştim babamı? İçten içe ne özürler dilemiştim kendisinden. Ve şimdi babamın o zamanki yüzünü düşünüyorum da, sesini, acımasını düşünüyorum da, ne canavarın biri olmalıydım ki, böyle bir babayı sonradan ikide bir üzdüm, yalanlar söyledim kendisine ve bugün de çekmecesinden öteberilerini aşardım.

Yeniden kente döndüm; evimizin epey uzağındaki köprüye vardığımda, ortalık kararmaya başlamıştı. Şimdiden yakılmış ışıkların parıltısı cam kapısına vuran bir dükkândan ansızın bir oğlan fırladı, ismimle seslendi bana. Baktım, Oskar. Öyle uygunsuz bir zamanda karşıma çıkmıştı ki! Beden eğitimi dersinde öğretmenin yokluğunu fark etmediğini açıkladı. «İyi ama, nerdeydin kuzum?» diye sordu.

«Hiçbir yerde», diye cevapladım, «biraz keyifsizdim, o kadar.»

Suskun ve soğuktu davranışım. Bana müthiş uzun gelen bir süreden sonra, beni rahatsız ettiğini anladı. Kızdı bunun üzerine.

«Bırak beni», dedim soğuk bir sesle, «tek başıma eve gidebilirim.»

«Ya öyle mi?» diye yükseltti sesini Oskar. «İş ona kaldı mı, ben de senin gibi tek başıma eve gidebilirim, salak! Senin fino köpeğin değilim, anladın mı! Ama daha önce öğrenmek istediğim bir şey var; şu bizim ortak kumbara ne âlemde? Ben bir on kuruş atmıştım içine. Ya sen? Bir şey attın mı bakayım.»

«On kuruşunu merak ediyorsan, geri verebilirim sana, hem de bugün. Yeter ki, seni bir daha gözüm görmesin. Sanki senden bir şey alırdım ben!»

«Ama on kuruşu bal gibi aldın geçen gün», dedi Oskar alaylı. Ne var ki, uzlaşmaya açık kapı bırakan bir ton da seçilmiyor değildi sesinde.

Tepem atmıştı; içimde biriken tüm korku ve çaresizlik, büyük yük bir öfke kılığında patlak verdi. Oskar, bana söz söylemedi. Ona karşı vicdanım rahattı. Zaten bana da, karşısında vic-

danımı rahat hissedebileceğim, onurlu davranıp kendimi haklı görebileceğim biri gerekiyordu. İçimdeki bütün dağınık ve karanlık duygular, bu fırsattan yararlanarak azgın bir sel gibi boşandı. Başka zaman titizlikle kaçındığım bir davranışta bulunarak, bir bey oğlu süsü verdim kendime, bir sokak çocuğuyla arkadaşlığı gözden çıkarmanın benim için bir kayıp sayılmayacağına belirttim. «Bundan sonra bahçemizde böğürtlen yiyip, benim oyuncaklarla oynamak geçmiş ola!» dedim. İçimde tutuşan bir ateşle yekini toparlanmışım: Bana düşman biri dikiliyordu önümde; suç işlemiş bulunan ve yakalanıp götürülmesi gereken bir rakibim dikiliyordu. İçimdeki tüm yaşamsal dürtüler bir araya gelip, bu esenliğe çıkarıcı, bu dost, bu kurtarıcı öfkeyi oluşturmuş, şimdi kendi varlığında yer almayıp karşımda dikilen, ilkin korkmuş, sonra hain gözlerle şaşkın bana bakan, sesini işittiğim, suçlamalarını küçümseyip paylamalarını susturabileceğim bir düşman karşısında vahşi bir kıvanca dönmüştü.

Yan yana, giderek daha çok bağırıp çağırarak, yavaş yavaş kararı sokaktan indik aşağı. Evlerinin kapılarını aralayıp arkamızdan bakanlar seçiliyordu. Kendime karşı hissettiğim tüm öfke ve aşağılama, şimdi zavallı Oskar'a yönelmişti. Derste bulunmadığımı beden eğitimi öğretmenine söyleyeceğini açıklaması, bir haz aldı içime: Kendini haksız duruma sokuyordu Oskar; bayağılaşıyor, bu durumuyla da beni güçlendiriyordu.

Derken Metzger Sokağı'nın yakınında dövüşmeye başladık. Gelip geçenlerden birkaç kişi durup, kavgamızı izlemeye koyuldu. Karnımıza, yüzümüze yumruklarımızı indiriyor, ayakkabılı ayaklarımızla birbirimize tekmeler savuruyorduk. Böylece, bir süre daha, evde olup bitenleri tümüyle unuttum; ben haklıydım, bir cani değildim, boğuşmanın sarhoşluğu mutlu kılmıştı beni. Oskar benden güçlüydü, ama ben ondan çeviktim, daha uyanıktım ondan, daha tez canlı, daha ateşliydim. Kan ter içinde kalmıştık, kudurmuşçasına vuruyorduk birbirimize. Birden Oskar, umutsuzluk içinde elini atarak gömleğimin yakasını yırttı; yanıp kavrulan cildimin üzerinden soğuk havanın bir sel gibi aktığını hissettim, zevkle geçtim kendimden.

Yumruklar atar, tekmeler savurur, birbirimizi çekip çekiş-



tirir, yere yıkmaya, gırtlaklamaya çalışırken, lafla da birbirimize veriştirmekten, birbirimize sövüp saymaktan geri durmuyorduk. Ağzımızdan çıkan sözler, giderek daha kırıncı, daha sersem, daha hain, daha şiiysel ve daha fantastik bir durum alıyordu. Hani bu bakımdan da Oskar'ı gölgede bırakıyor, ondan daha hain, daha şiiysel, daha hayal gücüyle dolu şeyler bulup söyleyebiliyordum. O bana alçak mı dedi, ben de «şeytanın dölü» diye haykırıyordum yüzüne. İkimizin de orası burası kanıyor, ama hiçbirimiz bir şey hissetmiyorduk. Birbirimize lânetler yağıdıyor, birbirimize belâlar okuyor, birbirimizi darağacına yoluyor, ah şimdi elimde bir bıçak olsa da senin şu böğrüne eaplasam, delik deşik etsem seni gibilerden dileklerde bulunuyorduk; birbirimizin adına, soyuna sopuna, babasına, dedesine sövgüler döşenmeyi de unutmuyorduk hiç.

Tüm yumruklamaları, acımasızlıkları ve aşağılanmalarıyla böyle bir bağışmayı tam bir savaş esrikliğı içinde sürdürüşüm ilk ve son kez oldu. Böylesi dövüşleri o zamana kadar sık sık seyretmiş, bu bayağı ve yakası açılmadık sövgülerle yüz kızartıcı sözleri müthiş bir hazla kide bir dinlemiştim. Ama şimdi kendim haykırıyordum hepsini; sanki küçüklüğümden beri alışkindim bunlara, bunları kullanmada talimliydim. Gözlerimden yaşlar geliyor, ağızından kanlar akıyordu. Bir harikulâdelik kazanmıştı dünya, bir anlam taşıyordu şimdi; yaşamak güzel, insanın yumruklarla karşısındakine girişmesi güzel, bir yerinin kanaması güzel, başka birinin bir yerini kanatması güzeldi.

sonradan belleğimi o kadar çalıştırdım, o dövüşün nasıl bittiğini anımsayamadım bir türlü. Bir an gelmiş bitivermişti; bir an gelmiş, sessiz karanlıkta tek başıma kalakalmıştım. Sokağı, sokaktaki binaları seçmiş, evimizin yakınında bulunduğumu anlamıştım. Yavaş yavaş üzerimdeki esirlik uçup gitti; kanat vuruşları ve gök gürlemeleri yavaş yavaş son buldu ve yavaş yavaş duyularımın önüne gelip dayandı, gerçek. İkinci gözlerimle bu gerçeği algıladım: İşte orada çeşme, işte köprü, elimde kan, giysilerimin orasında burasında yırtıklar, çorapları aşağı düşmüş, dizimde bir sancı, gözümde bir ağrı; başımda bir şapka vardı, şimdi yok. Bütün bunlar parça parça gelip gerçeğe dönüştü, benimle konuşmaya durdu. Ansızın bir bitkinlik çöktü

üzerime, dizlerim ve kollarım titremeye başladı; göz kararlaşmasına ilerleyip, bir evin duvarına tutundum.

İşte evimize gelmiştim, Allaha şükür! Bu anda tek bildiğim şey, evimizin benim için bir sığınma, bir huzur, bir ışık ve güvenlik yeri olduğuydu. Rahat bir nefes alarak, yüksek kapıyı itip süzüldüm içeri.

Taş girişin ve nemli serinliğin kokusunu duyar duymaz, birden anıların seline kapıldım, yüzlerce anı üşüştü belleğime. Aman yarabbi! Sert davranış, yasa, sorumluluk, baba ve Tanrı kokusu gelmeye başladı burnuma. Ben bir şey aşırıyım; savuştan yara alarak eve dönen bir kahraman değildim. Evde annesinin sıcak bir sevecenlik ve acıma duygusuyla bağrına bastığı zavalı bir çocuk değildim. Bir hırsızdım, suç işlemiştim. Merdivenin yukarısında sığınacak bir odaymış, yatakmış, uykuymuş, söz konusu olamazdı benim için; yemekmiş, bakırmış, avutulmuş, unutmakmış söz konusu olamazdı. Beni suç bekliyor, yargılama bekliyordu.

O zamanlar akşamsı karanlık holde ve sonra bir sürü basamağını güçlükle tırmandığım merdivende, sanırım hayatımda ilk kez, kısa bir süre, soğumuş teri, yalnızlığı ve yazgıyı solumuş, içime çekmiştim. Bir çıkış yolu göremiyordum, tasarladığım bir şey yoktu, korku da duymuyordum, yalnız o soğuk ve katı duygu vardı içimde: «Yapacaksın!» Korkuluğa tutunup kendimi yukarı çekerek, basamakları çıkıyordum. Cam kapıya varınca, bir an merdivene oturmayı düşündüm; azıcık soluklanıp, yatışacaktım. Ama yapmadım, bir anlamı yoktu çünkü. İçeri girmem gerekiyordu. Kapıyı açarken, acaba saat kaç olmuştur, gibi bir düşünce geçti kafamdan. Yemek odasına girdim. Yemek henüz yenmiş, sofraya başında oturuyordu herkes. Elma dolu bir tabak henüz masanın üzerinde durmaktaydı. Saat sekize geliyordu. Hiç daha izinsiz böyle geç eve dönmemiş, hiç daha akşam yemeğinde bulunmadığım olmamıştı.

Beni görünce: «Allaha şükür, döndün!» diye seslendi annem. Anlaşılan beni merak etmişti. Bana doğru koştu; elimi yüzümü, kirlenip pislenmiş ve yer yer yırtılmış giysilerimi görür görmez, korkarak durdu önümde. Ben bir şey demedim, kimseye de bakmadım başımı kaldırıp; yine de annemle babamın bir-

birine kaş göz ederek benimle ilgili bir karara vardıklarını açık seçik sezmiştim. Babam susuyor, kendini tutuyordu; ama ben, öfkesinin büyüklüğünü seziyordum. Annem benimle ilgilendi, elimi yüzümü yıkadı, yara berelerin üzerine flaster yapıştırdı. Sonra yemek çıkardı önüme. Şefkat ve özenle sarıldı çevrem; suskun ve pek mahçup oturuyor, bana gösterilen yakınlığı ve sıcaklığı hissediyordum; vicdanımda bir tedirginlik, tadını çıkarıyordum bunun. Derken gidip yatabileceğimi söylediler. Yüzüne bakmadan elini sıktım babamın, iyi geceler diledim.

Ben yatakta yatarken, bir ara annem girdi içeri. Eski giysilerimi sandalyenin üzerinden aldı, yerlerine yenilerini koydu; çünkü pazardı ertesi gün. Sonra annem, kollayıp gözeterek, eorular yöneltti bana; ben de çaresiz Oskar'la yaptığımız dövüşü anlattım. Annem kötü buldu davranışımı, ama paylayıp azarlamadı; böyle bir nedenden ötürü bu kadar ezilip büzülmeme, bu kadar ürküp çekinmeme biraz şaşırışa benziyordu. Derken çıkıp gitti odadan.

Korkulacak bir şey olmadığına inandığını düşündüm anemin? Kavga dövüşler etmiş, oram buram kanayacak gibi dayak yemiştin; ama yarın unutulup giderdi hepsi. Oysa öbür durumdan, işlediğim gerçek suçtan haberi yoktu annemin. Üzülmeye üzülmüştü, ama içtenlik ve sevecenlikle davranmıştı bana. Öyle anlaşılıyordu ki, babam da henüz kabahatimi öğrenmiş değildi.

Ansızın korkunç bir düş kırıklığı çullandı üzerime. Eve ayak attığımdan beri içimi oyup kemiren tek bir yakıcı isteğin benliğimi kapladığını fark etmiştim. Eve gelince fırtınanın artık kopmasından, yargılanmaktan, müthiş şeyin gerçekleşip korkunun sona ermesinden başka bir şey düşünmemiş ve özlememişim. Her şeyi göze almıştım, hazırlıklıydım her şeye. Ağır cezalara çarptırabilirler beni, dövebilir, evde bir yere hapsedebilirlerdi. Aç bırakabilirlerdi isterlerse. Bana lânetler okuyabilir, beni kapı dışarı edebilirlerdi. Yeter ki, içimdeki şu korku bitsin, gerginlik sona ersindii

Oysa, ben yatakta yatıyordum. Üstelik sevgi ve bakım görmüştüm; güleryüz görmüş, kollanıp gözetilmiş, işlediğim kabahat için sigaya çekilmemişim; dolayısıyla, yeniden beklemem ve

korkular içinde kıvrınmam gerekiyordu. Giysilerimi yırtıp parçalamamı, uzun süre eve uğramayışımı, akşam yemeğine zamanında gelmeyişimi, bitkin halime ve oramdaki buramdaki yara berelere bakıp bana acıyarak bağışlamışlardı. Ama bu bağışlamanın başlıca nedeni, benim yalnız küçük kabahatlerimi bilip, işlediğim büyük suçtan haberleri bulunmamasıydı. Bu suçum gün ışığına çıktı mı, benim için bir kat daha kötü olacaktı durum. Belki, daha önce bir kez söylediklerini yapar, bir ıslahevine kapatırlardı beni; burada bana taş gibi bayat ekmekler yedirir, boş kaldığım zaman odun kestirir, çizmeler, ayak-kabılar temizletirlerdi. İslahevinin yatakhanelerindeki gözcüler insanı döver ve sabah saat dörtte soğuk suyla herkesi uykudan uyandırırlardı. Ama bakarsın ıslahevine kapatmazlardı da, polise teslim ederlerdi.

İster öyle, ister böyle, yine bir süre beklemem gerekiyordu kuşkusuz. Yine bir süre korkuya göğüs gelecek, içimdeki sırta düşüp kalkacak, evdekilerin her bakışı, her adımı karşısında irkilecek, kimsenin yüzüne bakamayacaktım.

Acaba hırsızlığımın hiç, ama hiç farkına varmayabilirler miydi? Her şey şimdi nasılsa, öyle kalabilir miydi? Bütün bu korku ve işkenceleri boşuna çekmiş olabilir miydim? Oh, böyle bir şey olabilse, bu düşünülemez, bu mucizemsi şey gerçekleşse, o zaman yepyeni bir yaşama başlardım. O zaman Tanrı'ya şükürler eder, günün her saatinde tertemiz ve lekesiz bir ömür sürerek, bana yaptığı bu iyiliğe layık olduğumu gösterirdim. Daha önce deneyip üstesinden gelemediğim şeyi şimdi başaracaktım. Şimdi niyet ve azmim yeterince güçlenmiş, bütün sefilliklerden, cehennem dolu yaşantılardan sonra yeterince güç kazanmıştı. Ansızın bu istek tüm benliğimi ele geçirdi, açgözlü yapıştı varlığıma; gökten avuntu yağıyor, önümde gelecek, masmavi ve günlük güneşlik, açılıyordu. Bu gibi hayaller ortasında uykuya daldım, bütün geceyi mışıl mışıl uyuyarak geçirdim.

Sabahleyin pazardı; daha yatakta yatarken tadı tıpkı meyvan kökünü andıran, kendine özgü tuhaf bir karışım oluşturan, ama genellikle pek nefis bir pazar günü yaşadığım duygusu uyandı içimde; okula gittim gideli aşınası olduğum bir duyguy-

du bu: Pazar sabahları harikaydı: Doya doya uyumak, okula gitmemek, öğleyin leziz bir yemeğe konmak, öğretmen korkusundan, mürekkep kokusundan uzak kalmak ve bir sürü boş vakit ele geçirmek. Hepsinden önemlisi de bu boş vakitti. Yabancı ve yavan, başka eylemler de vardı pazar sabahları yapılacak; pek ön planda yer almalarına karşın, bunlar da duyuruyordu sesini. Örneğin, kiliseye ya da pazar okuluna gitmek, bütün aileyle gezintiye çıkmak, yabancı giysilerin kirlenmemesine özen göstermek. Bunlar o temiz, güzel ve nefis pazarı kokuyu biraz bozuyor, hırpalıyordu; nasıl aynı zamanda iki şey yersiniz, örneğin puding yer, meyva suyu içersiniz de, bu ikisi gitmez birbirleriyle, ya da küçük dükkânlarda size eşantiyon verdikleri bombon ve kurabiye gibi iki şeyi bir arada atarsınız ağızınıza da, peynir ya da gaz tadı gibi hoş denemeyecek bir ikinci tat belli belirsiz açığa vurur kendini, tıpkı onun gibi işte. Size verilenleri, önünüze çıkarılanları yer, beğenir, ama yine de bunların öyle şahane ve toz kondurulamayacak şeyler sayılamayacağını sezer, bir gözünüzü yumarsınız. Pazarları da işte böyleydi tıpkı. Özellikle kiliseye ya da pazar okuluna gitmem gerektiği günler böyleydi. Neyse ki, her vakit olmuyordu bu. Adı geçen yükümlülükler, serbest pazar gününün gerçek lezzetine bir ödev ve sıkıntı tadı katıyordu. Çocukluk güzel geçmesine karşın, bütün ailece yapılan gezintilerde hep bir şey çıkardı pazarları: Ya kız kardeşlerle patırtı edilir, ya hızlı, ya yavaş yürünür, ya da giysilere reçine bulaştırılırdı. Sık sık bir tatsızlık çıkardı işte. Ama çıkarsa çıksındı. Neşem yerindeydi bugün. Dünden beri dünya kadar zaman geçmişti. Yaptığım yüz kızartıcı iş unutmuş değildim, daha sabahleyin yeniden anımsamıştım bunu; ama artık çok gerilerde kalmış, korkular uzaklara kayarak gerçekliğini yitirmişti. Vicdan azaplarıyla da olsa suçumun cezasını dün çekmiş, acılar içinde kıvranarak berbat ve perişan bir gün geçirmiştım. Şimdi ise kendime güven duyuyor daha çok, durumu o kadar kötü görmüyor, bundan böyle pek üzerinde düşünmüyordum. Henüz bütününüyle sıyrıp alamamıştım kendimi; o küçük ödev ve tasaların, güzelim pazar sabahı üzerine gölgelerini salması gibi, hâlâ biraz korku ve sıkıntı içimde varlığını sürdürüyordu.

Kahvaltıda hepimizin keyfi yerindeydi. Kiliseyle pazar okulu arasında seçme yapma işi bana bırakılmıştı. Ben, yine her seferki gibi kiliseyi seçtim. İnsan orada hiç değilse rahat bırakılıyor, istediği gibi düşünebiliyordu. Rengârenk pencereleriyle yüksek ve görkemli kiliseyi, çokluk güzel ve saygın buluyordum. Gözlerimi kısıp, giderek bir alacakaranlıktan içeri kayan uzun yan cemaat yerinden orga doğru baktım mı, bazan harikulâde görüntülerle karşılaşırıyordum. Karanlıkta yükselen org düdükleri, çokluk yüzlerce kulesi bulunan ışıl ışıl bir kente benziyordu. Sonra anımsadığım bir şey vardı: Kilisenin dolu olmadığı birçok kez, bazan tam bir saati, hiç kimse tarafından rahatsız edilmeden öykü kitapları okuyarak geçirmiştim.

Bugün kitap falan almadım yanıma. Daha önce bazan yaptığım gibi, kiliseye diye evden çıkıp, kaytarmayı da düşünmüyordum. Akşam olanların etkisi, henüz bütünüyle silinmemişti üzerimden; iyi ve temiz niyetler besliyordum. Tanrı'yla, anne ve babamla, dünyayla dost ve uysal geçinmeyi aklıma koymuştum. Oskar'a karşı kızgınlığım da tümüyle uçup gitmişti. Hani şimdi çıkıp gelse, dostça karşılayabilirdim kendisini.

Kiliseye gittiğimde âyin başlamıştı; okunan ilâhilere ben de katıldım. «Koyunlarının çobanı» ilâhisi söyleniyordu, okulda ezbere öğrenmiştik. Bir dizenin şarkı olarak, hele kilisedeki gibi böyle hantal ve yavaş bir tempoyla söylendiği zaman, bir kitaptan okunmasından ya da ezbere söylenmesinden apayrı bir nitelik kazandığı bir kez daha dikkatimi çekti. Gerçekte dizelerden her biri bir bütünlük taşıyor, bir anlamı içeriyor, çeşitli cümlelerden oluşuyordu. Oysa, şarkıya döküldüğünde, yalnız sözcükler kılığında sürdürüyor varlığını, cümleler oluşmıyor ve bir anlam da seçilemiyordu. Buna karşılık, tek tek sözcükler, şarkı içinde söylenip uzatılan sözcükler, tuhaf, güçlü ve özgür bir yaşam kazanıyordu. Hattâ çokluk tek tek hecelerden başka bir şey bulunmuyordu ortada; gerçekte saçma heceler şarkıya dönüştü mü, bağımsız bir durum alıyor, kendine özgü bir varlığa kavuşuyordu. «Uyku bilmeyen koyun çobanı» ilâhisi de bugün kilisede söylenirken, bir tutarlıktan, bir anlamdan yoksundu; ne çoban, ne de koyunlar geliyordu akla, kısaca hiçbir şey düşünülemiyordu. Ama hiç de sıkıcı bir şey değildi bu. Tek tek söz-

ökler, özellikle «Uy-ku» sözcüğü, öylesine tuhaf bir zenginlik ve güzelliğe bürünüyordu ki, içerisine uzanıp bir salıncak gibi sallanası geliyordu insanın; bəri yandan, «di-ye» mideyi anımsatıyor, insanın vücudunda barındırdığı karanlık, zengin bir duygu yükünü içeriyor, yarı buçuk bilinen daha başka nesnelere düşündürüyordu. Hele o org!

Sonra rahip geldi, vaaz başladı ve akıl almayacak kadar uzun sürüyordu. Kiliseye gelenlerin vaaza o acayip kulak veriş! Çokluk uzun bir zaman konuşan sesin tonunun bir çingirak gibi boşlukta sağa sola gidip geldiği duyuluyor, derken yine tek tek sözler, sınırları kesinlikle belirlenmiş ve açık seçik, anlamlarıyla birlikte duyulmaya başlıyor, elden geldiğince izlenmeye çalışılıyordu. Balkondaki insanların yanında değil de, koroda olsaydım şimdi! Kimi kilise konserlerinde yer almıştım koroda; ağır koltuklara gömülüyordu insan, koltukların her biri küçük ve sağlam yapılı bir binaydı sanki; tepede tuhaf bir çekicilik taşıyan ve bir ağı anımsatan çok yönlü kubbe bulunuyordu ve duvarın hayli yukarısına yumuşak boyalarla dağ vaazını anlatan sahne çizilmişti. Soluk mavi gökyüzünde Hazreti İsa'nın mavi ve kırmızı giysisi o kadar zarifti, insanın içini öylesine bir mutlulukla dolduruyordu ki!

Bazan oturduğum sandalye gıcırıyordu. Bu sandalyalara karşı derin bir tiksinti duyuyordum, çünkü iç sıkıcı sarı bir vernik boyayla boyanmıştı hepsi ve her seferinde insanın bir yeri sandalyaya yapışıyordu. Bazan bir sinek vızıldayarak hevalanıyor, sivri kemerlerine mavi kırmızı çiçekler ve yeşil yıldızlar çizilmiş pencerelerden birine doğru uçuyordu. Ansızın vaaz sona erdi; rahibin dar ve karanlık merdiveni çıkıp gözden kayboluşunu izlemek için boynumu uzattım. Yine bir ilâhi başladı. Ama bu kez rahat bir nefes alır gibi, çok tiz bir sesle söyleniyordu. Derken herkes ayağa kalkıp, kiliseden dışarı seğırtmeye başladı. Yanımda getirdiğim beş kuruşu başış kumbarasına attım; çıkan metalsi ses, kilisenin görkemli havasıyla uyumadı. Ben de kalabalığa karıştım; kiliseden çıkanlarla ilkin kapıya, sonra dışarıya sürüklendim.

İşte şimdi sıra pazar gününün en güzel bölümüne, kiliseyle ögle yemeği arasındaki o iki saatlik süreye gelmişti. Ödev ya-

pılmış, uzun süre oturup durmaktan içte hareket etmek, oynamak, gezip tozrak özlemi birikmiş ya da bir kitap okuma hevesi uyanmıştı. Öğleye kadar yapılacak bir iş yoktu ve öğleyn nefis bir yemek bekliyordu insanı. Geze geze memnun eve yollandım, dost düşünceler ve duygular doldurmuştu içimi. Dünya hiç de kötü değildi, yaşanabilirdi böyle bir dünyada. Huzur içinde ve barışık, hızla geçtim holden; merdivenleri tırmanmaya koyuldum.

Küçük odama güneş vurmuştu. İpek bâceği kutuma bir göz attım, dün ilgilenmemiştim hayvancıklarla; içlerinde birkaç yeni tırtıl gördüm. Sonra çiçeklere su verdim.

Tam bu sırada kapı açıldı.

İkin oralı olmadım. Hayli bir zaman geçmesine karşın sesizliğin bozulmaması tuhafıma gitti, arkama döndüm. Babam dikiliyordu oracıkta. Rengi soluktu, acı çeken bir görünümü vardı. Günaydın baba! demek istedim, sözler boğazımda düğümlendi. Yüzünden anlıyordum: Öğrenmişti babam. Demek yargılama başlayacaktı. Düzelen, cezası çekilen, unutulan bir şey yoktu demek. Güneşin rengi soldu, pazar sabahı solgun yığılıp kaldı oracığa.

Büyük bir şaşkınlıkla gözlerimi dikmiş babama bakıyordum. Nefret ediyordum kendisinden; ne diye dün gelmemiştii? Şu anda hiç bir şeye hazırlıklı değildim, hiç bir şey hazırlamamıştım, pişmanlık ve suçluluk duygusu bile hazır değildi içimde. Hem ne diye komodinin gözünde incir bulundururdu babam! Acı ve inat-tan boşuluyordum.

«Bir şey mi var?» dedim.

Babam, sesine hakim olmaya çalışarak, tiksinti duyduğum hafif bir tonla:

«Neden çaldın incirleri?» diye sordu.

Hemen konuşmaya başladım. Yalan söylemeye başladım hemen. Incirleri bir dükkandan aldığımı, bütününün de yuvarlak bir paket olduğunu açıkladım. Parayı mı nerden bulmuştum? Bir arkadaşımın ortak kumbaramızdan çıkarmıştım. Arkadaşımın bütün harçlıklarını atmıştı kumbaraya. Şey, kumbara da işte buradaydı. Kapağında bir yarı bulunan kutuyu çıkarıp ba-



bama gösterdim. İçinde yalnız bir on kuruş kalmıştı. Öbür parayı dün incire vermiştik çünkü.

Babam, sessiz, hiç renk vermeyerek, ama benim asla inmadığım bir yüzle söylediklerimi dinledi.

Pek yavaş bir tonla: «Peki, incirler kaç para tuttu?» diye sordu.

«Bir mark altmış fenik.»

«Hangi dükkandan aldın?»

«Kuru yemişçiden.»

«Hangisinden?»

«Bay Haager'den.»

Bir sessizlik oldu. Hâlâ kumbarayı üşüyen parmaklarımda tutuyordum. Ne varsa bende, soğuktu ve üşüyordu.

Bunun üzerine, sesinde gözdağı veren bir edayla sordu babam: «Doğru mu dediklerin?»

Yine çabuk çabuk konuşmaya başladım. Evet, doğruydu tabii, arkadaşım Oskar da yanımdaydı incir alırken. Paranın çoğu da onun, yani Oskar'ındı; benden az bir şey vardı kumbarada.

«Giy şapkanı», dedi babam. «Kuru Yemişçi Haager'e gideceğiz. Doğru mu söylüyorsun, yalan mı, öğreneceğiz bakalım.»

Ben gülümsemeye çalıştım. Vücudumdaki soğuk, yüreğime ve mideme vurdu. Önden yürüdüm, koridorda mavi kasketimi alıp başıma geçirdim. Babam cam kapıyı açtı, kendisi de şapkasını alıp giymişti.

«Bir dakika», dedim ben, «hemen bir tuvalete gidip geliyim.»

Babam, peki git der gibi başını salladı. Tuvalete girdim, kapıyı kilitledim arkadan, yalnız kalmıştım, bir süre daha güvenlik içindeydim. Ah, keşke şu anda öleseydim!

Bir dakika, iki dakika geçti aradan. Çaresi yok. Öleyim deyince ölünmüyordu. Yapılması gereken şey, dayanmaktı. Tuvaletin kapısını açıp yürüdüm. Merdivenleri indik.

Tam evin kapısından çıkıyorduk ki, parlak bir düşünce geldi aklıma. «Ama bugün pazar, Bay Haager açık olur mu?» dedim. Bu bir umuttu, ama ancak iki saniye sürdü. Babam, sertlikli: «O zaman evine gideriz», dedi, «Haydi düş önüme!» Yola

koyulduk. Şapkamı düzeltip, bir elimi cebime soktum. Ortada olağanüstü bir şey yokmuş gibi babamın yanında yürümeye çalışıyordum. Herkes halimden mevcutlu götürülen bir suçlu olduğumu anlıyordu sanki; yine de ben, bin bir oyuna başvurup, ört bas etmeye uğraşıyordum bunu. Normal ve kuşku uyandırmayacak gibi solumaya çalışıyordum. Göğsümün nasıl kasılıp büzüldüğünü kimsenin görmesine gerek yoktu. Masum bir yüz takınmaya, dışa karşı tabii davranmaya ve kendisine güvenen bir kimse izlenimini uyandırmaya özen gösteriyordum. Yeri yokken eğilip, çoraplarımdan birini yukarı çektim; gülümsedim; oysa bu gülümsemeye dışarıdan korkunç derecede serserim ve yapmacık bir gözle bakılacağını biliyordum. İçime, gırtlığıma ve diğer iç organlarıma şeytan gelip yerleşmiş, beni boğmaya çalışıyordu.

Meyhanenin, demircinin, kirayla araba veren arabacının, demiryolu köprüsünün önünden geçtik. Şu karşıda, dün akşam Oskar'la boğuşmuştum. Gözümdeki yırtık hâlâ ağrımıyor muydu? Allahım! Allahım!

Yürüyordum. Aklim başımda değildi. Kramplar içinde kıvraniyor, bozuntuya vermemeye çalışıyordum. Adlerscheuer meyhanesinin önünden geçtik, istasyon caddesini geride bıraktık. Bu caddenin daha dün ne iyi, ne masum bir görünüşü vardı. Düşünme! Yürü! Yürü!

Kuru yemişçi Haager'in evine epey yaklaştığımız.

Orda beni bekleyen sahneyi, birkaç dakika içinde belki yüz kez yaşamıştım. Sonunda eve vardık. İşte şimdi olanın kuyruğu kopacaktı.

Ama katlanmam olanaksızdı benim. Birden durdum.

«E? Neye durdun?» diye sordu babam.

«Ben içeri girmeyeceğim», dedim usulcacık.

Babam, yukardan bana baktı. Biliyordu kuşkusuz, ta başından beri biliyordu. Ne diye bütün bu oyunu ona karşı oynamış, kendimi bunca zahmetlere sokmuştum? Hiç bir anlamı yoktu çünkü. «İncirleri Bay Haager'den almamış mıydın?» diye sordu babam. Hayır anlamında başımı salladım.

«Demek Bay Haager'den almadın», dedi babamın, görünürde sakın. «O zaman ne işimiz var burada, eve dönebiliriz.»

Babam efendice davranıyor, beni sokakta, insanların içinde rezil etmekten kaçınıyordu. Çok insan vardı yolda, her an babama selam veren biri çıkıyordu. Bu nasıl tiyatroydu! Bu ne sersemce, ne saçma bir acıydı çektiğim! Hani bu kollayışından ötürü benden teşekkür bekliyorsa, boşuna umuda kapılıyordu babam.

Çünkü herşeyi biliyordu. Beni oynatıyor, yakalanan bir fare, başı suya sokulup boğulmadan nasıl tel kapan içinde oynatılırsa, babam da beni tüm sanatımı göstermeye, bana hiç yaran dokunmayacak perendeler atmaya zorluyordu. Ah, hemen daha işin başında sorgusuz sualsiz sopayı alıp kafama kafama indirmesi, sersem yalan dolanlarımla beni giderek kapana kısıtmasından o serinkanlı âdil davranıştan daha iyiydi. Belki genellikle insanın kaba bir babası olması, ince ve âdil bir babası olmasından yeğdi. Kimi anlatılarda karşılaşıldığı gibi, bir baba hırsa kapılıp, ya da içkiliyken çocuklarını dayaktan geçiriyorsa, haksızlık ediyor demektir. Ancak, sopalar insanın canını acıtırsa da, yine içten içe omuz silkilip geçilir, önemsenmeyerek geçilirdi bunlar. Benim babamdaysa olanaksızdı böyle bir şey; fazlasıyla ince, fazlasıyla kusurduzdu babam, hiç haksızlık ettiği görülmezdi. Onun karşısında hep küçülür, hep umutsuzluğa kapılırdı insan.

Babamın önü sıra yürüyüp eve girdim ve odama çıktım. Hâlâ sakin ve serinkanlıydı babam, daha doğrusu kendine o süsü veriyordu; çünkü açıkça seziyordum ki, gerçekte çok kızmıştı. Derken, her zamanki gibi konuşmaya başladı:

«Bu komediyi bana karşı oynamakla güttüğün amacı öğrenebilir miyim? Bunu lütfen açıklar mısın acaba? Bana anlattığın bütün o güzelim masalı uydurduğunu biliyordum zaten? Ne diye böylesi maskaralıklara saptın, söyler misin? Sanırım, anlattıklarına inanacak kadar budala biri gözüyle bakmıyorsundur bana?»

Dişlerimi daha çok birbirine bastırdım ve yutkundum. Ne olurdu, şu konuşmasına artık son verseydi babam! Kafamdan böyle bir masal düzüp kendisine söylememin nedenini sanki ben biliyor muydum? İşlediğim suçtu ne diye itiraf edip, kendisinden bağışlanma dilememiştim, biliyor muydum sanki! Bu baş

belâsı incirleri neden çaldığımı biliyor muydum! Bunu isteyerek mi yapmıştım sanki bunu! İsteyerek, bilerek, belli nedenlere dayanarak mı yapmıştım? Yaptıklarım beni üzmemiş miydi? Kendisinden daha çok kahretmemiş miydi beni?

Babam cevap vermeme bekliyordu, kolay üstesinden gelinemeyen bir sabrın okunduğu sinirli bir yüz takınımıştı. Bir an durum, tümüyle açıklığa kavuştu benim için, bilinçaltında aydınlandı; ama bunu o gün, şimdiki sözlerle dile getiremezdim. Şöyleydi işin içyüzü: Babamın odasına bir avuntuya gereksinme duyduğum için gelmiş, ama odayı boş bularak düş kırıklığına uğramış ve bunun üzerine hırsızlığa kalkmışım. Çalmak gibi bir niyet beslememişim gerçekte; babamın odasını şöyle bir kolağan edip öteberilerini gözden geçirmek, gizlerini araştırmak, babam üzerinde bilgi edinmek istemişim. Evet, bu olmuştu amacım. Ama birden komedi'nin gözünde incirleri görerek dayanamamış, aşmıştım onları. Ama sonra hemen pişmanlığa kapılmış, bir önceki bütün günü acı ve umutsuzluk içinde geçirmiş, ölmeyi dilemiş, kendi kendimi yargılayıp mahkûm etmiş, ilerisi için yeni ve olumlu kararlar almıştım. Ama bugün —evet, bugün başkaydı durum. Şimdi pişmanlığın da, öbür davranışlarının da sonuna dek çıkarmıştım tadını; şimdi daha bir ayılmış haldeydim, babama ve onun benden beklediği, benden istediği şeylere karşı, nedeni açıklanamayan devcileyin bir karşı koyma isteği duyuyordum.

Kendisine bunu söyleyebilseydim, babam anlardı beni. Ama küçükler, zekâ bakımından büyüklerden istedikleri kadar üstün olsun, yazgı denen güç karşısında tek başına ve çaresiz bir durumda kalırlar hep.

İnattan ve dışarı vurmadığım acıdan kaskatı, sustum; bilgilçe konuşmasını sürdürmesine olanak sağladım babamın; nasıl işin sarpa sardığı ve kötüye gittiğini, babamın nasıl acı çekip düş kırıklığına uğradığını, nasıl ruhumdaki iyi duygulara boş yere seslendiğini acıyla ve tuhaf bir oh olsun duygusuyla izledim.

Sonunda babam: «İncirleri çaldın mı, çalmadın mı?» diye sorunca, başımı eğerek onayladım yalnız. Bundan üzüntü duyup duymadığımı anlamak isteyince, yine evet der gibi hafifçe başı-

mı eğmekten başka bir Şey yapamadım. Onun gibi büyük ve akıllı bir adam, nasıl böyle saçma sorular sorabiliyordu. Yaptığımdan üzüntü duymamak hiç düşünülecek Şey miydi? Bütün olup bitenlerin bana eza verdiği, yüreğimi acılara boğduğunu sanki görmüyor muydu halimden? Yaptığım işten, çaldığım incirlerden ötürü bir de sevinecektim, öyle mi?

Belki çocuksu yaŐamımda ilk kez, nerdeyse açık seçik kavradım ve bilincine vardım ki, birbirine akraba, birbirine karşı içinde iyi duygular besleyen iki kişi birbirini düpedüz yanlış anlayabilir, birbirine eza ve cefa edebilir, aralarında geçen tüm konuşmalar, bilgiclik taslamalar, tüm ussal davranıŐlar, bu yanlış anlamaya yeni zehirler, yeni acılar, yeni iğnelemeler, yeni yanlışlar katabilirdi. Hiç mümkün müydü böyle bir Şey? Ama mümkündü, olabiliyordu. Saçmaydı; zırva bir Şey, gülünecek, ağlanacak bir Şeydi, ama gerçektir.

Yeter artık bu olay üstüne anlattıklarım. Sonunda ceza için tavanarasına kapatmışlardı beni. Pazar öğle sonrasını burada geçirecektim. Bu sert ceza, kuşkusuz benden başka kimsenin bilmediği bir nedenden ötürü korkunçluğunun birazını yitirmişti. Diyeceğim, kullanılmayan karanlık tavanarasında toza toprağa batmış bir sandık bulunuyordu; içi yarısına kadar kitapla doluydu ve kitaplardan birkaçı hiç de çocukların okuyacağı türden değildi. Çatıdaki kiremitlerden biri bir kenara itilince, kitap okumak için gerekli aydınlık sağlanabiliyordu.

Bu yaslı pazar gününün akşamı, uyumadan az önce babamın benimle yaptığı kısa bir konuşma, baŐmamızı sağladı. Yataкта yatarken, babamın beni bütünüyle bađıŐladıđına ilişkin bir kesinlik vardı içimde. Hattâ benim kendisini bađıŐlamamdan daha da köklü bir bađıŐlamaydı, bu.



## ZIEGLER ADINDA BİRİ

Bir zamanlar Brauer Sokağı'nda Ziegler adında biri oturuyordu. Her gün yolda kendilerine sık sık rastlayıp, yüzlerini pek akılda tutamadığımız, çünkü birinin yüzü ötekisinin aynı olan, yani hepsi ortak bir yüzü taşıyan insanlardan biriydi, Ziegler.

Bu gibi insanlar her vakit ne durumda bulunur, ne yaparsa, Ziegler de o durumda bulunuyor ve onların yaptıklarını yapıyordu. Yeteneksiz değildi, ama yetenekli de sayılmazdı. Parayı ve eğlenmeyi seviyor, şık giyinmekten hoşlanıyordu, insanların çoğu gibi o da korkaktı; yaşam ve davranışlarını içgüdüleri ve eğilimleri değil, yasaklarla cezalandırılma korkusu yönetiyor, beri yandan karakteri kimi değerli özellikleri içeriyordu. Yani tümüyle bakıldı mı, şahsını sevmeye pek layık ve önemli bulan memnurluk verici normallikte bir adamdı, Ziegler. O da herkes gibi şahsına bir kişilik gözüyle bakmakta, kendini ve yazgısını dünyanın odak noktası saymaktaydı. Yüreğinde kuşku denen şeye yer yoktu, Ziegler'in; dünya görüşüyle uyuşmayan gerçekler karşısında, onaylamaz bir tutumla gözlerini kapayıp geçiyordu.

Çağdaş bir insan olan Ziegler, paradan başka bir ikinci güce karşı sınırsız bir saygı duyuyordu ki, o da bilimdi. Gerçekte bilim nedir? deseler söyleyemezdi. Bilim derken, biraz istatistiği, biraz da bakteriyolojiyi düşünmekteydi ve devletin bilim uğrunda ne çok para harcadığının, bilimin onurunu ne büyük bir titizlikle korumaya çalıştığının pek iyi farkındaydı. Özellikle kanser araştırmalarına saygı duymakta, babasının ölümünden sonra pek büyük gelişmeler gösteren bilimin, onun başına da aynı

akrabetin gelmesine izin vermeyeceğine inanmaktaydı. Maddî olanaklarıyla bağdaşmayacak gibi giyinip kuşanmak ve her vakit yılın modasına ayak uydurmaya çalışmakla dikkatleri üzerine çekmekteydi. Üç, ya da altı ayda bir değişip, maddî olanaklarını fazlasıyla zorlayan moda akımlarını izlemeyi, kuşkusuz budalaca bir öykünme görüp küçümsüyordu. Karakter denilen şey hayli önem veriyor, kendi gibi kimseler arasında ve sakınca görmediği yerlerde baştaki büyükleri ve hükümetleri eleştirmekten hiç çekinmiyordu. Sanırım buraya kadar Ziegler'i tanıtma işinde gereğinden çok oyalandım. Ama Ziegler de hani pek cana yakın, pek şirin bir delikanlıydı; o acayip akıbet başına gelip de, daha erken yaşta aramızdan ayrılıp gitmesi gerçekten çok üzdü bizleri.

Kentimize gelip yerleştikten kısa bir süre sonra, bir yol şöyle eğlenceli bir pazar geçirmeye karar vermişti, Ziegler. Henüz kent sakinleriyle doğru dürüst ilişki kuramamış, kararsız mizacıncından ötürü herhangi bir derneğe de üye olamamıştı. Kimbilir, belki de kendisini felâkete sürükleyen, bu nedenlerdi; insanın yalnız yaşaması iyi değildi çünkü.

Dolayısıyla, Ziegler'e, kentte gezilip görülmeye değer nesnelere ilgilenmekten başka yapacak şey kalmamış ve Ziegler bunların yerlerini titizlikle araştırıp öğrenmişti. Eğlenmeyi kafasına koyduğu o pazar, gezip görmek istediği yerler üzerinde inceden inceye düşündü ve sonunda tarihi eserler müzesiyle hayvanat bahçesinde karar kıldı. Pazar günleri öğleden önce müzeye bedava girilebiliyor, öğleden sonra ise hayvanat bahçesinde indirimli tarife uygulanıyordu.

Pazar günü, bez düşmeli o pek sevdiği yabanlık giysisini üzerine geçirip, tarihi eserler müzesine doğru yola koyuldu. İnce ve zarif bastoncuğunu yanına almayı unutmamıştı. Dolayısıyla, kendisine vakur ve haşmetli bir görünüm veren bu kırmızı cilâlı ve dört köşeli bastonun müzeye girerken kapıcı tarafından alınulması, Ziegler'in içinde bayağı bir hoşnutsuzluk uyandırdı.

Müzenin yüksek tavanlı salonlarını görülmeye değer bin bir nesne dolduruyordu. İncancı bütün biri olan Ziegler, söz konusu nesnelere sergilendiği vitrinler üzerindeki yazılardan çıkardı.



gibi, yararlı ve güvenilir karakterini burada da açığa vuran o «herşeye gücü yeter» bilime içten içe övgüler döşendi. Paslanmış kapı anahtarları, bakır çalığı kolyeler, gerdanlıklar ve benzeri öteberiler, vitrinlere iliştirilmiş etiketlerdeki açıklamalarla şaşılmalı bir ilginçlik kazanıyordu. Şu bilim denen şey, nelerle ilgileniyor, nasıl da herşey üzerinde egemenlik kuruyor ve tüm nesnelere birer adla donatıyordu! Hayır, hayır, pek yakında bilimin kanser belâsını ortadan kaldıracığı, hattâ belki ölümü düpedüz kapı dışarı edeceği kuşkusuzdu.

Ziegler, birinci salondan çıkıp ikincisine girdiğinde bir cam dolapla karşılaştı. Dolabın cam kapakları görüntüleri öylesine güzel yansıtıyordu ki, yanında yöresinde kimsenin bulunmadığı bir ânı kollayan Ziegler, giysisini, saç tuvaletini, yakalığını, pantolonunun dikiş yerlerini ve boyunbağını titizlikle gözden geçirdi. Sonra memnun ve rahat bir nefes alarak ilerlere yürüdü. Eski tahta oymacılığın ürünü birkaç sanat yapıtından ilgi ve dikkatini esirgemedi. İçinde güzel duygular, «şu eskiler pek saf, ama işinin eri kimselermiş», diye geçirdi aklından. Derken, fildişi figürlerle donatılmış antika bir saati uzun uzun ve hayranlıkla seyretti; saatin her vuruşunda fildişi figürler bir menüet dansı yapıyordu. Ama sonunda müzeyi dolaşmaktan sıkıldı, ikide bir esnedi, ikide bir saatini çıkarıp baktı. Hani başkalarına rahatlıkla gösterebileceği bir saatti, bu; altından, ağır bir şeydi, babasından yadigâr kalmıştı.

Öğle yemeğine yazık ki daha çok zaman bulunuyordu. Dolayısıyla, bir başka salona geçti, Ziegler. Derken içinde yeniden bir merak uyandı; salonda Ortaçağ inancıyla ilgili nesnelere, sihir ve büyü kitapları, muskalar, cadılarca kullanılan öteberiler sergileniyor, bir köşede de demirci ocağı, çeşitli havanlar, bombeli deney tüpleri, kurutulmuş domuz mesaneleri, körükler, benzeri araç ve gereçlerle dört başı mamur bir alşimi atölyesi yer alıyordu. Bu köşe, yün bir sicimle salonun öbür bölümünden ayrılmıştı ve bir tabelada buradaki eşyaya dokunmanın yasak olduğu belirtilmekteydi. Gelgelelim, bu gibi tabelalar ziyaretçiler tarafından asla pek dikkatle okunmayıp, salonda da kendisinden başka kimse görülmediği için, Ziegler kolunu ipin üzerinden rahatçacık uzattı ve elini oradaki komik nesnelere

birkaçına değdirdi. Ortaçağ ve Ortaçağ'daki o gülünc batıl inançlar konusunda şimdiye kadar kimi şeyler duyup işitmiş, kendisi de yine aynı konuda bazı şeyler okumuştı. Bir vakitler insanların nasıl böyle çocuksu uğraşlar peşinde koştuğuna, bütün bu göz boyayıcı cadılığın, bütün bu işlerin nasıl olup kökten yasaklanmadığına akıl erdiremiyordu. Cadılıkla karşılaştırıldı mı, alşimi nihayet bağışlanabilirdi; pek değerli kimya bilimi zamanla alşimiden gelişip çıkmıştı çünkü. Bütün o potalarda altın yapma çabalarının, büyü ve sihirle o sersemce uğraşmaların belki bir yerde gerektiğini, çünkü bunlarsız şimdi elimizde ne aspirin, ne gaz bombası diye bir şey bulunacağını düşünüyordaki, şaşmadan yapamıyordu insan.

Ziegler, ilâç haplarını andıran koyu renkte küçük ve yuvarlak bir nesneyi dalgınlıkla eline aldı. Ağırlıktan adeta yoksun, kurumuş bir şeydi bu; parmaklarının arasında evirip çevirdi ve tam yine eski yerine koymak isterken, ayak sesleri işitti. Başını çevirip baktı; salona bir ziyaretçi girmişti. Küçük ve yuvarlak nesneyi elinde bulundurduğu için utanır gibi oldu, çünkü yasak tabelasını okumuştı kuşkusuz. Avucunu kapayıp elini cebine soktu ve salondan çıktı. Ancak sokakta yeniden aklına geldi yuvarlak nesne. Cebinden çıkardı; kaldırıp bir tarafa atmayı düşünüyordu ama, yine de ilkin burnuna götürüp koklamadan edemedi. Reçinemsilik silik bir koku; koku hoşuna gitti Ziegler'in ve yuvarlak nesneyi gerisin geri cebine soktu.

Sonra bir lokantaya giderek yemek söyledi garsona; gazetelerden birkaçının orasına burasına bir göz attı; parmaklarını boyunbağında gezdirdi; kıyafetlerine bakarak müşterilerden kimine saygı, kimine küçümseme dolu bakışlar yöneltti. Ancak yemeğin gelmesi gecikince, dalgınlıkla müzeden alıp, kendi mülkiyetine geçirdiği o hâpı cebinden çıkararak yeniden kokladı. İşaret parmağının tırnağıyla biraz kazıdı üzerini; derken çocuksu bir hevese kapılarak, yuvarlak nesneyi saf bir edayla ağzına götürdü. Yuvarlak nesne ağzında hoş bir tat bırakarak eridi hemen. Ziegler, önündeki biradan bir yudum alarak, hâpı midesine yolladı. Az sonra da yemeği getirdi, garson.

Saat ikide, Bay Ziegler tramvaydan inerek hayvanat bahçesinin kapısına geldi ve gişeden indirimli bir pazar bileti aldı.

Dudaklarında ince bir gülümsemeye maymunlar pavyonuna girdi ilkin, büyük bir şempanzenin bulunduğu kafesin önüne gelip dikildi. Şempanze gözlerini kırparak Ziegler'e baktı, dost bir edayla ona başını salladı ve pes bir sesle şöyle dedi: «Nasılsın bakalım, benim güzel kardeşim?» İçinde bir tiksinti ve tuhaf bir korkuyla hemen geri döndü, Ziegler. Oradan uzaklaşırken, arkasından şempanzenin veriştiğini işitti: «Kibirine de bak şunun! Düztaban, budala herif seni!»

Ziegler, hızlı hızlı yürüyerek, uzun kuyruklu maymunların bulunduğu pavyona geldi. Uzun kuyruklu maymunlar, taşkınlıkla oynayıp sıçrayarak, Ziegler'e şöyle seslendiler: «Şeker versene bize arkadaş! Şeker versene bize arkadaş!» Ama yanında şeker getirmediğini anlayınca Ziegler'e içerlediler, ona öykünmeye başladılar, «aç gezenin aç kalfası» lakabını yaktırdılar kendisine, dudaklarını aralayıp ona dişlerini gösterdiler. Bütün bunlara daha çok katlanamayan Ziegler, şaşırıp afallamış, dışarda aldı soluğu; kendisine daha sevimli davranacaklarını umduğu geyiklerle karacaların bulunduğu pavyona yöneldi.

Kafesin hemen gerisinde dikilen kocaman şahane bir geyik, kendisini ziyarete gelen Bay Ziegler'i süzmeye başladı. Birden iliklerine kadar irkildiğini duydu, Ziegler; çünkü eskilerden kalmış afsunlu hopı yuttuğundan beri hayvanların dilini anlamaya başlamıştı.

Ve geyik de, o elâ renkli iri gözleriyle konuşmaya durmuştu hemen. Suskun bakışlarında bir yücelik, bir teslimiyet ve hüznün okunuyor, ziyaretçi Ziegler'e karşı üstünlük havası taşıyan vakur bir küçümsemeyi açığa vuruyordu. Bu suskun ve yüce bakışlar, adeta şapkası ve bastonu, saati ve yabanlık giysisiyle bir baldırı çıplaktan, gülünç ve iğrenç bir hayvandan başka bir şey olmadığını eöylüyordu, Ziegler'e.

Geyiğin yanından kaçan Ziegler, dağ keçilerini, oradan gemzeleri, lamaları, antilopları, dişi yaban domuzlarını ve ayıları do-laştı. Her ne kadar bunlardan horlayıcı bir söz işitmediyse de, yine hepsi bir aşığılamayla karşıladı kendisini. Aralarındaki konuşmalara kulak kabartan Ziegler, onların insanlar üstüne ne

düşündüklerini öğrendi. Korkunç şeylerdi hani. Ama hayvanları hepsinden çok şaşırtan bir şey vardı ki, o da insan denen bu suratsız, bu pis kokan, bu bir ağırbaşlıktan yoksun iki bacaklıların züppece kılık değiştirerek, ellerini kollarını sallayıp ortalarda dolaşmasıydı.

Ziegler, bir puma'nın yavrularıyla konuşmasına kulak misafiri oldu; insanlar arasında seyrek işitilen bu vakur konuşmadan, öznellikten uzak bir bilgelik taşıyordu. Derken bir panterin, pazar ziyaretçilerinin oluşturduğu ayak takımıyla ilgili konuşmasına kulak kabarttı; aristokratik deyimlere yer veren ölçülü sözlerdi hepsi. Sonra sarı yelesi bir aslanın gözlerinin içine baktı; ne bir kafese, ne insanlara rastlanan vahşi çöl ve ormanların alabildiğine geniş ve harikulâde yerler olduğunu öğrendi. Ölü bir dal üzerinde kasvet ve gururla tüneyen bir atmacaya ilişti gözü; atmaca, donuk bir melankoliye gömülmüştü. Arkadan, kestane kargalarının kafes içindeki tutsak yaşamlarına efendice, omuz silkererek ve mizahla katlandıklarına tanık oldu.

Serseme dönmüş ve şimdiye kadarki düşünme alışkanlıklarından koparılıp alınmış Ziegler, umutsuzlukla yeniden insanlara yaklaşmak istedi. Çaresizliğini ve korkusunu anlayacak bir göz arandı çevresinde. Kendisini avutup rahatlatacak makul bir şeyler işitebilmek için, sağında ve solundaki konuşmaları dinledi. Hayvanat bahçesini dolaşmaya gelmiş bir sürü ziyaretçinin davranışlarına dikkat ederek, onlarda da bir ağırbaşlılık, bir soyluluk ve suskun bir yücelik aradı.

Ne var ki, düş kırıklığına uğramıştı. Ses ve sözleri işitebiliyor, hareketleri, tavırları, bakışları algılıyor, ama artık her şeye hayvan gözüyle baktığından, çevresinde sanki bütün hayvan türlerinin züppece bir karışımı denecek hayvansı bir kalabalıktan başka bir şey fark edemiyordu; soysuzlaşmış, olduğundan başka türlü görünmeye çalışıp, yalan söyleyen iğrenç bir kalabalık.

Bir süre, umutsuzluk içinde, serseri serseri dolanıp durdu, Ziegler; kendi kendisinden işte öylesine utanıyordu. O güzelim dört köşe bastonunu çoktan bir çalılığa fırlatmış, sonra aynı şeyi eldivenleri için yapmıştı. Derken, şapkasını kaldırıp attı bir

yana; arkadan çizmelerini çıkardı; boyunbağını çekip aldı boy-  
nundan; geyiğin bulunduğu kafesin parmaklığına yaslandı ve  
hıçkırarak ağlamaya koyuldu. Bunun üzerine, çevredeki ziya-  
retçilerin heyecan ve merak dolu bakışları ortasında alıp gö-  
turdüler kendisini ve bir akıl hastanesine kapadılar.



## ÇOCUKLUK GÜNLERİ

Uzaktaki kahverengi orman, birkaç gündür körpe yeşilden bir ışıltı içinde uzanmış yatıyor. Tahtalardan çatılmış köprü-nün başında bir çuhaçiçeği buldum bugün; yarı açmış ilk çi-cek bu bahar mevsimi. Nemli berrak gökyüzünde düşlere dal-mış yumuşak başlı nisan bulutları seçiliyor. Pek sürülüp edil-memiş geniş tarlalar kahverengi kahverengi öylesine parlıyor, ılık hava karşısında öylesine arzulu açılıp saçılıyordu ki, ken-dilerini peşkeş çekmek, tomurcuğa durmak, suskun güçlerini binlerce yeşil filizle ve bağrından fışkıran otlarla sınamak, duy-gulara kapılarını aralayıp, sağa sola armağanlar saçmak özle-miyle yanıp tutuşuyor sanki. Her şey bir bekleyiş, bir hazırlık içinde; her şey düşlere dalmış, ileriye doğru nazlı ve nazenin yol almaya çalışan bir oluşumun sıtmasını yaşıyor, tomurcuklanıp filizleniyor, tohum güneşe, bulut tarlaya, körpe otlar esen yele buyur ediyor kendini. Her yıl bahar göründü mü, içimde sabır-sızlık ve özlem, beklerim pusuda; sanki ötekilere hiç benzeme-yen bir an çıkıp gelecek ve yeniden diriliş mucizesini önüme se-recek; sanki öyle olacak ki, sonunda bir yol, şöyle bir saatlik süre güç ve güzelliğin kendini açığa vuruşunu bütünüyle gö-recek, anlayacak ve hayatın nasıl gülerek topraktan başverip gençlik taşan kocaman gözlerini gün ışığı karşısında araladığı-nı ben de kendisiyle birlikte yaşayacağım. Ama her yıl bekledi-ğim mucize, kendine özgü sesleri ve burcu burcu rayihalarıyla geçip gider önümden; sevilip yakarılmış, ama anlaşılıp kavra-namamıştır. Gelip karşıma dikilmiş de, ben geldiğini algılaya-mamışımdır. Tomurcuğun zannın çatladığını görememiş, ilk naz-

lı pınarın ışıkta titreştiğini gözden kaçırmışım. Dört bir yanımı çiçekler sarmıştır ansızın; aydınlık dallar ve yapraklarla ya da beyaz çiçeklerle donanmış ağaçlar pırıl pırıl parlamakta, kuşlar düğün bayram ederek göğün sıcacık mavilikleri içinde güzelim yaylar çizmektedir. Benim dikkatimden kaçsa da mucize gerçekleşmiş, ormanlar semaya doğru kubbeler yapmıştır; uzak tepelerden çağrılar işitilmektedir; çizmeleri ayağa geçirmenin, bir çanta sırtlanıp, olta takımını ve kürekleri omuzlamanın, tüm duyuları çalıştırıp yeni yılın zevkini çıkarmanın gelip çatmıştır zamanı. Her defasında bir öncekinden güzeldir yeni yıl, her defasında bir öncekinden hızlı adımlarla yürüyüp gider gibidir. Oysa çocukluğumda ne uzun geçerdi baharlar, adeta sona ermek bilmeyen bir uzunlukları vardı.

Uygun bir saatini yakalamışsam, keyfim de yerindeyse, ıslak otlara serilip uzanır ya da ilk karşıma çıkan ulu bir ağaca tırmanırım; dallara tutunup sallanırım boşlukta; tomurcuk kokusunu, taze reçine kokusunu içime çeker, dal ve yapraklardan bir ağın, yeşilin, mavinin, başımın üstünde birbirine karıştığını görür, tıpkı bir uyurgezer adımlarıyla sessiz bir konuk gibi çocukluk çağımın mutlu bahçesinden ayak atarım içeri. Bir kez daha kanatlanıp o bahçeye uçarak ilk gençliğin duru sabah havasını solumak, bir kez daha, kısa bir süre için de olsa bir kez daha dünyayı Tanrı elinden çıktığı gibi yaşamak, bir kez daha yeryüzünü o güç ve güzellik mucizesinin ruhumuzda gerçekleştiği çocukluk günlerindeki gibi görmek, pek seyrek üstesinden gelinen, ama tadına doyumlayan bir şeydir.

Ağaçlar büyük bir kıvanç ve diretişle tırmanır yukarlara; nergis ve sümbüller büyük bir görkemle bahçelerde açardı, o günler. Kendilerini henüz gereği gibi tanımadığımız büyükle-  
rimiz, bizleri incitmekten sakınır, sevecen davranır bizlere, çünkü henüz hiçbir kırıksıklık ve buruşukluğun yer almadığı alınlığımızda Tanrı'nın soluğunu hissederlerdi. Oysa biz, böyle bir soluğun varlığından habersiz yaşar ve büyümelerin telâşında isteyerek ya da istemeyerek yltirip giderdik bu soluğu.

Ne de afacan, ne de ele avuca sığmaz bir çocuktum; daha küçüklüğümde başlayarak benim yüzümden ne tasalar çektim babam; ne korkulara, ne ah vahlara sürükledim anneciğimi.



Ama başkaları gibi benim de alımda Tanrı'nın getirip oraya yerleştirdiği bir parıltı seçiliyordu; neye baksam güzeldi ve di-riydi; hiç de dindar bir hava taşımasalar bile, düşünce ve düş-lerimde melekler, mucizemsi olaylar ve masallar kardeş kardeş bir arada yaşar, biri belirip biri kaybolurdu.

Taze sürülmüş tarlaların kokusu ve ormanların yeni filiz-lenip fışkıran yeşili, çocukluk döneminden bir anıyı hep sürük-leyip getirir beraberinde; her bahar bu anı beni sarıp kuşatır ve o yarı unutulup kavranamamış dönemi birkaç saat için bir kez daha yaşamaya zorlar. İşte yine belleğimde canlanan bu anıdan söz açacağım.

Biz küçüklere ayrılmış odanın pencerelerinin kepenkleri ka-palıydı. Karanlıkta uyur uyanık yatıyor, yanbaşımdaya küçük kar-deşimin derinden ve düzenli soluduğunu işitiyor, gözlerim yu-mukken siyah bir karanlık değil de, boyuna değişen renkler görmem bir kez daha şaşırtıyordu beni. Gözlerimin önünde be-liren mor çemberler, koyu kırmızı bulanık çemberler, giderek genişliyor, büyüyor, sonunda silinip gidiyordu. Her defasında zifiri bir karanlığa bırakıyorlar yerini, içerlerden doğru kaynayıp fışkırarak aralıksız kendilerini yeniliyor, her çemberin kenarın-da ince sarı bir şerit seçiliyordu. Beri yandan, kulak kabartmış üzgân dinliyordum; dağlardan ağır ılık ve üşengeç darbeler talinde esip geliyor, uzun kavaklarda hafif anafolar oluşturu-yor, bazen bir yere fena yüklenip inilti ve çatırtılara yol açıyor-du. Çocukların geceleyin kalkıp sokağa çıkamayışına ya da hiç leğilse pencere önüne gidip dikilemeyeşine yine hayıflanmış-ım. Derken bir anı canlandı belleğimde: Birinde annem kepenk-eri kapamayı unutmuştu.

Gece yarısı uyandım o gün, usul usul yataktan kalktım, çe-tinerek pencereye yürüdüm. Pencerenin önünde bir tuhaf aydın-ık vardı, hiç de karanlık değildi dışarı, kafamda tasarladığım gibi ölümsü zifiri karanlık diye bir şeyle karşılaşmadım. Her şey boğuk, silik ve yası bir görünüm içindeydi; kocaman bu-utlar ahlayıp oflayarak gökyüzünü bir baştan bir başa dolanı-yor, morumsu siyah dağlar da sanki onlarla birlikte akıp gidi-yorlar, yürekleri korkuyla doluymuş da yakın bir felâketten ya-rayı kurtarmak isterlermiş gibi uzaklara atıyorlardı kendilerini.

Uyuyan kavakların cansız ya da canlılığını yitirmiş nesnelere andıran pek yorgun bir halleri vardı. Avludaki bank, çeşmenin önündeki tekne, genç kestane ağacı her zamanki gibi duruyordu yerinde; ama bunlar da biraz kasvetli ve soluk bir görünüm içindeydiler. Kısa mı, yoksa uzun bir süre mi pencerenin başına oturup, gözüme değişmiş görünen dışardaki rengi solmuş dünyaya baktım, bilmiyorum. Derken, az ilerde bir hayvanın yakınan sesini işittim; korkulu ve ağlamaklıydı. Bir köpekti belki; belki bir koyun ya da bir dana; uykusundan uyanmış, karanlıkta korkmuştu ansızın. O anda beni de sardığını hissettim korkunun, pencereden kaçtığım gibi yatağıma girdim, ağlamakla ağlamamak arasında karar veremez durumdaydım.

İşte yine kapalı kepenkler arkasında kalmıştı hepsi, bir bilmececilik içinde ve pusuda bekliyordu. Bir kez daha pencereye yollanıp dışarısını seyretmek pek hoş, ama pek tehlikeli göründü bana. Bir siliklik ve bulanıklık içindeki ağaçları kafamda yeniden canlandırdım; silik ve yorgun ışığı, suskunluğa gömülmüş avluyu, bulutların ardından seçirten dağları, gökteki çürük rengi çizgileri, gri bir uzaklıktan içeri, giderek daha bir soluk ve belirsiz ışıdayıp duran şoseyi gözlerimin önünde canlandırdım. Derken kocaman ve kara bir pelerine sarılmış bir hirsizin bir gölge gibi süzülerek yaklaştığını algılar gibi oldum uzaktan. Kimbilir, belki bir katildi. Belki yolunu şaşırmış biri; yüreğine gecenin korkusu çöreklenmiş, peşinde vahşi hayvanlar sağa sola seçirtip duruyordu. Ama bir çocuktu bakarsın, ben yaşta bir oğlandı: Kaybolmuş, evden kaçmış, kaçırılmış ya da anne babası ölüp öksüz kalmıştı. İsteği kadar gözü pek olsun, karşısına çıkacak ilk hayalet kendisini gırtlaklayabilir ya da kurdun biri kapıp götürülebilirdi. Belki de haydutlar tarafından ormana kaldırılmış bir oğlandı bu; eline bir kılıç ya da çift namlulu bir tabanca tutuşturulmuş, başına kocaman bir şapka, ayaklarına uzun süvari çizmeleri geçirilmişti.

Bundan sonrası bir tek adıma bakıyor, kendimi istemsiz bir düşüğe bırakmaya bakıyordu; bir rüya ülkesinden kayıvercektim ansızın; daha demin anı olan, düşünce olan, hayal olan her şeyi gözlerimle görebilecek, her şeye ellerimle dokunabilecektim.

Ama bu kez uyumadım yeniden; çünkü annemle babamın yatak odasından ince ve kırmızı bir ışık dilimi karanlığı güçsüz ve titrek bir ışık sezgisiyle donatmış, ansızın mat bir parlaklıkla aydınlattığı giysi dolabının üzerine sivri uçlarla sarı bir lekeyi oturtmuştu. Babamın yatmaya hazırlandığını anlamıştım; çorapla odada usulcacık sağa sola gidip geldiğini duyuyordum. Ve çok sürmedi, pes perdeden boğuk sesi geldi kulağıma. Yatmadan annemle biraz konuşmak istemişti anlaşılır. «Çocuklar uyudu mu?» diye sorduğunu işittim. «Hanidir», diye cevapladı annem. Ben, o anda uyanık bulunduğum için utandım. Derken bir süre ses kesildi. Ama ışık yanıyordu henüz. Beklemekten sabrım tükeniyor, uykudan gözlerim kapanacak gibi oluyordu.

«Brosi'yi de sordun mu, nasılmış?»

«Kendim gittim», dedi babam. «Akşamleyin yanındaydım. Acınacak bir durumu var zavallının.»

«Yani o kadar kötü mü?»

«Kötü de söz mü! Bu bahardan sağ çıkacağına benzemiyor. Şimdiden yüzünde ölümün damgası okunuyor sanki.»

«Ne dersin? Bizim oğlanı bir yollasak mı? Bakarsın bir yardımı dokunur.»

«Sen nasıl istersen öyle yap. Ama bence gereksiz. El kadar çocuk, ne anlayacak olup biteni.»

«Eh, iyi geceler!»

«İyi geceler!»

Bitişikte ışık söndü, havadaki titreşim durdu, yattığımız odanın döşemesi ve giysi dolabının kapağı yeniden karardı. Gözlerimi yumar yummaz, eskisi gibi, koyu kırmızı ve mor çemberleri görmeye başladım; sarı kenarları vardı çemberlerin, şişip kabarıyor ve büyüyorlardı.

Annemle babam uyur ve her şey bir sessizliğe gömülmüş dururken, benim ansızın heyecanlara sürüklenen ruhumda başlamış çatışma, gecenin geç saatlerine kadar sürüp gitti. Bitişik odadan sızıp gelen ve benim ancak yarı buçuk anlayabildiğim konuşma, bir su birikintisine düşen tohum gibi içime düşmüştü; hızla büyüyen halkalar, tez canlı ve ürkek, bu tohum üzerinden geçiveriyor, onun korkulu bir sabırsızlıkla titreşmesine yol açıyordu.

Anne ve babamın sözünü ettikleri Brosi'yi hanidir gördüğüm yoktu; söndü sönecek bir alev gibi silik bir anıya dönüşmüştü belleğimde. Adını söyle deseler, pek söyleyemezdim. Oysa şimdi, savaşıp boğuşarak içimde kendine bir yol açıyor Brosi, yavaş yavaş aşağılardan, derinlerden çıkıp geliyor, kafamda yeniden canlı bir görüntüye dönüşüyordu. İlk bildiğim tek şey, bu ismi daha önceleri bir ara sık sık işitmiş ve kendim de onu ağızıma almış olmamdı. Derken güz mevsiminde kalmış bir gün canlandı kafamda; bana biri elmalar vermişti o gün. Sonra anımsadım, Brosi'nin babasıydı bu. Ansızın tüm unuttuklarım zihnime üşüştü. Şirin bir oğlan belirdi gözlerimin önünde. Benden bir yaş büyüktü, ama boyu boyumdan uzun değildi ve Brosi'ydi adı. Belki bir yıl önce komşumuzdu babası ve ben bğluy-la arkadaşlık yapmıştım. Ne var ki, belleğim bir türlü buraya kadar uzanamıyordu. Brosi'yi yine açık saçık görüyordum karşımda; mavî yünden örülmüş bir bere giyerdi hep, berenin boynuzuna benzeyen iki tuhaf çıkıntısı vardı; çantasından elma ya da ekmeği eksik etmez, ne zaman canımız sıkılrsa, hemen eğleneceğimiz bir şey icat eder, bir öneride bulunur, şu ya da bu oyunu oynayalım derdi. İş günlerinde de üzerinden çıkarmadığı bir yelek giyer, bu yüzden kendisine pek imrenirdim. İlk zamanlar Brosi'nin hiç de güçlü biri olduğunu aklımdan geçirmemişim; ama bir gün boynuzlu beresiyle (bereyi annesi örmüş-tü) alay eden demirci çırağının döve döve pestilini çıkarmıştı da, ondan sonra bir süre korkmuştum kendisinden. Evcilleştirilmiş bir kargası vardı; ama güzün hayvana öbür yiyeceklerle pek çok taze patates verildiğinden karga ölmüş, biz de ölüsünü gömmüştük. Bir kutuyu tabut yapmıştık; ama yeterince büyük değildi kutu, kapağını kapatamadık. Ben kendime rahip süsü vererek, gömme töreninde bir konuşmada bulundum. Brosi ağlamaya başlayınca, küçük kardeşim kendini tutamayarak güldü, Brosi de bir güzel patakladı onu; Brosi'den sonra bir de ben dövdüm, kardeşim ulumaya başladı, bunun üzerine dağıldık. Sonra Brosi'nin annesi bize gelerek olaydan duyduğu üzüntüyü belirtti; ertesi gün ikinci üzeri evlerine çağırdı bizi; kahve pişirip kek ikram edeceğini söyledi; kekleri yanına hazır olması için şimdiden fırına verdiğini açıkladı. Ertesi gün

evlerinde kahve içerken, bize bir masal anlattı Brosi; orta yerine gelince habire başa dönüyor, yeniden anlatmaya koyuluyordu. Masal hiç aklımda kalmadı ama, ilerde ne zaman bu olayı anımsasam, gülmeden edemedim.

Ancak, bir başlangıçtı bu. Arkadan binlerce yaşantı belleğime üşüştü; Brosi ile arkadaşlık yaptığım yaz ve güz mevsimiyle ilgili anılardı hepsi; hepsini de Brosi'yi göremediğim birkaç ay içinde unutmuş gibiydim. Ama şimdi dört bir yandan sökün ediyor, kışın önelerine yem atılan kuşlar-gibi hep birden geliyor, karşımda büyük bir bulut oluşturuyorlardı.

O pırl pırl sonbahar gününü yeniden anımsadım; Bay Dachtelbauer'in kerkenez kuşu, saklı tutulduğu sundurmadan kaçıp gitmişti. Kesilen kanatları yeniden büyüyen hayvan, ayağındaki pirinçten zinciri sağa sola sürterek paralamış, zifiri karanlık daracık sundurmadan kendini kurtarmıştı; bir elma ağacında sessiz sakin tünüyordu şimdi. Yol kenarındaki ağacın başında, yaklaşık bir düzine insan kafasını kaldırmış hayvana bakıyor, konuşuyor, nasıl davranmak gerektiği konusunda önerilerde bulunuyordu. Ağacın başında ötekilerle beklesir ve dalların birinde sessiz tüneyip keskin ve atak gözlerle yerdekileri süzen kuşa bakarken, Brosi'yle, ben, soluğumuz kesilecekmiş gibi bir tuhaf duygu içindeydik: Bir ara: «Artık döneceği yok», diye sesini yükseltti oradakilerden biri. Ama uşak Gottlob: «Uçabilseydi, şimdi çoktan uçup giderdi», diye karşılık verdi. Kerkenez kuşu, pençelerini daldan ayırmaksızın birçok kez çırparak denedi, yokladı iri kanatlarını. Biz, fena heyecanlanmıştık. O anda kuşun yakalanması ya da kaçıp gitmesinden çok beni sevindirecek bir şey bilmiyordum. Sonunda Gottlob, ağaca bir merdiven dayadı; Bay Dachtelbauer de merdivenden tırmanıp çıktı yukarı, elini kuşa uzattı. Ama birden kuş daldan ayırdı pençelerini; hızlı hızlı kanatlarını çırpı. Biz çocukların kalbi küt küt atıyor, nerdeyse soluk alamıyorduk. Büyülenmiş gibiydik, kanatlarını çırpıp duran güzelim kuştan ayıramıyorduk gözlerimizi. Derken o büyük an çıkageldi, kuş uçacakmış gibi güçlü birkaç atılımda bulundu. Uçabileceğini anlamıştı; derken büyük çemberler çizerek, acele etmeksizin ve gururla, yükselmeye koyuldu boşlukta, küçüle küçüle sonunda bir tarla kuşu kadar

oldu ve pır pır titreşen gökyüzünde kaybolup gitti. Herkes çoktan dağılmıştı; biz hâlâ bulunduğumuz yerde dikiliyorduk. Derken Brosi sevinçle haykırdı havaya, kuşun ardından seslendi: «Uç kuşum, uç! Özgürlüğüne kavuştun artık!»

Komşumuzun el arabalarını koyduğu sundurmayı anımsadım birden. Şiddetli yağmurlarda buraya sığınıyor, hemen çö müyorduk yere; loşlukta yanyana oturuyor, dışardaki sağnağın şakırtılı sesini dinliyor, sundurmanın zeminini seyrediyorduk. Çaylar, ırmaklar ve göller oluşuyordu zeminde; çaylar, ırmaklar ve göller akıyor, birbiriyle kavuşup birbiriyle kesişiyor, konumları yer yer değişikliğe uğruyordu. Ve yine birinde böyle çömmüş oturuyorduk; kulağımız dışarda yağan yağmurdandı. Brosi dedi ki! «Duyuyor musun, Nuh tufanı geliyor. Ne yapacağız şimdi? Bütün köyler su altında kaldı, herkes boğulup gitti. Ormanın kıyısına gelip dayandı sular.» Bunun üzerine, almamız gereken önlemleri kafamızda tasarladık; avlunun sağını solunu gözden geçirdik, bardaktan boşanırcasına yağan yağmura kulak kabartıp, sesinde uzak dalgaların ve akıntıların güm bürtüsünü duyar gibi olduk. Ben: «Dört, beş tahta alsak da bir sandal yapsak», dedim, «ikimizi de taşır böyle bir sandal.» Birden çıkıştı Brosi: «Demek öyle — Peki ya baban? Ya annen? Ya benim babamla annem? Sonra kedi? Sonra küçük kardeşin? Bunları sandala almayacaksın, öyle mi?» Doğru; o telâş ve tehlike içinde bunu akıl edememiştim; kendimi bağışlatmak için yalan atıp dedim ki: «Saydıklarnın hepsinin çoktan sulara gömüldüğünü tasarlamıştım da.» Ama Brosi, düşünceli ve üzölmüş bir yüz takındı; söylediğim şeyi, açık seçik canlandırdığı anlaşılıyordu gözlerinde. Sonra dedi ki: «Yeter artık, başka oyun oynayalım.»

Ve bir gün de Brosi, sağda solda zıplayıp duran kargacığını alıp, bizim bahçe içindeki evimize getirmiş, bir kalasın üzerine bırakmıştı. Burada bir ileri bir geri eğitip durmuştu hayvan, çünkü kalastan yere sıçramayı göze alamamıştı. Bir ara işaret parmağını uzatıp: «Al, al ısır, Yakup!» demiştim kargaya, o da gagasını parmağıma geçirivermişti. Hani pek acıamamıştı parmağım, ama ben yine de içerlemiştim. Brosi belime kiskıvrak sarılmış, korkuyla kalastan yere sıçrayan hayvan ken-

dini bahçeden dışarı atıp canını kurtarana kadar beni koyvermemişti. «Bırak beni! Baksana parmağımı ısırdı», diye bağıarak, Brosi'yle boğuşmaya başlamıştım.

Brosi şöyle demişti: «Ama sen kendin söyledin, ısır parmağımı Jakob diyel!» Sonra kuşun yerden göğe haklılığını kanıtlamaya çalışmıştı. Arkadaşımın bu öğretmence davranışına kızmıştım. «Peki öyle olsun», demiş, ama bir fırsatını bulup kargadan öcümü almayı da koymuştum kafama. Derken Brosi, bahçeden çıkıp evin yolunu tutmuştu. Yolu yarılarken, arkasına dönüp bana seslenmiş, sonra bana doğru yürümeye koyulmuş, ben de durup onu beklemiştim. Yanıma gelince demişti ki: «Söz ver, tamam mı! Jakob'a bir şey yapmayacağına kesin, ama kesin söz ver!» Ben inat edip susunca, kargaya bir şey yapmazsam bana şöyle. Irilerinden iki elma vereceğini açıklamıştı; ben de bunun üzerine peki demiş, Brosi de evlerine gitmişti.

Arası çok geçmemiş, Brosi'lerin bahçelerindeki ağaçta ilk Jakobi elmaları olgunlaşmıştı ve Brosi bana vereceğini söylediği elmaları alıp getirmişti bir gün; bunları ağaçtaki elmaların en güzelleri, en kodamanları arasından seçmişti. Ben utanıp, ilk anda almak istememişim. «Alsana ne duruyorsun!» demişti Brosi. «Hani sana Yakup için veriyor değilim bunları; zaten verecektim. Al işte, küçük kardeşine de bir tane getirdim.» Ancak o böyle söyledikten sonra, elmaları almıştım.

Günlerden bir gün bütün bir öğle sonrasını Brosi'yle çayır çimenler üzerinde geçirmiş, arkadan kalkıp ormandan içeri dalmıştık. Çalılıkların altı yumuşak yosunla örtülüydü. Yorgunluktan yere çöküvermiştik. Bir mantar üzerinde üç, beş sinek vızıldıyor, havada çeşit çeşit kuşlar uçuyordu. İçlerinden birkaçını biliyor, ama çoğunu tanıımıyorduk. Derken bir ağaçkakanın sesi geldi kulağımıza; gagasıyla habire bir ağaca veriliyordu. Bir mutluluk, bir sevinç sarmıştı içimizi; öyle ki, hemen hiç konuşmuyorduk; birimiz dikkate değer bir şey gördü mü, eliyle işaret edip ötekine gösteriyordu. Üstümüzde orman kubbesi yeşil bir örtü oluşturuyor, bu örtüden yumuşak ve yeşil bir ışık bize doğru akıp geliyor, ormanın zemini ise sezgilerin kol gezdiği kahverengi bir boşluktan içlerlere uzanıyordu. Karşıda,

ilerimizde kimildayan her şey, yaprakların fırtınası, kuşların kanat çırpışı, masalların büyümlü derinliklerinden çıkıp geliyordu; işittiğimiz seslerdeki gizsel ve yabancı tona çok anlamlar yakıştırıyorduk. Brosi koştuktan terlemişti; ilkin ceketini, sonra da yeleşini çıkardı, boylu boyunca yosunların üzerine attı kendini. Bir yanından öbür yanına dönerken gömleğinin boyun kısmı açıldı; kırmızı bir yara izinin beyaz omuzunun üzerinde boydan boya uzandığını görerek fena halde irkildim. Bu yara izinin nereden geldiğini sorup öğreneyim dedim hemen, başından geçmiş şöyle nefis bir kaza öyküsü dinleyeceğimi düşünerek sevinmiştim. Ama nedendir bilmem, içimdeki sorma isteği ansızın kayboldu, sanki hiçbir şey fark etmemiş gibi yaptım. Beri yandan, o büyük yara izini düşünüp enikonu acıdım Brosi'ye; yaradan epey kan akmış, Brosi'nin canı yanmış olmalıydı; arkadaşşıma karşı eskisinden çok daha güçlü bir yakınlık duydum, ancak kendisine bir şey söylemedim. Az sonra ormandan ayrılıp evlerimize döndük. Ben odama çıkıp, en iyi misket kutumu aldım. Bir mürver ağacının kalın gövdesinden yontulmuştu kutu; uşağımız yapmıştı; aşağı inip, Brosi'ye armağan etmek istedim. Brosi, ilkin şaka yapıyorum sandı; ama ciddi olduğumu anlayınca kutuyu almaya yanaşmadı, hatta arkasına koydu ellerini. Ben de ister istemez kutuyu cebime soktum.

Yaşantılar yaşantıları çekip getiriyor ve hepsini anımsıyorum yeniden. Çam ormanındaki olay da aralarında bunların. Çayırın öte yakasındaydı orman. Bir gün Brosi'yle karşıya geçtik, karacaları görelim diye içimiz gidiyordu. Geniş ormana daldık. Boyları nerdeyse göğe ulaşan dümdüz ağaç gövdeleri arasındaki kaygan kahverengi toprağa ayak bastık. Ama ne kadar ormanın derinliklerine sokulursak sokulalım, tek bir geyiğe rastlamadık. Çıplak çam kökleri arasında bir sürü kaya parçasıyla karşılaştık. Hemen hepsinde açık renk yosun demetlerinin büyüyüp serpildiği bir yer vardı, küçük yeşil lekelerle benziyordu. Böyle bir yosun demetini söküp alacak oldum, avuç içi kadar bir yeri tutmuştu. Ama hemen atıldı Brosi: «Yapmal Bırak kal-sın yerinde!» Ben: «Neden?» diye sorunca, Brosi şöyle cevap verdi. «Ormanda gezinen meleklerin ayak izleridir çünkü. Meleklerin ayağını bastığı her yerde, isterse burası bir kayalık ol-



sun, göz açıp kapamadan bir yosun demeti biter.» Bunun üzerine karacaları unuttuk, acaba bir melek önümüzden geçer mi diye beklemeye başladık. Olduğumuz yerde durup, gözümüzü kulağımızı açtık. Tüm ormanda bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu. Kahverengi zeminde güneş ışığından aydınlık lekeler bir meşale gibi tutuşmuş yanıyor, uzakta ağaç gövdeleri bir araya gelerek kırmızı sütundan ulu bir duvar oluşturuyordu. Yükseklerde, ağaçların sık örgülü kara doruklarının üstünde mavi gökyüzünü seçiyorduk.

Pek güçsüz bir rüzgâr yanımızdan yöremizden eserek sağa sola döneniyor, ama sesini işitemiyorduk. Derken ikimizi de bir ürküntü aldı, bir ağırlık çöktü üzerimize, çünkü çevremiz pek sessizdi, koyu bir yalnızlığa gömülmüştü; ama belki az sonra bir melek gelecekti de, onun içindi. Bir süre hiç konuşmadan çabuk çabuk yürüdük. Bir yığın kaya ve ağaç gövdesinin önünden geçip ormandan çıktık. Yine kendimizi çimenler üzerinde, çayırın öte yakasında bulunca, bir süre durup karşılara baktık; arkadan seğirtip eve geldik.

Sonradan bir kez daha kavga ettik Brosi'yle, ama yine barıştık. Kışa tam girmek üzereydik ki, bir gün Brosi hastaymış dediler evden ve bana, istersem bir gidip kendisini ziyaret etmemi söylediler. Bir ya da iki kez gidip dolaştım; Brosi yataкта yatıyor, hemen hiç konuşmuyordu. Annesi bana bir yanm portakal verdi, ama yine de gönlüm karardı benim, sıkıldım. Sonraları hiçbir şey duymadım Brosi hakkında; kardeşimle, gündelikçinin yeğeniyle ve kızlarla oyun oynamaya başladım. Uzun, çok uzun bir süre geçti aradan. Kar yağdı, yağın kar eridi, sonra yine yağdı; çay buz tuttu, derken buzlar çözülüp ilkin boz, arkadan beyaz bir renk aldı, bir taşkına dönüştü, vadinin yukarısından suda boğulmuş bir domuzu ve bir sürü tahta parçasını sürükleyip getirdi. Yumurtalardan minik civcivler çıktı, ama üçü öldü derken. Küçük kardeşim hastalandı, iyileşti. Harman vakti gelip ekinler dövüldü, işler işlenip örgüler örüldü evlerde, tarlalar yeniden sürülmeye başlandı; hepsi Brosi'siz oldu bunların. Böylece Brosi benden uzaklaştıkça uzaklaştı, giderek gözden kayboldu; unutup gitmiştim kendisini ve bu unutuş şimdiye, kırmızı ışığın anahtar deliğinden odama sızdığı ve babamın an-

neme: «Bahardan sağ çıkacağı benzemiyor», dediği bu geceye kadar sürdü.

Birbirine karışan bir sürü anı ve duygular ortasında uykuya daldım. Belki ertesi gün, uzun zaman gözden kaybettiğim arkadaşımın belleğimde yeniden canlanan anısı, yaşamın itiş kakışı içinde silinip gidecek, belki aynı taze güzellik ve güçle bir daha hiç dönüp gelmeyecekti. Ama ertesi gün hemen kahvaltıda sordu annem: «Hani hep beraber aynadığınız bir Brosi vardı, hatırladın mı?»

«Hatırladım», diye sesimi yükselttim ben. Annem o sevecen sesiyle konuşmasını sürdürdü: «Bu baharda ikiniz birden okula başlayacaktınız. Ama Brosi çok hasta, belki sizinle okula gidemeyecek. İstersen evlerine uğrayıp, bir dolaş kendisini, ha.»

Annem bunları pek ciddi bir edayla söylemişti; gece babamın anneme dedikleri geldi aklıma, bir ürperti duydum. Korkulu bir merak uyandı içimde. Babamın açıkladığına göre, Brosi'nin yüzü şimdiden bir ölü yüzüne benziyordu. Bu, bana akıl almayacak kadar dehşet verici ve olağanüstü bir şey göründü.

Bir kez daha: «Hatırladım tabii», diye tekrarladım. O zaman annem tembih etti: «Sakin unutma, çok hasta Brosi. Kendisiyle oynayayım deme gidersen; gürültü de yapma, e mi?»

Ben, sözünden çıkmayacağımı söyledim anneme; hatta şimdiden enikonu sessiz ve ölçülü davranmaya özen gösterdim. Aynı sabah kalkıp Brosi'ye yollandım. Çıplak iki kestane ağacının arkasında, serin bir kuşluk vaktinin aydınlığında suskun ve ağırbaşlı yükselen evin önüne varıp durdum, bir süre bekleyip hole kulak kabarttım, ansızın yine dönüp evimize yollanasım geldi. Derken ne olursa olsun deyip, kırmızı üç taş basamağı kuş gibi tırmandım, bir kanadı açık duran kapıdan geçtim, sağıma soluma bakınarak yürümeye koyuldum ve önüme çıkan ilk kapıyı tıklattım. Brosi'nin annesi ufak tefek, tez canlı ve ince bir kadın, kapıyı açtı hemen; beni görünce tutup havaya kaldırdı ve yüzüme bir öpücük kondurdu; «Brosi'yi dolaşmaya geldin öyle mi?» dedi. Biraz sonra üst kata çıkıp, beyaz bir kapının önünde durduk, Brosi'nin annesi beni elimden tutuyordu. Sisli bulanık tahminlere konu edilip ve tüyler ürperten harikulâ-

deliklere beni alıp götürecekti bu eli, bir meleğin ya da bir sihirbazın elinden başka bir gözle gördüğüm yoktu. Kalbim korkuyla ve deli gibi vurarak beni adeta uyarıyor, gücüm yettiği kadar duraksayıp kendimi geride tutmaya çalışıyordum; öyle ki, Brosi'nin annesi beni nerdeyse çekip sürükleyerek, odadan içeri almak zorunda kaldı. Kocaman, aydınlık, rahat ve şirin bir odadı; ne yapacağımı bilemeyerek, dehşete kapılmış, kapıda dikiliyor, aydınlık yatağa bakıyordum. Sonunda, kadın, beni çekip yatağın yanına götürdü. O zaman Brosi, yattığı yerde bize doğru döndü.

Dikkatle yüzüne baktım Brosi'nin; dar ve sivri bir yüzdü, ama ölüme rastlayamadım bu yüzde, yalnız ince bir ışık seçtim. Gözlerinde alışılmadık bir ifade, sevecen, ciddi ve sabırlı bir ifade vardı; bu ifadeyi görünce, tıpkı suskun çam ormanıyla çevreye kulak kabarttığımız, benim korkulu bir merakla sabağumu tutarak yanibaşımdan geçen meleklerin ayak seslerini çitir gibi olduğum bir zamanki duygu sardı içimi.

Brosi, başını sallayıp elini uzattı bana; sıcak, kuru ve cılız bir el. Annesi okşadı Brosi'yi, sonra bana işaret ederek odadan çıktı, Brosi'nin küçük ve yüksek yatağının başında yalnız kaldım.

Bir süre ikimiz de bir şey konuşmadık.

Ansızın: «Demek hâlâ yaşıyorsun», dedi Brosi.

Ben de: «Evet», dedim, «ya sen?»

«Annen mi yolladı seni burda?» diye sordu bu kez Brosi.

Kafamı sallayarak onayladım.

Brosi yorgundu, başı çok geçmeden yine yastıkların üzerine düştü. Ben söyleyecek bir şey bulamıyor, kasketimin püsküllerini dişliyordum; boyuna birbirimizi süzüyorduk. Derken gülümsedi Brosi, gözlerini yumdu. Yatağın biraz gerisine kaydı, birden gömleğinin düğmelerinin altındaki aralıktan kırmızımsı bir şeyin ışıldadığını gördüm; omuzundaki o büyük yara iziydi bu, kendimi tutamıyarak hüngürdemeye başladım.

«Hey, neyin var senin?» diye sordu Brosi hemen.

Ben bir cevap bulup veremedim, sürdürdüm ağlamamı, yavaşça yuvarlanan yaşları kaba kasketimle sildim, sonunda kasket canımı acıtmaya başladı.

«Söylesene, ne diye ağlıyorsun?»

Bunun üzerine: «Çok hastasın da onun için», diye cevap-  
n. Ama gerçek neden bu değildi. Ağlamama yol açan, acı-  
la karışık güçlü bir sevecenlik dalgasıydı, daha önceleri de  
kez yüreğimde duymuştum bu dalganın kabardığını; içimden  
en fıskırıyor, ağlamaktan başka türlü kendini açığa vura-  
rdı.

«Ama bu o kadar kötü bir şey değil!» dedi Brosi.

«Pek yakında yine iyileşecek misin?»

«İyileşirim belki.»

«Ne zaman?»

«Bilmiyorum. Daha çok var.»

Az sonra uykuya dalmıştı Brosi; biraz bekleyip odadan çık-  
merdivenleri inip evimize döndüm. Evde annemin bana so-  
r sormamasına pek sevindim. Sanırım bende bir değişiklik  
ışunu, Brosi'ye bir yardımım dokunamadığını sezmişti; hiç  
şey söylemeyerek saçlarını okşadı, başını sallamakla ye-  
li.

Ama yine de o gün kızkardeşimle kavga etmiş, ocak başın-  
çalışan hizmetçimizi kızdırmış, ıslak kırlarda serseri serseri  
ışmış ve üstüm başım pislik içinde eve dönmüş, pek taşkın,  
can ve geçimsiz davranmış olabilirim. Hani benzeri bir dav-  
ışta bulunduğum kuşkusuz; çünkü aynı günün akşamı anne-  
pek sevecen ve ciddi gözlerle beni süzdüğünü anımsıyo-  
ı. Hiç bir şey demeden dikkatimi sabahki olaya çekmek iş-  
ışti belki. Ben de sanırım kendisini anlamış, davranışından  
rü bir pişmanlık duygusuna kapılmıştım. Bunu gören annem,  
beklemediğim bir şey yaptı: Penceredeki saksılıktan toprak  
u küçük bir saksı alıp geldi; saksıya dikilmiş ufak bir soğan  
dı, ve soğandan birkaç evri, açık yeşil, özsuyu bol körpe yap-  
ıştırmıştı. Bir sümbüldü. Annem saksıyı uzatarak dedi ki:  
ak dinle! Bunu şimdi sana veriyorum. İlerde kocaman kırmi-  
bir çiçek açacak içinde. Saksıyı yine eski yerine koyacağım,  
ıdan böyle ona sen bakacaksın! Elini dokundurayım deme-  
an, sağa sola da taşıma. Günde iki kez su vereceksin; unut-  
ı mu, ben sana söylerim. Baktın ki, saksıdaki soğan güzel bir

çiçeğe dönüştü, alır onu, Brosi'ye götürürsün, o da sevinir. Unutmazsın değil mi?»

Sohra beni yatağa yatırdı annem. Benim aklım çiçekteydi; kıvançla çiçeği düşünüyor, ona bakıp etmeyi onurlandırıcı ve önemli bir ödev sayıyordum. Ama daha ertesi sabah unutmuşum sulama işini, annem hatırlattı: «Brosi'nin çiçeği ne âlemde?» Ve aynı sözleri sonradan da birçok kez söylemek zorunda kaldı. Ama yine de o günler saksımdan ve çiçeğimden daha çok beni oyalayıp, mutlu kılan bir başka şey bilmiyorum. Odada olsun, bahçede olsun, içinde çiçek yetişen pek çok saksı vardı evimizde; hem daha büyük, hem daha güzel. Annemle babam eskiden bunları sık sık göstermişti bana. Ama ben ilk kez böyle kendimi vererek küçük bir çiçeğin büyümesine, serpilip boy atmasına tanık oluyor, bunu arzuluyor, buna gereken özeni göstermeye çalışıyor, tasasını yüreğimde taşıyordum.

Birkaç gün çiçeğin durumunu pek iç acıcı bulmadım; sanki bir derdi var da, büyümesine yetecek gücü bir türlü ele geçiremiyor gibiydi. Buna ilkin üzülüp, sonra da sabırsızlandığımı sezince, şöyle dedi annem: «Bak görüyor musun, saksıdaki çiçeğin durumunun da tıpkı ağır hasta Brosi'ninkinden kalır yeri yok. Bir kez daha eskisi gibi büyük bir özen ve sevgi gösterilmeyi istiyor.»

Annemin yaptığı karşılaştırmayı anlamıştım; karşılaştırma çok geçmeden yepyeni bir düşüncenin kafamda uyanmasına yol açmış ve düşünce bundan böyle bütünüyle beni avucunun içine almıştı. O güç belâ büyümeye çalışan küçük çiçekçikle hasta Brosi arasında artık gizli bir ilişkinin varlığını seziyordum. Hattâ sonunda, sümbül büyürse, arkadaşım yeniden sağlığına kavuşacakmış gibi sarsılmaz bir kanı yerleşti ruhuma. Sümbül kendine gelmezse arkadaşım ölecek, o zaman belki çiçeğe gereken özeni göstermedim diyerek arkadaşımın ölümünden ben de kendimi suçlu tutacaktım. Bu düşünce çemberi kafamda oluşup bütünlenir bütünlenmez, yalnız benim bildiğim ve yalnız bana emanet edilmiş sihirli güçleri içeren bir define gibi, saksının üzerine, korkulu ve kışkanç, titremeye başladım.

İlk ziyaretimden üç, dört gün sonra —saksıdaki çiçek henüz hayli cılız görünüyordu— yine bir ara Brosi'lere gittim. Hiç

konuşmaması, hep yatması gerekiyordu Brosi'nin. Ağzımı acıp bir şey söyleyemiyor, boyuna Brosi'nin yatağının başucunda dikiliyor, hasta arkadaşımın yukarıya çevrik yüzünü süzüyordum; ak pak çarşaflardan narin ve sıcak bakıp duruyordu, bu yüz. Brosi arada bir gözlerini açıp kapıyor, başkaca hiç kimildadığı görülüyordu. Dikkatli ve yaşlı biri olsa, küçük Brosi'nin ruhunun artık yerinde durmadığını ve bir an önce yurduna yuvasına kavuşmak istediğini belki biraz çıkarabilirdi. Küçük odadaki sessizlikten kalkan bir korku tam üzerime çullanmak üzereyken, Brosi'nin annesi girdi içeri; gülyüzle beni alıp, sessiz adımlarla dışarı çıkardı.

Bir dahaki kez içim daha bir neşeyle dolup taşarak yollandım Brosi'lere; çünkü saksımdaki çiçekten, yeni bir haz ve güçle, neşe saçan sivri yapraklar fışkırmıştı. Bu kez hasta arkadaşımın da pek neşeli bir hali vardı.

«Yakup ölmeden geçen olayı anımsıyor musun?» diye sordu bana. Derken ikimiz de kargayı anımsadık, kargadan konuştuk, onun söylemesini becerdiği hepsi üç sözcüğe öykündük; epey önce yolunu şaşırıp, bizim buralara geldiği anlatılan gri kırmızı bir papağanın sözünü ettik coşku ve özlemlerle. Ben konuşuyor, habire konuşuyordum; Brosi, çok geçmeden yine yorgun düşmüştü, arkadaşımın hastalığını düpedüz unutmuştum. Günlerden bir gün kafesinden uçup giden papağanın öyküsünü aktardım Brosi'ye; öykü, bizim evde bir efsane gibi anlatılmaktaydı. En güzel yeri de şurasıydı: Çiftlikte çalışan yaşlı bir yanaşma, güzel kuşun sundurmanın çatısında tünediğini görür birden; hemen bir merdiven getirip çatıya dayar ve papağanı yakalamak ister. Çatıya çıkıp da kollayarak hayvana yaklaşmaya çalışırken, papağan der ki: «Günaydın Bayım!» Bunun üzerine uşak kasketini çıkarır ve cevap verir: «Bağışlayınız lütfen, sizin bir kuş olduğunuzu düşünmüştüm de.» Ben bunu anlattıktan sonra Brosi kendini tutamaz, ister istemez bir kahkaha savurur diye geçirmiştim aklımdan. Ama böyle bir şey yapmayınca, şaşırarak arkadaşıma baktım. İnce ve içli bir gülümseme vardı dudaklarında, yanakları eskisinden biraz daha kırmızıydı. Ama ağzını acıp ne bir şey söyledi, ne de güldü.

Ansızın kafamda Brosi'nin benden birkaç yaş daha büyük

olduğu düşüncesi belirdi. Neşem hemen silinip giderek, bir afal-  
lama, bir ürküntü aldı yerini; çünkü Brosi'yle aramda yabancı  
ve bozguncu bir nesnenin içimde yeşerip boy attığını hissetmiş-  
tim.

Bir sinek vızıldayarak odada uçuşmaya başladı. «Yakala-  
yayım mı, ne dersin?» diye sordum.

«Hayır, bırak kalsın!» dedi Brosi.

Bu sözler, sanki bir büyük insan tarafından konuşulmuş gi-  
bi geldi bana.

Sersem bir kafayla Brosi'den ayrıldım.

Eve dönerken, hayatımda ilk kez, o bahar öncesinin sezi-  
lerle dolu peçeli güzelliğine ilişkin bir duygu belirdi içimde; aynı  
duyguyu bir daha ancak yıllar sonrası, çocukluk günlerimin bi-  
timinde hissettim.

Neydi, nasıldı, bilmiyorum. Ama anımsadığım kadar, ılık bir  
esinti ortalığı yalayıp geçiyor, tarlaların kenarında nemli siyah  
toprak yığınları çizgi çizgi ışıdayıp duruyordu. Kendine özgü bir  
Föhn rüzgânının kokusu sinmişti havaya. Anımsadığım bir başka  
şey de şu: O anda bir şarkı mırıldanmaya başlamış, ama hemen  
yine susmuştum; çünkü beni sıkan ve beni sessizliğe zorlayan  
bir şey vardı. Brosi'lerin evinden bizim eve uzanan yol, önemli  
bir anı gibi kaldı belleğimde. Bu anıya ilişkin ayrıntılar, pek ak-  
lımda değil artık. Ama bazan, gözlerimi yumarak o güne uza-  
nabildiğim anlar, dünyayı sanki bir kez daha çocuk gözleriyle  
görür gibi oluyorum. Tanrı'nın bu armağanını ve yaratısını, biz  
yaşlıların normal olarak sanat yapıtlarından tanıdığımız el değ-  
memiş güzellikteki hafiften yanıp tutuşan düşler içinde algılar  
gibi hissediyorum kendimi. Yolun hepsi, iki yüz metre bile yoktu  
sanırım; ama bu yolun üzerinde, bu yolun yukarısında ve ke-  
narında, benim sonradan çıktığım çok gezilerin tümüyle  
kıyaslanamayacak kadar çok şey yaşıyor, çok şey olup bitiyor-  
du.

Birbirine dolanmış dallar, çıplak ağaçlardan gözdağı verir-  
cesine havaya uzanıyor, ince uçlarından kırmızımsı kahverengi  
renkte reçineli tomurcuklar boşluğa doğru fıskırıyor, üzerlerin-  
den rüzgâr esip, küme küme bulutlar geçiyor, altlarında ise ya-  
lın toprak bahar mayalanmasında kaynıyordu. Yağmur sularnın

doldurduğu bir hendek taşmış, yolun üzerini sığ ve bulanık bir suyla dolduruyor, suda eskiden kalma armut yaprakları ve kah-verengi tahta parçaları yüzüyordu. Her biri bir gemiydi bunla-rın; dolu dizgin yol alıp bir yerde karaya oturuyor, haz ve elem duygularıyla sürekli değişen yazgısal serüvenleri yaşıyor ve ba-na da yaşıyordu.

Birden gözlerimin önünde, boşlukta siyah bir kuş belirdi; bir takla attı kuş, yalpalar yaparak uçu, şakıdı ansızın, ışıl ışıl parıldayarak yücelere çıktı ve benim hayretle dolu yüreğim kuş-la uçup gitti.

Boş bir yük arabası yaklaştı karşıdan, arabaya koşulmamış bir at gidiyordu yanında; araba gıcır gıcır sesler çıkardı, teker meker yuvarlanarak geçti önümden, ilk dönemince kadar bakış-larımı kendisinde tutup bırakmadı; güçlü atlarıyla bilinmedik bir dünyadan gelmişti, bilinmedik bir dünyaya dalarak gözden kay-boldu. *Bir anlığına güzel güzel sezgiler uyandırdı içimde, ama bunları yine kendisiyle alıp götürdü.*

Küçük bir anı bu, ya da iki, üç anı. Ama bir saat vuruşuyla bir sonraki saat vuruşu arasında taşların, bitkilerin, kuşların, rüzgârların, renklerin, gölgelerin bir çocukta uyandırdığı, cocu-ğun bir an sonra unutulduğu, ama ilerki yıllarda yine karşıla-şacağı olaylar ve değişimlerden içeri kendisiyle taşıyıp götür-düğü yaşantı, heyecan ve kıvançları kim sayabilir! Havanın ufuk-ta ayrı bir renge boyanışı, evde, bahçede ya da ormanda işiti-len ufak bir ses, bir kelebeğin görünümü ya da şöylece esip ge-liveren bir koku, içimi karıştırarak o geçmiş günlerin anılarını bulut bulut kaldırıyor havaya. Açık seçik ve tek tek tanınacak gibi değil anılar; ama hepsi de, o zamana ilişkin, benimle her taş parçası, her uçan kuş, akan her çay arasında kalıntıları şimdi kiskanç korumaya çalıştığım içten bir yaşantı birliğinin o geçmiş günlere ilişkin nefis kokuyu barındırıyor sinesinde.

Saksımdaki çiçek belini doğrultup, yapraklarını giderek da-ha yukarlara uzatmış, hayli güçlenmişti. Çiçekle beraber ar-kadaşımın iyileşeceği konusunda bir sevinç ve inanç da geli-şip boy atmıştı içimde. Derken gün gelip palazlanmış yapraklar arasında yuvarlak ve pembe bir tomurcuk baş vermiş, bir gün de tomurcuk patlayarak beyazımsı kenarlarla donatılan tatlı kır-



mızı yapraklardan bir çıkın açığa vurmuştu kendini. Ama sak-sıyı kıvançla ve neşe dolu bir sakınganlıkla kucaklayıp götü-rerek, arkadaşım Brosi'ye verdiğim günü unuttum düpedüz. Der-ken aydınlık bir pazar gününün anısı uyanıyor belleğimde. Tar-laların esmer toprağından ekinlerin ince yeşil uçları başlarını çıkarmış ve bulutlar, altından kenarlarla bezenmişti; rutubetli sokaklar, çiftliklerin avluları ve avluların girişleri temiz ve yu-muşak bir gökyüzünü yansıtıyordu. Brosi'nin küçük yatağı, per-vazında kırmızı sümbülün görkemle süzülüp durduğu pencere-ye yaklaştırılmıştı. Yattığı yerde biraz kaldınıp oturtulan Brosi'nin arkası, yastıklarla beslenmişti. Bu kez, benimle her zaman-kindenden daha çok konuştu. Tıraş edilmiş sarı saçlarına sıca-cık güneş ışığı pırl pırl dökülüyor, kulaklarının içini pembe pembe aydınlatıyordu. Keyfime diyecek yoktu; arkadaşımın bundan böyle çarçabuk sağlığına kavuşacağına inanıyordum. Annesi başucunda oturuyordu, derken yeteri kadar Brosi'nin yanında kaldığını düşünerek, sarı bir kış armudunu elime tutuşturdu ve beni evimize yolladı. Merdivenden inerken dışımı geçirdim ar-muda; yumuşacıktı ve bal gibiydi, suyu çenemden aşağı dam-layarak elime aktı. Armudu kemireceğim kadar kemirip kalanı-nı bir tarlaya fırlattım; havada yüksek bir yay çizerek yere düştü.

Ertesi gün ne kadar yağmur varsa yağdı gökten. Evden dışarı çıkmamam söylenmiş, ellerimi tertemiz yıkayıp resimli İncil'in sayfalarını karıştırmama izin verilmiş, ben de büyük bir hazla yapmıştım bunu. Sevdığım çok şey vardı İncil'de; ama en çok sevdiğim, cenneti bekleyen aslan, Elieser'lerin develeri ve bir sazlıkta sepet içinde bulunan küçük Musa'ydı. Ama erte-si gün de yağmur aralıksız yağınca suratımı astım. Günün ya-rısını, pencereden bakıp yağmurun şıpır şıpır düştüğü avluyu ve kestane ağacını seyretmekle geçirdim. Sonra ne kadar oyun biliyorsam, bir bir oynadım hepsini; oyunlar bitti; akşam çök-mek üzereydi, kardeşimle kavga ettim. Eskisi gibi birbirimizin dalına bastık, sonunda kardeşim kötü bir söz söyledi, ben de kendisini patakladım. Ulumaya başladı, kaçıp çıktı odadan, mut-faktan geçti; merdiveni indi, salona girip anneme doğru koştu, kendini kucağına attı annemin. Sonra annem beni gördü, gö-ğüs geçirerek cezalandırdı beni, iyice gözümü korkutarak he-

men gidip yatmamı söyledi. Yatakta anlatılamayacak kadar mutsuz hissettim kendimi; ama çok geçmedi, gözlerimden yaşlar akadursun, ben uyuyakaldım.

Yeniden, sanırım hemen ertesi sabah Brosi'yi dolaşmaya gittim. Arkadaşımın hasta yattığı odada dikilip durdum; annesi dudaklarından bir türlü çekmedi parmağını, ses etmemem için uyarıcı bir bakışla beni aralıksız süzdü. Brosi gözlerini yummuş yatıyor, usulcacık iniliyordu. Korkuyla yüzüne baktım, soluktu ve acıyla buruşmuştu yüzü. Bir ara annesi elimi tutarak, Brosi'nin elinin üzerine koydu; o zaman gözlerini açtı Brosi, kısa bir süre bana baktı. Gözleri ırlı ırdı, eskisinden değişikti. Yabancı, afallamış bir bakışla bana bakıyordu ve uzaklardan gelir gibiydi bakışları; sanki beni hiç tanıymıyordu, benim odada bulunuşuma şaşırılmıştı. Öte yandan, sanki çok daha önemli düşünceler vardı kafasında. Biraz sonra parmak uçlarıma basarak, odadan çıktım.

İkinci üzeri annesinden kendisine bir masal anlatmasını istedi, Brosi; annesi masalı anlatırken de uyudu ve akşama dek sürdü uykusu, bu arada güçsüz kalp atışı yavaş yavaş düşlere daldı ve sonunda yitip gitti.

Akşam yatağa yattığımda annem biliyordu durumu. Ama bana ancak sabahleyin sütümü içtikten sonra açıkladı. Bütün gün bir uyrgezer gibi sağda solda dolaştım, Brosi'nin meleklerin yanına gittiğini ve onlardan birine dönüştüğünü geçirdim içimden. Omuzunda yara iziyle arkadaşımın sıksa vücudunun henüz evlerinde bulunduğunu biliyordum. Gömme töreni ile ilgili ne bir şey gördüm, ne bir şey işittim.

Düşüncelerimde boyuna Brosi'yle uğraşıyordum; arkadaşım zamanla benden uzaklaşıp gözüme görünmez oluncaya kadar epey zaman geçti aradan. Ama derken bahar çıkageldi; erkenden ve ansızın damladı, bütünüyle sarıp sarmaladı ortalığı. Dağların üzerinde sarı ve yeşil renkler uçuyor, bahçe yeni büyüyüp boy atmaların kokusunu saçıyor, kestane ağacı oylum oylum yumuşacık yapraklarıyla patlamış tomurcuk kabuklarından başını çıkarıyor, el yordamıyla ilerlemeye çalışıyor. Tüm hendeklerde aslanagizleri, semiz sapsar üzerinde altın sarısı panıdıyor ve ışıl ışıl gülümsüyordu.

## İÇTE VE DIŞTA

Vaktiyle Friedrich adında biri yaşar, düşünsel konularla uğraşır ve hayli de bilgiliydi. Ancak, bir bilgiye ötekisine baktığı gibi bakmaz, bir düşünceyi ötekisini gördüğü gibi görmezdi. Belli bir düşünce biçimini beğenip ötekilerini küçümser ve iğrenç bulurdu. Mantık denilen o pek üstün düşünüyöntemi, bir de kısaca «bilim» diye nitelediği şey, sevip el üstünde tuttuğu biricik nesnelereydi.

«İki kere iki dört eder», sözünü hiç düşürmezdi ağzından, «inanıyorum ki böyledir bu ve usavurum sırasında bir kimsenin bu gerçekten yola koyulması gerekir», derdi hep.

Düşünme ve bilmenin başka türlerinin de varlığı, Bay Friedrich'in yabancıları değildi hani; ama «bilim» niteliği taşımaktan uzaktı bunlar, dolayısıyla onun gözünde bir hiçti. Tanrıtanımaz biriydi Bay Friedrich, ama dine karşı hoşgörüsüz de sayılmazdı. Bu da bilimsel nesnelere tümünde rastlanan o suskun birbirine uyum özelliğinden ileri geliyordu. Bilim, yüzyıllardır, neredeyse yeryüzündeki bilinmeye değer her konu üzerine eğilmiş, yalnız bir konuyu inceleme alanı dışında tutmuştu ki, o da insan ruhuydu. İlgili konunun dine bırakılması ve dinin ruhla ilgili görüşleri ciddiye alınmaması da, bunların önüne durulmaması, zamanki bir âdete dönüşmüştü. Yani Friedrich de dine karşı hoşgörülü davranmaktaydı; ancak, batıl inanç diye baktığı her şeyden derin bir tiksinti duyuyor, öğreniyordu. Bir uygarlıktan yoksun gelişmemiş uluslar batıl inançla oyalanabilir, çok eski zamanlarda mistik ya da majik bir düşünüyöntemini yaşayabilirlerdi. Değil mi ki bilim denen, mantık denen bir şey vardı artık,

bu modası geçmiş ve ne idiği belirsiz nesnelere ardından koşmanın anlamı yoktu.

İşte böyle konuşuyor ve böyle düşünüyordu, Friedrich. Çevresinde bir batıl inanç izine rastlamaya görsün, kızıp öfkeleniyor, sanki bir düşmanla karşılaşmış gibi bir duyguya kapılıyordu.

Ama onun en çok tutulduğu şey, kendi gibileri arasında, bilimsel düşüncenin ilkelerine aşina okumuş kişiler arasında bu tür batıl inanç kalıntılarında rastlamasıydı. Son zamanda çok aydının da ileri sürüp, üzerinde konuştuğu o kepaze görüş kadar Friedrich'i kahreden, bilimsel düşününün asla en yüce, zaman üstü, ezeli ve ebedi, sonradan yaratılmamış sarsılmaz bir düşünüyü biçimi değil, ancak zamana bağlı, değişmezlik ve yıkılıp gitmezlik güvencesinden yoksun pek çok düşünüyü biçimlerinden biri niteliğini taşıyabileceği yolundaki saçma görüş kadar onu üzen, ona katlanılmaz gelen bir başka şey daha yoktu. Bu küstah, bu yıkıcı ve zehirleyici görüş kol geziyordu ortalıkta. Hani Friedrich de bunun varlığını yoksayamazdı; dünyada savaşın, devrimin, açlığın doğurduğu çaresizlikten kaynaklanan bir uyarı, çağrılmış ruhlann ağzından çıkan bir söz gibi bu görüş, sağda solda sanki beyaz bir el tarafından beyaz bir duvara çiziktirilmiş duruyordu.

Adı geçen görüş kendisini üzüp tedirgin ettiği ölçüde, onun ve ona inandığından kuşkulandığı kişilerin karşısına amansızlıkla dikiliyordu, Friedrich. Çünkü şimdiye kadar gerçekten aydın kişilerden ancak pek azı bu öğretime bağlılığını açık açık ve dolaysız dile getirmişti; öyle bir öğreti ki, yaygınlık kazanıp da güçlendi mi, yeryüzündeki tüm düşünsel değerleri yok etmesi ve ardından bir bozuk düzeni sürükleyip getirmesi beklenbilirdi. Elbet, bu noktaya gelinmemişti henüz; sonra, bu görüşü saklayıp gizlemeden açıkça savunanlar pek fazla değildi; dolayısıyla, şimdilik böyleleri, benzerleri pek rastlanmayan ucube ve antika kişiler gözüyle görülebilirdi. Ama bu zehrin damlaları ve bu görüşün ışınlarıyla yer yer karşılaşılmaktaydı. Zaten halktan kimseler ve yarı okumuşlar arasında bir alay yeni öğretinin, gizli öğretinin, tarikatın ve mümin topluluğunun varlığı seçilmekteydi, bunlarla doluydu dünya; nereye bakılırsa, ba-

til inanç, mistisizm, ruhlara tapınmalar ve daha başka karanlık güçlere yönelişlerle karşılaşılıyordu. Gerçekte söz konusu eğilimlerle savaşmak gerekiyor, ama bilim açığa vurmadığı bir güçsüzlük duygusuyla şimdilik bunlara göz yumuyordu.

Günlerden bir gün, dostlarından birinin evine gidip dolaştı Friedrich; kendisiyle zamanında çok sayıda ortak inceleme yapmıştı. Ama araya bir sürü engel girmiş, uzun süredir dostunu görememişti. Merdivenleri tırmanırken, son kez dostuyla ne vakit ve nerede buluştuklarını anımsamak istedi. Ama normalde belleğinin gücüyle ne denli övünürse övünsün, çıkaramadı bir türlü. Dolayısıyla, biraz keyfi kaçtı, canı sıkıldı; merdivenleri tırmanıp kapı önüne geldiğinde, bu durumundan zar zor kurtarabildi kendini.

Daha günaydın demeye kalmadan, dostu Erwin'in içtenlik dolu yüzünde eskiden bilmediği adeta karşıdakini kollayıp gözetircesine bir gülümseme dikkatini çekti. Ve tüm sıcaklığına karşın her nasılsa alaylı ve düşmanca bulunduğu bu gülümseme gözüne çarpar çarpmaz, demin belleğinde arayıp bir türlü çıkaramadığı şeyi, yani Erwin'le son buluşmalarını anımsadı: Epey öncesinde kalmıştı buluşma; kavga gürültü etmeden, ama bir iç uyumsuzluğu ve bir hoşnutsuzluk duygusuyla birbirlerinden ayrılmışlardı. Buna da yol açan, aklında kaldığına göre, batıl inanç konusunda o zamanki eleştirilerini Erwin'in pek desteklememesiydi.

Tuhaf! Nasıl da unutulmuştu bütün bunları. Ve şimdi anlıyordu ki, dostunu bunca zaman arayıp dolaşmayışının tek nedeni o vakitki içlerlemesiydi. Dostunu dolaşmayı sürekli olarak ileri bir tarihe ertelemesini gerektiren bir yığın başka nedeni her vakit kendi kendine sayıp dökmüştü; ama gerçek neden, söz konusu içlerlemeydi kuşkusuz.

İşte şimdi dostuyla karşılıklı dikiliyorlardı ve Friedrich'e öyle geliyordu ki, bir vakit aralarında başgösteren o küçük uçurum ve ayrılık giderek alabildiğine büyümüştü. Erwin'le kendisinde bir zaman hep var olagelmiş bir şeyin eksikliği konusunda bir duygu belirmişti içinde. Belki bir ortaklık havasıydı bu, birbirini doğrudan anlama, hatta sevmeye havasıydı; oysa bunların yerini şimdi bir boşluk, bir uçurum, bir yabancılaşma almıştı. Se-

lam ve sabahtan sonra havalar üzerinde konuşmuş, eş dosttan, onların ne durumda bulduklarından söz açmışlar ve Allah bilir neden, konuştuğu her söz, Friedrich'in ruhunda dostu Erwin'i pek anlamadığı, onun da kendisini pek tanımadığı yolunda ürkütücü bir duygunun uyanmasına yol açmıştı. Ağzından çıkan sözlerin dostu Erwin'e çarparak kayıp yere düştüğünü, doğru dürüst bir konuşmanın sürdürülebilmesi için ortak bir zeminin bulunmadığını görür gibiydi. Üstelik, başlangıçtaki candan gülümseme, Erwin'in yüzünden bir türlü kaybolmak bilmiyordu. Hani bu da Friedrich'i nerdeyse tiksindirmeye başlamıştı.

Zar zor sürdürülen konuşmadaki bir aradan yararlanan Friedrich, bakışlarını dostunun çok iyi bildiği çalışma odasında gezdirdi; derken duvarlardan birine toplu iğneyle şöylece tutturulmuş bir kâğıda ilişti gözü. Kâğıt, onda bir hoş duyguların depreşmesine yol açtı; eski anıları canlandırdı belleğinde; çünkü çok gerilerde kalmış öğrencilik yıllarında Erwin'in zaman zaman bir düşünürün bir sözünü ya da bir ozanın bir şiirini bu yoldan gözü önünde bulundurmak ve belleğinde canlı tutmak alışkanlığı aklına gelmişti hemen. Kalkıp duvara yaklaştı ve yazıyı okudu. Erwin'in düzgün el yazısıyla şunlar yazıyordu kâğıtta: «Hiçbir şey dışta değil, hiçbir şey içte değildir; çünkü dışta olan içtedir.»

Friedrich'in rengi sarardı, bir an dikilip kaldı kâğıdın önünde. İşte yüz yüze gelmişti! İşte korktuğu şey, karşısında duruyordu! Başka vakit bu kâğıttaki yazıya bir şey demeyebilirdi; hoşgörüyü ona katlanabilir, ona bir kapris, nihayet herkesin rahatlıkla başvurabileceği masum bir eylem, belki kollanıp gözetilmeyi gerektiren küçük çapta bir duygusallık diye bakabilirdi. Bu sözleri, bir an şairliği tutmuş bir kimsenin kâğıda yazmadığını, bunca yıl sonra gençliğindeki bir alışkanlığa Erwin'in bir kapris sonucu dönmediğini seziyordu, Friedrich. Dostunu şimdilerde uğraştıran sorunun bir dışavurumu olarak kâğıda geçirilmişti yazı ve gizemsel düşünüyü ele vermekteydi! Erwin, döneklik etmişti.

Yavaş yavaş başını çevirip Erwin'e baktı Friedrich; başlangıçtaki gülümseme yeniden dostunun yüzünde alevlendi.

«Bana bunun ne demek olduğunu açıklar mısın?» diye sordu, Friedrich.

Erwin, nazik, başını salladı.

«Bu sözü hiç okumadın mı şimdiye kadar?»

«Okudum tabii», dedi Friedrich, «elbet yabancıysa değilim bu sözün. Mistisizm, gnostisizm havası esen bir söz. Belki şiirsel bir dille kaleme alınmış, ama... Evet, lütfen açıklar mısın anlamını! Sonra ne diye senin duvarda asılı duruyor, ha?»

«Hayhay», dedi Erwin, «bu söz, şu an beni meşgul eden ve bana pek mutluluk veren bir bilgi öğretisine ilk girişi oluşturuyor.»

Friedrich öfkesini yenerek sordu: «Yeni bir bilgi öğretisi mi? Var mı böyle bir şey? Varsa adı neymiş, söyler misin lütfen!»

«Şey», dedi Erwin, «yalnız benim için yeni bir şey; gerçekte çok eski ve saygın bir öğreti, adı da maji.»

Söz çıkmıştı ağızdan. Bu kadar açık yürekli bir itirafı eni-konu şaşırıp irkilen Friedrich, dostunun şahsında ezeli düşmanı-yla karşı karşıya, göz göze geldiğini korkunç bir ürpertiyle hissetti. Sustu. Kızacağını mı, yoksa ağlayacağını mı bilemiyordu. Yeri doldurulamayacak bir şeyi yitirmenin duygusu tüm acılığıyla çörelendi yüreğine. Uzun süre ağzını açmadı. Sonra sesinde yapmacık bir alayla şöyle dedi:

«Demek niyetin bir sihirbaz olmak?»

«Evet», dedi Erwin duraksamadan.

«Bir çeşit sihirbaz çırağı, öyle mi?»

«Öyle.»

Yeniden sustu Friedrich. Bitişik odadan bir saatin üç tak-lanını işitti. İşte öylesine bir sessizlik kaplamıştı odayı. Derken şöyle konuştu: «Adı geçen yola sapmakla gerçek bilimle arandaki tüm ilişkiyi gözden çıkardığını, dolayısıyla benimle de hiçbir alıp vereceğini kalmadığını biliyorsundur sanırım?»

«Ben bu konuda değilim», diye cevapladı Erwin. «Ama ille böyle olması gerekiyorsa, elimden ne gelir?»

Friedrich ansızın parladı: «Elinden ne mi gelir? Bu oyunu, bu acınacak, bu aşâğılık büyü inancını bırakmak, bir daha ken-

disine dönmek üzere ondan yüz çevirmek! Sana karşı saygımı yitirmemi istemiyorsan, işte yapman gereken şey.»

Artık önceki gibi neşeli görünmeyen Erwin, yine de gülümsemi biraz. «Öyle konuşuyorsun ki», dedi alçak sesle. Sözler ağzından alabildiğine yavaş çıkıyor, o bu sözleri söylerken Friedrich'in hırçın sesi çınlamasını adeta sürdürüyordu. — «Hani öyle konuşuyorsun ki, sanki benim isteğime bağlı her şey; sanki elimde bir seçme özgürlüğü var. Büyüyü ve sihiri seçen, ben değilim gerçekte. Kendileri seçti beni.»

Friedrich, derin bir göğüs geçirdi. «Madem öyle, hoşça kal», diyerek doğrulup kalktı. Erwin'in elini sıkmaya yanaşmadı.

Bunun üzerine Erwin: «Ama hayır!» diye yükseltti sesini. «Hayır! Böyle ayrılp gidemezsin benden. Tut ki, ikimizden biri ölmek üzere —şimdiki durum da başka türlü değil zaten!—, birbirimize veda etmemiz gerekmez mi?»

«İyi güzel ama, içimizden ölmek üzere olan kimmiş?»

«Bugün benim kuşkusuz. Yeniden doğmak isteyen, ölmeye hazırlıklı bulunması gerekir.»

Friedrich, bir kez daha duvardaki kâğıdın önüne gelip durdu; iç ve dış'la ilgili yazıyı okudu.

«Pekâlâ», dedi sonunda, «haklısın. Öfkeyle birbirimizden ayrılmamız ne sana, ne bana yarar sağlar. Dediğin gibi yapacak, içimizden birinin ölmek üzere bulunduğunu düşüneceğim. Ölmekte bulunan kişi rolünü de yine ben yüklenbilirim. Senden ayrılmadan, son ricamı dile getireceğim.»

«Bak, hoşuma gitti bu», dedi Erwin. «Söyle, birbirimize veda ederken seni sevindirecek ne gibi bir hizmette bulunabilirim?»

«İlk baştaki sorumu tekrarlıyorum. Bu aynı zamanda senden son ricam: Şu kâğıttaki sözün anlamını elden geldiği kadar eksiksiz açıklar mısın bana?»

Erwin kısa bir süre düşündükten sonra dedi ki:

«Hiçbir şey dışarda değil, hiçbir şey içerde değil. Bu sözün dinsel anlamı nedir, biliyorsun: Tanrı her yerdedir, us'tadır, doğa'dadır. Her şey Tanrısal'dır, çünkü Tanrı her şeydir. Biz eskiden panteizm derdik buna. Felsefî anlamına gelince: iç ve dış'ı birbirinden ayırmak, düşüncemizin alışık olduğu bir şey; ama



düşünmemiz için ille de zorunlu değil. Kendisi için belirlenen sınırın gerisine çekilmek, yani öbür dünyaya sığınmak gibi bir olanak var usumuzun elinde. Dünyamızı oluşturan ikili karşılıkların ötesinde, alışlagelenden bir başka türlü yeni bilgiler başlıyor. Ama, sevgili dostum, sana şunu itiraf edeyim ki, düşüncem değiştiğinden beri kesin sözcükler, kesin sözler diye bir şey tanımıyorum; tersine her sözcük on türlü, yüz türlü anlam taşıyor benim için. İşte seni korkutan şey ve işte maji'nin başlangıç noktası.»

Kaşlarını çatan Friedrich, dostunun konuşmasını kesmek istedi; ama Erwin, yatıştıran bir bakışla kendisine bakarak, eskisinden de duru bir sesle sürdürdü konuşmasını: «Müsaade et, ayrılmadan önce bir örnek vereyim. Benim buradan bir şey al yanına giderken; rastgele bir şey; zaman zaman karşısına geçip bak; iç ve dış'la ilgili söz, kendisinde barındırdığı o bir sürü anlamdan birini çok geçmeden sana buyur edecektir.»

Bunun üzerine çevresine bakındı, Erwin; duvardaki bir rafa elini uzatıp, üzeri sırlanmış kilden küçük bir heykel aldı ve Friedrich'e verdi. «Bunu bir veda armağanı kabul et. Eline tuttuğum bu nesnenin, senin dışında bulunmaktan çıkıp içinde yer aldığını görünce, yine gel bana! Ama baktın ki, şimdi olduğu gibi ilerde de bu nesne hep dışında kalıyor, bana veda edişin hiçbir vakit geçerliğini yitirmesin!»

Friedrich'in çok şey söylemek geçti aklından, ama Erwin elini uzatmıştı; uzanan eli sıklıkla ve bundan böyle herhangi bir sözün konuşulmasını gereksiz kılan bir yüz ifadesiyle Erwin'e veda ederek ayrıldı.

Evden çıkıp merdivenleri inmeye koyuldu. Bu merdivenleri son kez çıktığından beri ne çok zaman geçmişti! Caddeleri, sokakları geride bırakıp evine geldi. Kilden küçük heykel elindeydi. Çaresizlik içinde, yüreğinde bir mutsuzluk, evin önünde durdu; heykeli kavrayan elini bir an öfkeyle sıklıkla, bu gülünç nesneyi fırlatıp parça parça etmek geldi içinden. Ama kendini tuttu, dudaklarını ısırıp kapıdan girdi içeri. Hiç daha böylesine sirlenmemiş, böyle çelişik duygular içinde kahrolmamıştı.

Dostunun armağanını koyacak bir yer aradı, sonunda onu

bir etajerin üst gözüne yerleştirdi. Şimdilik burada kalacaktı heykel.

Kimi günler Friedrich heykeli gözden geçiriyor, heykel üzerinde, heykelin vatani üzerinde düşüncelere dalıyor, bu saçma nesnenin kendisi için taşıyabileceği anlam üzerinde kafa yuyordu. Belki küçük bir insanı, belki Tanrı'yı, belki de bir putu canlandırıyor, heykel. Roma Tanrısı Yanus gibi iki yüzü vardı; kilden hayli kaba biçimde yoğrulmuş, yer yer çatlakları içeren sırcayla üzeri kaplanmıştı. Pek değerli denemeyecek zevksiz bir şeydi; bir Romalı ya da bir Yunanlı sanatçının elinden çıkmadığı kuşkusuzdu; daha çok Afrika'da ya da bir Pasifik adasındaki ilkel bir ulusun işçiliğinin damgasını taşıyordu. Birbirinin tıpkısı iki yüzde de duygusuz, miskin ve sırtkan bir gülümseme seçilmekteydi. Küçük seramik heykelin, aptalca gülümsemesini böyle harcayıp durması, insanda bayağı tiksinti uyandırıyor.

Friedrich, heykele alışmamıştı bir türlü. Düpedüz iğrenç ve sevimsiz buluyordu onu; heykel yoluna duruyor, kendisini rahatsız ediyordu. Daha ertesi gün heykeli almış, şöminenin üzerine koymuştu. Bir başka gün de tutup dolabın üzerine kaldırdı. Sanki heykel öne çıkmak için çaba harcıyor, ikide bir Friedrich'in bakışlarını üzerine çekiyor, soğuk ve alık, gülümüyor, kendine bir paye verip önemsenmesini istiyordu. İki, üç hafta sonra Friedrich heykeli alıp hote götürdü, İtalya'da çekilmiş fotoğrafların ve sağda solda durup hiç yüzlerine bakmadığı hatıra eşyaların arasında bir yere yerleştirdi. Hiç değilse heykelden putu şimdi yalnız sokağa çıkarken ya da eve döndüğünde görüyor, hızla gelip geçiyor önünden, hiçbirinde de şöyle alıcı gözleriyle ona bakmıyordu. Ne var ki, istediği kadar kendi kendine itiraftan çekinsin, heykel yeni yerinde de onu rahatsız etmekten geri durmadı.

Bu seramik heykel, bu ikiyüzlü ucube, Friedrich'in yaşamına bir sıkıntı, bir hüzün havası getirmişti.

Aradan aylar geçti; günün birinde kısa bir geziden eve döndü Friedrich. Sanki bir şey kendisini rahat bırakmıyor, sağa sola sürüklüyormuş gibi, zaman zaman bu tür gezilere çıkmaya başlamıştı. Eve girip holden geçti; hizmetçi tarafından karşılandı;

kendisi yokken eve gelmiş mektupları okudu. Ama yapılması gereken önemli bir şeyi unutmuşçasına tedirgin ve dalgındı. Evdeki kitaplardan hiçbirini çekici bulmadı, koltuklarda rahat edemedi. Kendini yokladı, anımsamaya çalıştı: Nasıl böyle ansızın başgöstermişti bu durum? Savsakladığı önemli bir şey mi vardı? Bir şeye mi sıkılmıştı canı? Sağlığa zararlı bir şey mi yemişti? Bu durumun nedenini kestirmeye çalıştı. Derken içindeki rahatsız edici duygunun, evden içeri girdiği, hole ayak attığı zaman üzerine çullandığını saptadı. Gerisin geri hole seğirtti, elinde olmaksızın gözleriyle kilden heykeli aramaya koyuldu.

Heykelden putu ortalarda göremeyince tuhaf bir korku yayılıp gecti içini. Küçük heykel kayıplara karışmıştı; yerinde yerler esiyordu. O kilden cüce ayaklarıyla evden çıkıp gitmiş miydi? Kanatlanıp uçmuş muydu? Bir büyü, bir sihir geldiği yere geri mi çağırılmıştı kendisini?

Friedrich toparlandı birden, gülümsedi, duyduğu tasadan ötürü kendini paylarçasına başını salladı. Sonra sakin aramaya koyuldu, bütün odayı kolaçan etti. Bir sonuç alamayınca, hizmetçiyi çağırdı. Şaşırmış bir hali vardı hizmetçinin, evi derleyip toparlarken heykeli elinden düşürüp kırdığını hemen itiraf etti.

«Peki, nerde parçaları?»

Parçalarını saklamamıştı hizmetçi. Oysa bu küçük heykel ne sağlam görünmüştü gözüne! Çünkü ikide bir eline almıştı onu, elinde tutmuştu; ama işte bir ara yere düşünce tuzla buz olmuş, onarılacak yanı kalmamıştı. Parçaları alıp camcıya göstermiş, ama camcı gülmüş, hizmetçi de bunları kaldırıp atmıştı.

Friedrich, hizmetçiyi gitmesini söyledi. Gülümsedi. Heykel kırılmışsa kırılmıştı. Allah için üzüldüğü yoktu. Bu *hilkat garibesini* başından atmıştı, bundan böyle iç rahatlığına kavuşabilirdi. Keşke o vakit, keşke onu alıp eve getirdiği ilk gün kırıp atsaydı! O zamandan beri ne çok acı çekmişti. Bu put nasıl da öyle miskin, öyle yabancı, öyle sinsî, öyle hain, öyle iblisce gülümseyerek bakıp durmuştu kendisine. Eh, artık heykel burada olmadığına göre, saklamadan açığa vurabilirdi: Doğrusu korkmuştu, gerçekten ve içtenlikle korkmuştu bu toprak tanrıdan! Onun, yani Friedrich'in tiksinc ve katlanılmaz bildiği, öteden

beri zararlı, düşmanca ve savaşılmaması gereken bir gözle bak-  
tığı ne varsa, hepsinin, tüm batıl inançların, tüm karanlıkların,  
tüm vicdanî ve ruhsal zorlamaların simgesi değil miydi, bu hey-  
kel? Bazen yeraltında ortalığı birbirine kattığı sezilen tehlikeli  
gücü dile getirmiyor, o uzak yer sarsıntısını, uygarlığın yakın  
gelecekteki çöküşünü, insanlığı tehdit eden o kargaşayı can-  
landırmıyor muydu? Bu kepaze heykel, en iyi dostunu elinden  
almamış mıydı? Hayır, elinden almakla kalmamış, dostunu düş-  
man yapmıştı. Evet, artık bu toprak heykelden kurtulmuştu. Hey-  
kel ortadan kalkmış, kırılıp parçalanmış, hesabı görülmüştü.

Ve iyi ki böyle olmuştu; iyi ki heykeli kendisi değil, hizmetçi  
kırmıştı. İşte Friedrich, bu gibi düşünceleri geçirdi kafasından  
ya da kendi kendine böyle mırıldandı. Sonra da kalkıp işi gü-  
cüyle uğraşmaya koyuldu.

Ama sanki bir lânet cullanmıştı üzerine. Çünkü gülünç hey-  
kelin varlığına bir ölçüde alıştığı, holdeki görünümüne yavaş  
yavaş aşinalık kazanıp, bunu pek umursamazlıkla karşıladığı şu  
sıra, onu artık evde bulamamaktan hayli üzüntü duymaya baş-  
lamıştı. Evet, heykeli arıyor, ama holden geçerken onun eski  
yerinde artık bir boşluktan başka bir şey seçemiyor, heykelin  
eski yerinden bir boşluk kalkarak tüm odayı bir yabancılık ve  
soğuklukla donatıyordu.

Kötü günler ve ondan da kötü geceler yaşamaya başlamış-  
tı, Friedrich. Bundan böyle o iki yüzlü toprak putu düşünmeden,  
onun eksikliğini duymadan, düşüncelerini ona bağımlı hisset-  
meden holden geçemiyordu. Ve giderek durum, kahredici bir  
saplantıya dönüştü. Saplantı, yalnız holden geçtiğinde üzerine  
cullanmaktan hanidir çıkmıştı artık. Oh, hayır, masadaki sahip-  
siz yerden şimdi nasıl boşluk ve ıssızlığa benzer bir şey çevre-  
ye yayılıyorsa, bu düşünsel saplantı da onun içinde dört bir  
yana yayılıyor, tüm öbür nesnelere kaldırıp bir kenara itiyor, çev-  
resini oya oya ilerliyor, vardığı her yeri düpedüz yabancılık ve  
boşlukla dolduruyordu.

İkide bir heykeli bütün açık seçikliğiyle gözlerinin önünde  
canlandırıyor, onu yitirmesinden ötürü bu kadar üzülmemesinin sac-  
malığını kendi kendisine açıklamak istiyordu. Bütün o budalaca  
iğrençlik ve barbarlığı, o boş ya da sinsine denebilecek çirkinliği,

o iki yüzlü heykeli kafasında tasarlıyordu; hatta bazen öyle oluyordu ki, sanki içten gelen bir zorlamanın etkisiyle ağzını büzüyor, öğrenerek heykelin gülümsemesine öykünmeye uğraşıyordu. Her iki yüzün tümüyle birbirinin eşi sayılıp sayılmayacağı sorusu, bir türlü bırakmıyordu yakasını. Acaba ufak bir kabalık ya ya sırçasındaki bir çatlaklık, yüzlerden birine ötekisinden ayrı bir anlatım vermemiş miydi? Soran bir anlatım? Sfenksi bir anlatım? Ayrıca sırçanın kendisinde ne dehşet verici, ne acayip bir renk vardı. Yeşil vardı, mavi vardı, gri vardı, ama kırmızı renk de eksik değildi. Öyle bir sırça ki, şimdi ona çokluk başka nesnelere de rastlıyor, üzerine güneş vurmuş bir pencerenin parıltısında, nemli bir kaldırımın yansıyan yüzeyinde aynı sırçayla yüz yüze geliyordu.

Bu sırça Friedrich'in zihnini bir hayli kurcaladı, geceleyin de düşüncelere saldı onu. Ne tuhaf, yabancı, akustığı çirkin, aşına sayılamayacak, nerdeyse hain bir nitelik taşıyordu, bu «sırça» sözcüğü! Sözcüğü öğelerine ayırdı, kin ve nefretle parçalayıp böldü onu, hatta birinde ters yüz etti. «Çaşır» sözcüğü çıktı ortaya. Bu çaşır sözcüğü nereden alıyordu akustığını, şeytan bilir! Ama çaşır sözcüğünü biliyordu, kuşkusuz biliyordu bu sözcüğü, biliyordu ve bildiği kadar da düşmanca, hain bir sözcüktü, rahatsız edici ve çirkin anlamlar taşıyan bir sözcüktü. Uzun süre sözcük rahat vermedi kendisine; ama sonunda bulup çıkardı: Yıllar önce bir gezide alıp okuduğu, içine dehşet salan, onu işkence içinde kıvrandıran, ama beri yandan kendisine doğru çeken «Prenses Russalka» adında bir kitabı anımsatıyordu. Bir lânet gibi bir şeydi bu; heykelle, sırla, maviyle, yeşille, gülümsemeyle ilgili her şeyden bir düşmanlık taşıyor, onu iğneliyor, onu yiyip bitiriyor, zehirler, ağular içeriyordu. Putu bir vakit eline tutuştururken, dostu Erwin, nasıl alabildiğine acayip bir gülümsemeyle gülümsemişti: Alabildiğine acayip, alabildiğine anlamlı, alabildiğine hain!

Kafasındaki bu saplantılara erkekçe karşı koydu, Friedrich; hatta kimi günler başarı da kazandı. Kendisini bekleyen tehkeyi açık seçik hissetmekteydi, aklını kaçırmaya niyeti yoktu! Hayır, aklını kaçırmaktansa, ölürdü daha iyi! Kendisine us ve mantık gerekliydi, yaşam değil. Birden aklına geldi: Belki de

maji denen şey, Erwin'in bir yolunu bulup onu bu heykel yardımıyla büyülemesi, söz konusu karanlık güçlere karşı us ve bilimi savunan kendisininse kurban gidişiydi. Ama gerçekten böyleyse, böyle bir şeyi kafasında canlandırabiliyorsa, o zaman maji vardı demek, o zaman büyü vardı! Hayır, böyle bir şeye inanmaktansa, ölüdü daha iyi!

Friedrich, bir hekime göründü sonunda; hekim gezintilere çıkmasını, banyolar yapmasını salık verdi. Kimi akşamlar bir gazinoya gidip oyalanmaya çalışıyordu. Ancak, bütün bunlardan bir yarar göremedi. Erwin'e lanetler savurdu.

Bu günlerde sık sık olduğu gibi, bir gece erkenden sıkıntıyla uyanmış, sonra da gözüne bir daha uyku girmemişti. Alabilirdiğine bir keyifsizlik ve tedirginlik içindeydi. Düşünüp taşınmak, bir yerde bir avuntu ele geçirmek, kendi kendine bazı cümleler fısıldamak, güzel cümleler, moral güçlendirici bir rahatlık ve duruluğu içeren cümleler bulup; kendi kendine mırıldanmak istedi. Ama aklına bir şey gelmedi; yarı şaşkın, birtakım sesler döküldü ağızından, kendi kendine birtakım heceler kekeleydi, giderek dudaklarında kimi sözcükler oluştu, nasılsa içinde beliren küçük bir cümleyi anlamını sezmedisizin birçok kez tekrarladı. Pelték pelték söyleyip durdu cümleyi; cümleyle kendi kendini uyuşturmaya, cümleyi korkuluk gibi kullanarak adeta bir uçurum kenarındaki dar, ama dar bir yoldan el yordamıyla ilerleyip, yitik uykusuna gerisin geri dönmeye çalıştı.

Ne var ki, yüksek sesle konuşurken ağızından pelték pelték çıkan sözler, ansızın bir yol bulup bilincinden sızdı içeri. Bu sözleri tanıdı; şöyleydi: «Evet, şimdi benim içimdesin!» Derken bir şimşek gibi çaktı kafasında; bu sözlerin ne anlama geldiğini, bu sözlerin kilden heykelle ilgili olduğunu ve gecenin bu bozbulanık saatinde Erwin'in o kahrolası gün geleceğe ilişkin kehanetinin tıpatıp ve harfi harfine gerçekleştiğini, bir vakit tiksintiyle parmakları arasında tuttuğu heykelin bundan böyle onun dışında değil, içinde yer aldığını kavradı! «Çünkü dışta olan şey içtedir.»

Sıçrayarak doğrulup oturdu yatakta. Bir buz ve ateş dalgası içinde sağa sola sürükleniyordu. Çevresinde dünya fırdolayı dönüyor, gezegenler gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Çarça-

buk giysilerine uzandı eli, ışığı yaktı, yataktan çıktı, kendini so-  
kağa atıp gece yarısı Erwin'in evine doğru seğırtmeye koyuldu;  
çalışma odasının penceresinde ışık yandığını gördü. Evin ka-  
pısı açıldı, herşey kendisini bekler gibiydi. Bir koşu, merdiven-  
leri çıktı. Erwin'in odasından telâşla içeri daldı; titreyen ellerini  
masanın üzerine dayadı. Erwin, yanbaşındaki lâmbanın yumu-  
şak ışığında oturuyor, gülümsüyordu.

Dostça doğrulup kalktı: «Geldin demek! Bak bu iyi!» dedi.

«Beni bekliyor muydun?» dedi Friedrich, fısıltıyla.

«Hani senin de bildiğin gibi, benim küçük armağanı alıp git-  
tiğinden bu yana hep bekledim seni. O zaman, sana söylediğim  
şey gerçekleşti mi?»

Friedrich alçak bir sesle: «Gerçekleşti», diye cevapladı.  
«Heykelden put şimdi içimde bulunuyor. Artık katlanamayaca-  
ğım.»

«Sana yardım edebilir miyim?» diye sordu Erwin.

«Bilmiyorum. Nasıl istiyorsan öyle yap. Maji konusunda da-  
ha çok bilgi ver bana. Şu putu içimden nasıl çıkarabileceğimi  
söyle.»

Erwin elini dostunun omuzuna koydu. Bir koltuğa götürüp  
oturttu onu.

Sonra candan, gülümseyerek ve nerdeyse bir annenin se-  
vecen sesiyle şöyle dedi: «Put senin içinden yine çıkacak dı-  
şarı. Güven bana! Kendine güven! Puta inanmasını öğrendin.  
Şimdi onu sevmeyi öğren. Put şimdi içinde, ama henüz ölü, he-  
nüz bir hayaletten başka bir şey değil. Uyanmasını sağla, konuş  
onunla, sor kendisine. Çünkü o sensin. Bundan böyle tikslenme,  
korkma ondan, ona işkence etme. Nasıl zavallı puta bu kadar  
acı çektirebildin, çünkü senden başkası değildi o. Nasıl kendi  
kendine eza ve cefada bulunabildin!»

«Maji'ye giden yol bu mu?» diye sordu Friedrich. Koltuğa  
iyice gömülmüştü. Kocayıp yaşlanmıştı sanki, sesinde yumuşak  
bir ton vardı.

Erwin şöyle cevap verdi: «Evet, maji'ye giden yol budur.  
Belki en çetin adımı atmış durumdasın. Yaşadın gördün: Dış, içe  
dönüşebilir. İkili karşıtlıkların ötesinde eğleştin. Sana bir cehen-  
nem gibi göründü, ama bir cennet sayılacağını öğrenmelisin.

**Cnk cennet bekliyor seni. Bak, nedir maji: Dış yerine içi, i yerine dış'ı geçirmek; ama senin gibi bir zorlamanın etkisi altında, acıdan kıvrılarak değil, zgr ve gönüllü yapmak bu işi. Geçmişi ağır, geleceği ağır: İki de sendedir bunların. Şimdiye kadar kendi iinin bir kölesi gibi yaşadın. Artık kendi kendinin efendisi olmayı öğrenmelisin! İşte budur maji!**



## GÜZ MEVSİMİNDE YAYA BİR GEZİ

### Gölden Geçiş

Pek serin, rutubetli, asık suratlı, erkenden kararan bir akşam. Dik bir patikayı, yer yer balçıklı çukur bir yolu izleyip indim aşağı; göl kıyısında tek başıma dikiliyor, soğukta titriyorum. Tepelerin ardından sis bulutları yükseliyor. En sonunda dindi yağmur; bundan böyle tek tük damlalar düşüyor, güçsüz rüzgârla sağa sola sürükleniyor.

Kıyıda yan beline kadar çakıllar üzerine çekilmiş iri karnıllı bir kayık. Sağlam bir şey, tertemiz boyanmış, dibinde su falan yok, kürekleri de gıcır gıcırdir mutlaka. Kayığın yanbaşında tahtadan çatılmış bir bekleme kulübesi. Açık duruyor, kimseler yok içerde. Kapı direğine pirinç madeninden boynuza benzer eski bir boru asılmış. İnce bir zincirle tutturulmuş oraya. Borunun içine üfledim. Sırım gibi sert, kızgın bir ses, miskin ve uyuşuk, dağıldı havada. Bir kez daha üfledim, daha bir uzun, daha bir güçlü. Sonra atlayıp oturdum kayığa, biri çıkıp gelecek mi diye gözlemeye başladım.

Göl hafif çalkantılı. Küçük dalgalar ölgün şırıptılarla ince bordolarına vuruyordu kayığın. Biraz üşüyordum, yağmurda ıslanmış geniş paltoma sınıksı sarımdım; ellerimi koltuk altlarına sokup, seyre daldım gölü.

Minik bir ada; kocaman bir kaya parçasını andırıyor; gölün orta yerinde kurşun renkli sudan siyahimsi çıkarmış başını. Benim olaydı, üzerine bir kule yaptırır ve kare biçiminde bir temel

oturdurdum kuleyi; içinde hepsi birkaç oda bulunurdu: Yatak odası, oturma odası, yemek odası, bir de kitaplık.

Ve bir bekçi dikedim başına; kuledeki düzenden kendisini sorumlu tutar, her gece en üstteki odada ışık yaktırırdım. Sonra gezilere çıkar, ama istediğim zaman sinesinde barınıp dinleneceğim bir yerim bulunduğu bilincini içimde taşırdım hep. Uzak kentleri dolaşır, genç yosmalara göldeki kulemden sözederdim. Belki aralarından biri: «Bir bahçesi de var mı?» diye sorardı. «Şu anda bir şey söyleyemem», diye cevaplardım, «kuleye uğramayalı öyle çok zaman geçti ki! Ama isterseniz buyrun, beraber gidip bakalım sizinle.»

O güler, elâ gözlerindeki ifade ansızın değişiverirdi. Ama belki mavi olurdu gözleri ya da siyah; yüzü ve boynu esmer; üzerinde bordo rengi bir giysi, kürkten garnitürlerle bezenmiş baştan aşağı.

Şu hava da niçin böyle ayazdı bilmem! Neşem kaçtı derken, bir can sıkıntısı ruhumda filizlenip boy verdi.

Bu siyah kayanın oluşturduğu adadan bana da neydi sanki? Gülünç denecek kadar küçük bir ada, bir kuş pisliğinden kalır yeri yok, üzerine bir şey kondurulacak gibi değil. Hem ne diye canım? Gerçekten kuleli bir şatom bulunsa da, şatoyu kendisine göstermek istediğim hayalimdeki genç kadın gerçekten yaşasa, yok sarışınmış, yok esmer, giysisinde yok kürkten garnitürler varmış, yok danteller ya da bayağı kordonlar, ne çıkardı sanki bundan? Hem kordonlar neyime yetmezdi? Aman canım, senin olsun! dedim sonunda. Kürkten garnitürleri, kuleyi ve adayı gözden çıkarıp, yeniden iç rahatlığına kavuşmayı diledim. Ne var ki, canımın sıkıntısı, benim gözden çıkardıklarımı alıp kendi heybesine attı, somurtup sustu, azalacağı yerde büyüdü, çoğaldı.

Biraz sonra yeniden sordu can sıkıntım: «Söyley misin lütfen, ne diye oturup durursun burada, hiç bilmediğin bu yabancı yerde? Kıyıda, böyle nemli bir havada ne diye oturur, ayazda titrersin?»

O anda pakil taşlar gıcırdadı, pesten bir ses işittim. Kayıkcıydı gelen.

Kayığı itip suya indirirken yardım ettim kendisine: «Çok beklediniz mi?» diye sordu.

«Sanırım yeteri kadar», diye cevapladım. «Gitsek iyi olur artık.»

Bir çift küreği ıskarmozlara taktık, kancalı sopayla kıyıdan kuvvet alıp açıldık göle, ilkin küreklerin çekiminde uyum sağlamaya çalıştık, sonra güçlü atılımlarla işe koyulduk suskun. Ellerimin kollarımın ısınması ve uyum içinde çevik kürek çekişleriyle, icimde bir başka ben, dünyaya gözlerini açtı, o üşütücü miskinlik ve keyifsizliğime tez elden son verdi.

Kır sakallı, uzun boylu, sıska biriydi kayıkçı. Kendisini tanıyordum; yıllar önce beni birçok defa karşıya geçirmişti. Ama o, beni tanımadı.

Gideceğimiz yere kadar bir yarım saat kürek çekmemiz gerekiyordu. Biz henüz yoldayken, iyice bastırdı gece. Sol kürek bendeydi; her suya daldırışımda ıskarmoz yerinden passı passı gıcırdağını işitiyordum. Ölü dalgalar, kof bir sesle prova altını dövüp duruyordu düzensiz. İkkin paltomu, arkadan ceketimi soyunup yanibaşıma koymuştum; sahile yaklaştığımızda, vücudumu hafif bir ter kaplamıştı.

Karanlık suda oynayan karşı ışıklar, kırık çizgiler yaparak zıplayıp titreşiyor, ışıdamaktan çok göz kamaştırıyordu. Sahile yanaştık; kayıkçı bir halatı atıp kıyıdaki kalın bir babaya geçirdi. Kemerli kapıdan bir fenerle gümrük memuru çıkıp geldi. Kayıkçının eline çok bir şey sayılamayacak ücretini tutuşturdum. Gümrük memuru paltomon orasını burasını elleyip yokladı, aradı üstümü. Gömleğimin kollarını düzelttim.

Tam kıyıdan ayrılmıştım ki, kayıkçının daha önce anımsayamadığım ismi geldi aklıma. «İyi geceler, Hans!» diye seslendim dönüp, sonra yürüdüm.

Kayıkçı şaşırmıştı; elini gözüne siper ederek ve bir şeyler mırıldanarak, alık alık baktı arkamdan.

## Altın Aslanda

Kıyıdan gelerek kemerli yüksek bir kapısından girmiş, esekt

küçük kente ayak atmıştım ve zevk için çıktığım gezi böylece başlamıştı. Bu yörede eskiden bir süre kalmış, acı ve tatlı kimi olaylar yaşamıştım. Şimdi bir zaman yaşadıklarımın yer yer kalıntılanna rastlamayı umuyordum. Pencerelelerden sızan ışıkların az buçuk aydınlattığı gecemsi sokaklardan geçtim; eski moda çatılarıyla evlerin, merdivenlerin ve balkonların önünden yürüdüm. Dar ve yamuk Mayıs Sokağı'nda eski bir konağın önündeki zakkum ağacı, tüm gücüyle bir şeyler anımsatmaya çalışarak yolumdan alıkoymuştu beni. Başka bir evin önüne akşam iş dönüşleri oturulmak için yerleştirilmiş bir bank, bir meyhanenin tabelası, bir fener direği de ağaçtan geri kalmadı. İçimde çoktan unutulduğunu sandığım şeylerin gene de unutulmadığını görerək, şaşıtmış doğrusu! On yıl var ki, bu küçük kente uğramamıştım. Kentte yaşanmış delikanlılık döneminin tüm ilginç serüvenleri ansızın belleğime üşüştü. Eski şatonun da yanından geçmeden duramadım; dört köşeli birkaç kırmızı penceresiyle bu yağmurlu güz gecesinde atak ve dışa kapalı bir görünümü vardı. Delikanlılık döneminde hemen ne zaman şatonun önünden geçsem, en üstteki odada bir kont kızının yalnızlık içinde ağladığını hayal eder, bir pelerin kuşanıp, insanın düşmeyegörsün paramparça olacağı duvarları ip merdivenle tırmanarak, kızın penceresine çıktığımı kurardım.

Beni karşısında bulunca, korkuyla karışık bir sevince kapırdı prenses: «Ah, işte beni kurtaracak yiğit yetişti!» diye bağırırdı.

Ben önünde eğilir: «Daha çok size hizmet etmek isteyen biri, Sayın Prenses», diye cevaplardım. Sonra onu kucakladığım gibi, sallanmasıyla insanı ürküten ip merdivenden indirmeye koyulurdum. Ansızın prenses bir çılgılık atardı, ip kopardı çünkü; ben, ayağım kırılmış, hendekte yatarken, prenses başımın ucunda o ince ve zarif ellerini ovardı.

«Aman yarabbi, ne yapacağız şimdi?» derdi. «Şimdi sana nasıl yardım edeceğim bilmem ki?»

«Siz kendinizi kurtarmaya bakınız, yüce prensesim!» diye cevaplardım ben. «Arka kapıya gidiniz, orada sadık uşaklarımdan birini bulacaksınız.»

«Ya sen? Benim kurtarıcım olan sen?»

«Benim için ufak bir şey hepsi, siz hiç tasalanmayın. Üzül-  
düğüm tek şey, bugün yüce prensesime daha fazla eşlik ede-  
meyecek oluşumdur.»

O zamandan bu yana geçen süre içinde şatonun yandığını bir ara gazetede okumuştum. Ama hiç değilse geceleyin yan-  
gının izi seçilemiyordu; sanki her şey önceki gibiydi. Eski yapı-  
nın silüetini kısa süre gözden geçirdim; sonra ilk önüme gelen  
sokağa saptım. Saygıdeğer otelin tabelasına tutturulmuş o gü-  
lünç teneke aslan, yine bir zamanki gibi boşlukta sallanıp du-  
ruyordu. Gece için kendime bir yatak ayırtmak üzere, otelden  
girdim içeri. Müzik sesleri, bağırip çağırımlar, sağa sola ko-  
şuşan garsonlar, tokuşturulan kadehler; alabildiğine büyük bir  
gürültü karşıladı beni. Avluda koşumları çıkarılmış arabalar gör-  
düm, yer yer çam dallarından ve kâğıt çiçeklerden çelenkler ve  
gırlantılarla süslenmişlerdi. Otelin büyük salonunu, ayrıca içki  
içilen bölümünü, hatta bitişikteki küçük odayı sevinçle bağırip  
çağırın bir düşün alayı kiralamıştı. Tasarladığım gibi sakin bir  
akşam yemeği yemek, bir huşu havası içinde kendimi anımsa-  
maların kollarına bırakıp, mutlu ve loş bir saati biramı yudum-  
layarak tek başıma geçirmek, arkadan güzel güzel gidip yat-  
mak, bu durumda düşünülecek gibi değildi.

Ben tam salonun kapısını açıyordum ki, salona koyveril-  
memiş küçük bir köpek, bacakları arasından geçip içeri gir-  
di; siyah bir Pomeranya köpeği; sevincinden havlayıp ortalığı  
birbirine katarak, masaların altından hızla seğirtti; kalabalık  
arasında hemen keşfetmişti efendisini; çünkü adam o anda  
düşün sofrasının başında dikiliyordu, bir konuşma yapacaktı.  
Sesini gereğinden çok yükseltip, al al olmuş bir yüzle: «Evet,  
sayın baylar ve bayanlar» demeye kalmadan, yıldırım gibi yak-  
laşıp üzerine tırmandı köpek, sevincinden havlayıp efendisinin  
konuşmasını yanda kesti. Kahkahalarla paylamalar birbirine ka-  
rıştı; köpeğini alıp ister istemez dışarı çıkardı, konuşmacı; sa-  
londaki beyler ve hanımlar, içlerinden oh olsun! der gibi sınta-  
rak, şerefe kadeh kaldırdılar. Ben ezile büzüle aralarından ge-  
çerek bir kenara attım kendimi. Köpeğin sahibi yeniden eski  
yerine dönüp konuşmaya başladığında, salona bitişik odaya

ulaşmışım; şapkamı ve paltomu çıkarıp, masalardan bir tane-  
sinin ucuna iliştim.

En nefis yemeklerle donatılmıştı sofraya. Daha önümdeki pır-  
zolu bitirmeye kalmadan, yanbaşımdaydı sofraya arkadaşım  
düşün üzerine gereken bilgileri almışım. Evlenen çifti tanı-  
yordum, ama konuklardan bir hayli yabancıydım; yıllar  
öncesinden aşınası olduğum yüzler, çoğu şimdiden çakırkeyf,  
lambaların ışığında çevremi kuşatmıştı; zamanla az çok baş-  
kalaşmış, kocamış yüzler. Bir vakit ciddi ciddi bakıp durmuş bir  
oğlanın ince, zarif başcağızını yeniden gördüm; sıska ve narin  
yapılıydı eskiden; şimdi büyümüş, çevresine gülücükler saç-  
ıyordu, bıyıklıydı ve ağzında bir püro vardı. Sonra bir öpücük  
uğruna canlarını vermeye, bir muziplik uğruna dünyanın altını  
üstüne getirmeye hazır, bir zamanın delikanlılarını gördüm; fa-  
voriliydi hepsi, sakal koyvermişlerdi, yanlarında eşleri oturu-  
du; döşenecek bir demiryolunun güzergâhında yapılacak deği-  
şiklikten söz ediyor, arsa fiyatları üzerinde sığ konuşmalar ya-  
pıyor, bazen kızıp sinirleniyorlardı.

Her şey değişmişti, ama yine de her şey gülünç denecek  
kadar aşınaydı bana; hepsinden az değişen şey, otelin büfe-  
siyle taşradan gelen nefis beyaz şaraptı, bu da işte sevindiriyor-  
du insanı. Şarap, eskisi gibi buruk ve neşe verici, kadehe dö-  
külüyor, kupalarda sarımtırak ışılıyor, burada geçirilmiş gece-  
lerin ve yapılan şaklabanlıkların uyuklayan anılarını içimde can-  
landırıyor. Salondakilerden beni bir tanıyan çıkmadı; kalaba-  
lık arasında oturup, dışardan rastgele otele uğramış bir yaban-  
cı gibi söyleşilere katıldım.

Gece yansına doğru, bir iki kadeh atıştırıp susuzluğumu  
gidermiştim ki, bir kavga başladı. Daha ertesi gün aklımdan  
çıkıp giden ufak bir neden dolayısıyla patlak vermişti kavga;  
sert sözler sarfedildi, biraz içkili üç, dört kişi öfkeyle bana ba-  
ğırıp çağırdı. Bu kadarı da yetti bana, hemen doğrulup kalktım.

«Eksik olmayın, baylar, kavga dövüşe meraklı değilim. Hem  
şu oradaki bay durup dururken kızmaya iyi eder; çünkü kara-  
ciğerlerinden rahatsızdır.»

Adam, hâlâ tersliği üzerinde, ama afallamış: «Nereden bi-  
liyorsunuz siz?» diye sordu.

«Halinizden», dedim, «ben hekimim. Siz kırkbeşindesiniz, değil mi?»

«Evet.»

«Yaklaşık on yıl önce de bir zatürree geçirdiniz yanılmıyormuşam?»

«Evet, doğru. Peki nereden biliyorsunuz bütün bunları?»

«İnsan biraz görüp geçirmişse, anlar, bilir hepsini», diye cevapladım. «Eh, iyi geceler, beyler.»

Salondakiler, pek nazık, güle güle dediler, uğurladılar beni. Hatta ciğerinden rahatsız bay, önümde eğildi. Hani istesem hem onun hem de eşinin adını ve soyadını da söyleyebilirdim, kendisini işte öylesine iyi tanıyordum, eskiden az mı tatil gecelerinde karşılıklı oturup çene çaldık.

Odama çıkıp terli yüzümü yıkadım, pencereye varıp soluk güle baktım çatılar üzerinden, sonra da gidip yattım. Bir süre aşağıdaki şenliğin gürültüsü geldi kulağıma, derken sesler giderek hafifledi, bir yorgunluktur çöktü üzerime, sabaha kadar deliksiz bir uyku uyudum.

## Fırtına

Ertesi sabah, erken sayılamayacak bir saatte, gezimi sürdürmek için otelden ayrıldım. Fırtınalı gökyüzünde lif lif bulut parçaları ve leylak renkleriyle sağa sola dolanıyordu. Dışarı çıkar çıkmaz, sert bir rüzgâr karşıladı beni. Çok geçmeden tepelerin doruğuna ulaştım; küçük kent, şato, kilise ve kayıkların çekildiği ufak mendirek aşağıda, göl kıyısında dar bir alana sıkışmış, oyuncaksı bir görünüm içinde yatıyordu. Bu kentte geçirdiğim eski yıllardan eğlenceli olaylar geldi aklıma, gülmeden duramadım. Buna da ihtiyacım vardı; çünkü, kendi kendime itiraf etmek istemesem de, gezimin hedefine yaklaştıkça bir bunluğun, bir sıkıntının yüreğime çöreklenmesini hissediyordum.

Uğuldayarak esen serin rüzgârda yürümek iyi geldi. Hoyrat rüzgârın sesini dinledim. Ben, sırta doğru ilerlerken, arazi önümde açılıp yayılıyor, giderek daha görkemli bir durum alıyordu. Kuzeydoğu'dan başlayarak yavaş yavaş aydınlanıyordu gök; bu

yönde bakışı engelleyecek bir şey seçilmiyor, mor sıradağların görkemli bir düzeni kollayarak o yana uzandığı görülüyordu.

Ben yukarı çıktıkça, arttı rüzgâr, harikulâde güz türküleri çağırıyordu; iniltiler ve gülmelerle karışık, efsanemsi tutkuları anımsatan türküler; öyle türküler ki, bizimkiler yanında çocuk oyuncağı kalırdı; benim şimdiye dek hiç işitmediğim, çok, ama çok eski bir dünyanın sözcüklerini Tanrı adları gibi fısıldayıp durdular kulaklanma. Rüzgâr, sağda solda şaşkın dolanan bulut kalıntılarına çeki düzen veriyor, birbirine paralel şeritler haline sokuyor onları, tüm gökyüzüne yayıyordu; bulut şeritlerinden biraz gönülsüz dizginlenmiş bir hava esiyor, bu havanın altında dağlar bellerini bükerek görünüyordu.

Rüzgârın uğultusu ve geniş dağlık arazinin görünümü karşısında bingunluk ve sıkıntı uzaklaştı ruhumdan. Gençlik yıllarımla yeniden yüz yüze gelmek ve henüz bilemediğim bir sürü heyecanı yaşamak üzere bu yolculuğa çıktığım düşüncesi, bundan böyle önem ve ağırlığını yitirdi; çünkü hava ve yol, canlanıp dirilmişti karşımda.

Öğleyi biraz geçiyordu ki, sırttaki yolun doruğuna vardım. Ayakta dinlenerek, meraklı ve şaşırılmış bakışlarımı, önümde devcileyin açılıp yayılan arazinin üzerinde gezdirdim. Yeşil dağlar, daha ilerde ormanlık mor dağlar, kayalık sarı dağlar, binlerce kat ve kıvrımlarla donanmış tepeler, daha arkalarda sivri sarp kayaları ve piramit biçimli soluk tepeleriyle ulu dağlar gördüm. Ayaklarımin altında enine boyuna o büyük göl seçiliyordu, beyaz köpüklü dalgalarıyla deniz mavisi göl; iki yelkenli, sinmiş, hızla kayıp gidiyordu üzerinde. Yeşil ve kahverengi kıyılarda alev alev sarı bağlar, rengârenk ormanlar, pırl pırl şoseseler, yemiş ağaçlarının çevrelediği köyler, çıplak balıkçı köyleri, aydınlık ve karanlık kuleleriyle kentler. Hepsinin üzerinden geçip giden esmerimsi bulutlar, ara yerlerde yeşil-mavi ve opal rengi ışıdayan alabildiğine duru bir gökyüzü; yelpaze gibi bulutlar üzerinde açılan güneş ışınları. Herşeyde bir devinim; dizi dizi dağlar bile bir akıcılık içinde; kimi yeri az, kimi yeri çok aydınlık Alplerin sarp ve kararsız tepeleri seksek oynar gibiydi.

Fırtına ve bulutlarla uyum halindeki duygu ve özlemlerim de, kendilerini yaman ve coşkulu bir akışa kaptırarak daşlarını



almış gidiyor, uzaklardaki kar örtülü sivri tepeleri kucaklayıp, gölün açık yeşil koylarında kaçamak dinleniyordu. Gezilerin o baştan çıkarıcı duyguları, bulutların gölgeleri gibi değişken ve renkli, ruhumun üzerinden kayıp gidiyor, elden kaçırılan fırsatların, yaşamın kısalık ve zenginliğinin, bir yerde yurt tutamayışın ve bir yurt arayışın içimde doğurduğu hüznün, mekân ve zamandan tümüyle bir kopuşun gönle dolan duygusuyla yer değiştiriyordu.

Dalgalar yavaş yavaş silinip gitti, türkü çağırma ve köpürmeyi bıraktı; bir sessizlikten içeri yuvarlanan yüreğim, çok yücelerde bir kuş gibi devinimden kesildi ve dinlenmeye durdu.

Yeniden dönüp gelen bir sıcaklıkla ve gülümseyerek, eskiden aşınası bulunduğu yakın çevredeki yol kıvrımlarında, ormanların tepelerinde ve kilise kulelerinde gezdirdim gözlerimi. Güzelim gençlik yıllarını geçirdiğim yerler hiç değişmemişti; eski bakışlarıyla beni süzüp durdular. Bir zaman katıldığı bir hareketin yerini haritasında arayıp bularak okuyan, bir duygulanışın ve artık güven içinde bulunmanın rahatlığına kendini bırakan bir asker gibi, ben de güz rengine boyanmış bu bölgede, bir yağın harikulâde çılgınlıkların ve adeta safılaştırılıp yüceltilerek efsaneye dönüştürülmüş eski bir aşk serüveninin öyküsünü okudum.

## A n ı m s a m a l a r

Öğle vaktiydi; geniş bir kayın ağacıyla fırtınadan korunan sessiz bir köşe bulup, yemeğimi yedim. Kara ekmek, sucuk ve peynir. Hoyrat esen rüzgârda dağa çıkmakla geçirilen birkaç saatin bitiminde sucuklu ve peynirli ekmekten ısırılan ilk lokma; işte o gerçek çocuk hazlarının içe işleyen tüm nefisliğini ve insanı doyaya mutlu kılıcılığını içeren bir haz, nerdeyse biricik haz.

Belki yarın Julie'den ilk öpücüğü aldığı kayın ormanındaki yere uğranım. Konkordia Hemşeriler Derneği'nin düzenlediği bir gezideydi ve ben Julie'nin hatırı için girdiğim demekten gezinin ertesi günü yine çıkmıştım.

Yarın değil öbür gün şansım yaver giderse, Julia'yı görürüm. Herschell adında varlıklı bir tüccarla evlendi Julie; duyduğuma göre, üç çocuğu varmış; biri tıpkı kendisine benziyormuş ve adı da annesininki gibi Julie imiş. Daha fazla bildiğim bir şey yok; zaten bu kadarı artar da, yeter bana.

Ama çok iyi anımsıyorum: Kentten ayrıldıktan bir yıl sonra, bir iş bulup para kazanmak konusunda şimdilik hiç umudum bulunmadığını, beni beklememesini yazmıştım Julie'ye. O da cevap vermiş, durup dururken gerek benim, gerek kendisinin canını sıkmanın yakışsızlığını açıklamıştı; döndüğümde beni karşılayacaktı, ama geç, ama erken, ne çıkardı bundan. Gelgelelim, altı ay sonra da aramızdaki ilişkiye son vermemizi istemişti, Bay Herschell'le evleniyordu. İlk saatin acısı ve kızgınlığıyla oturup mektup yazarak değil, cebimde arta kalan son birkaç kuruşu da harcaayıp dört, beş kuru sözcüğü içeren bir telgraf çekmiştim kendisine. Sözcükler hemen deniz üzerinden gideceği yere yollanmış, geri çekilip alınma olanağı kalmamıştı. Şu yaşam denilen şeye akıl erdirmek güç doğrusu! Bir rastlantı eseri mi, kaderin benimle bir oyunundan mı, yoksa umutsuzluğun doğurduğu yüreklilikten mi, içimdeki sevginin mutluluğu yeni tuzla buz olmuştu ki, başanmış, kazanmış, paraymış, sanki bir sihir, bir keramet sonucu gürül gürül benden yana akmaya başlamıştı. Elimi şöyle bir oynatmam yetmiş, aklım ve hayalimden geçirmedeğim şeylere sahip olmuştum, ama bunların benim için bir değeri kalmamıştı artık. Şu kahrolası talih'in cilvelerine bak! diye geçirip durmuştum içimden; arkadaşlarla oturup iki gün iki gece yiyip içmiş, bir çuval dolusu banknotun altından girip üstünden çıkmıştım.

Ama böyle düşüncelerle kafamı yormadım pek; karnımı doyurup, sucuk sardığım kâğıdı kaldırıp attım; rüzgâr alıp götürdü kâğıdı. Paltoma sarınıp, öğle istirahatine çekildim. O bir zaman içimde yaşamış sevgiye gitti aklım; Julie'nin boyunu bosunu, soylu kaşlar ve koyu renk kocaman gözlerle ince uzun yüzünü canlandırdım kafamda. Kayın ormanında ilkin nasıl diretmışti; derken nasıl yavaş yavaş boyun eğmiş, ben kendisini öptükçe nasıl titreyip durmuş ve sonunda öpücüklerime karşılık vermeye başlamıştı; sanki bir düş görüyormuş gibi çok hafiften gü-

lümsemiş, kirpiklerinde az öncesinden kalan yaşlar bir süre ışılayıp durmuştu.

Geçmişe karışmış şeyler! Ama işin en güzel yanı, Julie'yi öpüşüm, ya da onunla yaptığımız akşam gezintileri ve başkalarından saklayıp gizlediğimiz sırlar değildi. İşin en güzel yanı, bu sevgiden kaynayıp coşarak ruhuma dolan gücü; Julie uğrunda yaşayıp savaşmak, Julie uğrunda kendimi ateşe atmak için duyduğum o neşe dolu güç. Kendini bir an için silivermek ortadan, bir kadının gülümsemesine yıllarını verebilmek; işte mutluluk. Ve bu mutluluğu yitirmiş değilim henüz.

Dudaklarımda bir ısıklık, kalkıp yürümeye koyuldum.

Yol tepenin öbür yamacından aşağılara iniyordu; göle bakan tarafa ister istemez veda ettim; güneş battı batacak, yavaş yavaş çevresini kuşatıp, kendisini yutmaya çalışan o hantal ve sarı bulutlarla boğuşuyor. Bir an durup mola verdim ve gökyüzünde geçen harikulâde olayları seyrettim.

Ağır bir bulut yığınının kenarından açık sarı bir ışın demeti pırlı pırlı yükselerek, doğu yönünde ilerledi. Tüm gökyüzünü hemencecik sarı-kırmızı bir alevle kapladı; yanıp tutuşan erguvan rengi dilimler, parçalara bölüp ayırdı uzayı. Tüm dağlar koyu bir morluğa gömüldü; göl kıyılarında kırmızıya çalan soluk sazlar, ateş almış bir çalılık gibi yanmaya başladı. Derken, sarı renk, tümüyle silindi ortadan; kırmızı ışık, sıcak ve yumuşak bir havaya büründü, düştü bir soluk gibi göğe serpiştirilmiş tül tül bulutçukların çevresinde düşsü incelikte cennetimsi bir oyunu sergiledi: Binlerce narin damarlar yaparak gül pembesi rengiyle mat gri sis duvarlarından geçiyor, sislerin grisi kırmızıyla kaynaşıp, giderek anlatılmaz güzellikte bir leylâk rengine dönüşüyordu. Deniz koyu mavi, nerdeyse siyah bir renk almış, kıyıya yakın sığlıklar keskin kenar çizgileriyle açık yeşil öne çıkmıştı.

Nerdeyse hüznün verici bir güzellik taşıyan, yanıp tutuşuculuğu ve hızla gelip geçiciliği kocaman ufuklarda her vakit büyüleyici ve atak bir izlenim bırakan bu renk savaşı silinip gitliğinde, köy ve kentlerden içeri ilerlemeye başlamıştım. Akşamın aydınlığını üzerinde taşıyan serinlik çökmüş bir vadiyi karşımda bularak şaşırdım. İri bir ceviz ağacının altından geçiyordum; ayakım yerde unutulmuş bir cevize takıldı. Eğilip aldım, soy-

dum kabuğunu, açık kahverengindeki nemli ve taze içini çıkardım. Bir parça ısırıp da keskin kokusunu ve tadını ağızımda duyar duymaz, bir anı canlandı belleğimde. Bir ayna parçasının, üzerine düşen ışını yansıtıp karanlık bir yere yollaması gibi, çocuk hal'in ortasında pek önemsiz bir nesne hanidir unutulup geçmişe karışan bir yaşantıyı gönlünüzde tutuşturur, bir şimşek gibi çakmasını sağlar onun, sizi korkutur, bir ürperti salar içinize.

Üzerinden belki on iki, belki daha çok yıl geçen ve ilk kez yine belleğimde canlanan yaşantı, benim için değerliliği kadar neşe kaçırıcıydı. Aşağı yukarı on beş yaşındaydım; evden ayrılmış, bir başka kentte liseye gidiyordum. Sonbahardı, bir gün annem beni görmek isteyerek kaldığım pansiyona geldi. Bir liselî büyükleşiyle soğuk ve yukandan davrandım kendisine, yüzlerce sudan neden bulup onu üzdüm. Ertesi gün annem gitti; ama önce okula uğrayarak sabahki büyük paydosu bekledi. Biz, paldır küldür sınıflardan çıktığımızda, o alçakgönüllü dışarda dikiyor, iyilik dolu güzel gözleri daha uzaktan bana gülümsüyordu. Ama ben, öğrenci arkadaşlarımdan sıkılıyordum; yavaş yavaş yürüyerek anneme yaklaştım, başımı eğip şöylece selâmladım kendisini. Hani o türlü davrandım ki, yüzüme bir veda öpücüğü kondurmak, gitmeden beni kutsamak gibi bir niyeti varsa, vazgeçsindi bundan. Annem üzgün, ama cesaretini yitirmeyerek gülümsedi bana; birden seğirtip aradaki yolu geçti; karşındaki yemişçiden yarım kilo ceviz alarak döndü ve kese kâğıdındaki cevizi elime tutuşturdu. Sonra istasyon yönünde hızla uzaklaştı; elinde o modası geçmiş deri çantayla köşeyi döndü. Annem gözden kaybolunca, davranışından dolayı fena halde üzdüm; o aptalca delikanlı kalabalığımdan ötürü, ağlayarak beni bağışlamasını istemek geçti içimden. Derken arkadaşlarımdan biri geldi, görgü kuralları bakımından okulda başlıca rakibimdi. Kötü kötü gülerek: «Ne o, anneciğin bonbon mu getirdi?» dedi. Ben hemen kasılarak, kese kâğıdını eline tutuşturmaya kalktım; almaya yanaşmayınca, bütün cevizleri dördüncü sınıftaki küçükler arasında dağıttım. Tek bir ceviz alıkoymadım kendime.

Yolda bulduğum cevizi hırsıyla yiyip, kabuklarını yeri örten

karamış yaprakların içine attım; rahat yolda, üzerimde yeşil-mavi ve altınsı son nefeslerini alıp veren akşamsı gökyüzü, ova-ya doğru ilerledim. Çok geçmeden güzsü sarılıktaki kayınların ve kuşuvezlerinin önünden geçtim; körpe çamların morumsu loşluğuna, sonra da yüksek ağaçlı ve koyu gölgeli kayın ormanına daldım.

## Sessiz Köy

Aheste adımlarla tasasız iki saat kadar dolaşp durdum; derken karanlıkta ve dar orman patikalarının karmaşasında yitirdim yolumu; karanlık artıp ortalık serinledikçe, sabırsızlığım büyüdü, kendime bir çıkış yolu aramaya başladım. Kayın ormanının rastgele bir yerinden vurup gitmek akıl alacak gibi değildi, orman sık ağaçlarla örtülmüştü, kimi yerler bataklıkta; üstelik, göz gözü görmeyecek gibi bir karanlık, yavaş yavaş çevremi sanyordu. Gece ormanda yolunu kaybetmenin o tuhaf heyecanıyla tökezleyerek ve yorgun, göz kararmasına sürdürdüm yürümemi. İkide bir durup bağınyor, arkadan uzun süre sağa sola kulak kabartıyordum. Herşey sessizliğini koruyor, çıt çıkmayan ormanın o serin görkemi ve yoğun siyahlığı, kadifeden kalın perdeler gibi dört bir yandan beni kuşatıyordu. Pek saçmaydı hani; nerdeyse unutulmuş bir sevgiliyle, bana artık yabancı bir yerde buluşmak için ormanları, geceleri, soğukları aşarak ilerlediğim düşüncesini, kıvançla dolduruyordu içimi. Alçak sesle eski sevi şarkılarını mınındanmaya başladım:

*Gözler şaşkın ve yerde  
Kapadı kapılarını kalbim  
Mucize, gizli düşünmek -  
Öyle şirinsin, güzelsin öyle.*

Şimdi burada, bu sersemce eski dizeleri mınındanmak, çocukluktaki budalalıkların çoktan sarınp solmuş anılarını diriltmek için mi bunca ülkeler dolaşmış, uzun boyulu savaşlar vermiş, bedenim ve ruhumda izler bırakan yaralar almıştım. Ama

bundan duyduğum kıvanç da az değildi: Kıvrım kıvrım patikada güç belâ yol alırken yine şarkılar mırıldandım, şiirler düzdüm, düşler kurdum, sonunda yorgun düşüp sustum, sessiz yürüme-ye başladım. Sarmaşıkların kısıkaça aldığı ve dallarla tepeleri koyu karanlıklarda yüzen kayınların kalın gövdelerine tutunarak ilerliyordum. Bir yarım saat de böyle geçti; derken ne yapacağımı, ne edeceğimi bilemez hale geldim. İşte bu anda unutamayacağım kadar nefis bir olay yaşadım:

Apansızın orman bitti ve son ağaç gövdeleri arasında, yüksekte, sarp bir dağın yamacında dikiliyor buldum kendimi. Altımda geniş bir ova gecenin maviliğinde uyuyor, ortasında, ayaklarımın dibinde kırmızı kırmızı ışıldayan altı, yedi penceresiyle bir köycük, sessiz saklı duruyordu. Hafif parıldayan geniş ahşap çatılarından başka bir tarafını seçemediğim alçacık evler, arada boşluk bırakmayacak gibi yan yana dizilerek yumuşacık bir kıvrım yapıyordu; sağlı sollu evler arasından gölgeli köy yolu uzanmaktaydı, yolun sonunda da büyük bir çeşme vardı. Daha yüksekte, karşı yamacın ortalarında alacakaranlığa gömülmüş bir kilise yer alıyor, bitişiğindeki gömütlükte bir sürü haç göze çarpıyor, yakınında bir adam, elinde fener, dik yolu çıkıyordu. Aşağıda kalan köy evlerinin birinde şarkı söyleyen birkaç kızın gür ve tiz sesi işitilmekteydi.

Ne bulunduğum yeri, ne köyün adını biliyordum ve karar verdim, kimseye de bir şey sormayacaktım. Şimdiye kadar izlediğim yol beni ormanın kenarına getirmişti ve bundan sonra yuvarlanırlarda bir yere çıkıyordu. Yoldan ayrıldım, sarp yamaçtaki söğütler arasından sakınarak köye inmeye koyuldum. Yanlışlıkla bahçelere daldım, küçük taş merdivenlere tosladım, payanda işi gören bir duvara çarpıp kapaklandım derken. Sonunda önümde bir çit çıktı, çiti tırmanıp aşmak zorunda kaldım; sığ bir çaydan geçtim, köye öyleyken ulaşmamıştım henüz. İlk çiftlik önünden yürüyüp, şimdiden uykuya yatmış yamuk bir sokağa girdim. Çok geçmeden köyün meyhanesini buldum; «Zum Ochsen» adında bir yerdi burası ve henüz kapanmamıştı.

Sessiz ve karanlıktı zemin kat; parke döşeli girişten, göbekli korkuluk sütunlarını içeren ve tutumluluk gözetilmeyerek yapıp, bir ipin ucunda asılı bir fenerin aydınlattığı eski bir mer-

divenle, çini kaplı sofaya ve salona çıkılıyordu. Salon hayli genişti; sobanın yanbaşındaki masada üç köylü oturmuş, şarap içiyordu; yukarıdan sarkan bir lâmbanın aydınlatığı masa, kocaman loş salonda ışıktan bir ada gibiydi.

Ocak yanıyordu, küp biçimindeydi ve koyu yeşil çinilerle döşenmişti. Lâmbanın donuk ışığı çinilerde sıcacık yansıyor, sobanın altında kara bir köpek kıvrılmış uyuyordu. Ben içeri girince, meyhaneci kadın: «İyi akşamlar», dedi.

Köylülerden biri başını çevirip, süzen bakışlarla bana baktı.

Sonra kuşkuyla: «Kim bu?» diye sordu meyhaneci kadına.

«Tanımıyorum», diye cevapladı kadın.

Masaya çöküp oradakileri selâmladım ve şarap söyledim kendime. Yalnız bu yılın şarabı vardı; açık kırmızı renkte eskimemiş bir şıra; bayağı sert bir şey: İçimi bir anda öylesine ısıttı ki, harikaydı, doğrusu! Şarabı içtikten sonra meyhaneci kadına: «Acaba bu gece için boş bir odanız var mı?» diye sordum.

Kadın omuzlarını silkerek: «Pek yok», dedi.

«Müşteriler için bir odamız var, onu da bugün birine verdik. İkinci bir yatak konabilir, ama odayı tutan bey şu anda yatıyor. İsterseniz bir gidin, konuşun kendisiyle?»

«Konusmayayım daha iyi. Başka bir yeriniz yok, öyle mi?»

«Yer var ama, yatak yok.»

«Peki şuraya, sobanın yanbaşına uzansam?»

«Hayhay, uygun görüyorsanız, buyrun! Size bir battaniye getiririm, sobaya birkaç da odun atıldı mı, üşümezsiniz.»

Bunun üzerine, kaynamış yumurtayla sucuk söyledim; yemeğimi yerken, gideceğim kentin buraya ne kadar uzakta bulunduğunu öğrenmek istedim.

«Biliyor musunuz acaba? Ilgenberg'e daha kaç saatlik yol var?»

«Beş saat. Odayı verdiğimiz bay, yarın sabah yine Ilgenberg'e dönecek. Kendisi Ilgenberg'te kalıyor.»

«Ya? Peki buraya niçin gelmiş?»

«Kereste alacakmış. Her yıl uğrar da bizim buraya.»

Masadaki üç köylü konuşmamıza karışmadı. Bunlar, Ilgenberg'li bayın kereste alımı için kendileriyle anlaşmaya vardığı orman sahipleri ve nakliyeciler olsa gerek, diye düşündüm. Sa-

nının bana gezginci bir iş adamı ya da bir memur gözüyle bakıyorlar, besbellî güven duymuyorlardı. Ben de onları kendi hallerine bıraktım.

Yemeğimi henüz bitirmiş ve sandalyama rahatçacık kurulmuşum ki, demin kızların çağırdığı şarkı ansızın yeniden başladı; çok yüksek sesle söyleniyor ve yakından geliyordu şimdi. *Güzel bahçıvan karısı şarkısıydı.* Üçüncü dizede kalkıp mutfak penceresine yürüdüm, tokmağı usulçacık kaldırıp açtım pencereyi. Cam ağacından beyaz masada iki genç kız ve bir yaşlı hizmetçi mum ışığında oturuyor, önlerindeki tepelene yeşil fasulyaları soyup, şarkı çağırıyordu. Yaşlı hizmetçinin dış görünümü belleğimden silinip gitti. Ama kızlardan biri kızılımsı sarınsındı, tombul ve çiçek gibiydi; ikincisi güzel ve kumraldı, vakur bir yüzü vardı. Tepede toplanmış saç örgü tüm başını çevreliyor, çocuksu tiz bir sesle, kendini unutmuş, şarkıya katılıyordu; mumun alevi çakmak çakmak yansıyor gözlerinde.

Beni kapıda dikiliyor görünce, yaşlı hizmetçi güldü; saçları kızıla çalan suratını ekşitti; kumralı ise bir süre yüzüme baktı, sonra başını indirdi, kızarıp bozarmıştı biraz; şarkı söyleyen sesini yükseltti. Becerebildiğim kadar ben de katıldım şarkıya. Sonra gidip İçerden şarabımı getirdim; üç ayaklı bir tabure çekip, masanın başına geçtim. Kızıla kaçan sarı saçlısı, önüme bir avuç dolusu fasulya sürdü, ayıklama işine yardım ettim.

Söyleye söyleye şarkıları bitirince, birbirimize baktık, kendimizi tutamayıp güldük; kumralın yüzüne bir yakıştı ki, o kadar olurdu. Kadehimdeki şarabı kendisine buyur etmeye kalktım, geri çevirdi. «Bu ne gurur doğrusu», dedim üzülmüş. «Yoksa Stuttgart'lı mısınız?»

«Hayır! Stuttgart'lıların nesi varmış ki?»

«Hani şöyle bir tekerleme söylerler de:

*Yatar ovada cennet  
Güzel kent Stuttgart  
Dilberleri pek çok  
Ama pek de hoyrat.*

Yaşlı hizmetçi, sarınsına, benim için, «Suebyalı», dedi.



«Doğru, Suebyalıyım», diye onayladım. «Siz de çakal erik-  
lerinin yetiştığı dağlık bölgedensiniz yanılmıyorsam.»

«Kimbilir, belki», diye cevapladı yaşlı hizmetçi ve kikirdedi.

. Ama benim gözüm hep kumraldaydı; iç fasulyalardan bir  
M harfi yaptım, isminiz M harfiyle mi başlıyor acaba? diye sor-  
dum. Başını sallayarak hayır dedi; ben de bunun üzerine bir A  
harfi yaptım. O zaman bğşıyla doğruladı. Bu kez adını çıkarma-  
ya çalıştım.

«Agnes?»

«Hayır.»

«Anna?»

«Değil.»

«Peki, Adelheid?»

«O da değil.»

Ben ne kadar tahmin ettimse, hiç biri tutmadı; ama o pek  
keyiflendi bundan ve sonunda yüksek sesle şöyle söyledi: «Ak-  
lınızı çalıştırın biraz!» O zaman: «Ne olur, şu adınızı açıklayın  
da kurtulayım», dedim. Fazla üzerine düştüğümü görünce bir an  
utanıp sıkıldı, sonra çabuk ve yavaş: «Agathe», dedi ve sanki  
bir sırrı ele vermiş gibi kızarıp bozardı.

«Siz de mi bir kereste tüccarsınız?» diye sordu sarşın.

«Hayır. Kereste tüccanna mı benziyorum?»

«Öyleyse bir kadastrocusunuz?»

«Hayır! Neden bir kadastrocu olacaktım?»

«Neden mi? Nedeni yok.»

«Ama sizin sevgiliniz bir kadastro memuru olacak, tamam  
mı?»

«Pek sevinirdim han!!»

Derken: «Son bir şarkı daha söyleyelim mi?» diye sordu  
kumralları. Kalan fasulyalar parmaklarımızın arasını boylarken,  
*karanlık gece yarısı uyanırım* şarkısını söyledik. Şarkı bitince  
kızlar kalktı, ben de doğruldum.

«İyi uykular», diledim teker teker, her birine elimi uzattım.  
kumrallarına ise: «İyi uykular, Agathe», dedim.

Salonda oturan kaba saba üç adam gitmeye hazırlanıyor-  
du. Hiç umursadıkları yoktu beni. Kadehlerindeki içkileri kafa-

larına dikip, bir şey ödemedi çıktılar salondan. Belli ki, bu akşam Ilgenberg'li bayın konuğuydular.

Onlara da: «İyi geceler», diye seslendim, ama karşılık vermediler, serserim heriflerin ardından vurup kapadım kapıyı. Az sonra elinde birkaç çul ve bir yastıkla meyhaneci kadın geldi. Sobanın siperiyle üç sandalyayı birleştirip, iyi kötü bir yatak hazırladık. Kadın giderken, «merak etmeyin, yatak parası almaya çağız sizden», dedi. Doğrusu hoşuma gitti bu söz.

Yarı soyunup, üzerime paltomu örttüm; halâ çevresine tatlı bir sıcaklık veren sobanın yanına uzanıp, kumral Agathe'yi düşündüm. Eski bir kilise şarkısından bir dize geldi aklıma; çocukken sık sık annemle söylemiştik:

*Çiçekler güzel  
İnsanlar daha güzel  
Gençlik günleri de güzel*

Agathe de işte böyleydi, daha güzeldi çiçeklerden, ama çiçeklerle de bir akrabalığı vardı. Her yerde, her ülkede çıkar böyle güzeller, ama sayıları çok değildir; ne zaman birini görsem, içim açılmıştır hep. Büyük çocuklara benzerler tıpkı, insana yakın oldukları kadar da ürkektirler, duru gözlerinde canım bir hayvanın ya da ormandaki bir pınarın bakışı vardır. İnsan görür onları, gönlü kayar, ama kendilerine sahip olmak gibi bir isteği geçirmez içinden; onlara bakarken, bu nazlı körpe yaratıkların, bu insan çiçeklerin gün gelip kocayacağını ve göçüp gideceğini düşünür de, sizler yüreği.

Çok geçmeden uyumuştum; sanırım sobanın sıcaklığından, düşümde güneydeki bir adanın kayalık sahilinde buldum kendimi; güneş sırtımı yakıyor, tek başına bir kayığa atlayıp denize açılan ve giderek uzaklara kayan esmer bir kızı gözlerimle izliyordum.

## S a b a h Y ü r ü y ü ş ü

Gece yavaş yavaş hava soğumuş, ayaklarım kaskatı kes-

mişti; üşüyerek uyandım. Zaten sabah olmuştu. Bitişikteki mut-  
fakta biri sobayı tutuşturmaya çalışıyordu. Bu güz gevsiminde  
ilk kez çimenlerin üzeri ince bir kırağı tabakasıyla örtülmüştü.  
Yattığım yerin sertliğinden sağımı solumu kımıldatacak durum-  
da değildim, hasta gibiydim adeta. Ama uykumu almıştım. Yürü-  
yüp mutfaka girdim, yaşlı hizmetçi günaydın dedi, selâmladı  
beni. Taş bir lâvaboda elimi yüzümü yıkadım, bir gün önceki  
rüzgârlı havada toz içinde kalmış giysilerimi fırçalayıp temizle-  
dim.

Tam salonda oturmuş, sıcak kahvemi yudumlamak üzere-  
ken, İlgenberg'li bay girdi içeri; nazik bir sesle günaydın dedi,  
selâm verdi; benim masaya gelip oturdu. Aynı masada kahvaltı  
etmemiz düşünölmüş, servis ona göre hazırlanmıştı. Yolculukta  
kullanılan yassı bir termostan, kahve fincanına biraz kiraz ra-  
kısı koydu ve bana da ikram etmek istedi rakıdan.

«Teşekkür ederim», dedim, «Rakı içmiyorum».

«Sahi mi?» dedi. «Bakın, ben bunu yapıyorsam, arkadan içe-  
ceğim sütü kaldıramıyorum, onun için. Maalesef böyle. Ne ya-  
parsın, herkesin zayıf bir tarafı var.»

«Bilmem ama, hepsi bu kadarsa, sızlanmak gereksiz.»

«Elbet. Sızlandığım da yok zaten. Aklımın ucundan geçir-  
mediğim bir şey varsa...»

Durup dururken başkalarından özür dilemek gereğini duyan  
kişilerden biriydi, İlgenberg'li bay. Genel olarak insanda efendi  
izlenimini bırakıyordu; aşırı nazik, ama zeki ve açık yürekliydi.  
Kılık kıyafeti, küçük bir kentte yaşayanlarınkinden farksızdı. Pek  
güven verici ve temiz, ama hantal bir görünümü vardı. Hani o  
da süzmeden duramamıştı beni; ayaklarımdaki ancak dize ka-  
dar inen pantolonları görünce: «Buraya bisikletle mi geldiniz?»  
diye sordu.

«Hayır, yürüyerek», dedim.

«Demek yürüyerek. Yaya bir gezi. Anlıyorum. Öyle. Spor,  
güzel bir şeydir. Yeter ki, vakti olsun insanın.»

«Siz de kereste satın alınız buradan sanırım?»

«Oh, evet. Önemsenecek bir şey değil. Evin gereksinmesi-  
ni karşılayacak kadar hepsi.»

«Ben sanmıştım ki, kereste tüccarsınız.»

«Yo! Bir kumaş mağazam var. Daha doğrusu bir dükkân. Bilmem, anlatabiliyor muyum?»

Kahve içtik, ekmeğin üzerine yağ sürüp yedik. Tabaktan yağ alırken, Ilgenberg'li bayın ince uzun ve zarif parmakları dik-katimi çekti. Tahminime göre, Ilgenberg altı saat ilerdeydi. Arabası buradaydı, Ilgenberg'li bayın. Dostça bana kendisiyle gelebileceğimi açıkladı; ama ben önerisini geri çevirdim. Yaya yolları sordum, kendisinden yeterince bilgi aldım bu konuda. Sonra meyhaneci kadını çağırıp pek fazla bir şey tutmayan hesabı ödedim, çantama biraz ekmek yerleştirip, veda ettim tüccara. Sonra merdivenleri indim, parke döşeli holden geçip dışarı çıktım; dışarıda soğuk bir sabah beni karşıladı.

Meyhanenin önünde kumaş tüccarının arabası duruyordu; oturacak iki peyesi vardı, hafif bir şeydi ve tam o anda bir uşak ahırdan atı çıkarıyordu. Ufak tefek semiz bir hayvan; vücudunda bir inek gibi beyaz ve kırmızı benekler seçiliyordu.

Yol ilkin oviden yukarı çıkıp bir süre çay boyunu izliyor, sonra dikleşerek yükseklerdeki ormanlara tırmanıyordu. Tek başım ilerlerken aklıma geldi, bugüne kadar gerçekte bütün yollar böyle yalnız yürümüşüm; gezintilere tek başıma çıktığım gibi, yaşamımın bütün adımlarını tek başıma atmışım. Dostlar, akrabalar, kendileriyle iyi konuşup görüştüğüm tanışlar, sevgililer hep benimle beraber olmuş, ama asla beni bütünüyle sarıp sarmalayamamış, hiç bir zaman içimdeki boşluğu dolduramamış, izlediğim yollardan ayrılarak başka yollara çekip alamamışlardı beni. Kimbilir belki de herkesin izleyeceği yol, fırlatılıp atılmış bir ok tarafından çizilmişti önceden; ister alınyazısı; denen şeye kafa tutsun, ister yaltaklansın ona, herkes çoktan belirlenmiş bir çizgi üzerinde sürüklenmekteydi belki. Ama hiç değilse yazgının içimizde saklı yattığına, dışarda aranmaması gerektiğine kuşku yoktu. Bu da yaşamın yüzeysel yönünü, yani gözle görünür somut olayları belli bir önemsizlikle donatıyordu. Normalde yakınma konusu yapılan, hattâ trajik denen şey, bu durumda çocukluk üzerinde durulmayacak bir nitelik kazanıyordu. Ve sözde trajik karşısında yıkıldığını sananlar, gerçekte hiç dik-kate almadıkları nesnelere altında eziliyor, çöküp gidiyorlardı.

İçimden şöyle geçirdim: «Şimdi beni, ben özgür kişiyi kü-

çük Ilgenberg kentine hangi neden sürüklüyor acaba?» Öyle bir kent ki, evleri ve insanları, beni artık hiç ilgilendirmiyordu. Öyle bir kent ki, içinde düş kırıklığından, belki acı ve ıstıraptan başka bir şey beklemiyor beni. Kendi kendimi hayretle izleyip, nasıl yürüdüğüme, durmadan yürüdüğüme, nasıl bir yandan işi şakaya vurup, bir yandan korkuya kapıldığıma baktım.

Tatlı bir sabah; güz sü toprak ve havayı kış mevsiminin ilk kokuları yalayıp geçmiş. Buruk duruluğu gün yükseldikçe azalan kışsı bir koku. Yüksek perdeden çığırşan sığırıcık sürüleri, kama biçiminde bir düzeni kollayarak kırlar üzerinden kayıp gidiyor. Bir sığır sürüsü, yavaş yavaş yol alıyor ovada, havaya kalkan hafif bir toz gezgin çobanın piposundan yükselen ince mavi dumana karışıyor. Sıra dağlar, ormanlık bayırlar ve iki yanını söğütlerin tuttuğu çay, cam gibi saydam havada tıpkı yeni yapılmış bir resim gibi taze; yeryüzünün tüm güzelliği, kimin kendisine kulak vereceğine bakmaksızın, o hafif ve özlem dolu sesiyle konuşuyor. Günlük yaşamın ve insan usunun tüm soru ve eylemlerinden her vakit daha çarpıcı bulduğum, sık sık bana tuhaf gelip akıl erdirilmez görünen bir şey olmuştur hep: Bir dağ nasıl yücelere kaldırır başını? Rüzgâr bir ovada nasıl sessiz sakin dinlenir? Sarı kayın yaprakları nasıl dallarından kayıp düşer yere? Kuş sürüleri nasıl mavilikler içinden vurup gider? Sonsuz dek uzanan giden bu bilmece, yürekleri öylesine utanç, öylesine hazla dolduruyor ki, insan başka zaman açıklanamaz'ın sözünü ederken takındığı bütün büyüklenme ve böbürlenmeyi bir kenara itiyor; ama böyle yapmakla bir yenilgiye de uğramıyor, tersine şükranla benimseyip bağrına basıyor herşeyi, bir alçakgönüllülük ve kıvançla kendini evrenin bir konuğu hissediyor.

Ormanın eteğine varmıştım ki, bir yaban tavuğu kanatlarını pat pat vurarak, önümdeki çalılıktan havalandı. Ağaç gibi yüksek böğürtlenlerin kahverengi yaprakları, yolun üstüne sarkıyordu; her yaprak, ince saydam bir kırağıyla örtülmüştü ve kırağı bir kadife parçasındaki incecik tüyler gibi gümüşsü bir parlaklıkla ışıl ışıl ediyordu.

Bayır yukarı epey tırmandıktan sonra belli bir yüksekliğe erişip, çevreyi kuşbakışı gören bir düzlüğe gelince, bulunduğum

yöreyi tanıdım. Ne var ki, geceyi geçirdiğim küçük köyün adını bilmiyordum, sorup öğreneyim dememiştim.

Yol, ormanın kenarından ilerlere uzanıyor ve rüzgârı karşısına alıyordu. Ağaç gövdelerinin, dalların ve köklerin o atak ve anlamlı bir tuhaf biçimlerini seyretmek, eğlendiriyordu beni. Doğrusu insanın hayalini bundan güçlü ve derinden oyalayacak bir başka şey bilmiyorum. Çokluk bu biçimler, komik izlenimler bırakıyordu ilkin: Birbirine dolanmış köklerde, topraktaki yarık ve çatlaklarda, dallarda, yaprak yığınlarında değişik suratlar, karşısındakiyle alay eden maskara figürler ve bildik tanıdık yüzlerin karikatürleri seçilir gibi oluyordu. Ama derken bilenip keskinlik kazanıyor göz; kendini zorlamadan, sürüyle daha başka acayip biçimler keşfetmeye başlıyordu. Önceki komiklik izlenimi silinip gidiyor, çünkü tüm biçimler öylesine kararlı, öylesine atak ve yerinden oynatılmaz durup duruyordu ki, çok geçmeden bütün bu suskun kalabalık, bir yasallığın ve ciddiye alınacak bir zorunluğun haberciliğini yükleniyor, sonunda da korkunç ve suçlayıcı bir niteliğe bürünüyor. Başka yolu yoktu bunun; değişen ve yüzünde maske taşıyan kişi, alıcı bir gözle baktı mı, doğallık içinde gelişip büyüyen nesnelere özellikleri karşısında çaresiz irkilecektir.

## Ilgenberg

Yayalara ayrılmış yollarda iki saatlik bir yürüyüşü geride bırakıp, Schluchtersingen adında bir köye vardım. Bildiğim bir yer, daha önce bir kez geldim buraya. Köy yolunda ilerliyordum ki, yeni yapılmış bir meyhanenin önünde duran bir araba illiştii gözüme; bunun, dün tanıştığım Ilgenberg'li tüccarın arabası olduğunu hemen anladım., gövdesi acayip beneklerle bezenmiş atı da seçmiştim.

Tüccar tam o anda meyhaneden çıkıyordu; arabaya atlayıp, yine yola koyulacaktı anlaşılan. İlerden benim geldiğimi gördü. Hemen içtenlikle selâm verip, elini salladı.

«Burada biraz işlerim vardı da, onları hallettim.» dedi. «Ama artık doğru Ilgenberg'e gidiyorum. Benimle gelmez misiniz? Ya ya yürümeyi, arabaya yeğ tutmazsanız tabii.»

Tavrından öylesine bir iyiyüreklilik taşıyor, benim de gezimin son durağına bir an önce varma isteğim giderek öylesine güçlenmiş bulunuyordu ki, önerisini kabullenip bindim arabaya. Tüccar, meyhaneci uşağın eline bir bahşiş tutuşturup dizginlere sarıldı ve araba hareket etti. Düzgün yolda sarsıntısız ve rahat ilerliyorduk. Günlerce yaya yürüyüp, arabayla gitmenin o canım duygusunu içimde hissetmek, doğrusu zevklendirdi beni.

Ayrıca, Ilgenberg'li tüccarın ağızımı aramaya kalkmamasından hoşlanmıştım. Yoksa çok sürmez, yine inip giderdim arabadan. Benden bilmek istediği tek şey oldu yalnız: Bir dinlenme gezisine mi çıkmıştım? Bulduğumuz yöreyi tanıyor muydum?

«Ilgenberg'te kalınacak en iyi otel hangisidir?» diye sordum kendisine. «Eskiden *Der Hirschen* oteli iyiydi ve otel sahibinin adı da Bölliger'di.»

«O öleli hanidir», dedi Ilgenberg'li tüccar, «oteli şimdi dışarıklı bir adam, Bavyalı biri işletiyor. Anlattıklarına göre, eski bakım gösterilmiyormuş müşterilere artık. Ama, Allah için ille böyledir diyemem. Bunlar, kulağıma gelen söylentiler.»

«Ya Suebya Oteli? O nasıl? Bir zaman Schuster adında biri çalıştırıyordu.»

«Gene Schuster'in elinde, fena sayılmaz.»

«O zaman en iyisi bu otele inmek.»

Ilgenberg'li tüccar birçok kez kendini bana tanıtmak ister gibi yaptı, ama ben oralı olmayınca bıraktı arkasını. Işıl ışıl renkli gün ortasında vurup gittik.

«Arabayla daha çabuk varıyor insan gideceği yere», dedi Ilgenberg'li tüccar, «ama yürümek kuşkusuz sağlığa daha yararlıdır.»

«Tabii insanın ayaklarında iyi çizmeler olursa. Hani atınız da hoş bir hayvan. Vücudundaki o benekler.»

Ilgenberg'li tüccar, kısa bir göğüs geçirişten sonra güldü.

«Sizin de dikkatinizi çekti demek? Öyle; benekleri komik. Köyde inek diyor herkes. İnsanlar eğlenecek bir şey arıyor işte. Ama ben içerliyorum doğrusu.»

«Hayvana iyi bakmışsınız maşallah.»

«Değil mi? Bey gibi yaşadı hep. Anlayacağınız, seviyorum bu hayvanı. Kendisinden bahsediyoruz ya, kulaklarını dikti hemen, bakın! Yedi yaşında.»

Yolculuğun son saati pek konuşmadık. Ilgenberg'li tüccar yorulmuşa benziyordu; benimse kafamdaki düşünceler, her adımda kendime daha bir aşına bulduğum çevreye yönelmişti. Gençlik yıllarımı geçirdiğim yerleri tekrar görmek ürkütücü, ama nefis bir duyguydu doğrusu. Anılar, insanın zihnini karıştıran bir kalabalık oluşturarak karanlıkta çakıveriyor, uzun gençlik yılları düşsü bir zaman hızıyla bir baştan bir başa yaşanıyor, bir daha geri gelmeyecek gibi elden kayıp giden nesnelere, tanıdık ve acı bakışlarla sizi süzüyordu.

Arabamızın tırsıyla çıktığı hafif bir tepede kenti gördük. İki kilise, kâgir bir kule, yüksek belediye binasının çatısı; evlerin, sokakların ve bahçelerin karmaşası içinden bize gülümsüyordu. Soğan başına benzeyen o mizah taşan kuleyi, gün gelip duygulanarak ve yüreğim çarparak selâmlayacağımı hayalimden geçirmezdim. Kule, gizli saklı bakırdan parıltısıyla, keyfi yerinde, yan gözle süzüyordu beni; beni unutmamış, henüz unutmamış, henüz tanıyordu sanki; şimdiye kadar benim gibi yurdunu bırakıp giden, dünyayı ele geçirmeye koşan, ama sonunda, alçakgönüllü ve suskun, yuvaya dönen çok kimse görmüş gibiydi.

Kentteki o kaçınılmayan değişiklikleri, yeni yapılan binaları, banliyö yollarını seçememiştim henüz, her şey eskisi gibiydi adeta. Kenti görür görmez, anılar sıcak bir sam yeli gibi üzerime çullanmıştı. Bu kuleler ve çatılar altında masalsi bir gençlik yaşamıştım; özlem dolu gündüzler ve geceler, hüznü dolu harikulâde baharlar yaşamış, doğru dürüst ısıtılamayan bir tavanasında düşler kurarak uzun kışlar geçirmiştım. Aşıklık günlerimde bahçeler arasından uzanan bu yollarda geceleri içim kavrulup umutsuzluklara kapılarak dolaşıp durmuş, ateş gibi yanan başım serüven tasarılarıyla dolup taşmıştı. Ve yine bu kentte ilk kez bir kız selâmıma karşılık vermiş, bir kızla aramda geçen ilk çekingen konuşma ve ilk sevgi öpücükleri yine bu kentte beni mutluluğa boğmuştu.

«Evet, uzadı biraz dedi», Ilgenberg'li tüccar, «ama on dakika sonra evdeyiz.»



Evdeyiz, diye düşündüm ben. Sana göre ne? Sen böyle konuşabilirsin.

Bahçeler birer birer, görüntüler birer birer kayıp gidiyor önümden. Hiç aklımdan geçirmediğim nesnelere, sanki hepsi beş saat için kendilerinden uzaklaşmışım gibi beni karşılıyor. Arabada yerimde oturamaz oluyorum.

«Lütfen durur musunuz, ineyim. Bundan sonrasını yaya gitmek istiyorum da.»

Biraz şaşırmış, dizginleri kastı Ilgenberg'li tüccar; arabadan inmeme ses çıkarmadı. Teşekkür edip elini sıktım; öksürük gibi yaparak dedi ki: «Suebya Oteli'nde kalacaksınız madem, ilerde sanırım yine görüşürüz. Adınızı bağışlar mısınız?»

Bu fırsatla kendisini de tanıttı. Herrschel'di adı ve Julie'nin kocasıydı, benim için şaşılacak bir yanı yoktu bunun.

Bay Herrschel'i hemen oracıkta gebertmek doğrusu bir zevk olurdu benim için. Ama adımı söyleyip şapkamı çıkardım, uğurladım kendisini. Demek Bay Herrschel'di. Hoş bir adam, üstelik varlıklı. Julie'nin bir vakit ne onurlu, ne görkemli bir kız olduğunu, benim bir zaman yaşam konusundaki tasanlarımı ve akıl almayacak kadar atak görüşlerimi nasıl kavrayıp benimseydiğini düşünür düşünmez, bir şey gelip boğazıma düğümledi. Kızgınlığım ansızın uçup gitti. Kafamın içi bomboş, derin bir hüzne gömülü, çıplak kestanelerin çevrelediği eski yolu yürüyüp, kente geldim.

Otelde her şey eskisinden biraz daha lüks, biraz daha modern kılığa bürünmüştü. Hatta bir bilardo masası yerleştirilmişti salona ve masalarda küre biçiminde nikel peçetelikler görülüyordu. Oteli, eski sahibi işletiyordu yine; mutfak ve kiler bir zamanki sadeliğini korumuştur, eli yüzü düzgündü önceki gibi. Avluda hâlâ o ince uzun akçaağaç duruyor, önünde bir yalak, iki ağızlı çeşmeden hâlâ su akıyordu; bu serin çeşmenin yanbaşında bir bira içip, miskin aylak, az mı yaz akşamı geçirmiştim.

Yemekten sonra yola koyulup, pek değişmemiş sokaklarda ağır ağır dolaşım. Dükkanların tabelalarındaki isimleri okudum, önceden bildiğim isimlerdi hep; derken bir berbere gidip tıraş oldum, bir kurşunkalem aldım kendime, başımı kaldırıp binalara baktım, kentin dış mahallelerinde sağlı sollu bahçeli ev-

lerin sıralandığı sessiz yollardan çitler boyunca ilerledim. Ilgenberg'e gelişimin büyük bir aptallık sayılacağına ilişkin bir duygu uyandı içimde; ne var ki, yer ve hava, yurtsu bir aşinalıkla bana iltifatlarda bulunur, yüzüme güler gibiydi; sonunda güzelim anıların beşiğine yatırdı beni. Dolaşmadık sokak bırakmadım, kilisenin kulesine çıktım, çanı askıda tutan direklerden birinin üzerine oyulmuş lise öğrencisinin adını okudum; sonra yine indim kuleden, belediye sarayındaki resmi ilânları gözden geçirdim; derken hava karardı.

Birden kendimi alabildiğine büyük ve ıssız pazar meydanında dikiliyor buldum, uzun bir dizi oluşturan evlerin önünden yürüyüp geçtim. Ayağım kapı önlerindeki merdivenlere ve kaldırımdaki boşluklara takılıp tökezledim bazen. Sonunda Herrschel ailesinin oturduğu evin önüne geldim. Küçük pencere kepenklerindeki jalousilerin tam o anda indirildiğini gördüm. İlk katın dört penceresinde de ışık yanıyordu. Kararsız, evin önünde dikildim; başımı kaldırıp, yukarılara baktım; yorgun, içimde sıkıntı. Küçük bir oğlan pazar meydanından doğru yaklaştı, ıslıkla *Bakire Çelengi şarkısını* çalıyordu. Benim evin önünde dikildiğimi fark edince, ıslığı kesti; bana bakmaya, beni gözletmeye başladı. Eline on fenik tutuşturup, oğlanı başımdan savdım. Derken boşta gezen bir adam geldi, kendisine yaptıracağım bir iş olup olmadığını sordu.

«Yok», diye cevapladım ve birden kapının çingırağını elimde bulup, hızlı hızlı çekmeye koyuldum.

## Julie

Büyük kapı yavaş yavaş açıldı, aralıkta genç bir hizmetçinin yüzü belirdi. Evin beyini görmek istediğimi söyledim, hizmetçiyle karanlık bir merdiveni tırmandık. Koridorda bir kandil yanıyordu. Buğulanmış gözlüğümü gözümden alırken, Bay Herrschel çıktı odadan; beni görüp buyur etti.

«Geleceğinizi biliyordum», dedi ne hızlı, ne yavaş bir sesle.

«Nerden?» diye sordum.

«Eşimden», diye cevapladı, «sizi tanıyorum. Ama lütfen şap-

kanızı, paltonuzu çıkarır mısınız önce. Buradan rica edeceğim. Gelmekle beni ihya ettiniz doğrusu! — Buyrun, lütfen! — Evet, buradan!»

Karşılaşmamız, kendisini pek memnun etmemiştir anlaşılan; benim de ondan kalır yerim yoktu doğrusu. Küçük bir odaya girdik; beyaz örtü yayılmış bir masada lamba yanıyordu ve masa akşam yemeği için hazırlanmıştı.

«İşte, Julie, dün sabah kendisiyle tanıştığım bay bu. Bay...»

«Tanıyorum sizi», dedi Julie. Ben önünde eğilince, başıyla selâmladı, ama elini uzatmadı.

«Buyrun, oturun!»

Kamış bir sandalyeye oturdum, kendisi de divana geçti. Şöyle bir süzdüm Julie'yi. Eskisinden daha güçlü kuvvetli, ama daha ufalmış gözüküyordu. Elleri hâlâ körpe ve zarif, yüzü taze; şimdi daha dolgun ve katı bir izlenim bırakıyordu; hâlâ mağrur, ama eskisinden kaba ve parlaklığını yitirmiş bir yüzdü bu. Eski güzelliğinden bir pırıltı hâlâ göze çarpıyordu yüzde. Şakaklarında ve kollarının deviniminde, hafif bir ışıltı...

«Nasıl geldiniz Ilgenberg'e?»

«Yürüyerek, Sayın Bayan!»

«Burada yapılacak bir işiniz mi vardı?»

«Hayır. Kenti bir kez daha görmek istedim.»

«En son ne zaman buradaydınız?»

«On yıl önce. Sizin de bildiğiniz gibi. Hani kenti pek değişmiş bulmadığımı söylemeliyim.»

«Sahi mi? Sizi sokakta görsem, zor tanırdım.»

«Ama ben hemen tanırdım sizi, Sayın Bayan.»

Bay Herrschel, öksürür gibi yaptı.

«Bizimle akşam yemeği yemek lütfunda bulunur muydunuz?»

«Rahatsız etmezsem.»

«Rica ederim. Aperatif bir şey hepsi.»

Ama yine de jöleli soğuk pirzola, taze fasulye, pilav ve armut hoşafı çıkarıldı sofraya. İçecek olarak çayla süt vardı. Evin beyi bana servis yaptı, biraz çene çaldı benimle. Julie'nin ağzından pek bir söz çıkmıyordu; ama arada bir kuşkuyla yukarıdan bana bakıyor, buraya gelişimin gerçek nedenini sanki ha-

limden çıkarmak istiyordu. Oysa, ben kendim biliyor muydum nedenini?

«Çocuklarınız var mı?» diye sordum. Bunun üzerine, Julie, biraz konuşmaya başladı. Okul işleri, hastalıklar, eğitim sorunları; genellikle eskisinden iyiymiş durum, ama yine de darkafalıklı çözümlenmek istenesiymiş sorunlar.

«Ama yine de okul bir nimet», diyerek söze karıştı Bay Herrschel.

«Sahi mi? Bense, bir çocuğun, elden geldiği kadar uzun süre, yalnız anne ve babası tarafından eğitilmesinin yerinde olacağını düşünmüştüm hep.»

«Öyle görülüyor ki, sizin kendi çocuklarınız yok.»

«Ne yaparsınız, bu mutluluktan yoksunum.»

«Ama evlisiniz, öyle değil mi?»

«Hayır. Tek başıma yaşıyorum.»

Fasulyeler gırtlığıma düğümlendi, kılıçıkları iyi ayıklanmamıştı. Sofra kaldırılınca, Bay Herrschel: «Bir şişe şaraba ne buyrulur?» diye sordu; önerisini geri çevirmedim. Umduğum gibi, kalkıp kendisi kilere indi, ben de bir süre Julie ile yalnız kaldım.

«Julie», dedim.

«Ne var?» diye sordu.

«Benimle toka bile etmedin henüz.»

«Böylesi daha uygundur diye düşünmüştüm.»

«Güzel. Mutlu olduğunuzu görmek beni sevindirdi doğrusu.

Mutlusunuz sanırım, öyle değil mi?»

«Elbet. Halimizden şikâyetçi değiliz.»

«Ya eski günler? Söyle misin, Julie, eskilyi hiç düşünüyor musun?»

«Benden ne istiyorsun kuzum? Geçmiş üzerinde durmasak iyi ederiz sanırım. Nasıl olması gerekiyorsa, hepimiz için hayırlısı nasılsa, hepsi öyle oldu bence. Sen o zamanlar Ilgenberg'e pek uyamadın, kafanda bir sürü acayip düşünce vardı, doğru sayılmazdı bizim...»

«Elbet, Julie. Hani geçmişi canlandırmak, yeniden yaşamak gibi bir niyetim yok. Beni düşünmek zorunda değilsin, elbet değilsin; ama bir vakit güzel olan, sevimli olan şeyleri anımsarsın»

sanırım. Gençlik çağımızdı nihayet; bu çağla bir kez daha yüz yüze gelmek ve gözlerinin içine bakmak istedim.»

«Konuyu değiştirir misin lütfen. Sen başka türlü düşünebilirsin ama, benim için eskiyle bugün arasına çok şey girdi.»

Julie üzerinde dolaştırdım bakişlanımı. Bir zamanki güzelliği uçup gitmişti; şimdi Bayan Herrschel'di, o kadar.

«Peki, başka şeylerden konuşayım», dedim kaba. Elinde iki şişe şarapla kocasının döndüğünü görünce, Julie'nin isteğine haydi haydi uydum.

Sert bir Burgunder şarabıydı; belli ki şarap içmeye alışık biri değildi, Bay Herrschel; daha ikinci kadehte değişti, benimle bir olup karısına takılmaya başladı. Karısı karşı çıkınca güldü, benimle kadeh tokuşturdu.

Bir sır emanet eder gibi: «İlkin sizi eve istemiyordu», dedi karısı için.

Julie ayağa kalktı.

«Özür dilerim, çocuklara bir bakmam gerekiyor. Hizmetçi rahatsız da.»

Sonra odadan çıkıp gitti; biliyordum, bir daha dönmeyecekti. Kocasını bana göz kırparak ikinci şişeyi açtı.

«Deminki sözü söylemeyecektiniz», dedim.

Adam güldü:

«Amma yaptınız ha! Bu sözüme alınacak kadar havadan sudan nem kapan biri değildir karım. Ne diye içmiyorsunuz? Yoksa şarabı beğenmediniz mi?»

«Yo, güzel.»

«Değil mi! Evet, söyler misiniz kuzum, şu eskiden karımın aranızda neler geçti? Çocuksu şeylerdir sanırım.»

«Çocuksu şeyler. Ama bundan söz açmayalım daha iyi.»

«Elbet —doğru— hani saygısızlık etmek istemem; aradan on yıl geçti, öyle değil mi?»

«Bağışlayınız. Hemen gitsem iyi olacak.»

«Neden hemen?»

«Böylesi daha iyi çünkü. Belki yarın yine görüşürüz.»

«Eh, ne yapalım. Madem ille gitmek istiyorsunuz. — Durun, lambayı alayım da, sizi geçireyim kapıya kadar. Yarın ne zaman geleceksiniz?»

«Sanırım öğleden sonra.»

«Tamam. Şöyle okkalı bir kahve içeriz hep beraber. Müsaade edin, otele kadar eşlik edeyim size. Hayır, hayır, rica edeceğim! Otelde biraz bir şeyler daha içeriz.»

«Teşekkür ederim; hemen yatmak istiyorum. Yorgunum da. Karınıza selam ve saygılarımı iletiniz lütfen. Yarın görüşmek üzere.»

Sokak kapısının önünde adamdan yakayı sıyrıp, tek başıma yolu tuttum. Büyük pazar meydanından geçtim, sessiz ve karanlık sokaklara daldım. Uzun bir süre daha, küçük kentte dolaşıp durdum. Çatıların birinden bir kiremit düşse de, oracığa cansız seriliverseydim! Hakketmişim doğrusu! Ah ben budala! Ben budala!

## Sis

Sabahleyin erkenden uyanınca karar verdim, hemen yola çıkacaktım. Hava soğuktu ve öylesine yoğun bir sis vardı ki, pek seçilemiyordu yol. Üşüyerek kahvemi içtim, hesabı ödedim; adımlarımı açarak, yeni yeni aydınlanan sabahın sessizliğine daldım.

Çarçabuk ısınmışım; kenti ve bahçeleri arkamda bırakıp, sisten yüzen bir dünya içine girdim. Sisin, birbirine komşu ve görünürde birbiriyle ilişkili tüm nesnelere nasıl birbirinden ayırıp kopardığını, nasıl herkesi sarıp sarmalayarak dışarıyla bağlantısını kestiğini ve sonra kaçıp kurtulamayacağı bir yalnızlığa ittiğini görmekten her vakit tuhaf bir heyecan hissediyorum içimde. Yolda yanınızdan bir adam geçiyor; bir ineği, bir keciyi ya da bir el arabasını önü sıra itiyor ya da bir çıkın taşıyor elinde; arkasında da kuyruğunu sallayarak seğirten bir köpek. Adamın geldiğini görüyor, günaydın diyorsunuz, o da günaydın diye karşılık veriyor. Ama yanınızdan henüz geçmiştir adam, başınızı çevirip bakıyorsunuz, hemen bir belirsizlikten içeri dalıyor ve geride iz bırakmaksızın bir bozbulanıklıkta yitip gidiyor. Evler, bahçe çitleri, ağaçlar ve asmalarda durum başka türlü değil. Tüm çevreyi elinizle koymuş gibi bilip tanıyor sanmışsınız-

dır kendinizi; oysa bir duvarın yoldan ne kadar uzaklaşmış, bir ağacın boyunun ne kadar yükselmiş, bir kulübenin ne kadar alçalmış olduğunu fark ederek bir tuhaf şaşkınlığa kapılıyorsunuz. Sizin sıkı bir komşuluk ilişkisi içinde yanyana duruyor sandığınız barakalar, şimdi siste birbirinden o denli ötelere kaymıştır ki, birinin kapısının eşliğinden bakınca ötekisini seçemiyorsunuz. Hemen göremediğiniz insanların ve hayvanların seslerini kulağınızın dibinde duyuyor, yürüdüklerini, çalıştıklarını, bağırdıklarını işitiyorsunuz. Hepsi masalsi bir hava, yabancı ve uzak bir hava taşıyor; bir an için hepsinde de bir simgeselliğin ür-kütücü bir belirginlikle kendini açığa vurduğunu seziyorsunuz. Nasıl bir nesnenin bir ötekisine, nasıl bir insanın bir başkasına amansız bir yabancılık içersinde bulunduğunu, nasıl izlediğimiz yolların ancak birkaç adım, birkaç dakika birbiriyle kesiştiğini ve geçici bir beraberlik, komşuluk ve dostluk görünümü kazandığını seziyorsunuz.

Ansızın bazı dizeler geldi aklıma, yürürken alçak sesle mırıldanmaya başladım:

*Tuhaf, yürümek siste!  
Taş toprak tek başına  
Ağaç ağaca gizde  
Her biri tek başına.*

*Dünya dostlarla dolu  
Yaşam gülerse yüze  
Sis tutmuşsa sağı solu  
Seslenmek boşuna: «Gelsenize!»*

*Bilge olacak nerden  
Tanımazsa karanlığı insan  
Karanlık kaçınılmaz ve usulcacık  
Ayırır onu herkesten.*

*Tuhaf yürümek siste  
Yaşamak tek başına  
İnsan insana gizde  
Herkes tek başına.*

## Mermer Atölyesi

Canım bir yazdı, güzelim havanın nefis günler değil, haftalar üzerinden hesaplandığı bir yaz. Ve h n z temmuzdu, samanlıklara yeni çekilmişti samanlar.

Bazı kimseler için g zelliikte böyle bir yazla boy  l  secek bir başka Şey gösterilemez; en nemli sazlıktaki kamışlar bile yanıp tutuşur, sıcak insanın kemiklerine işler. Böyleleri, bekle-dikleri yaza kavuştu mu, elden geldiği kadar bir bol sıcaklık ve rahatlığı emip i lerine alır, zaten  okluk pek hamarat sayılmayan yaşamlarının öyle aylak asına zevkini çıkarırlar ki, başkalarında hiç rastlanır Şey değildir. Ben de işte adı geçen kişilerden biriyim. O yaz başında da kendimi alabildiğine rahat hissedişim, aynı nedenden kaynaklanıyordu. Kuşkusuz, k c msenmeyecek kesinlik ve kopuklukları içermemiş değildi duyduğum rahatlık; ve ben de Şimdi bunlardan söz açacağım.

Hani o zamana kadar görüp yaşadığım en dolu haziranlardan biriydi belki ve o kadar gerilerde kaldı ki, yine öyle bir haziranla karşılaşmanın vakti geldi geçiyor. Köy yolunun kenarında yeğenimin evi bulunuyordu; önündeki k c k bahçe, gemi azaıya almış misk gibi kokular saçıyor, çiçeklerle dolup taşıyordu. Kırk dökük çiti gözden saklayan yıldızlar, irileşiip boy atarak semiz ve yuvarlak tomurcuklara durmuştu; tomurcuklarda beliren çatlaklardan körpe yaprakçıklar, sarı, kırmızı ve effatun renkleriyle bir yol bulup dışarı fırlamaya bakıyordu. Őebboylar öylesine coşkun bir bal kahverengisiyle yanıyor, öylesine taşkin ve özlemlili kokuyordu ki, sanki çok geçmeden solup gideceklerini ve yerlerini küme küme muhabbet çiçeklerine bırakacaklarını biliyorlardı. Dimdik kınakınalar, cam gibi saydam ve gürbüz sapları üzerinde, sessiz ve kuluçkaya yatmış, dikiliyor, ince belleriyle zambaklar düşlerde eğleşiiyor, başi boş g ller gözlerinin içi gülen bir pembeliğin kollarına uzanmış yatıyordu. Bir karş toprak bile görünmüyor açıkta, sanki bahçenin tümü, renk renk çiçeklerin oluşturduğu bir büyük ve neşeli buket. Buket; içerisine yerleştirildiği dar vazodan dışarı çıkıyor, kenarlara sıkışmış l tin çiçekleri g ller arasında nerdeyse havasızlıktan boğuluyor, ortada alev alev kasılarak yükselen türk fesi,



kocaman şehvet dolu çiçekleriyle, arsız ve zorba, kendine yer açarak, çevresine yayılmaya çalışıyordu.

Ben alabildiğine haz duyuyordum durumdan. Ama yeğenimle köylüler olup bitenin pek farkında değildi; ancak güz yaklaşmış, tarhlarda geç açan güllerden, herdemtazelerden ve yıldızlardan başka bir şey kalmayınca, bahçe biraz hoşlarına gitmeye başlıyordu. Oysa şimdi her Allahın günü sabah erkenden gece geç vakte dek tarlada çalışıyor, akşamları devrilen kurşun askerler gibi, yorgun ve ağır, yataklara bırakıyorlardı kendilerini. Ama yine de güzün ve baharda, kendilerine hiç bir gelir sağlamayan ve en güzel günlerinde vakit bulup pek bir göz atamadıkları bahçelerin üzerine bir vefa duygusuyla eğiliyor, onları ilerisi için özenle hazırlamaktan geri durmuyorlardı.

İki haftadan beri üstümüzde sıcak ve mavi bir gökyüzü vardı; sabahları temiz ve yüze gülen, öğle sonraları giderek büyümüş alçak ve tıkız bulut kümelerinin kuşattığı bir gökyüzü. Geceleri yakınlarda ve uzaklarda gök gümbürdüyor, ama her sabah, gümbürtü sesi henüz kulaklarda, uykulardan uyanıldı mı, mavi ve güneşli bir parıltının yükseklerden aşağılara ağıdığı, çevrenin yine ışık ve sığağa doyduğu görülüyordu. İçim gülerek ve telâşa kapılmaksızın, kendimce yaz yaşamının tadını çıkarmaya koyuluyordum; susuzluğun yer yer çatlaklarla donattığı yanıp kavrulan kır yollarında kısa gezintiler yapıyor, zamanla sararan yüksek başakların örttüğü sıcak soluklu tarlalar içinden vurup gidiyordum. Gelincikler, peygamber çiçekleri, ıtrışahiler, kahkaha çiçekleri gülümseyip duruyordu bana. Ormanın eteğindeki yüksek otlar arasında saatler süren molalar veriyor, üstümde altın sansı çakıp sönen böcekler, çevremde onların vızıldadığını işitip, esintisiz havada gökyüzünün derinliklerinde dinlenen ağaçların dallarını seyrediyordum. Üzerimde haz dolu bir tembellik dönüş yolunu tutuyor akşamleyin, güneş ışınlarının aydınlattığı tozlar içinden, kırmızımsı altın tarlalar arasından, olgunluk ve alın terine kokan havayı soluyup, ineklerin özlemli böğürtülerini dinleyerek geçiyor, gece yansına dek süren ılıman saatleri yaşıyor, ardıc ve ıhlamur altında tek başıma oturuyordum. Bazan bir tanıdıkla beyaz şarap içiyor, sıcak gecenin koyununda memnun ve üşengeç çene çalışıyorduk. Uzaklarda bir yer-

lerden gök gürlemeleri geliyordu kulağımıza; ürkmüş bir fırtına, hisirtili sesler çıkararak, patlak veriyordu; ilk yağmur taneleri, ıri ve şehvetli, kalın toz tabakası üzerine ağır ve yumuşak düşüyor, ama sesleri pek duyulmuyor, derken kalkıp evin yolunu tutuyorduk.

Sevgili yeğenim, bir ara çaresizlikle başını sallayarak: «Bu ne miskinlik Allahım», dedi, «Tembellikten kolların ve bacakların küflenip kalmáz inşallah!»

«Merak etme, henüz sapasağlam duruyorlar yerlerinde», diye yatıştırdım yeğenimi. Onun pek yorgun, tere batmış ve çalışmaktan kaskatı durumunu görmek beni sevindirdi. Kendimi davranışımda düpedüz haklı buluyordum; çünkü bir sınavı, yani tatsız tuzsuz geçen birden çok ayı geride bırakmış, rahatımı onca zaman acımasız yatırıp bir sınav uğruna kurban etmiştim.

Hem yeğenim Kilian için, o günler tattığım zevki bana hiç de çok görecektim. kimse denemezdi. Bilgime derin bir saygısı vardı; beni gözlerinde plili kutsal bir pelerinle donatıyor, ben de plilere öyle bir çeki düzen veriyordum ki, boşluklar altta kalıp göze çarpmıyordu.

Şimdiye kadar hiç görülmedik ölçüde yerindeydi keyfim. Kırklar ve çayırarda, ekinler, samanlar ve yüksek baldıranlar arasında gürültüsüz adımlar atarak aheste dolaşiyor, o canım sıcaklıkta bir yılan gibi soluyarak ve kımiltısız yere uzanıp yatıyor, bir kuluçka sessizliğini yaşayan saatlerin tadını çıkarıyorum.

İlle yazın işitilen o sesler! İnsanı keyiflendiren, üzen, benim pek büyük bir sevgiyle kucakladığım sesler: Gece yarılarından sonra bile duyulan cır cır böceklerinin bitmez tükenmez ötüşü! Denizi seyrederken dalıp dalıp gitmesi gibi, insanın dinlerken kendisini yitirdiği bu ötüşler! Dalga dalga eğilip kalkan ekinlerin doygun hisirtisi; uzaktan uzağa alçak perdeden sesini duyurup, sürekli pusuda bekleyen gök gürlemeleri, akşamleyin havada dolaşan vicil vicil tatarcık sürüleri ve tırpanların uzaktan uzağa yankılanan duyulandırıcı gıcirtısı, geceleri şişip kabaran sıcak rüzgâr ve ansızın bir sağnağın fırtınalı boşanışı.

Üstelik kısa süren bu mağrur haftalarda nasıl herşey daha bir ateşle çiçeklenip soluyor, derinlemesine sürdürüyor yaşı-

minı, burcu burcu kokup, nasıl daha bir özlem ve içtenlikle yap-  
nıp tutuşuyor! Nasıl da ıhlamurların kucak kucak rayıhası yu-  
muşak bulutlar yaparak tüm ovaları kaplıyor, giderek olgunla-  
şan yorgun başakların yanında renk renk kır çiçekleri hırslı bir  
yaşamının kollarına kendilerini bırakıyor, göğüslerini kabarta-  
rak öne çıkıyor, tırpanların hisirtili sesi erkenden gelip kendile-  
rini bulmadan zamanın hızlı akışına uyup, nasıl da normalden  
iki kat güçlü bir tutkuyla hummalı bir hayatı yaşamaya bakıyor-  
du!

Yirmi dört yaşındaydım henüz; dünyaya ve kendime hiç toz  
konduramıyor, yaşamayı haz dolu amatörce bir sanat diye alıp,  
daha çok estetik bir acıdan görüyordum. Ne var ki, o yaz sev-  
dalandım ve bu sevdanın izlediği seyir, öteden beri süregelen  
kurallara göre oldu, yani bu bakımdan hiç bir seçme özgürlüğü  
tanınmadı bana. Biri çıkıp böyle bir durumla karşılaşacağımı ön-  
ceden söyleseydi, alnını karışlardım. Çünkü kuşku ve bocala-  
maları geride bırakıp, yaşama evet diyen bir felsefeye adanmış-  
tım kendimi ve öyle sanıyordum ki, ansızın çok çetin deneyim-  
ler geçirmiş, nesnelere serinkanlı ve yantutmaz bir gözle bakma  
yeteneğini edinmişim. Hem okulda başarıyla atlatmışım bir sı-  
navı; küçümsenmeyecek bir harçlık cebimi boyluyor, iki ay sü-  
reli bir tatil önümde beni bekliyordu.

Kimbilir, belki herkesin yaşamında böyle dönemler vardır:  
Çok ilerlere kadar dümdüz uzanan bir yol görülür; bir engelmış,  
gökte bir bulutmuş, ortada bir su birikintisiymiş, seçilmez pek.  
Bir salıncaktaymış gibi bir doruğa kurulmuş sallanır kişi, şans  
ya da rastlantının bulunmadığını, elindeki herşeyi, hattâ gele-  
ceğin büyük bir bölümünü alın teriyle kazanıp hak ettiğini, çün-  
kü bu işin üstesinden gelecek biri sayıldığını giderek benimser,  
inanır buna. Durumu böyle değerlendirmenin zevkini çıkarmak  
istemekle de iyi eder; çünkü gerek masal prensesinin, gerek bir  
gübre yığınının üşüşmüş serçelerin mutluluğu böyle bir davrcı-  
nıştan kaynaklanır ve hiç de uzun sürmeyen bir mutluluktur bu.

Önümdeki güzelim iki tatil ayının ancak birkaç günü kayıp  
gitmişti parmakların arasından. Gönlü şen bir bilge gibi vadi-  
lerde, rahat ve çevik, sağı solu dolaşıyordum; ağızda bir pu-  
ro, kasketimde tarlada çalışanları gibi bir toka, yanımda ya-

rım kilo kiraz, cebimde iyi kötü bir kitapçık. Çiftlik sahipleriyle akıllı sözler konuşuyor, tarlada çalışanlar gördükçe dostça selâmlıyordum. Büyük küçük şenliklere, toplantılara, şölenlere, vaf-tiz törenlerine katılıyor, geceleri Bock birası içmek için yapı-lan çağrılarını geri çevirmiyordum hiç; bazan ikindi üzeri rahiple oturup bir kadeh bir şey atıştırıyor, fabrika sahipleri ve su müs-tecileriyle alabalık avlamaya gidiyordum. Görmüş geçirmiş, ko-daman biri bana tıpkı kendilerindenmişim gibi davranıp, sınısık-lam toyluğuma hiç takılmadı mı, ölçülü bir kıvanca kapılıyor, içten içe haz duyarak dilimi şaklatıyordum. Ve gerçekten, yalnız dıştan bakıldı mı, gülünç denebilecek bir halim vardı. Bir süredir oyun çağını gerilerde bırakıp, bir delikanlıya dönüştü-ğümün bilincindeydim. Sessiz bir kıvançla her saat başı olgun-laşmanın hazzını sürüyor, yaşamı şöyle yerinde duramayan acar bir ata benzetip, kendimi bir binici gibi görüyor, onun karşısın-da gözü pek, ama sakin olan davranmak gerektiğini ağızımdan düşürmüyordum. Toprak, yazın güzelliği içinde serilmiş yatıyor, tarlalardaki ekinler günden güne sararıyordu. Halâ saman kö-kusu vardı havada; yapraklar parlak ve çığırtkan renklerini ko-ruyordu henüz. Çocuklar tarlalara ekmek ve sıra taşıyor, elleri-ni çabuk tutmaya çalışan köylülerin yüzleri neşeyle gülüyordu; akşamleyin yollara dökülen genç kızlar durup dururken kahka-halar atıyor, ansızın yumuşacık türküler söylemeye başlıyorlar-dı. Genç erkeksi olgunluğumun doruğundan içim gülererek olup bitenleri izliyordum ben; çocukların, köylülerin ve kızların se-vinçlerini hiç de kendilerine çok görmüyor, bütün bunları anla-yışla karşılayan biri gibi davranıyordum.

Adeta her yüz adımda bir değirmeni çalıştıran Sattel çayı-nın geçtiği iki yanı ormanlık serin vadide bir mermer atölyesi yer alıyordu. Tertemiz ve görkemli bir hali vardı; bir sundurma, mermerlerin kesildiği bir bölüm, bir savak, bir avlu, bir ev ve de küçük bir bahçeden oluşuyordu. Her şey sade, güven verici ve iç acıcıydı atölyede; ne öyle harap, ne de pek yeni bir gö-rünüm taşıyordu. Mermer kütükler hızarla kesilerek plaklara ve dilimlere ayrılıyor, arkadan plak ve dilimler yıkanıp perdelan-ıyordu. Herkesin yapılan çalışmalarla zevkle izleyeceği sessiz ve temiz bir yerdi burası. Geniş sayılamayacak oylum oylum

vadinin göbeğinde çamlar, kayınlar ve ince çayır dilimleri arasında birden mermer atölyesinin avlusuyla karşılaşmak yadırgatıyor insanı, ama şirin ve çekici bir izlenim bırakıyordu. İri mermer kütükleriyle, rengârenk damarları içeren beyaz ve mavimsi gri bloklarla, ayrıca boy boy kesilip hazırlanmış mermer plaklar, mermer kırıklar ve pırl pırl mermer tozlarıyla doluydu avlu. Bir merak eseri atölyeyi ilk dolaşıp ayrılırken, tek yüzü perdahlanmış beyaz bir mermer parçacığını avludan alıp cebime atmıştım; yıllarca sakladım bu taşı, yıllarca masamdan ayırmadım, yıllarca ağırlaştıncı bir nesne gibi yararlandım kendisinden, mektupların üzerine koydum.

Mermer atölyesi Lampert adında birine aitti; Bay Lampert, o verimli çevrenin yetiştirdiği en orijinal kişilerden biriydi adeta. Erkenden kansını yitmişti; mesleğinin özelliği, gerek insan içine karışmasına, gerek çevrede doğanık yaşayan kişilerle ilişki kurmasına imkân vermiyor, bu da onu kendine özgü bir karakterle donatıyordu. Herkes tarafından çok varlıklı bir kişi sayılıyordu, Bay Lampert; ama kimse de kesin böyledir diyemiyordu. Çünkü benzeri bir atölyenin sahibi olup, bu işten ne kadar gelir sağlanacağını bilebilecek kimse yoktu yakında. Bay Lampert'i öbür insanlardan ayıran özelliğın nereden kaynaklandığını henüz öğrenememiştım. Ama böyle bir özellik vardı ortada ve insanı Bay Lampert karşısında bir başka türlü davranmaya zorluyordu. Kendisini dolaşmaya gelen herkese kapısını açık tutuyor, herkese hüsünkabul gösteriyordu. Ama kendisini ziyarete gelenlere bir karşı ziyarette bulunduğu hiç görülmemiştı şimdiye kadar. Seyrek olmasına karşın bir yol köyde düzenlenen genel bir şenliğe, bir av partisine ya da bir dernek toplantısına katılmaya görsün, herkes kendisine pek nazik davranıyor, ama onu hangi sözlerle selâmlamak gerektiğini kimse doğru dürüst bilmiyordu; çünkü öyle sakin ortada boy gösteriyor ve herkesin yüzüne öyle serinkank ve ağırbaşlı bakıyordu ki, sanki bir ormandan çıkıp gelmişti de, az sonra yine geldiği yere dönecek bir keşişti.

Bazen: «İşler ne âlemdede, Bay Lampert?» diye soranlar çıkıyor, o da: «Mersi, iyidir», diye cevaplıyor, ama arkadan kendisi tutup karşısındakine benzeri bir soru sormuyordu. Son taş-

kın ya da kuraklığın işlerini sekteye uğratıp uğratmadığını öğ-  
renmek isteyen biri oldu mu, «mersi, pek aksattı sayılmaz», di-  
ye cevaplıyor Bay Lampert, ama kendisi: «Ya sizin işleri?» diye  
bir karşı soru yöneltmiyordu.

Dıştan bakınca, şimdiye kadar çok çile çekmiş, belki hâlâ  
çeken, ama bunları kimseyle paylaşmaya alışmamış biri izleni-  
mini bırakıyordu insanda.

O yaz sık sık mermer atölyesine uğrayıp, atölyenin değir-  
mencisiyle görüşüp konuşmayı alışkanlık edinmiştim. Yürüyüş  
sırasında önünden geçerken çokluk bir çeyrek saat için atöl-  
yeye uğruyor, mermer kütüklerinin kesildiği serin ve loş bölme-  
den içeri giriyordum; parlak çelik testereler belli bir ritim gö-  
zeterek inip kalkıyor, gıcır kıcır kum tanecikleri suyla süprülüp  
götürülüyor, işçiler tezgâh başında suskun dikiliyor, tahta dö-  
şemenin altından şıpır şıpır su sesleri geliyordu. Tezgâhta dö-  
nüp duran birkaç çarkla kayışa gözlerimi dikeyiyor, bir mermer  
kütük üzerine çöküp çizmelerimin tabanlarıyla yuvarlak bir tah-  
tayı ileri geri oynatıyor, ya da mermer tanecikleriyle kıymıklarını  
ayaklarımın altında gıcırdatıyordum. Su sesine kulak kabartı-  
yordum bir vakit; derken bir püro ateşliyor, kısa bir süre atöl-  
yedeki sessizlik ve serinliğin tadını çıkarıp, yine yola düşüyor-  
dum. Mermer atölyesinde Bay Lampert'e hemen hemen rast-  
lamıyordum hiç. Onu görmek istedim mi, ki bu isteği de sık sık  
duyuyordum içimde, hep uykulu bir sessizliğe gömülmüş küçük  
eve giriyordum; holde çizmelerimin altını temizliyor, bir yandan  
da öksürüyordum; bunun üzerine ya Lampert'in kendisi ya da  
kızı merdivenlerden inip geliyor, aydınlık bir salonun kapısını  
açarak bana oturmam için bir sandalye gösteriyor, derken bir  
bardak şarap getirilip önüme konuyordu.

Geniş masanın başında bardağımdaki şarabı yudumluyor,  
parmaklarımı birbirinin çevresinde döndürüyor, aradan belli bir  
süre geçtikten sonradır ki konuşmaya başlıyordum. Çünkü ikisi  
bir arada pek seyrek salonda bulunan Bay Lampert ve kızı hiç  
bir vakit söze ilk başlamıyor, ben de normal olarak üzerinde ko-  
nuşulacak hiç bir konuyu bu insanların karşısında ve bu evde or-  
taya atmayı adeta uygun görmüyordum. Yarım saat sonra, ki  
bu süre içinde söyleşi başlıyordu aramızda, ne kadar istemesem.

bardağımdaki şarabı çokluk içip bitirmiş oluyordum. Bir bardak şarap daha getirilip konmuyor önüme, benim de böyle bir ricada bulunmayı yüzüm tutmuyordu. Boş bardağın önünde pineklemeyi biraz tatsız buluyor, kalkıp allahaismarladık diyerek şapkamı başıma geçiriyordum.

Babasına şaşılacak ölçüde benzemesi dışında, Bay Lampert'in kızında ilkin dikkatimi pek bir şey çekmemişti. Babası gibi boylu bosluydu kız; dik bir duruşu, koyu renk saçları vardı. Gözleri babasının gözleri gibi donuk siyahtı; burnu babasının burnu gibi düz olup, açık seçik öne çıkıyordu ve keskin sınırlarla belirlenmişti; ağız da babasınıninki gibi sessiz ve güzeldi. Bir kadında bunun sözü edilebilirse, tıpkı babasınıninki gibi bir yürüyüşü vardı; sesi de, babasının sesi gibi pürüzsüz ve ağırbaşlıydı. Bir kimseye tıpkı babası gibi el uzatıyor, babası gibi önce karşısındaki konuşsun diye bekliyor, nezaketten sorulan önemsiz sorulara babası gibi duygusuz, kısa ve biraz şaşırmış cevaplar veriyordu.

Aleman sınırına yakın kentlerde sık sık rastlanan güzel kızlardan biriydi, Lampert'in kızı. Güzelliği, dış görünümünü kucaklayan o uyum içindeki beden yapısından kaynaklanıyor, ama endamına ve yüz renginin esmerliğine sıkı sıkıya bağlı bir durum gösteriyordu. Başlangıçta şirin bir tablo gibi seyretmiştim kendisini; ancak zamanla kızdaki özgüven ve olgunluk giderek beni büyülemişti. İşte böylece sevdalanmış, çok geçmeden bu sevda şimdiye kadar tanımadığım bir tutkuya dönüşmüştü. Kızın ölçülü davranışı ve o huzur taşan serin hava, eve ayak atar atmaz hafif bir felç gibi beni kavrayıp uysallaştırmasaydı, söz konusu tutkunun kendini açığa vurması hiç de uzun sürmezdi kuşkusuz.

Kızın ya da babasının karşısında oturur oturmaz, içimdeki bütün ateş büzülüp küçülerek ürkek ve çekingen bir alevciğe dönüşüyor, bu alevciği dikkatle gözden saklamaya çalışıyordum. Oturduğumuz salona gelince: sevi serüvenleri ardında koşan şövalyelerin kız ve hanımlar önünde dize gelip, onların gönüllerini fethedecekleri bir sahneye hiç de benzer yanı yoktu; daha çok, sessiz sakin güçlerin saltanat sürdüğü ve ciddi bir yaşamın ağırbaşlılıkla göğüslediği bir yerdi burası; teslimiyet ha-

vası esen ölçülü davranışların yeriydi. Ama ben, yine de, kızın bu sakin davranışının gerisinde, dizginlenmiş bir tutkunun ve bir duyarlığın varlığını seziyordum. Söz konusu duyarlık kendini seyrek açığa vuruyor, bu da kızın bir konuşmanın havasına kapıldığı zaman, hızla elini kolunu oynatışı ya da ansızın cakıp sönen bir bakış biçiminde gerçekleşiyordu.

Güzel ve hoırat görünüşlü bu kızın gerçekte ne denli kulsursuz biri sayılabileceğini sık sık geçiriyordum kafamdan. Aslında tutkulu ya da melankolik bir kızdı belki, ya da gerçekten serinkanlıydı. Ama dış görünüşüne gerçek doğası diye bakılmayacağı kuşkusuzdu. Yargılarında pek özgür, yaşayışında pek bağımsız görünen kızın üzerinde babasının sınırsız bir otoritesi vardı; kızın gerçek iç doğasının, sevecenlikle de olsa, babasının adeta bir ceza gözüyle bakılabilecek tutumuyla erkenden baskılanıp, zorla başka kalıplar içine tıkladığını seziyordum. İkisini, kuşkusuz çok seyrek, bir arada gördüm mü, babasının belki istemeden başvurduğu zorbalığı; ben de kızla birlikte hisseder gibi oluyor, günün birinde aralarında çetin ve ölümcül bir savaşın patlak vereceğine ilişkin bir duygu belli belirsiz uyanıyordu içimde. Söz konusu savaşa belki de benim yol açabileceğimi düşünür düşünmez, kalbim çarpmaya başlıyor, hafif bir dehşetin ruhumda belirmesini önleyemiyordum.

Bay Lampert'la dostluğumuz ne kadar yerinde sayıyorsa, Rippach çiftliğinin kâhyası Gustav Becker'le aramdaki ilişki günden güne o kadar serpilip gelişıyordu. Hattâ bu yakında saatlerce sohbet etmiştik kendisiyle, ardından da içki içip birbirimizi kardeşliğe kabul etmiştik. Yeğenim isterse böyle bir şeyi kesinlikle oynatmasın, benim bundan duyduğum kıvanç hiç de az değildi. Okumuş bir adamdı Becker, otuz ikisinde vardı belki, görmüş geçirmiş uyanık bir iş adamıydı. Benim ağızımdan çıkan o güzel erkeksi sözlere çokluk alaylı bir gülümsemeyle kulak vermesine alınmıyordum hiç; çünkü Bay Becker, benden çok yaşlı olup, değerini kanıtlamış kimselere karşı da aynı gülümsemeyi dudaklarından eksik etmiyordu. O böyle davranabilirdi kuşkusuz; çünkü çevredeki en büyük çiftliğin kendi başına buyruk kâhyası, belki gelecekte çiftliği satın alacak bir kişi değildi yalnız; manevî değerler bakımından da çevredekilerin



çoğundan hayli ileri durumdaydı. Takdir yollu «cin gibi herif» diye söz açıldığını iştihordum kendisinden, ama pek fazla sevildiği de söylenemezdi. Bana kalırsa, Becker'de, çevredükilerin kendisinden uzak durdukları gibi bir his yaşıyordu; bu da, benimle pek sık düşünüp kalkmasının nedeniydi sanırım.

Beni ikide bir deli ediyordu kuşkusuz. Hayat ve insanlar konusunda açığa vurduğum düşünceleri sık sık, herhangi bir söz söylemeksizin hepsi acımasız bir sırtışla kendi gözümde sallantılı duruma sokuyor, bazen doğrudan kalkıp her türlü yaşam bilgeliğini gülünç bir şey diye niteliyordu.

Bir akşam kendisiyle Adler Gazinosu'nda oturmuş, bira içiyorduk. Çimenliklere bakan bir masada baş başaydık, bizi rahatsız edecek kimse yoktu çevremizde. Pek kuru ve sıcak bir akşam; dört bir yanımız altın sarısı bir tozla doluydu; iklimur ağacı, adeta sersemletici bir rayiha saçıyor, ortalıkta azalıp çoğalmayarak hep aynı kalan bir aydınlık seçiliyordu. Bir ara dostum Becker'e: «Şey», dedim, «sen şu karşıda Sattelbach kenarındaki mermer atölyesinin sahibini tanıyorsun, değil mi?»

Dostum, içine tütün doldurduğu piposundan gözlerini ayırmadı; başını sallayarak, sorumu onayladı sadece.

«Peki, nasıl biri, söyler misin?»

Becker güldü, piposunun tütün sıkıştırıcısını yeleğinin cebine soktu.

«Pek zeki biri», dedi sonra, «hep tutar ağzını, hiç konuşmaz. Ama sen ne diye ilgileniyorsun bakayım onunla?»

«Hiç. Aklıma geldi de. Hani insanın üzerinde alışmadığı tuhaf bir izlenim bırakıyor.»

«Zeki kimseler böyledir hep ve fazla da değildir sayıları.»

«Başka? Onunla ilgili daha başka bir şey biliyor musun?»

«Bir de güzel bir kızı var.»

«Evet. Ama benim öğrenmek istediğim o değil. Neden insan içine çıkmıyor hiç?»

«Ne yapsın çıksın da?»

«Haklısın. İnsan içine çıkıp çıkmaması, bir şeyi değiştirmmez. Hani ben, acaba başından olağanüstü bir olay mı geçti diye düşündüm de.»

«Yani romantik bir şey mi diyorsun? Vadide sessiz bir de-

ğirmen? Mermer? Suskun bir yalnızlık? Yaşamın mutluluğundan bir el çekiş? Üzgünüm ama, hiç biri söz konusu değil bunların. Değme bir iş adamıdır.»

«İyi biliyor musun?»

«Aptal değildir seninkisi. Para kazanıyor, para!»

Gitmek üzere kalktı dostum. Yapması gereken işler vardı. İçtiği biranın parasını ödeyip, biçilmiş çayırlar üzerinden vurup gitti. İlk tümseğin arkasında gözden kayboldu bir süre, ama piposundan çıkan duman uzun bir çizgi yaparak bana doğru geldi, çünkü râzgâra karşı yürüyordu. Ahırlardan doymuş ineklerin yavaş yavaş böğürtüsüleri duyulmaya başlamıştı. Yolda işten dönen ilk köylüler belirdi. Bir süre sonra çevreme bakınca, dağların mavimsi-siyah bir renge büründüğünü fark ettim; gökyüzünde en ufak bir kırmızılık seçilmiyor, yeşilimsi-mavi bir renk dikkate çarpıyordu. Sanki her an ilk yıldızın doğması beklenebiliyordu.

Kâhya dostumla kısa konuşmamız, benim düşünce adamı onuruma hafif bir darbe indirmişti. İşte öylesine güzel bir akşamdı, ayrıca kendime güven duygusunda bir gedik açılmıştı; dolayısıyla, Lampert'in kızına karşı beslediğim sevgi birden sarıdı ruhumu ve içimde tutkularla oynanamayacağı düşüncesini uyandırdı. Bunun üzerine daha birçok kez bira getirtip içtim; derken gökyüzünde bir bir doğdu yıldızlar; yoldan pek duygutandırıcı bir türkü sesi geldi kulağıma. Bilgeliğimi ve şapkamı sırada bırakıp kalktım, ağır adımlarla karanlık tarlalar arasından yürüdüm; gözlerimden boşanan yaşlara dokunmadım, diledikleri gibi akmaya bıraktım onları.

Ama gözyaşlarım, yaz gecesini yaşayan çevreyi görmekten beni alıkoymuyordu; tarlalar sanki güçlü ve yumuşak bir dalga gibi kabarıyor, upuzun bir dizi yapıp gökyüzüne doğru yükseliyordu; yan tarafta geniş bir ormanın uykusunda soluduğu işitiliyordu adeta. Arkamda kalan köy, nerdeyse gözden kaybolmuştu; birkaç ışık, alçak perdeden birkaç ses, hepsi o kadar. Gökyüzü, tarlalar, orman, köy, çimen ve çayırlardan kalkan güzel koku ve hâlâ yer yer işitilebilen ağustos böceklerinin cırlak sesleri iç içe geçip kaynaşıyor, ılıman kuşatıyor çevremi, neşelendiren ve üzen nefis bir melodi gibi bana sesleniyordu. Sa-

dece yıldızlar, yarı karanlığa gömülmüş duruyor yükseklerde, berrak ve devinimsiz, dinleniyordu. Çekingen, ama yakıcı bir istek, bir özlem tüm engelleri aşarak büyüdü, güçlendi içimde. Bilinmedik yeni kıvanç ve acılara bir itiliş miydi bu, yoksa çocukluğumun geçtiği yerlere gerisin geri dönmek, evimizin bahcesini kuşatan cite yaslanmak, öbür dünyaya göçmüş anne ve babamın seslerini, ölüp gitmiş köpeğimizin bir zamanki havlamalarını yeniden işitmek ve doya doya ağlamak özlemi miydi, bilmiyordum.

Hiç aklımda yokken, tutup ormana daldım; kuru dallar arasından ve boşucu bir zifirî karanlık içinden yürüdüm; sonunda önüm genişleyip aydınlandı. Dar bir yatak içinde akan Sattel çayının yamacındaki çamlar arasında uzun süre dikildim; aşağıda soluk mermer yığınları, koyu kahverengi dar su bendiyle Lampert'in mermer atölyesi seçiliyordu. Ansızın bir utanç belirdi içimde; kırlar, tarlalar arasından dönüş yolunu tuttum.

Daha ertesi gün dostum Becker, sırrımı keşfetmişti.

«Bırak boş sözleri», dedi. «Lampert'in kızına abayı yakmışsın, o kadar. Hem pek kötü bir şey değil ki! Bu gibi olayların sık sık insanın başına geleceği yaştasın nihayet.»

O anda yine güçlü bir kıpırdanışla içimde sesinl işittirdi gururum: «Hayır, dostum, hayır», dedim, «böyle konuşmakla beni küçümsüyorsun, flörtümsü çocuksu sevgiler gerilerde kaldı. Her şeyi enine boyuna düşündüm ve bundan iyi bir evlilik yapamayacağım sonucuna vardım.»

Becker güldü: «Evlenmek mi? Vallahi hoşsun delikanlı?»

Derken gerçekten kızdım; ama kalkıp gitmeyerek, kâhyaya ilgili konudaki düşünce ve tasarımlarımı uzun uzadıya açıklamaya koyuldum. Beni dinledikten sonra sözcüklerin üzerine basa basa ve ciddi bir tonla: «Çok önemli bir noktayı unutuyorsun», dedi. «Lampert ailesi sana göre değil, çetin cevizdir bunlar. Orası öyle, dilediği kimseye gönül verebilir insan; ancak evlenmeye gelince, sonradan kendisiyle başa çıkabileceği ve temposuna ayak uydurabileceği birini seçer.»

Yüzümü ekşitip hararetle sözünü kesmeye kalkınca, Becker güldü yeniden ve şunları ekledi: «Eh, madem öyle, elini çabuk tut, evlât! Bol şanslar sana!»

O günden sonra ikide bir bu konuyu tartıştım kendisiyle. Yazın yapılması gerekli işlerden seyrek başını kaldırdığı için, hemen bütün söyleşilerimiz ya tarlaya gidip gelirken ayak üzeri, ya ahırda, ya da samanlıkta geçti. Kendisiyle söyleşilerimizi sürdürdükçe, durum daha bir açıklık, daha bir bütünlük kazandı.

Ancak, mermer atölyesinde otururken içimde bir sıkıntı hissediyor, amacıma daha ne çok uzak bulunduğumu görüyordum. Kız, yine bana her zamanki gibi nazik ve sessiz davranıyor, halinde erkeksi bir hava esiyor, bayıldığım bu hava beni bir utangaçlığa sürüklüyordu. Bazen bana öyle geliyordu ki, kız hoşlanıyordu benden; beni içten içe seviyor, bazen de öylesine kendisini unutup dururdu ki, çok hoşlanılan bir şeye bakar gibi süzen bakışlarla beni seyrediyordu. Ayrıca, benim akıllıca sözlerimi tüm ciddiliğiyle doğrular gibi davranıyor, ama arka planda yerinden oynatılmayacak bir görüşü benimsermiş izlenimini uyandırıyor.

Bir ara dedi ki: «Kadınların, ama hiç değilse benim hayatta bakışım sizinkinden bir başka türüdür. Biz birçok şeyleri o türlü yapmak ve yapılmasına çalışmak zorundayız ki, bir erkek için asla sözü edilemez böyle bir şeyin. Hani özgürlük bakımından pek ileri...»

Ben, herkesin alinyazısının kendi avucunda saklı yattığını belirttim, insanın tümüyle kendi elinden çıkan ve kendisine ait olan bir yaşamı sürdürmesi gerektiğinden söz açtım.

«Bir erkek belki başarabilir bunu», diye cevapladı. «Bilmiyorum. Ama biz kadınlarda durum değişiktir. Doğru, biz de kendi yaşamımıza şöyle ya da böyle bir yön verebiliriz; ama bizim için önemli olan kendimize özgü adımlar atmaktan çok, zorunlu durumlara aklı başında katlanmaktır.»

Ben yeniden karşı çıkıp da, şöyle tatlı bir söylevcik çekince, soğuk havasından sıyrılıp nerdeyse coşkuyla dedi ki:

«Siz kendi bildiklerinize inanın, beni de bırakın lütfen kendi bildiklerime inanayım. Elde seçme özgürlüğü bulduktan sonra kendine en güzelinden bir yaşayış biçimi arayıp bulmak, pek büyük bir hüner sayılmaz. Ama sorarım size, kimin elinde var böyle bir özgürlük? Diyelim bugün ya da yarı bir araba

altınla kaldınız da kollarınızı, bacaklarınızı yitirdiniz; düşününüzde kurduğunuz kumdan şatolar ne işinize yarar o zaman? Böyle bir durumda, başa geleceklere katlanmayı öğrenmiş olmanız, daha hayırlı bir şey sayılmaz mı? Ama mutlu yaşamınızın peşinde koşun siz! Çok görmem hani; buyrun, dilediğiniz gibi yaşayın!»

Hiç daha şimdiki gibi bir coşkunluk içinde görmemişim Lampert'in kızını. Ansızın sustu, bir tuhaf gülümsedi; ben ayağa kalkıp, o gün için veda ederek gitmek isteyince de, beni alıkoymayı düşünmedi. Sözleri bundan böyle ikide bir kafamı kurcalamaya başlamıştı; çocukluk hiç yeri yokken zihnimde belliyordu. Rippach çiftliğindeki dostumla bu konuda dertleşmek istiyor, ama dostum Becker'in soğuk bakışlarını ve dudaklarının alaya hazır titreştiğini görür görmez, içimdeki heves her defasında uçup gidiyordu.

Kısaca iş giderek öyle bir duruma geldi ki, Bayan Lampert'le konuşmalarım ne kadar kişisel ve dikkate değer nitelik kazanırsa, Becker'e bu konuşmalarımdan kendisine o kadar daha az söz açmaya başladım. Ayrıca kâhya dostum, soruna hiç bir vakit önemli bir gözle bakmıyordu. Mermer atölyesine hamaarat ziyaretlerimi sürdürüp sürdürmediğimi sormakla yetiniyor, huyu gereği biraz takılıyor bana, sonra beni yine kendi halime bırakıyordu.

Günün birinde Lampert ailesinin yalnızlık taşan evinde dostum Becker'e rastlayıp şaşırdım. İçeri girdiğimde, önünde her zaman içtiği bir bardak şarap, salonda Bay Lampert'le yan yana oturuyordu. Derken bardağı boşaldı; ikinci bir bardak şarabın getirilip kendisine buyur edilmediğini görür görmez, oh olsun! gibilerden bir duygu belirdi içimde. Çok geçmeden gitmek üzere kalktı dostum; Bay Lampert'in işi var görüldüğünden, kızı da o sıra evde bulunmadığından, ben de onunla çıktım.

Yolda giderken: «Seni buraya hangi rüzgâr attı?» diye sordum. «Bakıyorum, Lampert'i çok iyi tanıyorsun.»

«Eh», dedi.

«İş ziyareti mi?»

«Bir para işi, evet. Sen de sevdiceğini bugün evde bulamadın. Öyle değil mi? Çok kısa sürdü ziyaretin.»

## «Kes Allahaşkına!»

Giderek Lampert'in kızıyla iyice senli benli bir ilişki kurmuş, ama kendisine karşı sürekli artıp duran tutkunluğumu hiç belli etmemiştim. Derken yine ansızın değişiverdi Bayan Lampert; bunu hiç beklemiyordum; ilkin bütün umutlarım yıkılıp gitti. Çekingen davranıyor değildi hani; ama gerisin geri bir yol arayıp bulmak ve aramızdaki eski yabancılığa dönmek ister gibiydi; söyleşilerimizin dış dünyayla sınırlı kalıp genel konulardan ayrılmamasına ve başlangıçtaki candan ilişkimizin daha çok gelişip serpilmemesine çaba harcıyordu.

Bu davranışının nedeni üzerinde kötü kötü düşünmeye başladım, başı boş dolaşıp durdum ormanda, sersemce bin bir tahmin yürüttüm, kendisine karşı davranışımda eskisinden daha büyük bir güvensizliğe kapıldım, tüm mutluluk felsefeme yönelik bir alay niteliğindeki kepaze tasalara ve kuşkulara sürüklendim. Bu arada tatilimin yarından çoğu gecip gitmişti; günleri saymaya ve boşa geçen her günün ardından, haset ve umutsuzlukla bakmaya başladım. Böylesine çar çur edilen günleri, inadına sonsuz önem taşıyan ve bir daha asla geri gelmeyecek günler gibi görüyordum.

Derken bir gün de oldu, oh demek geçti içimden. Nerdeyse her şeye kavuşmuşum gibi bir saniye kapılarak korktum. Bir an mutluluk bahçesinin açık kapısı önünde dikiliyor buldum kendimi. Mermer atölyesine uğradım; küçük bahçede boy atmış küme küme yıldız çiçeklerinin arasında dikiliyordu, Helene. İçeri girip günaydın dedim, selâmladım kendisini, yere yan yatmış bir yıldızın bir kazığa tutturulup bağlanmasına yardım ettim. Bilemedin bir çeyrek saat kaldım yanında. Beni karşısında görmek şaşırtmıştı Helene'yi; her zamankinden daha ürkük ve çekingendi; çekingenliğinde öyle bir şey vardı ki, bunu açık seçik bir yazı gibi okuduğumu sanıyorum. Beni sevdiği duygusu tüm varlığını doldurdu, kendime güven geldi ansızın; içim açıldı, o boylu boslu ve görkemli Helene'ye sevecenlikle, nerdeyse acıyarak baktım; ürkekliliğini kollayıp gözetmek istiyordum sanki, hiç bir şey fark etmemiş gibi davrandım; biraz sonra elini sıkıp arkama bakmadan oradan ayrılırken, bir kahraman gibi

gördüm kendimi. Beni seviyordu, tüm duyularım la seziyordum bunu ve yarın her şey yine yoluna girecekti.

Yine o canım günlerden biriydi. Tasa ve telaşlardan ötürü bir süredir o güzelim mevsimin zevkini çıkarmaktan uzak kalmış, gözlerim kapalı, sağda solda sürüp durmuştum. O gün yine orman titreşip duran ışıklara gömülmüştü; çay yine kara, kah-verengi ve gümüşsü akıyor, uzaklar bir aydınlık ve incelik içinde dinleniyor, kır yollarında köylü kadınların yüze gülen kırmızı ve mavi eteklikleri seçiliyordu. İçim öylesine bir huşu ve kıvançla doluydu ki, bir kelebeği bile ürkütüp kaçıramazdım. Bayır yukarı tırmanıp, ormanın üst yamacında yere uzandım; terlemiştim; ilerdeki yuvarlak tepeleriyle Staufen dağlarına kadar verimli topraklar üzerinde gezdirdim gözlerimi, öğle güneşine vücudumu buyur ettim; güzelim dünyaya, kendime ve her şeye karşı bir memnunluk sardı içimi.

Gücüm elverdiğince günün tadını çıkarmam, düşlere dalıp şarkı türküler mırıldanarak günü geçirmem iyi oldu. Hattâ akşamleyin Adler gazinosuna uğradım; siyah fıçı şarabının en iyisinden bir bardak getirtip diktim kafama.

Hemen ertesi gün yine mermer atölyesine yollandım; baktım yine her şey eski soğukluğunu koruyordu. Salonu, salonda ki eşyaları, serinkanlı ve ağırbaşlı Helene'yi görür görmez kendime güvenim silindi, içimdeki zafer havası toz olarak uçup gitti. Bir merdiven basamağına şöylece ilişen zavallı bir yolcu gibi biraz oturdum salonda; sonra yağmurda ıslanmış bir köpek gibi, yürekler acısı bir ayılmışlıkla çekip gitmekte aldım soluğu. Gerçekte hiç bir şey olmamış, hattâ Helene pek nazik davranmıştı bana. Ama dünkü duygulardan ruhumda iz eser kalmamıştı.

O günden başlayarak durum fena bir ciddilik kazandı benim için; çünkü mutluluk denen şeyin önsezisini tatmış bulunuyordum.

Bundan böyle bir özlem, doymak bilmeyen bir açlık gibi yiyip bitiriyordu beni. Ne uykum kalmıştı, ne huzurum. Sanki çevremde batmak üzere bir dünya vardı da, ben bu dünyadan kopmuş, bir yalnızlık ve suskunluğa gömülmüştüm; gönülümdeki tutkunun alçak ya da yüksek perdeden haykırışı dışında bir

şey işitmiyordum. Bir düş görmüş, düşümde o boylu boslu, dilber ve vakur Helene, bana gelerek göğsüme yaslanmıştı; oysa şimdi ağlayıp lanetler savurarak kollarımı boşluğa uzatıyor, gece ve gündüz kimselere görünmeden bir gölge gibi mermer atölyesinin çevresinde dolanıyor, ama tölyeye girmeyi bir türlü göze alamıyordum.

Kâhya Becker'in inançtan yoksun bir soğukluk taşan alaylı vaazını boynumu büküp sus pus dinlemem derdime derman olmuyor, her saat başı yollara düşüp kırlarda soluğu almam, ya da orman içinden akan buz gibi çaylara kendimi atarak dişlerim soğuktan trampet çalana kadar suda kalmam derdime derman olmuyordu; ve yine bunun gibi cumartesi akşamı köyde katıldığım bir kavgadan tüm vücudum yara bere içinde çıkmam da derdime derman olmamıştı.

Oysa bir su gibi akıp gidiyordu zaman. Azala azala tatilim iki haftaya inmişti! Derken on iki güne düştü, sonra da ona. Bu süre içinde iki kez atölyeye uğradım; birinde Helene'nin babasına rastladım yalnız. Birlikte atölyeye girdik. Yeni bir mermer kütüğün nasıl kesilip biçilmek üzere hazırlandığını soğuk bakışlarla izledim. Bir ara Bay Lampert, bir şey alıp gelmek için depo işini gören sundurmaya yollandı. Dönmesi gecikince, atölyeden dışarı attım kendimi; bir daha hiç buralara uğramamayı düşündüm.

Ama dayanamayıp, iki gün sonra yine atölyenin yolunu tuttum. Her zamankinden farksızdı Helene'nin beni karşılayışı. Gözümü bir türlü üzerinden ayıramıyordum. O dağınık ve sallantılı ruh durumumda, üzerinde pek düşünmeksizin kafamdan bir sürü sersemce fıkralar, nükteler ve kısa anlatılar çıkarıp sundum kendisine; ama gördüm ki, bunlar onun canını sıkıyordu.

Derken Helene: «Neden böylesiniz siz kuzum?» diye sordu. O kadar tatlı ve içtenlikle bana baktı ki, yüreğim çarpmaya başladı.

«Ne gibi yanı?» diye sordum ve kör şeytan, bunu söylerken gülmeye çalıştı.

Gülmeyi beceremeyişim hoşuna gitmedi Helene'nin, omuzlarını silktilti, bir mahzunluk çöktü üzerine. Bir an öyle sandım ki, gönlünde bana karşı bir sevginin filizlendiğini hissetmişti de ba-



na yaklaşmak istemişti ve şimdi bu davranışından ötürü üzülüyordu. Ruhumda sıkıntı, bir dakika sustum; derken kör şeytan yine dürttü, deminki budalaca havaya girdim, çenem açıldı; ağzımdan çıkan sözler yüreğimi sızlatıyor, Helene'nin de ister istemez sinirlenmesine yol açıyordu. Dilimi tutup, Helene'den açık yüreklilikle af dileyebilecekken, duyduğum acının ve dikbaşlı aptallığının nerdeyse sahnelenen bir oyun gibi tadını çıkaracak, oğlan çocuklarına özgü bir inatçılığa sapıp, kendimle Helene arasındaki uçurumu hatırı sayılır ölçüde derinleştirecek kadar toy ve sersem biriydim henüz. Çabuk çabuk yudumlarırken bir ara genzime kaçtı şarap, öksürmeden edemedim, salondan ve evden fırlayıp çıktım dışarı, hiç daha bu kadar kepaze bir duruma düşmemiştim.

Ve işte tatilimin bitmesine sekiz gün bir şey kalmıştı. Pek güzelim bir yazdı doğrusu! Her şey ne kadar umutlandırıcı, ne kadar şen başlamıştı. Oysa artık uçup gitmişti tüm sevincim; tatilimden arta kalan sekiz gün içinde ne yapabildim? Kafama koydum, yarından tezi yok burarlardan çekip gidecektim.

Ama önce bir kez daha Helene'lere uğrayacaktım. Bir kez daha uğrayacak, onun güç taşan soylu güzelliğini seyredecek ve ona diyecektim ki: «Seni seviyorum. Neden oynayıp durdun benimle?»

İlkin Rippach çiftliğine varıp Gustav Becker'i dolaşım, son zamanda pek arayıp sormamışım kendisini. Geniş ve çıplak odasında, gülünç denecek kadar dar bir sehpanın başında dikilmiş mektup yazıyordu.

«Sana allahaismarladığa geldim», dedim, «belki hemen yarın çıkarım yola. Ne yaparsın, gene var gücümle ders çalışmam gerekiyor.»

Kâhyanın hiç nükte falan yapmadığını görerek şaşırdım. Eliyle omuzlarıma vurdu, nerdeyse acıyarak gülümsedi bana. «Gidiyorsun demek! Gidiyorsun ha!» dedi. «Madem öyle, yolun açık olsun, delikanlı!»

Tam kapıya varmışım ki, beni çekip geri getirdi odaya ve: «Bak, üzüldüm doğrusu!» dedi. «Ama bu kızdan sana hayır gelmeyeceğini baştan söylemişim. Hani bazen iri iri bilgece kıflar

etmiştin-ya, işte şimdi sarıl, bırakma bunları, ne olursa olsun başını dik tutmaya çalış!»

Öğleden önce uğramıştım Becker'e.

Öğleden sonra Sattel çayının dar yatağının bir yamacında yosunlar üzerine bıraktım kendimi; gözlerimi aşağılara çevirip çaya, mermer atölyesine, Bay Lampert'le kızının oturduğu eve baktım. Veda ziyareti için acele etmedim; rahat rahat düşler kurup, düşüncelere daldım; özellikle dostum Becker'in söyledikleri üzerinde düşündüm. Sattel çayının yatağıyla birkaç binanın çatısı bulunuyordu altımda; çayın ışıldadığını görüyor, hafif rüzgârın beyaz şösedden kaldırdığı tozları seçiyordum. Bir ara artık uzun zaman buralara yolum düşmeyeceğini, oysa çayın, değirmenlerin ve insanların burada yine eskisi gibi yaşayıp gideceğini geçirdim kafamdan. Kimbilir, belki bir gün Helene o tevekkülünü ve yazgı denen şeye sessiz boyun eğişini silkip atardı üzerinden; bir isteğin dürtüsüne uyar, büyük bir mutluluğa ya da mutsuzluğa koşar, kendine şöyle ya da böyle bir doyum sağlardı? Kimbilir, belki benim yolum da gün gelip dar boğazların ve vadilerin karmaşasından döne dolaşa düze çıkar, aydınlık ve ferah bir huzur ülkesine ulaştırırdı beni? Kimbilir?

Ama ben buna inanmıyordum. İlk kez gerçek bir tutku beni kollarına almıştı ve bu tutkuyu yenebilecek kadar soylu hiç bir güç kendimde görmüyordum.

En iyisi Helene'ye hiç uğramaksızın çekip gideyim, diye düşündüm. En uygun davranış da buydu kuşkusuz. Helene'lerin evlerini ve bahçelerini başımla selâmladım, bir daha ayak atmayacaktım buralara; bir veda havası içinde akşama kadar tepede, yosunların üzerinde yataktaldım.

Sonra düşler içinde yola koyuldum, ormandan indim aşağı, dik yamaçta ikide bir tökezledim. Mermer parçacıklarının ayaklarının altında gıcırdağını işitip, kendimi Helene'lerin evinin kapısının önünde bulunca, güçlü bir irkillişle dalgalığımdan silkinip uyandım; bu kapıyı artık görmeyecek, ona el sürmeyecektim hani! Ama geçmiş olaydı artık!

Evden nasıl içeri girdiğimi kendim de bilmeksizin, loş salondaki masanın başına geçip oturdum. Helene de karşımda oturuyordu, sırtı pencereye dönüktü; susuyor, gözlerini odanın içine

dikmiş bekliyordu. Bir ara öyle sandım ki, sanki pek uzun süredir bu salondaydım; saatlerce pineklemiş ve tek bir söz konuşmamıştım. Ansızın irkilip kendime geldim, burada son kez bulunduğumu düşündüm.

«Evet», dedim, «size veda etmek için uğradım. Tatilim bitti de.»

«Ya!» dedi Helene.

Yeniden derin bir sessizlik çöktü odaya. Sundurmada çalışan işçilerin konuşmaları duyuluyordu. Yoldan ağır ağır bir yük arabası geçti; kulak kabartıp arabayı izledim; ilerde bir dönemeç geride bırakınca duyulmaz oldu gürültüsü. Oysa bu gürültüyü ben daha uzun, ama uzun bir süre işiteyim isterdim. Derken sandalyeden fırlayıp kalktım, gidecektim. Pencereye yürüdüm. Helene de oturduğu yerden doğrulmuş, bana bakıyordu. Sert ve ciddiymiş bakışı, gözlerini bir süre üzerimden ayırmadı.

«Unuttunuz mu», dedim, «hani bir zaman bahçede?»

«Hayır», diye cevapladı.

«Helene», dedim, «o zaman sanmıştım ki, beni seviyorsun. Şimdiyse buralardan çekip gidiyorum.»

Kendisine uzanan elimi tutup, beni pencereye doğru götürdü.

«Durun, yüzünüzü bir kez daha göreyim», dedi ve sol eliyle yüzümü tutup yukarı kaldırdı. Sonra gözlerini gözlerime yaklaştırdı, sarsılmaz ve taştan bakışlarla bir tuhaf süzdü beni. Yüzünü bana öyle yaklaşmış görünce, kendimi tutamayıp ağzımı ağzına yapıştırdım. Bunun üzerine gözlerini yumdu, öpücüklerime öpücüklerle karşılık verdi. Kollarımı beline doladım, onu çekip göğsüme bastırdım sımsıkı ve yavaşçacık sordum: «Canım benim, niçin bugüne kadar bekledin?»

«Sus, konuşma!» diye cevapladı Helene. «Git şimdi buradan, bir saat sonra yine gelersin. Ben, karşıda çalışan işçilere bir bakacağım. Babam bugün burada değil.»

Eviden ayrılıp yürüdüm, vadiden aşağı vurup bilmediğim acayip yerlerden geçtim; gökyüzüne göz kamaştırıcı parlak bulutlardan çeşitli şekiller oyulmuştu; arada bir, sanki hepsi bir düş görüyormuşum gibi Sattel çayının çağılıtısını işitiyor, çok gerilerde kalmış önemsiz şeyler geçiriyor zihnimden, çocuklu-

ğumda yaşadığım komik ya da duygulandırıcı sahneleri ya da buna benzer olayları düşünüyordum. Bulutlardan belli belirsiz başlarını çıkarıyor bu sahneler, ben daha kendilerini doğru dürüst tanımaya kalmadan yine bulutlara gömülüp kayboluyorlardı. Hem yürüyor, hem bir türkü mırıldanıyordum; sokaklarda söylenen bayağı türkülerin biriydi. Tanımadığım, bilmediğim yerlerde dolaşip durdum; derken bir hoş sıcaklık tatlı tatlı içime yürüdü; uzun boyu, güçlü bedeniyle Helene belirdi gözlerimin önünde. Birden uyandım; akşamın alacakaranlığı çökerken, vadinin çok aşağılarında buldum kendimi; içimde bir kıvınc, birden geriye döndüm, hızlı hızlı yürümeye başladım.

Helene beni bekliyordu, evden içeri aldı beni, daha sonra kapıyı açıp salona buyur etti; o masanın bir kenarına, ben bir kenarına oturup el ele tutuştuk, hiç bir şey konuşmadık. Hava ılık, ortalık karanlıktı; pencerenin biri açık duruyor, dışarı bakılınca ormanlık dağların üstünde soluk gökyüzünden küçücük bir dilimin ışıltılı parladığı görülüyor, çamların sivri tepeleri, bu dilimi kara kesintilere uğratiyordu. Birbirimizin parmaklarıyla oynuyorduk. Helene'nin parmaklarına hafif bir bastırışı, bir mutluluk sağnağının başımdan aşağı dökülmesine yetiyordu.

«Helene!»

«Ne var?»

«Ah, Helene!»

Yoklayarak birbiri üzerinde gezinen parmaklarımız, derken birbirine kenetlenip kaldı. Gökyüzünün pencereden görünen o soluk parçasına çevirdim gözümü. Bir süre sonra arkama dönünce, Helene'nin de aynı yere baktığını gördüm; karanlıkta pencereden gelen güçsüz bir ışık, Helene'nin gözlerinde ve gözkapaklarına asılmış hiç kıpırdamadan duran kocaman iki damla gözyaşında yansıyor. Öpücüklerimle usulcacık gözkapaklarından uzaklaştırdım yaşları; çok serindiler ve tuzlu bir tatları vardı, şaşırdım. Bunun üzerine beni kendine doğru çekti Helene, dudaklarına uzun uzun ateşli öpücükler kondurdu. Sonra doğrulup kalktı.

«Git artık!»

Kapıda dikilirken, ansızın bir kez daha güçlü bir tutkuyla

öptü beni, vücudunu bir titreme aldı; öyle ki, kendisi titredikçe ben de onunla birlikte sarsılıyordum. Sesi boğularak, pek işitilmeyen bir tonla şöyle dedi: «Git, git haydi! Duyuyor musun, git artık!» Dışarı çıktım.

«Güle güle», dedi arkamdan. «Bir daha gelme buraya! Gelme bir daha! Güle güle!»

Ağzımı açmaya kalmadan, çekip kapadı kapıyı. Bir korku düştü içime, yüreğimi bir belirsizlik kapladı; ama ruhumdaki o büyük mutluluk duygusu ağır bastı, dönüş yolunu tutmuş giderken kanat vuruşlarının çıkardığı bir uğultu gibi sarıp sarmaladı beni. Gürültülü adımlarla yürüyordum, ancak farkında değildim bunun. Eve gelince giysilerimi çıkarıp, üzerime geceliğimi geçirdim ve pencereye yaslandım.

Bir kez daha böyle bir gece yaşamayı isterdim. İlık rüzgârın sanki bir annenin eli gibi üzerimde gezindiğini duyuyordum. Yüksekteki pencerenin önünde fısıldaşan kocaman ve tortop kestane ağaçları çevreye bir karanlık salıyordu. Hafif bir kır kokusu, zaman zaman gecenin koynundan esip geliyor, uzaklarda altın renkli ürpertilerle şimşeklerin çıktığı görülüyordu. Yine arada bir uzaklarda hafiften gök gürlemeleri duyuluyor, çok ötelelerdeki ormanlar ve dağlar sanki uykularında kımıldıyor da ağır ve yorgun düşsü sözcükler mırıldanıyormuş gibi güçsüz ve yadırgatıcı bir tonla çevrede yankılanıyordu. Yüksekteki mutluluk şatomdan bir kartal gibi aşağılara bakarak, bütün bunları görüp işitiyordum. Hepsi benimdi; içimdeki coşkun kıvanca güzel bir dinlenme yeri oluşturmak için, yalnız bu amaçla ortada bulunuyordu hepsi. Varlığım sonsuz bir hazla soluklanıyor, uykulayan kırlar ve tarlalar üzerinden bir sevi şiiri gibi gücünden bir şey yitirmeksizin akıp giderek gecenin derinliklerine dalıyor, karanlıktan bir kümbet gibi çıkıveren ağaçların, yorgun tepelerin dokunuşlarını bir sevgilinin eli gibi teninde hissederek ilerliyordu. Hani sözlere dökülecek bir şey değildi, ama varlığını hâlâ sürdürüyor içimde; sözcükler elverse, zeminde ilerleyerek karanlıklara dalıp kaybolan her dalgayı, her ağaç doruğundaki sesleri, uzaklarda çakan şimşeklerin çizgi çizgi damarlarını ve gök gürlemelerindeki ritmi daha bir eksiksiz tanımlayabiliirdim.

Ama hayır, böyle bir tanımlamanın üstesinden gelemem.

En icteki, en nefis şeyler anlatıma gelemez çünkü. Ama isterdim ki, o geceyi bir kez daha yaşayayım.

Daha önce veda etmeşeydim, ertesi sabah elbet kalkıp giderdim dostum Becker'e. Ertesi gün rasgele sağda solda sür-tüp durdum, sonra oturup uzun bir mektup yazdım Helene'ye. Akşamleyin kendilerine uğrayacağımı bildirdim, bir yığın öneri-de bulundum, *şimdiki durumumu* ve ilerde elime geçireceğim olanakları teker teker ve ciddi bir üslupla açıkladım kendisine, hemen babasıyla konuşmamı uygun bulup bulmayacağını an-lamak istedim; yoksa ilerde umduğum işin başına geçip çalışana ve böylece yakın geleceği bir kez sağlama alana kadar beklesek, *daha mı iyi ederiz?* diye sordum. Akşam da kalkıp Helene'ye gittim. Babası yine evde değildi; mal aldığı kişiler-den biri, üç, beş gündür bu çevrede eğleşiyor, Bay Lampert vaktinin çoğunu onunla görüşüp konuşarak geçiriyordu.

Benim güzel sevgilimi öptüm, çekip salona götürdüm onu, mektubumu alıp *almadığını* sordum. Evet, almıştı. Peki, bu ko-nuda ne düşündüğünü öğrenmek istedim? Sustu ve yalvaran bakışlarla bana baktı; ben üsteleyince, eliyle ağzımı kapadı, al-nıma bir öpücük kondurdu, arkadan usulcacık göğüs geçirdi; ama o kadar acılı bir göğüs geçirişti ki, *ne yapacağımı* bile-medim. Sevecenlikle sorduğum tüm sorulara yalnız başını sal-layarak karşılık verdi, sonra acılara içinden tuhaf bir yumu-şaklık ve incelikle gülümsedi, kolunu belime dolayarak tıpkı yi-ne dünkü gibi bir suskunluk ve teslimiyet havası içinde oturdu. Bana sınıksız yaşlanıp, başını göğsüme dayadı. Bir şey düşün-ecek durumda değildim; yavaş yavaş orasına burasına öpücük-ler kondurdum; saçlarını, alınını, yanağını, ensesini öptüm. So-nunda başım dönmeye başladı, sıçrayıp kalktım yerimden.

«Ne diyorsun, yarın babanla konuşayım mı?»

«Sakin», diye cevapladı Helene, «n'olursun yapma bunu!»

«Ama neden? Korkuyor musun?»

Hayır anlamında başını salladı.

«Ee?»

«Sus, sus Allahaşkına! Söz açma bundan. Daha bir çeyrek vaktimiz var.»

Oturduk. Kollarımızla sessiz sarıp sarmalamıştık birbirimi-

zi. Bana öylece sokulmuş, her okşayışında soluğunu tutar, vücudunda bir ürperti dolaşırken, duyduğu sıkıntı ve hüzün Helene'den bana geçiyordu. Kendimi savunmak isteyerek, bana ve mutluluğumuza inanması için yüreklendirici sözler söyledim.

«Tamam, tamam», diyerek başını salladı, «bırak konuşma artık bundan. Görüyorsun, mutluyuz şimdi.»

Derken suskun bir güç ve ateşle birçok kez öptü beni, sonra gevşedi, kollarıma yorgun bıraktı kendini. Artık gitme zamanı gelmişti; kapıda elini saçlarımda gezdirirken, işitilir işitilmez bir sesle şöyle dedi: «Güle güle git sevgilim. Ama yarın gelme olmaz mı! Bir daha hiç gelme! Görüyorsun, senin gelmen hep mutsuzluğa boğuyor beni.» Yüreğimde kahredici bir ikilikle evin yolunu tuttum, gecenin bir yarısını düşünmekle geçirdim. Ne diye bana inanmak ve mutlu olmak istemiyordu, Helene? Birkaç hafta önce bir ara bana söylediklerini anımsadım: «Biz kadınlar sizin gibi özgür değiliz. Yazgısına boyun eğmesini öğrenmesi gerekir bir kımsenin.» Acaba Helene'nin yazgısında ne vardı boyun eğecek?

Ne olursa olsun bunu öğrenecektim. Öğle öncesi bir kâğıda birkaç satır çiziktirip, yolladım kendisine; akşam atölye paydos edip işçiler evlerine gittikten sonra, sundurmanın arkasındaki mermer kütüklerinin yanibaşında bekledim. Aradan epey zaman geçti, derken duraksayarak karşıdan yaklaştığını gördüm Helene'nin.

«Niçin geldin?» diye sordu. «Yeter artık! Babam evde.»

«Hayır, hayır», dedim, «senin içini kemiren bir şey var, nedir? Şimdi söyleyeceksin bana. Hepsini tek tek anlatacağın. Yoksa bir yere gitmem buradan.»

Helene, sakın, bana baktı; önünde dikildiği mermer plaklar gibi soluktu benzi.

«Üzme beni rica ederim», diye fısıldadı güçlkle, «hiç bir şey anlatamam sana, anlatmak da istemem. Yalnız şu kadar söyleyeyim ki, git buralardan; bugün mü olur, yarın mı, git ve aramızda geçenleri de unut. Ben seninle evlenemem.»

Temmuz akşamıydı, sıcaktı hava, ama yine de Helene üşür gibiydi; işte öylesine titriyordu. Bu an duyduğum kahredici duy-

guyu, bir daha hiç duymadım ömrümde. Ama o durumda da gidemezdim.

«Her şeyi anlatacaksın», diye üsteledim, «her şeyi bilmek istiyorum.»

Bana öyle bir bakışla baktı ki, tüm varlığımı bir sızı yalayıp geçti. Ama başka türlü davranacak durumda da değildim.

Nerdeyse hayrat: «Konuş haydi!» dedim. «Yoksa hemen şimdi babana gideceğim.» Sinirlenmiş, yekindi birden Helene. O soluk rengiyle, akşamın alacakaranlığında hüzün ve görkem taşan bir güzelliği vardı.

Kuru, ama öncekinden yüksek bir sesle şöyle dedi:

«Pekâlâ, açıklayayım: Özgür değilim, onun için benimle evlenemezsin. Bir başkası var arada. Yeter mi bu kadar?»

«Hayır», dedim, «yetmez. Aramızdaki bu kimseyi seviyor musun? Benden çok seviyor musun onu?»

Helene: «Aman Allahım!» diye yükseltti sesini hırçın. «Hayır, canım, hayır! Onu sevdiğim falan yok. Ama beni kendisiyle evlendireceğine söz verdi babam. Artık geriye dönülemez.»

«Neden? Madem onu sevmiyorsun?»

«O zamanlar seni tanıımıyordum henüz. Adamı beğendim; sevmiyordum, ama kendisine kusur bulacağım biri de değildi ve tanıdığım başka bir erkek yoktu. Dolayısıyla, evlenme önerisini kabullendim. Durum işte böyle ve böyle de kalması gerekiyor artık.»

«Hayır, gerekmiyor, Helene. Böylesi koşullarda verdiği sözden cayabilir insan.»

«Doğru. Ama adamı değil, babamı düşünüyorum ben. Babama karşı sözümden dönemem.»

«Peki ben kendisiyle konuşsam.»

«Bir çocuk gibisin vallahi. Söylediklerimden hiç birini anlamadın galiba?»

Yüzüne baktım. Güler gibiydi.

«Satıldım ben», dedi, «babam kendi rızamla sattı beni, para karşılığında sattı. Kışın da düğünümüz yapılacak.»

Arkasını dönüp birkaç adım yürüdü, ama sonra yine dönüp geldi.



«Sevgilim, cesur ol biraz!» dedi. «Buraya gelmen doğru değil artık, doğru değil!»

«Yalnız para için mi oldu bütün bunlar?» diye sordum, kendimi tutamayarak.

Helene, omuzlarını silkti.

«Önemli mi o kadar! Babam asla sözünden dönemez artık. Kendisi de benim gibi kıskıvrak bağlanmış durumda. Babamı tanımıyorsun! Ben onu yarı yolda bırakırsam, yıkılıp gider. Yaramazlığı bırak, aklını başına topla, anladın mı çocuk!»

Sonra birden patladı: «Anla işte! Bana kastın mı var! Henüz dilediğim gibi davranabilirim. Ama bir kez daha bana el sürersen, katlanamam artık... Bir daha da öpüşemeyiz, hepimiz mahvoluruz.»

Bir an her şey sessizleşti; öylesine sessizleşti ki, karşı evde Helene'nin babasının bir aşağı, bir yukarı gezindiği duyuluyordu.

«Bugün karar verecek durumda değilim», dedim, «bana adamın kim olduğunu da söyler misin?»

«Hayır. Bilme daha iyi. Ah, ne olur, gelme artık buraya, beni seviyorsan gelme!»

Derken yürüyüp eve girdi. Arkasından baktım. Ben de çekip gitmeyi düşünmüştüm, ama unuttum; derken, oracıkta ki mermerler üzerine çöktüm, su sesine kulak kabarttım; bütün duyup hissettiğim, arkası kesilmeyen bir kayıp gidişti; bir kayıp gidiş ve her şeyi önüne katıp götüren bir akış. Sanki Helene'nin yaşamı, benim yaşamım ve daha başka sayısız yaşam önümden sürüklenip geçiyor, bir uçurumdan aşağılara yuvarlanıp karanlığa karışıyordu. Tıpkı bir su gibi umursamaz ve suskun. Bir su gibi...

Geç vakit ölesiyeye yorgun eve geldim, yatıp uyudum hemen. Sabahleyin kalkınca, bavulumu hazırlamaya karar verdim; ama derken, kararımı unuttum, kahvaltının arkasından ormana doğru gezmeye çıktım: Hiç bir düşünceyi sonuna kadar düşünmüyordum kafamda; düşünceler sanki içimdeki durgun bir sudan kabarcık kabarcık başlarını çıkanyor, patlayı patlayıveriyor, göze görünmeleriyle yitip gitmeleri bir oluyordu.

Artık her şey bitti diye geçiriyordum içimden; ama gözümün önünde belli bir tablo, kafamda bir görüntü yoktu, hepsi

bir sözdü, hepsi bir söz, o kadar. Ve bu söz rahatlatıyor beni, onaylar gibi başımı sallıyordum. Gelgelelim, bana yeni bir şey öğrettiği de yoktu.

Ancak ikindi üzeri sevgi ve perişanlık ruhumda dünyaya açtı gözlerini ve benliğimi ele geçirecek bir durum aldı. Olumlu ve aydınlık düşüncelerin yeşereceği bir zemin oluşturmaktan uzak bir durumdu bu. Kendimi zorlayıp elverişli bir saati bekleyecekken, içimdeki duyguların akışına kapıldım; mermer atölyesinin yakınında pusuya yattım gidip. Derken Bay Lampert evden çıktı, şoseyi tutup vadiden yukarı köye tırmanmaya başladı. Bunun üzerine eve doğru yürüdüm. Beni karşısında görünce, bir çılgılık attı Helene; pek şaşırılmış gözlerle beni süzdü: «Niçin», diye göğüs geçirdi. «Niçin geldin yine?» Ne yapacağımı bilemez durumdaydım, utanç içindeydim, hiç daha o andaki kadar acınacak durumda görmemiştim kendimi. Henüz elim kapıda dikiliyor, ama bir türlü çekip gidemiyordum, yavaş yavaş Helene'ye yaklaştım; korkmuş ve acı çeken bakışlarla beni süzüyordu.

«Bağışla, Helene», dedim.

Peki der gibi birçok kez başını salladı, gözlerini yere indirdi, sonra yine kaldırıp bana baktı; aralıksız tekrarlıyordu: «Niçin? Ah sen! Ah sen!» Yüzü ve mimikleri daha bir yaşlanmış, daha bir güç kazanmıştı adeta, yanında kendimi çocuk gibi görüyordum.

«Peki, söyle ne istiyorsun?» diye sordu nihayet ve gülümsemeye çalıştı.

İçimde bir sıkıntı: «Bir şeyler konuş, yoksa gidemeyeceğim buradan», diye cevapladım.

Yüz çizgileri kasıldı, o anda boşanacak sandım. Ama gülümsedi ansızın, yumuşaklığını bir türlü anlatamayacağım bir gülümsemeyle acı ve kahrılar gerisinden gülümsedi, toparladı kendini ve tastamam bir fısıltıyla: «Gelsene, ne kazık gibi duruyorsun orada!» dedi. Ben bir adım ileri atarak, Helene'yi kollarıma aldım. Var gücümüzle kucakladık birbirimizi. Benim duyduğum haz, giderek ürküntü, korku ve içte tutulmuş hıçkırıklara karışırken, onun neşesi gözle görülebilecek kadar büyüdü, bir çocuk gibi okşadı beni, akla gelmedik hoş isimler bulup bana

taktı, beni bu isimlerle çağırıyor, elimi ısırıyor bir ara, kafasından bin bir türlü ufak sevi oyunları bulup çıkarıyor. Bense, içimde derin bir korku, bizi önüne katmış sürükleyen tutkuya karşı savşıyordum; konuşacak söz bulamıyor, Helene taşkınlıkla, sonunda gülerken beni okşayıp bana takılırken, ben onu kucaklamış tutuyordum yalnız. «Biraz yüzün gülsün, buz parçası seni!» dedi Helene ve bıyığını tutup çekti. Ben, korkarak sordum: «Peki, durumun düzelebileceğine inanıyor musun şimdi? Benim olamayacağına göre...» Başımı iki eliyle tutup pek yakından yüzüme baktı ve dedi ki: «Evet, her şey düzelecek.»

«Yani burada kalabilir, yarın yine uğrayıp babanla konuşabilir miyim?»

«Evet, deli çocuk, hepsini yapabilirsin bunların. Hatta bir redingot giyerek de gelebilirsin istersen. Bir redingotun varsa tabii. Yarın nasıl olsa pazar.»

«Evet, bir redingotum var», diye güldüm. Birden öylesine çocuksu bir sevince kapıldım ki, onu tutup odanın ortasına çektim; birkaç kez vals yaparak döndük. Sonra masanın kenarına gelip durduk, Helene'yi kaldırıp kucağıma aldım; alnını yanağıma dayadı, gür ve siyah saçlarıyla oynamaya başladım. Derken sıçrayıp kalktı kucağımdan, geriye çekilip dağılmış saçlarını tokayla tuturdu, gözümü korkutmak isteyerek parmağını salladı: «Her an babam çıkıp gelebilir!» diye yükseltti sesini. «Ama da çocuk gibi davranıyorsun!» dedi.

Bir kez daha öptü beni, bunu ikinci bir öpücük izledi, sonra pencere pervazındaki saksıdan bir muhabbet çiçeği koparıp şapkama taktı. Akşam üzeriydi. Cumartesi olduğundan, Adler gazinosunda çok değişik yüzler gördüm, bir bardak bira içtim, bir parti kiy oyununa katıldım, sonra erkenden kalkıp eve gittim. Dolaptan çıkardığım redingotumu bir sandalyenin arkasına yerleştirip, bir hoşnutluk duygusuyla seyrettim. Yenisinden kalır yeri yoktu; bitirme sınavına girmeden önce alınmıştı; o zamandan bu yana hiç giymemiştim. Siyah parlak kumaş, hepsi de görkemli ve vakur düşünceler uyandırıyor içimde. Gidip yatmıyor, oturuyordum; yarın Helene'nin babasına ne söyleyeceğimi kafamdan geçirmeye başlamıştım. Onun karşısına nasıl çıkacağımı enine boyuna ve açık seçik canlandırdım gözümde.

Alçakgönüllü, ama ağırbaşlı yapacaktım bu işi. Sonra onun yöneltebileceği itirazları, benim bunlara vereceğim karşılıkları hayalimde tasarladım; hatta daha ileriye giderek onun ve benim neler düşüneceğimizi, onun ve benim yüzümün ne gibi mimiklere sahne olacağını geçirdim zihnimde. Hatta vereceği vaazı talim eden bir rahip gibi sesli sesli konuştum, konuşmanın gerektirdiği jestlere başvurmayı da unutmadım; hatta yatağa yatıp uykuya dalmak üzereyken, ertesi gün Helene'nin babasına söyleyeceğim kimi cümleleri kendi kendime tekrarlayıp duruyordum.

Derken pazar sabahı oldu. Kilise çanları çalınmaya kadar yataktan kalkmadım, durumu bir kez daha sakın kafayla gözden geçirdim. Kiliseye gitme vakti gelince, o görkemli giysimi geçirdim üzerime, bir zaman sınav öncesindeki gibi titizlik ve özen gösterdim bu işi yaparken. Sonra tıraş olup, sabah sütümü içtim. Kalbim çarpmaya başlamıştı. Tapınmanın bir an önce bitmesini sabırsızlıkla bekledim kilisede. Daha âyinin sona erdiğini bildiren çan sesleri susmamıştı ki, ben yolun tozlu yerlerinden kaçarak, şimdiden sıcak ve buğulu kuşluk vaktinde ağır ve ciddi adımlarla Sattel çayına yönelmiş, vadiden aşağı inmeye, amacıma doğru ilerlemeye koyulmuştum. Kendimi zorlamaktan sakınmış, ama yine de üzerimdeki redingot ve boynumdaki yüksek yakalardan ötürü biraz terlemiştim.

Mermer atölyesine vardığım zaman, yolda ve avluda birkaç köylünün dikildiğini görerek şaşırardım; hepsi bir şey bekler gibiydi; bir açık arttırmaya gelmişlerdi sanki; aralarında küçük gruplar yapmış, yavaşca birbirleriyle konuşuyorlardı.

Ama ben, ne olup bittiğini oradakilerden hiç birine sormayarak önlerinden geçtim hepsinin, kapıya yürüdüm. Korkulu tuhaf bir düşteymişim gibi afallamıştım, yüreğime bir sıkıntı çökmüştü. İçeri girince kâhya Becker'le karşılaştım, şaşırmış şöylece selâmladım kendisini. Onunla karşılaşmaktan hoşlanmamıştım, çünkü beni hanidir buralardan gitmiş sanıyordu kuşkusuz. Ama görünüşe bakılırsa, hiç de böyle bir şey düşündüğü söylenemezdi. Halinde bir gerginlik ve yorgunluk vardı, benzi de soluktu.

«Nasıl, sen de mi geliyorsun?» dedi başını sallayarak ve.

hayli dokunaklı bir sesle ekledi: «Korkarım, sevgili dostum, bugün senin burada bulunmanın hiç gereği yok.»

«Herhalde Bay Lampert evdedir?» diye sordum.

«Tabii evdedir, başka nerde olacak?»

«Ya Helene?»

Bay Becker, salonun kapısını göstererek:

«Orada, içeride», diye cevapladı.

Sonra, ne duruyorsun gir, der gibi başıyla işaret etti. Ben tam tıklatmak üzereyken, kapı açılıp bir adam çıktı dışarı. Aralanan kapıdan içeri kaydı gözüm: Birçok kişi sağda solda dikiliyordu ve mobilyalar da biraz yerlerinden oynatılmış gibiydi.

Bunun üzerine alıklaştım.

«Baksana Becker», dedim, «ne oldu burada? Ne istiyor bu adamlar? Sonra sen, sen ne anyorsun burada?»

Kâhya Becker başını çevirerek, tuhaf tuhaf bana baktı.

Sesinde değişik bir ton: «Sanki sen bilmiyor musun?» diye sordu.

«Neyi?» dedim. «Hayır, hiç bir şeyden haberim yok benim.»

Gelip önüme dikilerek, yüzüme baktı.

Kolumdan tutup alçak sesle, nerdeyse yumuşak: «O zaman yine geldiğin gibi çek git buradan, delikanlı», dedi.

O anda gırtlığıma bir şey gelip düğümlendi, boğulacak gibi oldum, tarifsiz bir korku tüm benliğimi sardı.

Becker, bir kez daha, o acayip bakışlarıyla süzdü beni. Sonra usulcacık sordu: «Dün Helene'yle konuştun mu?» Ben kızarıp bozarmıca, hızlı hızlı öksürdü; ama öksürüğü değil de, bir iç çekişi anımsatıyordu sesindeki ton.

Korkuyla: «Ne oldu Helene'ye? Nerde kendisi?» diye haykırdım.

Becker bir aşağı, bir yukarı gidip geliyor, beni unutmuşu benziyordu.

Tırabzanın direğine yaslandım; sanki bilmediğim soluk şekiller çevremde uçuşuyor, içimi bir bunalımla dolduruyordu. Derken yine önümden geçtiğini gördüm Becker'in. «Geli» dedi bana ve kendisi önden merdiveni çıkmaya başladı. İlk dönemekte durup, basamaklardan birine oturdu; redingotunun kırıp buruşmasına aldırmayarak ben de yanına çöktüm. Evin içi bir an ölüm

sessizliğine gömüldü; derken konuşmaya başladı Becker: «Me-  
tin ol, sık dişini, delikanlı! Helene öldü, bu sabah aşağı bendin  
önünde çaydan çıkardık cesedini. Sus, bir şey söyleme sakın!  
Düşüp bayılayım da deme! Buna bir şaka gözüyle bakmayacak  
tek kişi sen değilsin. Kendini koyverme, göster erkek olduğunu.  
Şimdi salonda yatıyor Helene, yine eskisi gibi güzel. Ama su-  
dan çıkardığımızda — nasıl anlatayım, ah, nasıl anlatayım...»

Durdu ve başını salladı.

«Sus! Bir şey söyleme sakın! İlerde konuşmak için bol va-  
kit bulacaksın. Beni senden çok sarstı olay. Sarsmasa da, bira-  
kalım şimdi bunu; yarın her şeyi anlatırım.»

«Hayır Becker», diye yalvardım, «şimdi söyle. Her şeyi bil-  
mek istiyorum.»

«Başka bir gün, hayhay, istediğin açıklamaları sunabilirim  
sana. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki, bunca zaman bu eve  
girip çıkmaya göz yumdumsa, hakkında iyi düşünceler besle-  
diğim içindi. İnsan önceden bilemiyor ki! —Yani anlayacağın,  
Helene nişanlımdı benim. Henüz nişan resmen açıklanmamıştı,  
ama...»

O anda kalkayım, var gücümle Becker'e sille tokat girişe-  
yim istedim; Becker içimden geçen düşünceyi sezer gibi ol-  
muştu.

«Sakın!» dedi serinkanlı ve bana baktı. «Dediğim gibi, baş-  
ka zaman istediğin açıklamaları sunacağım sana.»

Suskun oturduk yan yana; Helene, Becker ve benim aram-  
da bütün olup bitenler, bir alay hayalet gibi, hızlı olduğu kadar  
açık seçik, geçti gözlerimin önünden. Durumu neden daha önce  
öğrenememiş, neden daha önce sezememiştim? Bunu yapabil-  
seydim, ne çok çıkar yol vardı ortada. Bir tek söz, yalnızca bir  
seziş yeter, sessiz sedasız çekip giderdim buralardan. Helene  
de şimdi içerde, salonda ölü yatmazdı.

Kızgınlığım boğulup gitmişti içimde. Helene ile aramızdaki  
ilişkiyi Becker'in sezmiş olması gerekiyordu kuşkusuz. Dolayı-  
sıyla, bir güven duygusuna kapılarak, benim bir sevi oyununu  
oynamama ses çıkarmayıştından ötürü şimdi duyduğu vicdan  
azabının ağırlığını kavnyordum. Suçun büyüğü kendisininindi. O  
anda şu soruyu sormadan duramadım:

«Baksana, Becker, Helene'yi sevdin mi? Ama şöyle ger-  
çekten sevdin mi onu?»

Becker bir şey diyecekti, ama sesi çıkmadı. Yalnızca başını sallayarak, onayladı sorumu; iki kez, üç kez salladı başını. Onun bu halini görünce, kendini kolay bırakmayan dayanıklı dostum Becker'in sesinin nasıl birden yitip gittiğini, aşırı güçlü yüzündeki kasların nasıl açık seçik kasıldığını görünce, işte o zaman içimin cız ettiğini hissettim.

Aradan epey bir süre geçti, yavaş yavaş dindi gözyaşlarım; başımı kaldırdımca, Becker'in önümde dikildiğini gördüm; bana elini uzattı. Elini tutup sıktım; önüm sıra merdivenden ağır ağır inmeye koyuldu. Helene'nin yattığı ve benim o sabah derin bir dehşet duygusuyla son kez ayak attığım salonun kapısını usul-cacık araladı.





## İÇİNDEKİLER

Çeviren : Behçet Necatigil

KASIRGA	5
GENÇLİK GÜZEL ŞEY	23
NİŞANLANMA	63

Çeviren : Kamuran Şipal

DOKTOR FAUST'UN EVİNDE BİR AKŞAM	81
CHAGRİN D'AMOUR	87
ÇOCUK RUHU	95
ZIEGLER ADINDA BİRİ	131
ÇOCUKLUK GÜNLERİ	139
İÇTE VE DIŞTA	159
GÜZ MEVSİMİNDE YAYA BİR GEZİ	173

# NOBEL SABAH

Nobel, dünyanın en büyük edebiyat olayıdır.  
Nobel Edebiyat Ödülüne ancak zirvedekiler erişir.  
Bu nedenle Nobel Ödülünü kazanmak  
bir edebiyatçı için büyük onur kaynağıdır.  
SABAH, şimdi de Nobel Edebiyat Ödülü ile onurlandırılmış  
zirvedeki yazarların en ünlü eserlerini,  
kendisini zirveye ulaştıran okurlarına kazandırıyor.

Türk Basınının lideri SABAH,  
Oxford, Phaidon ve Meydan Larousse'dan sonra şimdi de  
Nobel Dizisi ile kültür ve sanat hayatımızın  
zenginleşmesine katkıda bulunmaktan mutludur.

**SABAH** gazetesinin okurlarına armağanıdır.